

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ	3
--------------	---

ÖYKÜLER

Mustafa Şahin	<i>Benzinsiz</i>	11
Nalan Barbarosoğlu	<i>Bisikletyaka Bir Kazak</i>	14
Selahattin İpek	<i>Bisiklet</i>	19
Cafer Özgül	<i>Kasabanın Şöhreti</i>	23
Abdullah Harmancı	<i>Sekizinci Gün</i>	35
Temel Karataş	<i>Müşteri Memnuniyeti</i>	38
Güray Süngü	<i>Bir Zamanlar Samatyada...</i>	40
Mehmet Erkan	<i>Yazarın Ölümü</i>	50
Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	61

DOSYA

Ömer Lekesiz	<i>Öykücülüğümüzde Çocukluk</i>	63
Firdevs Canbaz	<i>Düşlenen Çocuklukların Öyküsü</i>	73
Ercan Yıldırım	<i>Çocuk Sağlığında İnşa Edilen Dünya</i>	81
Ertan Örgen	<i>Kadın Öykücülerin Kötü Yazgılı Çocukları</i>	92
Necati Mert	<i>Öykülerimizde Çocukluğa Kaçış ve Sığınış</i>	105
Köksal Alver	<i>Çocuk Gözü</i>	113

YAZI

Suzanne C. Ferguson	<i>Kısa Hikayenin Tanımlanması...</i>	117
---------------------	---------------------------------------	-----

ÖYKÜLER

Gönül Utku	<i>Koşu Bandı</i>	129
Şule Tankut	<i>Sıla</i>	132
Fuat Ovat	<i>Kayalıkta Bir Kuş Var</i>	140
Melike G. Türkdöğen	<i>Metamorfoz</i>	147
Recep Şükrü Güngör	<i>Park</i>	151
Ayşe Uçkan	<i>Eldiven</i>	154
Gonca Uğuz	<i>Üşüyen Adam</i>	157
Seyyid Mehdî Şucâî	<i>Yabancı Bir Artist Gibi</i>	162
Fadl Al-Rimawi	<i>Meyan Şerbeti Satıcısı</i>	166
Abdurrahim Karadeniz	<i>Dedemin Bir Günü</i>	171
Erol Tokta	<i>Geç mi Kaldım?</i>	173

SÖZLÜK

Hüseyin Su - Ömer Lekesiz	<i>Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü-16</i>	175
---------------------------	---	-----

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

Büşra Miraç	<i>Evvelotel</i>	190
	<i>Yanlış Hikâyeler</i>	190
	<i>Ah Bu Rüzgâr</i>	191
	<i>Gümüş Damacana</i>	191
	<i>Şen Saat</i>	192

H E C E
O Y K U

İki Aylık Öykü D e r g i s i

YIL: 3 SAYI: 16 AGUSTOS-EYLÜL 2006

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fti. Adına

Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1

Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

hecedergi@yahoo.com

Teknik Hazırlık: Hece/ Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20

K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2

İskitler/ ANKARA

2006 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık : 45 YTL.

(Kurumlar İçin : 110 YTL.

Yurt Dışı : 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd.fti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2006

**SÜRÜMDEN KAZANAN
YAZARLAR VE
KÂMURAN ŞİPAL**

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde edebiyat tam bir değer aşınması yaşıyor. 19. ve 20. yüzyıldaki o görkemli dönemlerinin çok uzağında. Sanki tüm dayanaklarını yitirmiş, insanlığa söyleyeceği, ileteceği hiçbir şeyi kalmamış gibi, popüler kültürün bir parçası olmak için çırpınıyor âdeta. Medyatik güç, küreselleşme dalgası, bütün bir insanlığı aynı şeyi sevdirmeye, aynı şeyden nefret ettirmeye ve ortak duygular oluşturmaya muvaffak olmuş gözüküyor. Edebiyatçı ancak oluşturulan insanlığın bu ortak ilgi alanına yaklaştığında, medyatik güç tarafından destekleniyor, gündeme getiriliyor. Pek çok edebiyatçı da bu güce teslim oluyor, bu büyüye, ıslıtya kapılıyor. Nitelikli edebiyatta direnenler ise oldukça sınırlı bir çevrede, yankısız kollarını örmeyi sürdürüyorlar.

Bu anlamda edebiyat, bir değer üretmek, bir şeye karşı çıkmak, bir şeyi savunmak, insanlığın ortak mirasını çoğaltmak, yaygınlaştırmak işlevlerinden süratle uzaklaşıyor. Toplumu, insanı değiştirmek, dönüştürme, ona hissetmediği duyguları sezdirme kabiliyeti ortadan kalkıyor. Yazar, öncelikle piyasanın, medyanın istek ve beklentilerine göre eserini oluşturuyor. Eserin içeriği değişiyor, yazarlar genel geçer temalarla eserlerini oluşturuyorlar. Ardından da en popüler tür hangisiyse yazarlar o türe yöneliyor. Böylece yazar, varolmanın, konuşulmanın, gündemde kalmanın bir parçası haline geliyor. (Şimdilerde popüler tür roman. Şairler, öykücüler bu türe yöneliyorlar.) Tabii her şey gündeme gelebilmek için. Bu da eserin geri plana itilip yazarın ön plana çıkması sonucunu doğuruyor. Çünkü medyatik güç ancak poplaştı-

*M***ÖYKÜ
GÜNDEMİ***M*

racağı, starlaştırabileceğı yazarları bün-
yesine kabul ediyor.

Bu arada markalaşma devreye giriyor. Çünkü yazarın karşısında artık okur değil müşteri var. Eser hızla metalaşılıyor. Gazetelerde, televizyonlarda söyleşiler ayarlanıyor, gazetelerin kitap ekle-
rinde boy boy ilânlar veriliyor. Bu kitabın niçin yazıldığı, nasıl yazıldığı, bu kaptan ne anlaşılması gerektiğı, niçin se-
vilmesi ve alınması gerektiğı en ince ay-
rıntısına kadar okura iletiliyor. Bir aş-
madan sonra kitap aradan çekilip, yazar öne çıkıyor. Pazarlamanın bir gereğı ola-
rak bir "yazar imgesi" yaratılıyor. Ama medya bu yazarı bir süre sonra tüketip
çöplüğe atıyor. Hemen bir başka yazarı
sürüme sokuyor. Çünkü sırada başka ya-
zarlar da var. Sürümden kazanmak iste-
yen yazar en kısa zamanda yeni bir ro-
manla yeniden sıraya giriyor. Bu döngü
sürüp gidiyor.

Peki bütün bunlardan sonra geriye ne kalıyor? Edebiyat adına, kültür, birikim adına geriye ne kalıyor bütün bunlardan? Başkalarını bilemem ama bende bütün bunlardan sonra geriye sadece o boy boy fotoğraflar kalıyor. Hüzünlü, ciddi, ya da gülen yazar fotoğrafları. Kitabı bile hatırlamıyorum ama o fotoğraflar zihnimde uçuşup duruyor. Bir de Kamuran Şipal. Çünkü ne zaman yazdığı birkaç kitapla starlaşan yazarları görsem, gazete kitap eklerinde, dergilerde o bildik fotoğraflar-
la karşılaşsam aklıma hep aynı isim gelir: Kamuran Şipal. Düşünürüm: Bu toprak-
larda gerçekten bir Kamuran Şipal yaşa-
dı mı? Sonra belleğimde bir resim ara-
rım: nasıl biriydi, boyu posu nasıldı, ne-
yi sever, neyi sevmezdi. Neler okurdu. Ama belleğimi boş yere yorduğumu gö-
rürüm sonra. Çünkü hiçbir resim canlan-
maz zihnimde. O zaman yeniden kuşku-
ya düşerim. Gerçekten böyle biri yaşadı

mı? Gazetelerin kitap ekleri, edebiyat dergileri, öykü antolojileri, eleştiri yazı-
ları, öykü tarihimiz... Hayır, nafile. Böy-
le biri yok. Yaşamadı Kamuran Şipal. *Beyh an* (1962), *Elbiseciler Çarşısı* (1964), (Sait Faik Hikâye Armağanı 1965), *Büyük Yolculuk* (1969), *Buhuru-
meryem* (1971), *Köpek İstasyonu* (1988) kitaplarını yazmadı. Franz Kafka, Her-
mann Hesse, Alfred Adler, Wolfgang Borchert çevirileri yapmadı.

Peki ne yapıyordur şimdi? Çeviri mi yapıyor, yeni bir öyküyle mi boşuıyor. Bilinmez elbet. Kimbilir belki de bir yer-
lerde elinde ciddi bir edebiyat dergisi Tu-
na Kiremitçi fotoğrafına bakıyor, Türk edebiyatının geldiğı yere, görsellik çağ-
na hüzünle gülümsüyordur.

NECİPTOSUN

"LÂLE DEVRİ EDEBİYATI"

Edebiyatımızın, Lâle Devri Edebiya-
tı olarak nitelendirilmesiyle; yanılmıyor-
sam ilk kez, *Kitap* dergisinin temmuz-
ağustos 1987 tarihli nüshasında Atasoy Müftüoğlu ile yapılan bir söyleşide kar-
şılaşmıştım. O zamanlar edebiyatla ilgi-
lenen bir genç olarak doğrusu biraz ca-
nım sıkılmış, tedirgin olmuş, hatta Ata-
soy Müftüoğlu'na öfkelenmişim.

Aradan neredeyse yirmi yıl geçti. Bu yıllar, müslümanlara yönelik şidde-
tin aratarak devam ettiğı yıllar oldu. Özellikle son on onbeş yıl boyunca bu
şiddet pervasız bir soykırıma dönüştü. Bosna'dan Afganistan'a; Çeçenistan'dan Somali'ye kadar bütün İslam coğrafyasına yayılan soykırımda kaç milyon insan öldürüldü, Allah bilir. İnançların, bağlanılan değerlerin ayaklar altına alındığı bu yıllar boyunca; insan-

H E C E Ö Y K Ü

lar inanılmaz bir zillete sürüklenirken; şehirleri, evleri, işyerleri, hayvanları, tarlaları, bağları, bahçeleri de yerlebir edildi. Hâlâ da ediliyor; öyle ki zulmün bugün vardığı nokta karşısında takatimiz kesildi, acz içindeyiz. Canilerin işlediği cinayet haberlerini televizyonlardan izleyemeyecek, gazetelerden okuyamayacak bir hâle geldik.

Bütün müslümanların yüreklerini yakan acılardan bu şekilde söz etmenin bir anlamı yok, biliyorum. Benimkisi sadece, yirmibeş yıldır yazı yazan ve kimi dergilerin kuruluşuna katkıda bulunan, kimilerineyse fiilen katılan biri olarak sicilime bakmaktan ibaret. Yirmibeş yıl boyunca nelere inandırılmışız: Örneğin Sait Faik her zaman Türkiye'nin en önemli öykücüsü olurken, Sabahattin Ali hep gözardı edilmiş. Sanki bu ayırım yapılırken öykünün değişmez, şaşmaz kuralları varmış da onlar esas alınmış gibi. Oysa birinin resmi ideolojiyle herhangi bir çelişkisi yokken, diğeri öldürülmüştü. Ya da edebiyatı ve edebiyatçıyı, çağın tanığı olarak ululayan aforizma. Ya da güdümlü edebiyat korkusu. Ya da mesajın eseri zayıflattığı sopası. Ya da bireyi, bireydeki değişmeyi yakalamanın esas olduğu tanım. Ya da kimi edebiyat anlayışlarının artık devrini tamamladığı, şimdinin gerçekliğinin bir başka gerçeklik olduğu savı. Ya da... Ya da... Ya da... Bunlar bilinç dışında ustaca oluşturulan korkularımız; tıpkı uçaklarla masum insanların nerelere taşındığını bilemememiz gibi; tıpkı işkence fotoğraflarının basına sızdırılması gibi; tıpkı açık cezaevlerinde insankıdışı muamele görüntüleri gibi.

Yazarken, söyleşirken bir sicil oluşturuyoruz. Bugün bizler edebiyat tarihimiz boyunca kimi sanatçılar, entelektüeller hakkında ağır ithamlarda bulunurken; yarın çocuklarımız, torunlarımız da

bizim sicillerimize bakarak hakkımızda yargıda bulunacaklar. Dahası Hesap Günü, kendi kendimize 'yazarak' oluşturduğumuz sicilden de sorulacağız. O gün, yaşadığım çağa tanıklık ettiğim; o çağın 'değişen gerçekliğini' ancak böylesi bir dille öyküleştirebildiğim gibi bir iddianın geçerliliği olur mu? Üstelik Şuara suresiyle apaçık bir şekilde uyarılmışken; gerçekte onlar yapamadıkları, yapamayacaklar şeyleri söylerler...

Şimdi Atasoy Müftüoğlu çıksa da; ben yirmi yıl önce arkadaşları Lale Devri Edebiyatı yapmakla suçlamıştım; o zamanın bana kızan gençleri, haksız mı imişim, dese; cevabım ne olur.

CEMAL SAKAR

BÜTÜNCÜL BİR AÇIYLA EDEBİYAT VE HAYAT

Yaşadığımız topraklarda bugün müslümanların özgün bir kültürle tebarüz ettiklerini gösteren emarelerden yoksunuz. Müslümanların kendilerinden kaynaklı fikirleri, eylemleri ortaya koyarken gösterdikleri ürkeklik, sadece öznel birtakım eksikliklerden kaynaklanmıyor. Müslümanların İslam olduklarına dair kazandıkları vasıfları saklamakla, müslümanlıklarına bir menfaat temin etme amaçları da ortalıkta gözüküyor ancak inandıkları değerlerden devşirilebilecek hususları göz ardı ederek, hâli hazır dünyada daha rahat yaşayabilecekleri şeklindeki itikatları günden güne güç kazanmışa benziyor. Seküler yaşam konusunda, İslâmî hükümleri arka plana itenlerle yarışan müslümanların, İslâmî kültür bahis mevzuu olduğunda bu yolda ayakları hep geriye doğru

gidiyor. Türkiye'de İslâm'ın nasslarla anılan bir yapıda olmadığını kestirmek güç olmasa gerek. Ancak sorun da zaten buradan kaynaklanıyor. Nassların hayatımıza girmesi hususunda müslümanların bir endişeye sahip olup olmadıkları da muğlaklığını koruyor.

Yaşantımızda bizi müslüman olarak vasıflandırabilecek değer yargılarının "görünür" olmaktan çıktığını söylemenin yanında bunun tekrar içrek hale gelmesinde de kaygılar gözlemleyemiyoruz. Endişesi olmayanın, o işte bir hedef ortaya koyamayacağı kesinliğini koruyorken müslümanların yapıp ettiklerinden İslâmî olanın zuhur ettiği şeklinde bir izlenim edinebiliyor muyuz? Müslümanların İslâmî bir ürün ortaya koymak için çaba harcadığını müşahade edebiliyor muyuz?

Türkiye'de İslâm düşüncesinin varlığını koruyup "atağa" geçtiği dönemlerle dünya sisteminin "konsept" değiştirdiği zaman aralıklarının paralellik arzetmesi, müslümanların İslâm olmuş bu topraklardaki konumunu da gözler önüne seriyor. İslâm adına söz söyleyen, müslümanlığıyla tebarüz eden okumuş yazmışların, dünya sistemiyle sorunlu olmadıkları; ürünleri verilen edebiyatta kurulu düzene alternatif geliştiren bireyleri işlemedikleri alenen gözlenirken, İslâmî bir yazının olup olmadığını düşünmenin sisteme neler kattığını hesap etmek gerekir. İlk müslümanların, İslâm'ı ortadan kaldırmaya yönelmiş medeniyetle ilişkilerini gözden geçirmesi gerekir. Örtük veya alenen bir destek içinde oldukları zehabına kapılınmıyorsa tehlikenin büyüklüğünü de dikkate almalıyız.

Müslümanların dünya sistemiyle "dolaysız" ilişkileri bir yana, İslâm'ı

"merkez" yapma iradesine sahip olup olmadıklarına da bakmalıyız herhalde. İlk dönem İslâmcılığından, çok partili hayata geçişle birlikte çağdaş İslâm düşüncesinin İslâm'ı bir cazibe merkezi hâline getirecek fikrî ve fiili bir çabası, niyeti oluşmadığı gibi bu tür tavırlardan imtina etmiştir.

Sanatçının kafasının, yüreğinin, bedeninin çalışma biçimine göre edebî ürünlerin husûle geldiğini varsayar, eldeki literatürle karşılaştırsak; İslâmî ürünler ve sanatçılar hakkında fikir yürütebiliriz. Ürünlerin İslâmîliği tatışılıyorsa sanatçıların eseri oluştururkenki çabalarında İslâm'ın ön planda olmadığı sonucuna varabiliriz. İslâmî bir edebiyat olur mu olmaz mı, yazılan şey İslâmî olur mu olmaz mı gibi ifadelerin vakit geçirici, sonuca götürmeyecek yönleri vardır. Bunların yerine "inşacı" söylemler ve eylemler geliştirmek müslümanların varlık nedenlerini öne almalarını da sağlar.

İslâmî edebiyat dendiğinde yalnızca "hidayet ve tasavvuf" olgusunun gündeme getirildiği düşünülürse, hem İslâmî edebiyatı oluşturmanın hem de bu dairenin içine hidayet romanlarını ve tasavvufun kalıplaşmış simgelerini almanın "kasıtlı" olduğuna kanaat getirebiliriz. Bunları göz önünde tutan okumuş yazmışların "ölümü gösterip sıtmaya razı olarak" İslâm'ı "iç"lerinde taşımaya devam ettiklerini düşünürsek, sistemin ne kadar "kusursuz" işlediğini takip edebiliriz de.

Çağdaş İslâm düşüncesi ele alınırken ve İslâm düşüncesi üzerine hissiyatlar ve fikirler öne sürülürken; dünya sistemini devre dışı bırakmak, bulunduğumuz toplumların nasıl İslâmlaştığını ve hali hazırda nasıl denetimde tutulduğunu dikkate sunmak gibi bir metodoloji takip ediliyor. Edebiyat ve edebî ürünleri değerlendir-

dirirken de benzer tutum devam ettiği gibi "saf edebiyat" düşüncesiyle edebiyatı, birtakım fikirlerin, tavırların etkisinden uzak tutma saikiyle hareket etmenin de dünya sisteminin değirmenine su taşımak anlamına geldiğini tasavvur edemiyoruz. Yazık. İslâmî olanla kurduğumuz bağı edebî olanla ilişkilendiremeyince, böyle bir imkânı ortaya koymaya tevessül dahi etmeyince, okumak ve yazmanın varoluşuyla ilgili ciddi sıkıntıları barındırıyoruz demektir. Müslümanların yaptığı edebiyat, tüm yazı dünyası bize Türkiye'de İslâm düşüncesinin hangi konumda olduğunu gösteriyor. Kuşkusuz müslüman'ın kavramsal olarak dünyada niçin bulunduğuyla ilgili zihinsel sıkıntılarımızı aşamadığımızın en büyük göstergesini, edebiyat algısında aramak gerekir.

Çağdaş İslâm düşüncesiyle, Türkiye'nin gidişatı arasında kurabileceğimiz ilişkilendirmeyi edebiyatımızla da yapabiliriz. Modern kültürün, seküler yaşam formlarının aktarılmasında muadillerini geçmekte beis görmeyen müslümanların, "dönemin tanıklığı", "hayatın kendisi" klişeleriyle sorumluluğu üzerinden atma tavrı, edebiyatın varoluşunu kavrayamama sıkıntısından kaynaklı. Okuyana "dert edindirmeyen" bir anlatının "edebiyat" başlığı altına alınması da sıkıntının artarak devam ettiğini gösteriyor.

İslâmî bir edebiyat gerçekten olacağına, müslümanlar olarak nasslarla kurduğumuz ilişkiyi "direkt" hale getirdiğimizde, İslâm hususunda hâli hazır düşünüş ve yaşayış biçimini aşmayı da dert edindiğimizde olacaktır. Yaptıklarımız, İslâm hesabına cazibe merkezi oluşturuyor, dünya sistemi tarafından dışlıları kırmaya matuf algılanıyorsa, İslâmî bir okumanın, yazmanın ve edebiyatın ucundan tutuyoruz demektir.

ERCAN YILDIRIM

İMGE ÖYKÜLER KAPANDI

Seçilmiş Hikâyeler, Yaba Öykü, Adam Öykü, Düşler Öyküler, Üçüncü Öyküler, Öyküden Bir Bilet: Gidiş-Dönüş, Kum Öykü, Kül Öykü, Eylül Öykülerden sonra öykü dergiciliğimiz yeni bir dergisini daha kaybetti. *İmge Öyküler*.

Şubat-Mart 2005'te, "İki Aylık Öykü ve Eleştiri Dergisi" üst başlığıyla yayın hayatına başlayan *İmge Öyküler*, fi ubat-Mart 2006'da 7. sayısından sonra sessizliğe büründü.

İmge Öyküler, 7 sayı boyunca, öykülerin yanı sıra söyleşiler, şiirler (konuk tür), forumlar ve soruşturmalara yer verdi. Derginin yayın yönetmenliğini ise Özcan Karabulut yapıyordu. Dergide, Ferit Edgü, Semih Gümüş, Cemil Kavukçu, Feridun Andaç, Füsün Akatlı, Feyza Hepçilingirler, Cihan Demirci, M. Sadık Aslankara, Sezer Ateş Ayvaz, İnci Aral, Erdal Öz, Erhan Bener, Necati Tosuner, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Işık Kansu, Deniz Spatar, Aysu Erden öykü, eleştiri ve incelemeleriyle yer alırdılar.

Dergide, "On İki Eylül Öyküleri" ve "Öyküde Yaratıcılık" dosyaları ile "1980'den Günümüze Unutulmuş Öyküler" ve "1980'den Günümüze Türkçe Yazılmış Beğenilen 10 Öykü" soruşturması düzenledi.

Karabulut, derginin çıkış amacını bir soruşturmada şöyle izah ediyordu: "Öykü konusunda birçok dergi çıktı. Ama bir çoğu, ne yazık ki, 3-5 sayı sonra ya-

H E C E Ö Y K Ü

samlarına son verdiler. Bu dergi, bizim eski düşümezdü. Ankara Dünya Öykü Günleri deneyiminden yararlanarak, ama öykü dergiciliğimizin geleneğinden de yararlanarak bu dergiyi çıkarıyoruz." *İmge Öykülerdin* Karabulut'un sözünü ettiği dergilerle aynı kaderi yaşaması, üzerinde yeniden düşünülmesi gereken önemli bir yayıncılık sorunu olmalı.

2006 YUNUS NADİ ÖYKÜ ÖDÜLÜ SEZER ATEŞ AYVAZ'A VERİLDİ

Sezer Ateş Ayvaz

2006 Yunus Nadi Ödülleri'ni kazananlar belirlendi. Bu yıl 60'incisi düzenlenen ve 5 dalda ödülün verildiği yarışmaya yapıtlarıyla 250 kişi katıldı. "Öykü" dalında Mehmet Başaran, Selim İleri, Tarık Dursun K., Sami Karaören ve Emin Özdemir 'den oluşan seçici kurul, ödülün *Tamirisin Gece Suçları* adlı yapıtıyla Sezer Ateş Ayvaz'a verilmesini benimsedi.

Sezer Ateş Ayvaz, 1956 yılında Antakya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitenin Siyaset Bilimi bölümünde *Kadınlara Yönelik Periyo-dikler* konulu tezle yüksek lisans, *Türk Romanında Değişen Bir Paradigma: Politik Roman* konulu tezle doktora yaptı. Çeşitli kurumlarda felsefe, sosyoloji, davranış bilimleri dersleri verdi. *Türkiye Yazıları*, *Sesimiz* dergilerinde şiirleri yayınlandı. İlk öykü dosyası *Bütün Oteller İstanbul Palas* ile 1987 Akademi Kita-

bevi öykü başarı ödülünü kazandı. 1988'de *Aynalarda Yaz*, 2000'de *Yeryüzü Taksim* adlı öykü kitaplarını yayınladı. Kültür, edebiyat konularında, gazete ve dergilerde inceleme ve eleştiriler yazmayı sürdürüyor.

OĞUZ ATAY ÖYKÜ ÖDÜLÜ

Jürisi, Hasan Ali Toptaş, Faruk Duman, Nalan Barbarosoğlu, Hasip Akgül ve Cemil Kavukçu'dan oluşan ve Oğuz Atay adına düzenlenen yarışmaya 2005 yılında basılmış kitap ve kitap bütünlüğü taşıyan eserler katılabilecek. Sekiz nüsha olarak gönderilecek olan ürünler için son katılım tarihi 15 Ekim 2006. Ödül, Atay'ın ölüm yıldönümü olan 13 Aralık'ta verilecek.

Oğuz Atay

ABDULLAH BAŞTÜRK İŞÇİ ÖYKÜLERİ ÖDÜLÜ

GENEL-İŞ ve DİSK eski Genel Başkanı Abdullah Baştürk (1929-1991) anısına, ailesi, Edebiyatçılar Derneği ve Genel-İŞ'le birlikte bu yıl da "İşçi Öyküleri Ödülü" düzenliyor.

Ödüle; işçiler ve emeğiyle geçinen diğer çalışanlar hakkında yazılmış öyküler katılabilecek ve ödüle aday yapıtlarında, Türkçeyi kullanmadaki başarı, yazınsal duyarlık aranacak. Seçici kurulu Remzi İnanç, Vecihi Timuroğlu, Necati Tosuner, Tuncer Uçarol, Ahmet Yıldız'dan oluşmakta olan yarışmanın sonuçları Abdullah Baştürk'ün ölüm yıldö-

H E C E Ö Y K Ü

nümü olan 21 Aralık 2006 günü açıklanacak.

2007 ÜMİT KAFTANCIOĞLU ÖYKÜ ÖDÜLÜ

Ümit Kaftancıoğlu

26 Yıl önce öldürülen Ümit Kaftancıoğlu anısına öykü ödülü düzenleniyor. Ödül şartnamesine göre yarışmaya katılacak olan öykülerin daha önce yayınlanmamış ve ödül almamış olması gerekiyor. 30. 11. 2006 son katılım tarihi olarak ilan edildi. Öykü yarışması sonuçları 15. 03. 2007'da basın yolu ile açıklanacak ve Ümit

Kaftancıoğlu'nun öldürülüşünün 27. yılı olan 11 Nisan 2007 günü yapılacak anma töreni ile ödüller sahiplerine verilecek. Yarışmanın Jüri Üyeleri: Adnan Özyalçın, Osman Şahin, Mehmet Güler, Öner Yağcı, Hüseyin Yalvaç.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

MELİHA AKAY, Ya Kaybolursan (Epsilon, İstanbul 2006, 11 öykü: Kayıp Zamanların Fısıltısı; Aramızda Kaç "Tamas" Var?; Kışladaki Güvercin; Gökkuşağı Köprüsü; Doğum Günü; Okyanus kokulu Mektuplar; Okyanuslar Kar Tutar; Ya Kaybolursan; Kerpeten ve Çekiç; Balam; Namus Sepeti)

HÜLYA AKTAŞ, Sürgündeki Güller (Pinar, İstanbul 2006, 14 Öykü: Sürgündeki Güller; Kuruyan Göz Pınarları; Ruhumda Patlayan; Çiftlik Çocukları; Zaman Akıp Gidiyor; Bir Celsede Kaybolan

Babalık Hakkı; Yere Düşen Adam; Herkes Oradaydı; Yırtık Pantolon; Telefondaki Ses; Pırpırlı Su Tabancası Galata Köprüsünde; Mevsimlik Bir Aşk Uğruna; Mezarlıkta Solan Güller; Çok İlgili Biri)

ABDULLAH ATAŞÇI, Sığ Suyun Balıkları (Doğan Kitap, İstanbul 2006, 14 öykü: Tek Kişilik; Ayakkabılanma; Karyısı Kokardı; Gecekondlu Mahallesinin Parke Taşları; İz; Yücebaba Çobacısı; Damdaki Deli; Külüstür Dünya; Zeynep; Karanlıktaki Yüzler; Sokak Lambaları; Zamanın Gölgeleleri; Şehir ve Çocuk; Sığ Suyun Balıkları)

GÖNÜL ÇATALCALI, Hiçbir Şeyin Beklentisi (Yom Sanat, İstanbul 2006, 16 öykü: En Uzun Gece; Ah Asiye; Farklı Bir Sevk; Diva; Denizkızı; Sular Çekilince; Emine; Hiçbir Şeyin Beklentisi; Kıyıda; Nehir; Rüzgarlı Bir Baş; Sardunyalı; Toz Tutmamış Anılar; Şimdi Dönmek Zamanı; Yaşanmış Hayat Hikayeleri; Sokak)

VECDİ ÇIRACIOĞLU, Sarıkasnak - Denize Dair Hikâyat (Everest, İstanbul 2006, 1 uzun öykü: Sarıkasnak - Denize Dair Hikâyat)

LUDMİLA, DENİSENKO, Bir Erkek Sevdim O Yoktu (Heyemola, İstanbul 2006, 23 öykü: Güç; Terlikler; Yol; Arbesk; Usta İşi; Miro; Gemi; Ölümsüz Ruh; Aslan; Dağ; Hayalet Köpek; Yalancı; Bebek; Bir Erkek Sevdim, O Yoktu; Rüzgar; Keman; Uçurum; Cüce; İnciler; Puşkin; Pan; Beyaz Saçlı Kadın; Kayalar)

ZAFER DORUK, Soyka (Bilgi, Ankara 2006, 14 öykü: Horoz; Destan; Pantolon ve Aşk; Rakı; Siyah-Beyaz Bir Afış; Kış Yanlızlığı; Kuklalar; Yazlık Sinemalar; Soyka; Arsız Kuşun Kanadı; Bayram Eczanesi; Zakkum Çiçeği Başlıyoor!; Hurdacı Cafer; Yakamoz Düğün Salonu)

VECDİ ERBAY, Masalın Ölümü (AgoraKitaplığı, İstanbul 2006, 15 öykü: Kar; Yılan; Çamur; 'Emmo, Tini Kerra'; Deliler İntihar Etmez; Sabah; Tuzak; Jilet ve Çılgılık; Sisli Gece Hatırası; Masalın Ölümü; Evde; Rüyada; Dağda; Otelde; Sokakta)

NİSAN KUMRU, Üçüncü Çekmece (Dergah, İstanbul 2006; 23 Öykü: Onbiraylık; Hikâyenin Hikâyesi; Eğer Bizi Su- al Eden Olursa; Demir Almak Günü; Er- zurum Dağları Kar İle Boran; Havale; Bir Beyaz Lerze; Bir Bakış Bir Bakışa Neler Anlatır; Şiir Figüranı; Anne Bak Üşüyo- rum; Geldi Geçti Ömrüm Benim; Sabâ Şarkıda Ne Var; Aşkımızın Makamı; Sa- na En Uzak Nokta; Gönlümden Kopan; Yaz Ne Zaman; Burada Mevsim İkimiz- den Biri; Bir Mektup İki Satır Yazı; İki Küçük Altın; Ya Kavuştun Ya Bağrım Taş Eyle; Geç Buldum Çabuk Kaybettim; Bıraktığın Yerdeyim; Şafak Doğan Güneş)

KADRİ ÖZTOPÇU, Yanlış Hikayeler (Can, İstanbul 2006, 15 öykü: Uykusuz; Gece; Bir Adam, Bir Kuş, Bir Çocuk; Durmak Eylemi; Kırık Kalpler Treni; Genç Ölmek; "Kedi"yi Vurdular; Kavanoz Dipli Dünya; Kalaşnikof; Bırakılmış Eylül; Karabasan; Kırçıl; Tire, Boşluk; Silgi; Elveda Hüzün)

CAFER SOLGUN, Gitmek -Kırılma Öyküleri- (Chiviyazıları, İstanbul 2006, 9 öykü: "Benim de Adım Yok"; "Oğ- lum... Gitme..."; Parçalanma; Görüş; Gitmek...; Geçiş... Bir Demet Kır Çiçeği; Bir Gün Zagros'ta...; "Ben de Gelirdim")

FUAT YILIDIRIM, Makarios'un Laneti (Kum Sanat, Ankara 2006, 7 öykü: Çelebi Mehmet; Hırsız İmam; Köy Ka- rakolu; Makarios'un Laneti; Frekanslar; Salkım Söğüt; Nüfus Kağıdım)

CAHİT SITKI TARANCI, Gün Eksil- mesin Pencereyden (Can Yayınları, İs- tanbul 2006, 43 öykü: Pencereyden Korkan Adam; Kolalı Yaka; Randevu; Yalan Söyleyen Mektup; Bir Kış Gecesi; Vicdan Abla'nın Kedileri; Telefonda Bir Konuşma; Taş Bebek; Hakikatten Sonra Hayal; Leblebici; Tramvaydaki Adam- lar; Küçüklerin Dostu; Papatya; Yaşa- mak Lazım!; Azrail'in Vicdan Azabı; Çirkin Kız; Bir Uykusuzluk Gecesi; Ak- şamcı; Rüyada Gezdiğim Ev; Bir Aşk Masalı; Bir Kadın; Âşık Adam İkinci Öl- dürüşü; Damat Bey; Hayat Bul; Hayatını Yaşadığım Adam; Balayı Seyahati; Dör- düncü Sevgiliyi Ararken; Kötülük Yapa- yım Derken; Hayat!; Abbas; Otel Hiz- metçisi; Yadigâr; Tesselli Bürosu; Arka- daş İnceliği; Mavromatis Efendi; İmkân- sız Saadet; Eldiven; Kartopu; Hacı Fet- tah Efendi; Ben Üvey Ana Olmayaca- ğım; Hayat Bildiğini Okur; Bir Adam)

PERİHAN TAYLAN, Kuyudan Çı- kanlar (Ürün Yayınları, Ankara 2006, 17 öykü: Saklı Kuyu; Dolap; Ziftin Peki; Leke; Ölüm Bekçisi; Kurgu Ağıt; Resim; Çalkar Çoraplı Kadın; Lycra; Şilebezi; Çivit Kapı; Sen de mi Sergei; Ninenin Notları; Karadut; Yabanyoncasi; Zar; Teras Sohbeti)

MUSTAFA ŞAHİN

BENZİNSİZ

Efendi baba, has daire sohbetlerinin birinde "gün gelecek apaşikâr olacak" Alidiye buyurdular. Aşikâr olacak olanın neliğini perşembeden perşembeye geceli gündüzlü aramızda konuştuk, tartıştık, yorumladık ama, işin içinden çıkamadık. Efendi babanın remizli, istiareli, kinayeli konuşmalarını, imâlarını çözemediğimiz zaman öyle aciz kalıyoruz ki, öyle aciz. Neyse ki, bir sonraki sohbetlerinde daha açık bir ifadede bulundular ve "ihvanımızla cemiyetin önüne çıkacağız" buyurdular. Hayrete duçar olduk ama, hikmetinden sual olunmaz bu çetin muammayı dahi çözmekte acze düştük. Çaresizliğimizi şaşkın bakışlarımızdan anlayınca bizim için bir küçük şerh daha getirdiler ve dediler ki: "Görmeye göz gerek." Aczimiz eskisinden çok daha büyüdü ve yine anlamadık ama, anlamış gibi yaparak bükük boyunlarla huzurdan ayrıldık, dağıldık.

İşaret buyurulduğu gibi işte 'ap-âşikâr' olma vakti geldi demek. Özlenen an geldi amma, görmeye göz gerek. Nice fecr-i kâzipten sonra hasreti duyulan gün demek bugün. Yıllarca yolu gözlenenler mahviyet örtüsüne bürünerek döndüler demek. Boyunları bükük, kalpleri kırık ama, başları dik geldiler, geliyorlar. Bu kutlu gelişin öyle işaretleri alındı ki, o talihsiz günler bir daha gelmeyecek ve bu topraklar yeniden dirilecek, yeşerecek ve bu harabe yeniden gülistan olacak. Devran döndü. Yani erenler artık Horasanlardan gelmiyor, aksine buralardan oralara gitmek üzere gittikleri yerlerden geliyorlar. Hem de Kembiriç'ten, Oksford'dan, Harvırd'dan doktoralarını ceketlerinin iç ceplerine koymuş olarak ve en az, iki frenk lisanıyla birlikte geliyorlar. Evet, ma'kus tarih, zebun talih tersine tecelli ediyor. Verilen emekler zayi olmuyor. İhvanımızın gayretleri, sabrı, sebatı semeresini veriyor:

"Dün akşam bir müjde aldık hep beraber. Taze haberi paylaşmak için bu akşam bir aradayız. Allah cümlelizden razı olsun. Aranızda mevzua vâkıf olanlar var, olmayanlar var. Esasında biz bu müjdeyi çok önceleri almıştık. Nitekim bazı ihvan sabırsızlanmış, sırrı ifşa edecek olmuştı da, büyüklerin sabır tavsiyesiyle teskin olmuşlardı. Sabırla koruk meyve oldu, kemâle erdi ve nihayet hasat zamanına erdik. İşte hakikat membaından akan meyve suyunu yalnız ihvanımız değil, bundan böyle milyonlar kana kana içecekler. Bizim de kalpleri zaptedecek bir frekansımız, ziya saçan, aydınlık ekran yüzlerimiz olacak ve emin olunuz ki, hiç zorlanmadan kumandaya yerleşeceğiz. Gümrah toprağımız yeşerecek ve mesajımız yaralı kalplere doğrudan ulaş-

cak. Hem de bugüne kadar küfre ve zındıkaya ve ifsada hizmet eden alet sa-
yesinde."

Bu sözler büyük heyecan uyandırdı ve hilal şeklindeki salonu bir uçtan bir uca dalgalandırdı. Herkes nefesini tuttu, ellerini birleştirdi, bakışlarını kalbi-
ne doğru eğdi, gözlerini yumdu, gönül zaviyesini açabildiğince açtı ve iç göz-
leriyle dudaklarından mücevherler dökülen Muammer ağabeye bakakaldı.
Bir tek kişinin kalbinde vesvese ve kaygı vardı: Suat. Meclise henüz üçüncü
gelişiydi, usûl-erkân bilmiyordu. İlk gelişinde ihvanın ihtiramına bakarak az
kalsın Muammer ağabeyin ellerine kapanacaktı ki, zor tuttu kendini. Ellerini
nereye koyacağını, kalbini nasıl tutacağını, cemaate nasıl bakacağını bileme-
di. Üçüncü kez geldiği halde Muammer ağabeyi Efendi babanın kendisi sa-
nıyordu. Karine yoluyla nihayet onun, o olmadığını çıkardı. Mahcup gözleri-
ni usulca kaldırıp etrafı süzerken konuşmacının Efendi babadan ikinci şahıs
olarak söz ettiğini görünce hicabı büyüdü. Demek o, o değildi. Demek, "gün
gelecek ap-âşikâr olacak" diyen de o değildi. Oysa, ifadesi, nazarları, tasav-
vurundaki efendiye ne kadar da münasipti.

"Efendi baba yarın akşam, on yedi sularında televizyona çıkacak" cümle-
si şiir gibi döküldü dudaklarından Muammer ağabeyin. Meğer, ihtiyaten da-
ha önce ilan edilmemiş, hazırlıkların son aşamaya gelmesi beklenmiş. Bütün
ihvanın dost ve yarânına haber salması iyi olurmuş. Lakin, Suat'ın daracık
kalbi çatladı çatlayacak. Heyhat! Nefsi emaresi ile inanılmaz bir mücadeleye
girdi ama, bu mücadeleden muzaffer çıkması çok zor. Üzerine bir duvar düş-
müştü ve kaldıracak takati yoktu. Derken az öncesine kadar efendi baba san-
dığı ağabey esas haberi de verdi: "Efendi baba, has dairedeki sohbetinde bu-
yurdular ki, çok sürmeyecek bizim de bir televizyonumuz olacak."

Beklenenin aksine büyük bir sükûta büründü salon. Konuşmacının mave-
raya odaklı derin bakışları cemaatin üzerinde bir kavis çizdi ve nedense cere-
yana çarpılan Suat'ın üzerinde durdu. Oradaki ve yeryüzündeki en kirli in-
san olmanın ıstırapı içinde kalbini kemiren vesveseyle mücadele ediyor, onu
kendinden uzaklaştırmak, söküp atmak için cenk ediyordu. Apansız musallat
olan ve önünü alamadığı soruların kemirgen akrebi can yakıcı bir alevle en-
sesinde dolaştı. Parmak uçları karıncalandı, içi içine sığmaz oldu. Konuşu-
lanları duymayacak kadar allak bullak oldu. Bir noktaya teksif edemeyince
yüreğini karmakarışık aklına akıl danıştı. Beyhude. Toparlanmak için boşa-
lan hafızasını yokladı, vakit kazanmak istedi ama ne vakti. Geç kalmış, an-
cak finale yetişmişti: "İnsan yek katre-i hun-est, hezaran endişe"

O, orada kendini yiye dursun, mevzu çoktan değişmişti. Şimdi dimağları
arındıran, akıllara durgunluk veren anekdotlar, şahitlikler aktarılıyordu. Her-
kes ellerini, kollarını, ayaklarını okyanusa bırakmış, denize teslim olmuşken
biri çırpınıyor, denizle dövüşüyordu. Kolayca tahmin edebileceğiniz gibi, Su-
at'tı o. Ters akıntıya kapılmış, yanlış mecralardan geliyordu. Felsefe akrebi-

ni ensesinden koparamamış, vesvese zehrini dökememişti. Semender gibi yavaş yavaş, bin derede yıkansa bu saf ve nezih kalpler gibi arınamayacağını biliyor, görüyordu. Üstelik içinden geçenleri herkes okumuştur. Konuşulanları yer yer anlamakta güçlük çekmesi iç konuşmalarına kulak vermesindendi. Konuşmacı ise, Efendi babanın şoförünün dün akşam anlattığı büyük bir hadiseyi naklediyordu. Suat "has dairededir" diye içinden geçirdi. Şoförün anlattığına göre efendinin yeni aldığı Honda cıvık benzinsiz çalışıyormuş: La havle ve la kuvvete illa billah...

"Ehlullah sorularını kapıda bırakıp içeri girenlerin yüzüne bakar" dediğinde Muammer ağabey, adamcağız, içinden düşen tuğlanın kafasını büsbütün yardığını ve kalbini paramparçaladığını ve çevirmek istediği sayfanın keskin nazarlarca tam olarak okunduğuna kesin hükmetti. "Gaflet ehli dün postu denize serenlere şüpheyle baktığı gibi bugün vasıtaların benzinsiz yol almasına da şüpheyle bakacaktır ama, şüpheçiler bu yolda mesafe alamayacak, menzile varamayacaktır" diyen son cümleyle bağlandığında söz; Suat, örtmek istediği sayfanın okunduğundan kesin emin oldu ve iyice burkuldu ve yüreği büsbütün daraldı. Az sonra nefes alacak kadar genişleyince bir ses duydu: "Bâzâ, bâzâ." Sessizce yalvar-yakar oldu: "Ya Settar. Ya Settar."

Muammer ağabey devam ediyordu. İstanbul'dan Ankara'ya kadar bir tek damla benzin almamışlar. Ankara'ya vardıklarında şoför bu hayreti mucip hali sual buyurmuşlar. "Bir tek damla benzin almadık efendim" deyince Efendi hazretleri "gerek yok, bir damla benzin almadan buradan Horasan'a kadar gidebiliriz" buyurmuşlar. "Şeytanın iğvasından, vesveseden kurtulunca benzine, mazota, lokmaya, hırkaya hacet yoktur. Ehlullah için ne akaryakıtı gelen zam, ne gam ne gussa vardır" diye efendinin sözünü kendi sözü gibi noktaladı. Bir ilave daha oldu: "Olay bu." İhvandan birine Asr suresi okutuldu ve sohbet ikmale erdi: Allahummensur men nasaraddin.

Bütün ihvan büyük bir ürperti, haşyet, hayret, korku, sevinç, levem duyguları içindeydi. Son cümlelerin muradını daha iyi kuşanmak için aynı anda dizlerinin üzerine doğruldular. Bir şey daha söyleneceğinin zannedildiği iki üç dakikalık bir bekleyişten sonra ek bir açıklama yapılmadan konuşmacının dolu dolu bakışları kapı cihetine yöneldi. Sağdan başlayarak salavatlaşıp suhulet ve sükûnet içinde başları eğik, yüzleri içe dönük olarak nefislerini, arzularını tabanlarının altına alarak, "nazar ber kadem" ilkesince ayak uçlarına baka baka, "huş der dem" ile gönüllerindeki coşkuyu, sevgiyi, arınmışlığı bir noktada yoğunlaştırıp, dağıtmamak ve o hal üzere kalmak ve o hal üzere ölmek duası, ümidi, niyazı ve temennisi ile ve o saf meleklerle özgü mahviyetle, yokluk hırkasına bürünerek ve eğik başlarını büsbütün eğerek, bükerek, önlerinden bağlı ellerini yavaş yavaş açarak merdivenleri indiler ve sitenin bahçesinde bir tesbih gibi dizilmiş olan mercedeslerine, toyotalarına, nissanlarına, kialarına, menicirlarına binip gittiler.

Suat, gecenin ileri vaktinde otobüs durağı cihetinde karanlığa karıştı.!

NALAN BARBAROSOĞLU

BİSİKLETYAKA BİR KAZAK

Geldiğim şehrin dış mahallelerinde konuk edildiğim evde göğsüme bastır—
dığım bisikletyaka bir çocuk kazağının sıcaklığında uyanıyorum. Meğer—
se bir örgü sepetinden almışım kazağı. Sabah ışığı, mevsim renklerinin kızıl—
lığıyla sarmalanıyor ve dünyayla arama genç bir kadının gölgesi giriyor; ka—
dın perdeleri çekiyor, pencereyi açıyor... Güz kokusu. Gözlerimi kapıyor, ka—
zağa sarılıyor, adeta bir düşü sürdürmek istiyorum.

Düşümde, gözleri gözlerimle buluşmayan bir anne, bordo kazağı elleri—
min arasından alıyor; yatağın kenarına oturup ben orada değilmişim gibi ka—
zağın yakasını fildişi bir ibrişimle işlemeye başlıyor... Demlenen çayların ko—
yulaştığı sabahların ağırlığı var ellerinde; özleme kesmiş gecelerin, ıssız kuş—
luk vakitlerinin, yemek kokularıyla ağırlaşan öğlenlerin, ortancaları sulanmış
ikindilerin, bir bekleyişe teslim olmuş akşamların... Rüzgârlı bir avluda otur—
muşçasına dağılmış kumral saçları, yüzünü gölgeliyor; gözlerinin rengini,
gün ışığıyla renkten renge evrilen taze ceviz yeşilini henüz göremiyorum...
Saçlarından yanaklarının solgunluğunu, bakışlarında oynaşan tişre bir kırgın—
lığı da. Kazağın kollarında boydan boya saç örgüsü... Başkalarının yanında
topuzlara sıkıştırıp tikiştirdiği saçlarını iki kol boyu şişlerle örmüş. Kazağı
postayla yollayacak. Bir doğumgünü armağanı. On altı yıl önce, yeni bir dün—
ya umudunun caddedeki yıldızlı tanklarla ezildiği o uğursuz günden altı gün
sonra doğan oğul için. Elleriyle giydirmek isterdi; genişlediğine tanık olama—
dığı omuzlara oturup oturmadığını, belini sıkı sıkı örtüp örtemediğini görmek
isterdi; su verilmiş fidan gibi büyüyen oğulun sırtını, göğsünü kazağın üstün—
den okşamak, diriliğini hissetmek isterdi. Kısmet değilmişçesine çekiyor içi—
ni. Yine postalara verilen bir sevgi... Hayat içinde eğreti duran, hayat gerçek—
leri karşısında bir acemi sevgi ifadesi. (Kocası olsa, "hayat realitesi" diyerek
nesnel bir anlam verirdi, bu deyişe; "acemi"yi kaldırır atardı cümleden; ace—
mi'nin sevgi için bir sıfat olamayacağını söylerdi.) Kader gibi. Kaderde içten
içe çağıldayan keder gibi.

Kazağın yakasında stilize bir hayatağacını çoğaltarak işliyor ceviz yeşili
bakışlı anne. İzliyorum. Parmakları iğneye geçirilmiş ibrişimle ağır ağır ma—
haretli bir dansı sürdürür gibi. Ayakları ise dansa acemi genç annenin. Kol—
larını kaldırıp şöyle iki dönemz ısrar ettiklerinde. Ki ederler, hep ısrar eder—

ler. Buralarda ısrarlarla sürer günlük hayat. Anne, ısrarlardan bezgin. Kağşadığını hissettiği ruhu seçmek isteğiyle kıpırdanmakta... Bu kıpırtıları huzursuzluk olarak yaşıyor. Aslında fildişi ibrişimi seçtiği gibi seçmek isterdi yaşadığı hayatı; hayat ağacını işlemeyi seçtiği gibi. Bezgin olmaktan nefret ediyor... Nefretiyle suluyor bezginliğini, ortancaları sular gibi. Ortancaların gösterişinden nefret ediyor aslında, bahçeye bakıldığında ilk göze çarpan çiçek olmalarından, boylarından poslarından, gölgelerine ot yaklaştırmamalarından, arsızca büyümelerinden, diğer çiçeklere tepeden bakmalarından, hiçbir renge benzemeyen renklerinden nefret ediyor. Bahçeyi ele geçirmelerini sıbırla izliyor... Farkında: sabır, içinin bezginliğini körüklüyor.

İzliyorum. Küçük hayat ağacının tepesinde kuş varmış gibi iğnecik bir kanat konduruyor. İşte, yakayı çepeçevre saracak hayat ağaçlarından ilki bitti. İşlemenin kazağın örgüsünü gerip germediğini kontrol ediyor. Bir hayat bağışlamak isterdi küçük oğula... Seçebildiği bir hayatı bağışlamak isterdi oğula... (Gençken bir hayatı seçmişti; çok çok uzakta kalan gençliğinde seçtiği hayata inanmıştı, ne kadar korkusuz, ne kadar gözüpekti, seçebilen gençler gibi... O yıldızlı tanklar sadece umutlarının değil, hayatlarının da üstünden geçmişti; kimse o gençleri artık anımsamıyordu.) Elleri geriliyor, ibrişimin ucunu yeniden düğümlerken. Hiç olmazsa oğulun seçebildiği bir hayatı olsun. Kendisinden uzakta... Annenin akıntıyla biçimlenen, seçilmemiş hayatından uzakta, yatılı okula, yatılın okulun yıldızlarına emanet edilmiş bir hayat, annenin gözüne hiç fena görünmemişti başlarda. Birkaç kuşağın umudunu ezenlerden hesap sormak için içerden bir umut büyütme... Neden olmasın?.. Özlemse, hep özlemişti. Oğul özlemişti de, bir eksik-bir fazla sandı.

Yanıldı. Ki hep yanılır anne. Annelik güdülerine güvenmez, diğer annele-re benzemez. Anneliğinden de kuşkulu; öğretmenliğinden kuşku duyduğu gibi. Hiçbir şey öğretmediğini düşünür içten içe; o küçücük çocuklara öğretebileceği ne olabilir ki, bu hayatta?.. Hayatı seçemeyen bir kadından öğretmen... Dudak bükerek kendine... Sınıfa dudak bükerek girer, dudak bükerek çıkar. Sınav kâğıtlarını dudak bükerek okur, notları dudak bükerek verir. Veliler de sanır ki, burnu büyük bir öğretmen, dudak büküyor vara-yoka. Tenefüslerde öğretmenler odasına gitmez ayakları, öğretmenlerin arasına karışmak istemez. Okul sonrası gitmez hiçbirinin evine. Kocasını yokluğunu duyurmaz zaten kimseye. Kocasını, öğreten öğretmen, bilen öğretmen... Ders konularını, çocuk psikolojisini, veli ekonomisini, ev idaresini, iletişimin inceliklerini, zaman yönetimini, dostlukların değerini, ayarlanması gereken mesafeleri... Hepsini... Hepsini... Her şeyi. Her şeyi bilen bir adamın yanında insan, zamanla hiçbir şey bilemez olur işte böyle... Oğlunu her şeyi bilen bir babadan korumak istemişti belki de farkında olmadan. Oğulun daha ilk kıpırtıla-

rını karnında duyduğunda, daha bir oğul olduğunu bile bilmezken hatta, bu bebek, babasının bildiklerini bilmesin istedi; çiçeği burnunda bir öğretmendi henüz, başkalarının oğullarına kızlarına kendi öğrettiklerini de bilmesin istedi. Hayalini kurduğu, o hayale inandığı dünya hariç, içinde durduğu, içinden çıkıp geldiği, içine girdiği ya da içine yöneldiği hiçbir şeyi bilinmeye değer bulmadığını farketmese de, bu bebeğin başka şeyler bilmesini istediğini fark etti. Kendi bilmediklerini nasıl öğretirdi bebeğine, eğitilmiş bir öğretmen olarak işte bunu bile bilemedi. Hâlâ da bilmiyor. İşlediği hayat ağacının dallarında ne duruyor, bilmiyor; ne durmuyor, onu da bilmiyor şu an. Yakanın sol omza yakın üçüncü hayat ağacını işlemeye başladığında iğnedeki ibrişimi bitiyor. Omuzlarına yıldız düşecek bir oğula hayat ağacı ne anlatır? Hayat ağacı, bildiklerini yok sayan, hadi içi kaldırmayan diyelim, bu yorgun kadının, bir bezgin annenin fildişi işlemesinde ne anlatır?..

Annenin bu konuda bildikleri değil de, sezdikleri epeyce fazla. Her geçen gün ve geceyle yıllardır sezgilerden bir yük büyütüyor içinde... İçi şişiyor, içi şiştikçe yemek yiyemiyor... Bedeni bir deri-bir kemik kaldı evde kalın hırkaların, okulda balıksırtı ceketlerin altında. Her şeyi bilen, bildiklerini ünlemli cümleler kurarak ifade eden kocası, buna ilgi çekme yöntemi diyor, gülerek... "Evet bu bir hayat realitesi olarak anlaşılır bir şey ama senin özelinde buna neden ihtiyaç duyduğun hiç anlaşılır gibi değil" diyor... "Sınıfta gün boyu gözünün içine bakan, ağzından çıkacak her kelimeyi bekleyen elli çocuk varken... Anlaşılır gibi değil!" Başlarda kocasına cevap niyetinde bir-iki cümle geliyordu annenin dudaklarına kadar, hatta bunların çıktığını bile görmüştü. Özellikle, oğlu daha küçücükken, baba oğluna da "annen gibi ilgi çekmeye çalışma, ye şu tabağındakileri" diye çıkıştığında; oğlunun ağzında lokmalar büyürken, oturduğu sandelyede daha da küçülürken. Ama sonra sonra... Kocasının bildiği her şey gibi bu yorumunu da kavonozlayıp belleğinin ışık almayan dolaplarından birine kaldırdı. Şimdi, üçüncü hayat ağacını işlerken en çok oğlunun uyuyuşunu seyrederken içine dolan sevgiyi özlediğini duyumsuyor. Ve başını kaldırıyor. Gözlerinin rengini bu sırada görüyorum. Ceviz yeşilinde uyuyan bir bebek görüyorum... İnanamıyorum, başım dönüyor. Özlem, ceviz yeşili olmalı, diyorum.

Gözleri ceviz yeşilinden, şimdi bakışları özleminden anne, oğlunu -bebekliğinden beri- uyurken seyretti; uyurken yüzünden geçen hayatın ayrıntılarına bakmayı -nedense- çok sevdi. Gülümsemelerindeki, göz kapaklarının titremesindeki, ağız kenarlarının belli belirsiz seyrimesindeki, burun kanatlarının hareketindeki, yanaklarının rengindeki, alnında tomurcuklanan terdeki, kaşlarının arasındaki iki çizgideki anlamı çözümledi giderek. İlerleyen yıllarda, oğlunun hayatını tam olarak bilemese de, oğluna yaşadığı hayattan kala-

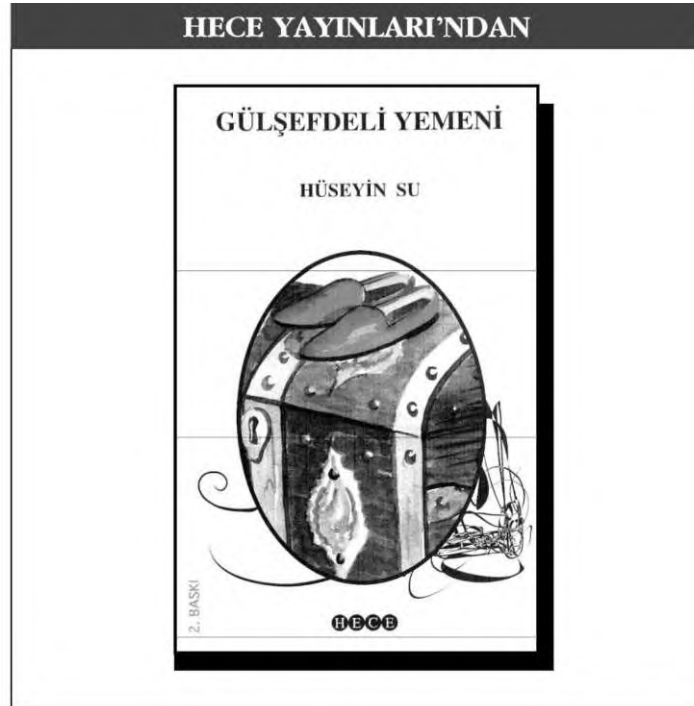
nı uykusunu seyrederken anlamayı öğrendi. Gün günden yaşadıkları eve sığamayan huzursuz ruhunun uykularını ele geçirdiğini gördü; tedirginliğini ve içinde büyüyen yetmezliği izledi. Oğluna sunduğu yaşamın yetersizliğini, yoksunluğun yarattığı merakı da gördü. Sezgileriyle edindiği bu mahcup bilgiyi babanın gösterişli bilgi dağarcığıyla paylaşmadı. Ama oğlunu babanın da itiraz edemeyeceği bir yatılı okula usul usul hazırladı. Raslantılar yaratmakla kalmadı, çakıştırdı da; ama evin ne kadar ıssızlaşacağını hesaba katmadı. Sonradan bunu kendi hanesine yazdıklarının yanında sakladı. Aynalarda kendi hanesine yazdıklarını seyrederken çıkarıp çıkarıp bakmak için.

İşte böyle; çoğu zaman kelimelerden bir cümle olamayan sezgileriyle yaşadığı, baş başa kaldığında kendiyi ne yapacağını da bilemedi. Belki avunmak istemediğinden, oyalanmayı sevmediğinden belki de, migreni tuttuğunda başına çattığı çatkıyı sıkıkça sıkımayı alışkanlık haline getirdi. Şimdi, üçüncü hayat ağacını işlerken "hayat bilgisi" diye düşünüyor, bir dilbilgisi dersindeymişçesine "ben bilgisi / sen bilgisi / o bilgisi / biz bilgisi / siz bilgisi / onlar bilgisi" diye, cümlelere yerleştiremediği çekimler yapıyor; sonra nedense "bilgi"nin yerine "sezgi"yi koyuyor: "hayat sezgisi"... "ben sezgisi / sen sezgisi / o sezgisi / biz sezgisi / siz sezgisi / onlar sezgisi" diye sürdürüyor iç sesini; bu arada hayat ağacı bitiyor, ibrişimi dişiyle koparıyor anne.

Yatağın üstüne yayıyor kazağı, işlediği üç hayatağacını kazağa iyice yerleştirmek istercesine sağ avucuyla bastırıyor. Kalan boşluğa bakıyor, bir tane daha işlerse, ön yaka bitecek... Bordoya fildişinin yakıştığını düşünüyor; ceviz yeşiline odada oynayan sabah ışığı vuruyor sanki... (Gözlerindeki bu ışığı hiç görmemiştir allah bilir, diye düşünüyorum. Aynalarda hep soğuk, hep uzak bakıyor kendine; kocasının bakışlarıyla, babasının bakışlarıyla, galiba en çok da annesinin... Kabul edilmemişliğin soğukluğu ve kabalığıyla... Hoyrat, acımasız, kırgın.) Arkasını çeviriyor kazağın. İşlenmemiş yakaya bakıyor; örgünün uyumsuz bir ilmeği olup olmadığına, omuz birleşimlerinin kayıp kaymadığına... Tekrar önünü çeviriyor kazağın, arkayı işlemeyecek, ön yakayı çevreleyen dört hayat ağacını yeterli buluyor bisikletyaka bir kazak için. Hem kollarda boydan boya saç örgüsü de var. İğnedeki kısalmış ibrişimi çıkarıyor, yumaktan yeni bir parça kopararak iğne deliğini ışığa tutup geçiriyor. Dördüncüye başlıyor. Eli hızlanıyor sanki. Birinci hayatağacına geçmişini koymuştu anne; ikincisine bilgisizliğini; üçüncüsüne sevgisine karışan sezgisini; şimdi ise burnunu sızlatan özlemi koyuyor; kendi hanesine yazdığı bir özlemi, hayattan payına düşeni, bütün hayatına yayılan bir özlemin ifadesini, işlediği dört hayatağacında da seçilmiş bir hayat isteği kıpırdıyor. Oğul görecektir mi acaba?... Oğul bunu isteyecek mi?... Anne yine bilmiyor. İstememesini isterdi. Bunu biliyor. Dördüncü hayat ağacının üstüne de bir kuş ka-

nadı konduruyor anne... Kırlangıç olabilir mi?.. Belki... "Göç eden bir kuş işte" diye mırıldanıyor... Ruhundaki göçmen kuşlar havalanıyor sanki... Leylekler, ördekler, kırlangıçlar, turnalar... Kazağı kaldırıp bakıyor anne. Işık az gelmiş gibi, yatağın kenarından kalkıp pencere önüne gidiyor, kollarını gerekerek bir kez daha kaldırıyor omuzlarından tuttuğu kazağı. Solgun yanaklarına renk geliyor, gözlerinin ışıltısından pencere önünde yeşil bir dala dönüşüyor, gölgesi bordo kazağın üstüne düşüyor. Düşümün içinde, bu düşün karmakarışık duygularla örüldüğünü hissediyorum, sevinmekle yerinmek arasında gidip geliyorum. Nihayet anne kazağı iki kolu üst üste getirerek havada katlıyor, sabah güneşinin önünden bir bulut geçiyor sanki, odanın renklerinden ışık çekiliyor ve anne yatağa yaklaşarak ilk kez yüzüme bakıyor. Gölgelemiş yüzünden bir keder geçiyor, "Bu kazağı postaya benim için verir misiniz lütfen?" diyor. Katlanmış kazağı bana uzatıyor. Odadan aceleyle çıkıyor.

Yatağın içinde doğrulmuş, kazak elimde kalakalıyorum... Şaşkınlım... Hayır, değilim. Kazağa sarılıyorum. Yatağa uzanıyorum. Gözlerimi kapatıyorum. Kazağı kokluyorum... Anne kokusu..!

SELAHATTİN İPEK

BİSİKLET

—Eⁿ çok bisiklete binmeyi bilmek isterim.

Bu cümleyi söylediğinde arabanın ön sağ koltuğunda oturuyordu. Böyle bir konu da konuşulmuyordu. Birden ürperdim. Seksen yaşına yaklaşmış, sakalları ağarmış bir ihtiyar, böyle bir zaman ve yerde bu cümleyi niçin söylemişti. Bisiklet ve bisiklete binmek, sıradan bir şeydi artık. Özenilecek bir tarafı da yoktu ilk bakışta. Acaba araba kullanmayı öğrenmek istiyor da bunu söyleyemediği için mi eski bir özlemini, yüreğinin derinliklerinde kalmış bir isteğini dile getiriyordu? Bana bir şey mi ima etmek istiyordu? Bugüne kadar yapmam gereken bir şeyi yapmadığımı, bu sözle mi anlatmak, hatırlatmak istiyordu bana? Huyunu, alışkanlıklarını ve beklentilerini çok iyi bildiğim bu insanın, bu sözünden birçok şeyi çıkarmak, çok değişik şeyleri anlamak mümkünüdür. Onun ilk cümlelerinden, varmak istediği noktayı veya noktaları kestirebilirdim. Bunun için de onunla konuşurken her cümlesini görünen ve görünmeyen anlamını dikkate alarak dinler, neyi arzuladığını bulmaya çalışırdım. Anadolu insanının ruhunda bir nezaket vardır: İsteddiği şeyi doğrudan söylemek yerine, değişik çağrışımlarla onu sizin bulmanızı sağlamak. Babamda bu özellik hassasiyet boyutlarına ulaşmıştı. Bir şey söylediğinde, ilk bakışta sıradan bir söz gibi gelebilir. Ama onun arkasında mutlaka farklı bir şey vardır. Ve eğer o cümleyi veya aynı anlama gelecek bir cümleyi daha önce de söylemişse, cümleyi bitirince bir süre susar, yüzünüze bakar. Sizin sözü anlayıp anlamadığınızı ya da hatırlayıp hatırlamadığınızı anlamaya çalışırdı. Yüzünüzün aldığı şekilden, bakışlarınızdan anlardı o söz karşısındaki durumunuzu ya da verdiğiniz cevaptan. Sözü daha önce söylememişse açıklamasını yapar, söylemiş de siz anlamamış ya da hatırlamamışsanız hiçbir şey söylemeden başını iki yana sallar ve tekrar kendi dünyasına daldı. Bütün bu cümlelerinde, tavırlarında hep bir irfanın balkımasını görmek mümkündür.

Bu tavır, hem sizin konuşmayı büyük bir dikkatle izlemenizi hem de karşınızdaki insanın iç dünyasına girmenizi sağlar. Aranızda sözün ötesine geçen görünmez bir iletişim kurulmuş olur. Bu aynı zamanda sizin ruhsal olgunluğunuz açısından da önemli bir aşamadır. Sözün, kelimelerin ötesindeki dünya üzerine düşünmeye başlar, algı düzeyiniz yükselir. Zaman zaman yan-

lış yorumlar, yanlış çıkarımlar da olur. Böyle bir durumda size kızılmaz, olgunlaşmanız için zamana ihtiyacınız olduğu düşünülür. Yanlışlar sonucu da başka bir tatlılığa, başka bir güzelliğe bağlanır. Örneğin:

"Havalar soğumaya başladı, yakında kırağı düşer." dediğinde,

bu cümleden, bahçelerde toplanması gereken sebzeler olduğu, kırağı düşerse o sebzelerin yenmeyeceği anlaşılır. Siz, domatesler yerine patlıcanları toplar gelerseniz yaptığınız yanlış:

"Onlar bir süre daha durabilirdi; ama olsun bizi birkaç gün dinlendirmiş olursunuz."

cümlesiyle karşılanır; ya da "Ekinler biçileli epey zaman oldu, harmanlar kalkmıştır." dediğinde, onun, köye 20 km uzaklıktaki Nardım Köyü'ndeki asker arkadaşını özlediğini, ona gitmek istediğini anlarsınız. Babanız, köyün tek eğlence ve toplanma merkezi olan köy kahvesine girdiğinde, hemen bir köşeye oturmaz; önce bir süre dikilir, sizin oturma olasılığınız olan köşe dışında her tarafa bakar sonra yerine oturur. Bu, size kahveye geldiğini, onun yapılmasını istemediği bir şeyi yapıyorsanız, artık yapmamanız gerektiğini ya da oturuşunuzu düzeltmeniz gerektiğini hatırlatıyor demektir.

Genellikle ikindi namazından sonra, evimizin batıya bakan büyük pence-resinin önündeki sedire oturur, bir yandan annemin verdiği nefis çayları yudumlarken bir yandan da konuşurduk. Bu, daha çok babamın konuştuğu, benim dinlediğim bir ortamda olurdu. Babasını, babasıyla arasında geçen konuşmaları anlatmayı pek severdi. Her konuşmada mutlaka bir münasibine getirir sözü babasına bağlar, ya onun bir sözünü ya da bir olay karşısındaki tavırını aktarırdı. Sözlerinin arasındaki ve arkasındaki anlamı anladığımı bilirdi. Dedelerinden babasına oradan da kendisine geçen, kendisiyle süren "aile çizgisi" nin benimle devam edeceğini, etmesi gerektiğini ima ederdi. Dedelerinden gelen çizgiyle benim aramda pek çok benzerlikler bulur, ortak noktalar belirler, konuşmasını o noktalar üzerine yoğunlaştırırdı. Tavırları bazen "kendi özünü bende gören bir baba" bazen de şehzadelerinden birini yerine vekil bırakan bir padişah haline dönüşürdü. Ortanca çocuk olmasına rağmen babasının kendisini ağabeyinden daha çok sevdiğini, işleri kendisine öğrettiğini, ailenin ekonomisinden tarlaların ekimine kadar her şeyi kendisine emanet ettiğini söylerdi. İşin güzeli, ben de ortanca çocuktum.

Bazen konuşmayı birden keser, başını cama çevirir. "Görüyor musun, bak serçeler yine kumda eşiniyor." derdi. İşaret ettiği yerde serçeler gerçekten de tozda toprakta, buldukları küçük kumda eşiniyordur. Sanki küçük bir alana saçılmış buğdaya saldırır gibi kuma saldırır, birbirlerini itekler, biri kalkar biri iner o küçük alana, çıkardıkları seslerle aralarında ciddi bir savaş olduğunu zannedersin. Babam, gözünü serçelerden ayırmadan "Allah'u âlem, ya-

kında sıcaklar çok artacak, serçeler onun haberini veriyor bize." der gerçek—ten de birkaç gün içinde hava sıcakları artardı. Bazen de serçeler, bahçedeki çeşmenin ayağında birikmiş su göletine dalıp çıkarlar, kumda yaptıkları hareketleri bu defa da suda yaparlardı. Babam yine serçelere bakar ve başını aşağı yukarı sallar ve "Allah bilir ama, yakında rahmet görünüyor." serçeler çeşmenin ayağında gereğinden fazla eğleşir ve sayıları giderek artarsa ilave ederdi; "Allah afattan saklasın." Bir iki gün içinde hava bozar ve yağmur yağardı. Bütün bunları nasıl bildiğini, nereden ve kimden öğrendiğini sorduğunuzda "Tecirbe (tecrübe) oğlum, tecirbe; büyüklerimiz böyle söylerdi, onlar tecirbe etmişler bize anlattılar biz de size söylüyoruz." Gün batımında batıda hissedilir bir kızılık olursa, ertesi günü fırtınalı; kızarıklık yol yol değişik yönle uzarsa fırtınanın şiddetli olacağını; bağların gök ayının beşinden sonra budanması gerektiğini aksi halde bağ gözlerinin kör olacağını ve bağların üzüm yapmayacağını; ağaç kesimlerinin mutlaka gök ayının ilk çarşambası geçtikten sonra yapılmasını, böyle yapılırsa ağacı kurdun yemediğini, ilk çarşambasından önce kesilirse ağacı arıların ve kurtların yiyeceğini; tavşanların, kekliklerin hangi aylarda vurulmaması gerektiğini; hangi otun hangi hayvanda hangi hastalığı yapacağını ve daha birçok şeyi hep babamdan öğrendim. Siyasi konularda yorumlar yapar, iyi bildiği Osmanlı tarihi, İslâm tarihi, peygamberler tarihinden çıkarımlarda bulunur, fıkra gibi kıssalar anlatır, sonra da eklerdi "Ben ilk mektep üçten mezun oldum 1352 (1935)'de."

- Baba, araba kullanmayı mı öğrenmek istiyordun?

Babam kendisine söylediğim cümleyi duymamış gibi, bakışını yoldan ayırmadan başını hafifçe iki yana salladı. Bu, hem "hayır" hem de "çok geç" anlamına gelebilecek bir hareketti; ama sanki benim söylediğime cevap teşkil edecek bir hareketten çok, içinden geçen bir şeye yapılmış gibiydi. Derin bir iç geçirdi. Bir zamanlar asfalt olduğu anlaşılan yola dikmişti gözlerini. Bisikleti ilk kez bu yolda hem de buralarda bir yerde gördüğünü hatırladı. Yaşı kırk civarındaydı o zaman. Köy koşullarında orta yaşa gelmiş sayılırdı. İki teker üzerindeki alete binmiş giden adamı görünce, içinden müthiş bir istek uyanmıştı, onun yerinde olmak istemişti nedense. Hani, insan çocukluğunda bir şeyi çok ister ama ona ulaşamaz; belirli bir yaşa geldiğinde ona kavuşma imkânı olur ama istemez; ya o şeye karşı olan hevesi ya da o şey için yaşı geçmiştir. Hevesi var ama yaşı geçmişse, çevrenin etkisiyle o işi yapmaktan vazgeçer. Çünkü her şeyin bir zamanı, bir mevsimi vardır. Kırkıktan sonra bisiklete binmek... Binmeyi öğrenseydi ve binseydi belki kimse birşey söylemezdi ama toplumun yazılı olmayan kuralları buna engeldi. Başkalarından çok kendi kendini ayıplar, içine sindiremezdi böyle bir şeyi. Bu, kötü olduğu için değil, böyle bir gelenek olmadığı için böyleydi. Bugün, sakallı dedeler

H E C E Ö Y K Ü

bile rahatça biniyor, ama o zaman... Bu geleneği kırabilir miydi? Kırsaydı ne olurdu? Bugün, içinde bulunduğu durumdan daha iyi bir durumda mı olurdu? Bunu kestirmek biraz zor, ama hiç değilse böyle bir özlemi olmazdı.

Ben, arabayı olabildiğince yavaş sürerek hem babamla geçireceğim zamanı uzatıyor, zevkini çıkarıyor, hem de onun "En çok bisiklete binmeyi bilmek isterdim." cümlesinin arka planını açmasını bekliyordum. Uzunca bir süre sessiz kaldı, başını defalarca sağa sola salladı, sigara üstüne sigara içti. Ben hep bekliyordum, O ise susuyordu. Sonunda gideceğimiz köye vardık, arabayı Hacı Ahmet'in kapısına çektik.

Orada yaklaşık dört saat kaldık, götürdüğümüz hediyeleri verdik, onlar karınca kararınca bize bir şeyler hazırladılar, yemek yedik; biz gençlerle köy kahvesine, köy meydanına gittik. İki asker arkadaşı yalnız bıraktık. İkinci namazından sonra eve geldiğimizde babamı beni bekler vaziyette buldum.

- Hava kararmadan evde olalım, hazırsan çıkalım, dedi. vedalaştık ve köyümüze doğru hareket ettik.

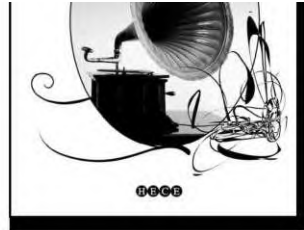
Babam yolda askerlik anılarının Hacı Ahmetle ilgili bölümlerini anlattı. İçinden geçtiğimiz köylerin insanlarından ve oradaki tanıdıklarımızdan bahsetti. Bense merak ve heyecanla "bisiklet" konusunda bir açıklama yapmasını bekliyordum. Genellikle de söylediği sözün açıklamasını yapardı. Ama yaklaşık bir saat süren yolculuğumuzda bu konuyu hiç açmadı, ben de edep gereği sormadım.

Bu, babamla yaptığımız son yolculuktu, sonra rahatsızlandı ve bir süre sonra da öldü. Bisiklete binmek istemesinin sırrını da beraberinde götürdü.!

HECE YAYINLARINDAN

ÖYKÜ YAZMAK

NECATİ MERT

KASABANIN ŞÖHRETİ

Denizli'den Fethiye'ye doğru yapacağınız bir yolculukta, mutlaka kıyısından geçtiğiniz bu kasabayı, hiçbiriniz hatırlamazsınız. Zaten çoğunuzun durup şöyle bir baktığını da sanmıyorum. Baksaydınız da bahçe içindeki birkaç evden başka bir şey de göremezdiniz. Oysa ki kasabaya üç kilometre kala, güzel bir tarihi köprü vardır. Belki ona dikkat etmişsinizdir. Bazı kasabalılar, bu eserin Mimar Sinan'a ait olduğunu söylerler. Bazıları da, daha eski. Heyhat ki, tarih kayıtlarında köprü ile ilgili hiçbir bilgiye rastlanmaz. Tıpkı Denizli'den Fethiye'ye doğru parmağınızı gezdirdiğinizde, hiçbir haritada kasabamızın adına rastlamayacağınız gibi. Kasabalılar buna çok gücenirler. Hatta geçen yıl, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne bir dilekçe vererek, kasabalarının haritalarda yer almasını bile istediler. Onlar için kasabaları küçük olabilir ancak köklü bir tarihe sahiptir. Bundan 17.5 yıl önce, kasabada görev yapan tarih meraklısı bir müftü, kasabanın tarihini yazarken, geçmişte o yörede Menteşoğulları beyliğinin hüküm sürdüğünü, kasabanın o zamanlar büyük bir şehir olduğunu iddia etmiştir. İspat olarak da üç kilometre ötedeki tarihi köprüyü göstermiştir. Bu bilgiler, kasabalının içinde yıllardır uyuyan bir sevdanın alevlenmesine yol açmıştır: İl olmak. Madem tarihleri köklüdür, madem köprüleri güzeldir, madem toprakları verimlidir, sırf nüfusları az diye, kimse onların tıpkı Denizli gibi, Manisa gibi etrafı kırmızı çizgilerle çevrilerek haritalara kurulma haklarını ellerinden alamaz. Hatta bu amaç uğruna ard arda çocuk yaparak, nüfuslarını artırmayı bile göze almışlardır. Fakat ne de olsa Ege Bölgesi'ndeyiz. Kadınlar bir süre sonra, bu çoğalma işinde yan çizerler, bir daha da konu açılmaz. Kasabalılar çok çocuk yaparak nüfuslarını artıramadılar, ama başkentte kendileri adına şehir olma mücadelesini verecek büyük adamlar, nüfuzlu bürokratlar yetiştirmeye adanmışlardı. İşte hikayesini anlatacağımız kahramanımız, bu hem büyük, hem nüfuzlu adamların en büyüğü. En azından Türkiye çapında. Onlar da mütevazı zaten. Dünya çapında adam yetiştirmeye henüz karar vermediler. Neyse. Gırzığımız daha bitmedi.

Kasabalılar şehirlerini pek bir beğenirler ama, siz şöyle kuş bakışı yukardan bakarsanız, yan yana sıralanmış birkaç dükkandan oluşan çarşısı ve asırlık bir çınarın süslediği kocaman meydanı dışında göze çarpan bir özellik bu-

lamazsınız.. Haa bir de meydanın köşesinde küçük şirin minaresi ile yüz yıllık bir cami ile, kasabanın taa dışında kalmış üç adet eski Osmanlı evini de listeye alabilirsiniz. Onun dışında en büyük övünç kaynağı, şehrin üç kilometre dışındaki bahsettiğimiz köprüdür. Kasabalı, şehirlerine dizecekleri övgülerin açılışını, bu köprü ile yapar. Doğal olarak kasabaya giderken, tarihi köprüden geçersiniz. Ve bindiğiniz arabada kasabalı biri varsa, mutlaka heyecanla yerinden fırlar ve "aha bizim köprüye geldik" diye bağırır. Sonra otobüsünüz meydana girdiğinde de, bilgiç bir edayla "bu da asırlık çınarımız" der. Hemen her yabancıнын kasabaya gelişinde tekrarlanır bu cümleler. Bazen kasabaya uzun süre bir yabancı gelmezse, gurbetten gelen oğullar, kızlar ve tanıdıklara yabancı muamelesi çekilir ve onların yanında tarihi köprüde heyecanlanılır, meydana güzellmeler düzülür. Uzun kış aylarında onlar da olmazsa, bu kez daha heyecansız, biraz daha bezgin bir edayla, birbirlerine gösterirler "bizim köprü" ve "asırlık çınar"larını. Tarihi evler uzakta kaldığı ve dağınık olduğu için, sadece yabancılara onların da meraklı olanlarına gösterilir. Şunu da belirtelim ki, 17.5 yıldır kasabada yaşayan herkes, oradan şehir diye bahseder. Gencisi-yaşlısı, kasabada oturanı, şehre göçeni, çok sever bu sıfatı. Eğer kasabada 15 dakikadan fazla kalırsanız, rahmetli müftünün ölmez eserini de mutlaka gözünüze dayarlar. O andan sonra kasabaya şehir dışında, "ilçe", "kasaba" veya "belde" diye hitap etme nezaketsizliği veya cesareti gösterene rastlanmamıştır. En azından orada kaldığı müddetçe. Kasabalılar bu tarihi haklarını geri alabilmek için, her yıl meclise akın akın dilekçeler yollar, cumhurbaşkanına telgraf çekerler. Şehre gelen herkesten de, kasaba meydanındaki kahvenin ortasında duran deftere imza atmasını, haklı mücadelelerine omuz vermesini isterler. Her nüfus sayımında, dışarıda oturan çocuklarını kasabaya çağırırlar. Kasabanın şehir olduğunu görmeden ölen her kasabalının, gözü açık gittiğine inanırlar. Kasabadan oy istemeye gelen her adaydan, şehir olma vaadini alırlar. Hükümete giren her milletvekilini de, şehir olma istekleriyle canından bezdirirler. Kısaca, her kasabalı, şehirli olmak için kanının son damlasını vermeye hazırdır.

Haksızlık etmeyelim. Bahçe içindeki şipşirin evleri, asırlık çınarın altında oluk gibi su akıtan tarihi (sanırım o da yüz yıllık) çeşmesi, sandalyelerini bütün meydana yaymış kasabanın tek ve en büyük kahvesi ile manzara, ilk anda herkesi çarpar ve kasabalıların yüreğini hoplatacak bir ooo çekmesine neden olur. Ancak birkaç saat sonra, bütün yolları asırlık çınara çıkan dar sokaklar, birbirine benzeyen evler, birbirine benzeyen hayatlar, camlarını neredeyse yıllardır silmedikleri tozlu dükkanlarının önünde tozlu ayakkabıları, fıldır fıldır gözleri ile müşteri bekleyen, sayısını bir bakışta tahmin edebileceğiniz esnaf takımı, meydanın bir köşesinde duran belediye binası, hemen

uzağındaki hükümet konağı ve daha ötedeki karakol birdenbire size bıkkınlık vermeye başlar. Üstelik meydana her çıkışınızda -ki sık olur bu- yanınızdaki arkadaşınızın iltifat bekler bir eda ile yüzünüze bakıyor olması da sinirinizi bozacaktır artık. Bir süre sonra kasabada, muhteşem çınar ağacının altında çay ve sigara içerek tembellik etmekten başka sevimli hiç bir şey kalmadığını dehşetle fark edersiniz. Dehşetle, çünkü hala iltifat bekleyen onlarca göz, size bakmaktadır.

* * *

Bu gün kasaba için hadi biz de geleneği bozmayalım, şehrimiz için olağanüstü bir gün. Tarihi köprüden dahi baksanız, meydandaki kalabalığı görebilirsiniz. Kahvenin, o her yeri işgal eden , bazen yoldan geçişi bile engelleyen masaları toplanmış. Meydanda iğne atsan yere düşmeyecek bir erkek kalabalığı. Meydanın bitiminde kadınlar. Hepsi büyük bir saygı ile çınarın altında kalan tek masanın üzerindeki adama bakıyorlar. Adam kısa boylu, kısa boynlu,-boynu o kadar kısa ki, kravatının düğümü, konuşurken çenesinin hareketini engelliyor,- kırmızı yüzlü, takım elbiseli, kravatlı. Adam bir şeyler söylüyor, kalabalık huşu, hayranlık ve acı içinde dinliyor. Bütün bunları nasıl aynı anda hissediyor, o da bu kasabada yaşamakla, hayatının tamamında bir yere giderken bu çeşmenin önünden, bu çınarın altından geçmekle ilgili bir şey herhalde. Şimdi adamı bırakıyoruz, kalabalığa dönüyoruz. Öndeki belediye başkanını -ki bu büyük anı kasabalılara yaşatmanın, böyle kusursuz organizasyonu becerebilmenin böbürlenmesi yüzünden okunuyor- geçiyoruz. Arkasındaki adam acılı bir yüzle duruyor, ancak dün gece hem karısı, hem kapatması kendini terk ettiği için acısının kaynağını anlayamıyoruz Biraz hızlanalım. Gerilere doğru gidelim. Şu şaşı gözlüyü geçelim, şu her konuşmayı ağzı yarı açık dinleyen adamı da- karısıyla konuşurken de aynı pozisyonu aldığı için, evdeki bütün otoritesini kaybettiğini kolayca tahmin edersiniz- , biraz daha ilerleyin, hah şimdi aşağı bakın. Hayır o kısa boylu değil. O bu meşhur çınarlı kahvenin emektar garsonu. Bakmayın boyunun cüce olduğuna, hızlı çaycıdır. Küçücük adımlarıyla sizden üç kat hızlı yürür de şaşar kalırsınız. Tamam. Gevezeliği kesiyorum. Onun yanındaki bulduğu taşın üstüne oturmuş güzel yüzlü delikanlıya bakın. Gördünüz değil mi? Meydanda oturan tek kişi o. Üstelik orada olmaktan hiç de memnun değil. Asık bir suratla oturuyor. Şimdi bu gencin yanında biraz oyalanacağız.

Adı Faruk N. N soyadı değil, ikinci adı. Soyadı şimdi önemli değil. Ancak bir gariplik sezdiğiniz değil mi. Bizde genellikle hem nüfusta, hem okulda insanlar ilk adlarının baş harfini kullanır, ikinci adları ise olduğu gibi yazılır. Bu gencin ikinci adı N nokta diye yazılmış. Çünkü Faruk ikinci adından nefret ediyor. Taa ilkokula gittiği gün bile adını F nokta diye yazmak isteyen öğ-

retmeni ile sıkı bir kavgaya tutuşmuş, o günden sonra da aslanlar gibi mücadelesini sürdürerek adını Faruk N diye yazdırmıştır. Hadi sizleri daha fazla bekletmeyelim. Delikanlının ikinci adı Nafiz. Yani adı Faruk Nafiz. Hani şu ünlü şairimizin adı. Ancak Faruk adının Nafiz'inden nefret ettiği gibi, adını aldığı şairinden, daha da önemlisi şiirden de nefret ediyor. Sebebini şimdilik bilmiyoruz. Faruk N. 16 yaşında. Meydanda kısa boynu, gevşek gıdısı ve kravatı tarafından konuşması sabote edilen kırmızı yüzlü adamın oğlu. Belki babasının konuşmasını bu güne kadar defalarca duyduğundan, belki de bu yaşlarda her erkek çocuğunda görülen baba nefretinden dolayı, gıdı, boyun ve kravatla birlik olup babasının yalnızca çenesini değil, gırtlakını da sıkarak susturma hayalleri kuruyor gibi oturuyor orada. Nafiz'i pardon Faruk'u - bu arada Faruk 18 yaşına gelir gelmez adındaki N noktayı attırmayı düşünüyor- orada bırakıp, köşedeki camiye doğru kayarsak, orada musalla taşında bir cenaze görürüz. Bu da hadi biz adındaki N noktayı şimdiden atalım, Faruk'un dedesi, artık adını vermemiz farz olan Emin Kutsi'nin -çift isim bağımlılığı bu aileye mi, bu kasabaya mı özgü bilemiyorum- babası. Adı da çift: Fazıl Kerim. Madem sinema diline sardırık, Fazıl Kerim'in olduğu yerden kadınların olduğu köşeye doğru bir pan yapıp, hafif bir zoomla kalabalığın ortasına yaklaşırsak, uzunca boylu solgun yüzlü bir kadında netlik ayarı yapmamız gerekecek. Adı sadece Çevriye. Bu da Emin Kutsi'nin karısı. Güzelce bir kadın ve Faruk'un uzun boynu ve güzel yüzünü nereden aldığıının da açık göstergesi. O da bezgin duruyor, kocasının konuşmasını dinlemekten ziyade, oğlunu arıyor gibi etrafı gözetliyor. Kadınlar kalabalığının en ilgisizi de o. Bunun nedeni kocasını daha önce defalarca dinlemesi olamaz. Bu ikisindeki gariplik dikkatinizi çekmiştir. Ama biz bunları bırakıp konuşmaya dönelim isterseniz -istemeseniz de döneceğiz, konuşma neredeyse bitecek çünkü.-

Mecburen bir flash- back yapıp konuşmayı başından alacağız.

-Sözlerime bir şairin mısralarıyla başlamak istiyorum. Acılar paylaşıldıkça azalır demiş değerli şairimiz. Sizler,beni bu acı günümde yalnız bırakmayan,değerli hemşerilerim. Şehrimizin mümtaz evlatları.Biliyorum ki bu meydana benim için değil, canımdan çok sevdiğim, değerli insan, şehrimizin örnek şahsiyeti, beni ve kardeşlerimi vatan sevgisi ve millet aşkıyla yetiştirip bu topluma kazandırdığı gibi, şehrimizden bir çok gence de emeği geçen, değerli şahsiyet, kalbime vatan ve edebiyat sevgi tohumlarını eken babam için toplanmış bulunuyorsunuz. O insan ki, bir gün beni çağırdı. Dizlerine oturttu. O zaman daha iyi ile kötüyü ayırt edemeyen küçücük bir çocuktum. Oğlum, her ne yaparsan yap, önce milletin, sonra devletin, sonra şehrin, sonra ailen, sonra kendin için yapacaksın diyerek , kalbime ilk memleket ve millet sevgi tohumlarını ekmiştir. O insan ki, gırtlakından artırdığı kuruşlarla, hem

beni, hem bacımı okutmak için malının son kuruşuna kadar harcamaktan çekinmemiştir. O insan ki...

Görüyorsunuz. Konuşma ağdalı bir üslupla devam ediyor. Adamımız ke—derinden olacak, hem aynı temanın etrafında dolanıyor, hem de cümlelerin ucunu kaçırıyor. Üstelik uzun ve edebi cümleleri seviyor. İçinizden bazıları—nın edebi cümle kısmında dudak büker gibi olduğunu görüyorum. Bu hare—ketinize ben alınmam, ancak görürse Emin Kutsi çok alınır, bilmiş olun. Onun hayatı bu tür alınganlıklarla geçmiş zaten. Nerden mi biliyorum. Bir yakın arkadaşı ile konuştum. Ne sandınız. Ben buraya hazırlıksız gelmedim. Emin Kutsi hakkında daha çok bilgi var bende. Sabrederseniz hepsine ulaşabilirsiniz. Neyse. Konuya dönüyorum. Konuşma uzadıkça uzadı. Öyle ki ağırlığını sağ ayağının üstüne vermiş olanlar sol ayağına, sola vermiş olanlar sağ ayağına yöneldi. Konuşma uzadıkça ayak değiştirmeler hızlandı, kalabalık ırgalanmaya başladı. Emin Kutsi uyanık adamdır. Her ne kadar karşısında yakaladığı kalabalığın etkisi ile şehvetle konuşmaya kaptırdıysa da kendini, insanların ilgisinin tavsamaya başladığını biraz gecikerek de olsa fark etti ve hemen kısa bir manevrayla konuşmasını bağlayıverdi:

-Hasılı kelim, hepimizin başı sağolsun.

Kalabalık şöyle bir silkindi. Ağırlıklar ayaklara eşit dağıtıldı. Sonra sırasını bekleyen Fazıl Kerim'e yönelindi. Onun nutuk atmayacağından herkes emindi tabii.

Şimdi biraz zaman sıçraması yapalım. Cenaze namazı kılınırken biz mezarlığa yollanalım. Uzaktan dua sesleri geldiğine göre Fazıl Kerim defnedilmiş, hoca son duasını okuyor. Burnumuza gelen mis gibi kokuya ve ağaçlarda kızaran iri şeftalilere bakılırsa, güzel bir yaz gününün tadını çıkarabiliriz. Şeftalilerden istediğiniz kadar alabilirsiniz. Kasabalı bu konuda cömerttir. Mezarlık biraz kasabanın dışında, küçük bir tepciğe kurulu. Hakikaten manzarası da çok güzel. Eyvah. Fazla oyalandık galiba. Kalabalık dağılmaya başlamış bile. Acele etmeliyiz. Ama, şansımız var. Emin Kutsi hala mezarın başında. Ellerini hafifçe taze toprağa daldırmış, yüzünde mahzun ancak vakur bir ifade, mırıl mırıl bir şeyler anlatıyor. Dua mı okuyor, babası ile son bir kez dertleşiyor mu, bilinmez. Bu arada mezarlığın uhreviyatını bozmadan, uzaktan uzağa Emin Kutsi'yi çeken yerel televizyonumuzun kamerasına dikkat ettiniz mi? Emin Kutsi kamerayı görmemiş anlaşılan. Ancak ellerini toprağa sürerkenki teatral edası, başını hafif yana eğerek kameraya doğru verdiği sol profili, tesadüfe bakın ki onun güzel bir şekilde kaydedilmesini sağlayacak. Yarın gece yerel televizyonda bir söyleşisi var zaten: "Edebiyat ve Gençliğin Terbiyevi Eğitimindeki Tesirleri" üzerine. Söyleşi sırasında bu görüntüler çok çok işe yarayacak.

Neyse. Biz kasabayı bırakalım ve şimdi Ankara'ya, Emin Kutsi'nin yıllardır oturduğu şehre uzanalım. Zaman olarak iki ay öncesine, ya da iki yıl öncesine gitmemiz fark etmez. Çünkü gideceğimiz mekanda, her zaman aynı kişileri aynı yerde, aynı şekilde bulabilirsiniz. Yalnız ölüm durumlarında -yakınlarının cenazesine gitmişlerse- müdavimlerin sayısı değişebilir. Ya da aralarından birilerinin ölmesi ile, bazı masaların manzarası dönüşümsüz bir şekilde değişir, ki yaş ortalaması yüksek olduğundan son yıllarda bu tür vakalar gittikçe artmaktadır. Evet. Şimdi sağdaki dar sokağı sonuna kadar yürürseniz, köşeyi dönmeden mazgallarda ışık görürsünüz. Biraz dikkatle etrafınıza bakarsanız, kaldırımın dibinden aşağı inen, dar, adeta gizli bir merdiven göze çarpar. Korkmayın, tinercilerin ya da şarapçıların zula yeri değil burası. Basamaklardan aşağı inerseniz, basık kapının üzerinde bir levha görürsünüz. Kenarları yaldızlı çerçeve içine alınmış, hat taklidi altın sarısı harflerle yazılmış levhada EDİPLER MEYHANESİ yazar. Etrafın köhneliğine inat, şatafatlı bir levha değil mi? Üzerindeki lamba da iyi düşünülmüş, gözü rahatsız etmeden yazının bütün görkemini fark etmenizi sağlıyor. Evet. Artık rahatladınızsa içeri girebiliriz.

İçerde kesif bir sigara dumanı karşılıyor bizi. Merak etmeyin. Birazdan gözleriniz ve ciğerleriniz alışır. Şimdi etrafımıza bakalım. Yaş ortalaması oldukça yüksek. En gençleri ellinin üzerinde. Yalnız sağda solda, bir iki tane gence rastlanabiliyor. Mahcup mahcup oturup, üstatların esprilerine gülümsemelerine, üzerlerinde eski montlara ve solgun yüzlerine bakılırsa bunların üniversite öğrencisi oldukları kolayca anlaşılabilir. Emektar meyhanecinin deyimiyle "hayatını kaydırma gönüllüleri". Neyse. Oyalanmayalım. Gözümüz artık dumana alıştı. İşte köşedeki masada dört şair ve bir "hayatını kaydırma" adayı oturuyor. Yaşlılar koyu bir sohbette, öğrencimiz ise gözlerini dört açarak feyizlenmeye çalışıyor. Duvara yakın oturanı hemen tanıdınız değil mi:Emin Kutsi. Yaklaşalım bakalım ne konuşuyorlar. Evet, anlaşıldığı kadarıyla, konu şiirde ölçü ve ahenk. En yaşlı şairimiz, Orhan Veli'nin serbest şiir ile şiirimizi yozlaştırdığını anlatıyor galiba. Hepsini canı gönülden katılıyorlar ona. Şiir dediğin ya aruz ya da hece vezniyle yazılmalı, yoksa koy iki cümleyi alt alta, şiir diye pazarla. Hiç olur mu? Emin Kutsi söz aldı. Gençlerin aslında tembellikten ve yanlış eğitim politikaları yüzünden geleneğimizden uzaklaştığını ve basit bir "batı mukallitliğine" yöneldiğini anlatıyor. Aslında muhatabı genç öğrenci. Daha çok ona konuşuyor. Belli ki Faruk Nafiz'in - o her daim oğlunu çift adıyla çağırır- o gencin yerinde olmasını istiyor gönlü. Sonra da dayanamayıp sözü, kendi üstadı Faruk Nafiz'e getiriyor. Onun Han Duvarları şiiri ile Anadolu'nun ilk defa şiirimize girdiğini söylüyor. Yaşlı üstat buna itiraz etmek için mırıldanıyor:

Yürüyordum: sararmıştı yaylalar

Yürüyorum: ekilmişti tarlalar

Emin Kutsi hemen Mehmet Emin'e olan saygılarını belirtiyor. Ancak Faruk Nafiz'in şiiri bir zirvedir. Üstad hemen onun Necip Fazıl'ın gölgesinde kaldığını söylüyor. Emin Kutsi Necip Fazıl'ı fazla ferdiyetçi olmakla suçluyor.v.s.

Aslında bu tür tartışmalar, her gün yaşanıyormuş burada. Ancak emektar meyhaneci, bu tartışmaların daha çok hayatını kaydırma adaylarının yanında yapıldığını çıtlattı geçenlerde. Yoksa onlar yokken, varsa yoksa edebiyat dünyasından dedikodular yapıyormuş. Şair dostlarımız kendilerinden başka kimseyi beğenmiyor, piyasada sivrilen ve kitabı satılan ne kadar isim varsa, onların torpille veya ülkeyi küçük düşürecek eserler yazıp Türkiye düşmanlarının uluslar arası desteğini alarak şöhret olduklarına inanıyorlarmış. Kendilerinin kimseye eyvallah etmeyip, sadece milli edebiyat mefkuresi peşinden gittikleri için horlandıkları ve edebiyatın çilesine talip oldukları, sahte ediplerin ise sefasını istedikleri gün gibi aşıkarmış. Sohbet ilerleyip, kadehler yuvarlandıkça, mesele de yuvarlaklaşıyor, en yaşlısından en gencine -öğrencileri saymazsan meclisin en genci 38 yaşında- hepsi de kadın meselesine sardırıyorlarmış. Hepsinin cinsel performansı ile ilgili abartılı hikayeler anlatması ve etrafındakilerin de onlara takılarak gülmesi adettenmiş. Özellikle de bitmez tükenmez çapkınlık anıları, askerlik anıları gibi uzadıkça uzuyor-muş. Muhabbet gece yarısına kadar sürer, sonunda hepsi sokağa çıkınca, geldiklerinden daha mutsuz, evlerine yollanmış.

Bakın Emin Kutsi'de asık bir suratla evine doğru ilerliyor. Hadi gelin gecenin devamını tahmin edelim. Eve gelince, anahtarı ile açar kapısını Emin Kutsi. Banyoya koşar, yüzünü yıkar, hacetini görür. Sonra kitaplığa gider. Faruk Nafiz'in:

Başka san'at bilmeyiz, karşımızda dururken

Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.

mısralarını bir kez daha okur ve üstadın Mehmet Emin'i hatırlatmasına sinirlenir. Faruk Nafiz- Necip Fazıl kıyaslamasının saçmalığına güler kendi kendine. Çoban Çeşmesi'ne benzer bir şiiri, kendi şehrindeki tarihi köprü için yazmaya karar verir. Kararından hoşlanır. Sonra yatmaya gider. Aslında anahtar kapıda döndüğü anda uyanan karısı, o odaya girince hiç istifini boz-maz, uyuyor görünür. Emin Kutsi karanlıkta soyunur, yatağa girer. Birkaç dakika kafasında dolanan son mısraları düzene sokmaya çalışırsa da, çok geçmeden horlamaya başlar. Uykusu kaçan Çevriye hanım, mutfığa gider, bir su içer. Emin Kutsi'nin sehpaye bıraktığı kitabı alır, kitaplıktaki yerine koyar. Bazen televizyonu açıp anlamsız bir program seyredirken kanepede uyuyakalır, bazen da televizyonu açmadan kanepeye uzanır..

Şimdi bir kamu kurumundayız Emin Kutsi müdürünün odasında. Bir yazı imzalatıyor. Önünü iliklemiş. Yüzünde yayvan bir gülümseme. Başını sağa eğmiş, daha doğrusu boynu olmadığından sağa ittiriyormuş gibi duruyor. Bu durum onu ister istemez komik gösteriyor. Karton ald. Çıkmakta acele etmiyor. Sonunda kravatını çenesi ile aşağı iterek, -Emin Kutsi'nin bütün kravatlarının düğüm yerinden eskidiğini tahmin edebilirsiniz- kravatın izin verdiği ölçüde konuşuyor.

-Efendim, biliyorum çok yoğunsunuz ama, ben gene de bir hatırlatayım dedim.

Müdür aceleyle cevaplıyor. Sesinden bu konuşmanın daha önce birkaç defa tekrarlandığının anlıyoruz.

-Tamam. Yönetim kuruluyla konuştum. Senin kitabı basacağız.

-Çok teşekkür ederim efendim. Sizin ve yönetim kurulu üyelerimizin ne kadar sanat hamisi olduğunuzu ben hep söylemişimdir.

Müdür sıkılmış, başka bir dosya alıyor. Emin Kutsi, cıvımadan, sevinç gösterisi yapmadan, saygıyla geri geri çekiliyor ve odadan çıkıyor. Koridor da ciddiyetini ve güleç tavrını bozmadan herkese başı ile selamlar veriyor. Bazılarını görünce, ceketinin tek düğmesini ilikler gibi yapıyor, geçince bırakıyor. Kendi odasına gelince, adımları güvenli bir hal alıyor, başını yukarı kaldırıyor. Çenesi ile kravatı arasına biraz hava giriyor. Dosyayı, kırkını geçmiş, dul memureye uzatırken sesi tok ve bilemediğimiz tınılar taşıyor.

-Vakfın yönetim kurulu kitabımı istedi. Yakında basılacak. Bu on beşinci eserim, öbürlerine göre daha tematik oldu.

Dul memure hayran ona bakıyor.

-Ay sizin bu sanat aşkınıza hayran oluyorum Kutsi Bey. Ne kadar azimli-siniz. Durmadan kendinizi geliştiriyorsunuz. Ay, ben bir açık öğretimi bile bitiremedim, baksanıza.

Emin Kutsi'nin eli farkında olmadan bıyıklarına gidiyor. Yüzünde muzaffer bir ifade, odacıya sesleniyor:

-Oğlum, iki kahve. Okkalı olsun..

Emin Kutsi bu odada şef. Büro şefi. Maiyetinde iki memur var. Erkek olan şu anda ona küçümseyerek bakıyor. Emin Kutsi ona ters bakarken, "kıskandı eşşoğlueşşek" diye mırıldanıyor.

Sonrasını hızlı geçelim. Emin Kutsi'nin iki ay sonra kitabı çıktı. İç kapağında müdürüne ve vakfının yönetim kuruluna teşekkürlerini bildiren sıcak bir yazıyla. Vakıf, aslında her kamu kurumunda bulunan personelin dayanışma ve yardımlaşma vakıflarından biri. Ancak gelirini personelden çok vatandaşın alınan bağışlar oluşturuyor. Emin Kutsi'nin müdürü de yıllardır vakıf başkanı. -Vakıf başkanı olduktan altı ay sonra kırmızı BMW aldığı söyleni-

yor.- Neyse. Kitapta, meyhanede gördüğümüz yaşlı üstadın bir önsözü var. Milli Mefkuremize hizmet eden eserlerin onu ne kadar mutlu ettiğinden bahsetmiş. Şiirlere bakıyoruz. Bir tanesi vatan sevgisi, biri yerli malı kullanmanın erdemleri, biri yaşmağı başında orak sallayan köylü kızlarının güzelliği üstüne. Tabii Emin Kutsi'nin kasabasının güzelliğini anlatan bir şiir de mevcut. Bu şiirinde, Emin Kutsi güzel bir tespit yapmış. Ulu şair Faruk Nafiz'in Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya gittikten sonra, İsparta, Manisa ,Denizli üzerinden Ege'yi gezmediğine ve tabii Ege'nin incisi kendi şehrine uğramadığına hayıflanmış. Emin Kutsi bu durumu "tarihin ve talihin kaçırılmış en büyük fırsatı" olarak nitelemiş. Eee, şairlerin bazen biraz abarttığını biliyoruz. Emin Kutsi de mübala sanatını seviyor galiba. Şiirin adı "Kaçan Bir Firsata Hayıflanma." İhracatın önemine ilişkin bir şiir de var kitapta. Bu arada belirtelim, kitaptaki şiirlerden biri, "orak sallayan güzel yaşmaklı köylü kızları", ilkokul birinci sınıf ders kitaplarına girdi bir yıl sonra. Bunun için de, Emin Kutsi'nin bir hemşerisinin tanıdığı Milli Eğitim Bakanı'nın basın danışmanı aracı oldu. Az aşındırmadı milli eğitimin koridorlarını Emin Kutsi. Sonunda emeline nail oldu. Helal olsun. .

Şimdiki sahne tek plan. Herhangi bir hafta sonu. Emin Kutsi daha önce görmediğimiz bir evden çıkıyor. Yüzü daha çok kızarmış, kravatı da gevşek bağlı. Yürürken üçüncü kata kaçamak bir bakış fırlatıyor. Pencerede maiyetinde çalışan dul kadın.Sırtında çiçekli bir sabahlık. Onu bırakıp sağa dönüyoruz. Köşede bekleyen Çevriye hanım. Yüzünde hiçbir kımltı yok. Heykel gibi duruyor. Diğer tarafa yürüyen kocasına da bakmıyor, dul kadına da.

Tekrar kasabadayız. Cenaze evinde. Yas için başsağılığına gelmiş kadınlar salonu doldurmuşlar. Fazıl Kerim'in kızının ağlamaktan gözleri şişmiş. Herkes onu teselliye çalışıyor. Çevriye hanım ise, kendine yakışan bir ağırbaşlılıkla ortada hizmet ediyor, misafirlere çay veriyor, taziyeleri buruk bir gülümsemeyle kabul ediyor. Köşede televizyon açık. Sesi kısılmış, Emin Kutsi Bey'in konuşması bekleniyor. Bu arada erkekler, asırlık çınarın altındaki kahvehanede toplanmışlar, hem konuşmayı, hem de Emin Kutsi'nin aralarına katılmasını bekliyor.. Aralarında şöyle bir dolaşıyoruz. Korkmayın. Size kasabalı tasvirleri sunacak değiliz. Faruk'u arıyoruz. Kasabanın hemen tüm erkeklerinin olduğu kahvede Faruk yok. Belki babasının yanına, Kasım Bey'in depodan bozma televizyon binasına gitmiş diyoruz. Hayır. Orada da yok. Tekrar eve dönüyoruz. Kadının biri heyecanla bahçeye çıkıyor. Birine sesleniyor, "konuşma başladı" diye.

-Dedemi daha dün toprağa verdik. Ben konuşma dinleyemem.

Kadın anlayışla başını sallıyor. Bir an için duraklıyor. Sanki sesin sahibine hak verir gibi... Sonra içeri giriyor. Sesin sahibini tahmin ettiniz: Faruk.

Bahçenin en karanlık köşesinde, elindeki çakı ile bir dal parçasını yontuyor. Yüzünü çok seçemiyoruz ancak, dedesinin ölümüne gerçekten üzülmüş bir hali var. İki dakika, delikanlılıktan çok, çocukluğuna yakın. Ortam karanlık olmasa, gözlerindeki yaşları da göreceğiz. Dedesinin onu elinden tutup, sokaklarda gezdirdiği, bir dediğini iki etmediği günleri düşünüyor. Babasına : "Bu çocuk sana benzemiyor, çok gururlu. Tıpkı rahmetli amcası. Onun gibi bir delikanlı bu civara gelmedi daha." dediğini hatırlıyor belki. Emin Kutsi, kırık gülümsüyor. Kasabanın en önemli adamı olmasına rağmen, babasının bunu hiç umursamamasının verdiği acıyı örtmeye çalışıyor. Yüzü biraz daha kızarıyor, çenesi hiç çıkarmadığı kravatının düğümünü ezmekle meşgul. Fazıl Kerim'in, gençliğinin baharında askerde ölen oğlunu hiç unutamadığını tüm kasaba biliyor. Boylu boslu ve yakışıklı ağabeyin tersine, kısa ve tombul Emin Kutsi'ye de annesinin sevgisine sığınmak düşüyor. Oğlunun ne kitaplarını, ne de her hafta yerel gazetede yazdığı yazılarını ipliyor Fazıl Kerim. Onun bildiği bir tek muharrir vardır, o da Burhan Felek. Onun yazdığı gazetede yazmayan kimse, muharrir olamaz. Tıpkı köy çayırırlıklarında güreş tutup, Kırkpınar'a gidemeyenlerin pehlivan sayılamayacağı gibi. Faruk, dedesinin kendisine rahmetli amcasının adını koymak istediğini duymuştu defalarca: Cevat. Babası, onu dinlememiş, o lanet olası şairin adını seçmişti. Faruk'un yıllardır en sevdiği isimdi Cevat.

Emin Kutsi, vakur bir acıyla anlatıyor rahmetli babasını. Onu ekrandan dinleyen tüm kasabalı, baba oğlun mükemmel ve vatan aşkı ile harmanlanmış ilişkisini hayranlıkla onaylıyor. Belki başkası anlatsa, belki Emin Kutsi gelse, şu çınarın altında otursa ve babasının kendisi ile ne kadar gururlandığını anlatsa inanmayacaklar. Ancak her şey televizyonda olunca, başka bir inandırıcılığa bürünüyor. Emin Kutsi'nin kutsal acısı, hepsini avucuna alıyor kısa zamanda. Spiker, büyük bir saygıyla dinliyor. Korkarak diğer projelerini soruyor E.Kutsi'ye. O, böyle bir acılı günde, projelerden bahsedilemeyeceğini söylüyor ama laf arasında, yeni kitabının Milli Eğitim Bakanlığı Memur Yazarlar Serisi'nden önümüzdeki sonbahara çıkacağını da söylemeden edemiyor. Bu arada kasabanın matbaacısı ve E.Kutsi'nin başyazarlığını yaptığı biricik gazetesinin sahibi yayına telefonla bağlanarak, E.Kutsi'ye tekrar taziyelerini sunduktan sonra, büyük şair ve yazarımızın acısını azaltacağını umduğu bir haberi veriyor: E.Kutsi'nin gazetesinde yayınlanan muhteşem yazıları, pek yakında üç cilt olarak kitap halinde basılacaktır. Hatta birinci cilt baskıya verilmiştir bile. E.Kutsi'nin gözleri öyle bir parlıyor, dudakları öyle bir kıvrılıyor, küt boynu ceketinin içinde öyle bir kayboluyor ki, onun acısını çoktan unuttuğunu düşünmemize yol açıyor bu manzara. Ancak kendini çabuk toparlıyor ve halkına kendisine gösterdikleri teveccühten dolayı

teşekkürlerini sunmakla yetiniyor, diyecektik, yetinmiyor. Bir sonraki cümlesinde, "bu hizmetin şüphesiz tarihe düşülmüş mütevazı bir not olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim" , diyerek konuyu kapatıyor.

Ertesi gün, E. Kutsi'nin baba acısını anlattığı "Toprağın Bağrında Bir Efe" adlı şiiri akşamüzeri gazetede yayınlanıyor. Altında, bu şiirin televizyon konuşmasından sonra, babanın manevi huzurunda uykusuz geçirilen bir gecenin eseri olduğu belirtiliyor. Matbaacı, sırf bu şiir için, özel baskı yapıyor. Bir saat içinde tüm gazete bitiyor zaten. İyi para kazanıyor. Emin kutsi vakur, tebrikleri kabul etmekle meşgulken, Faruk kendini evden dışarı atıyor. Peşinden koşan annesi ağzını kapatmasa, söylediklerini herkes duyacak. Ancak zavallı kadın, bir tatsızlık çıkmasından korktuğu için Faruk'un cümlesini sadece o ve biz duyabiliyoruz:" O şiiri bir hafta boyunca dedemin hasta yatağının başında beklerken yazmadıysa, ben de bileklerimi keserim. Bu adam ölümü bile kullanmaktan korkmuyor." Çevriye hanım oğlunu sakinleştirmeye çalışıyor sadece. Niyeyse babasına haksızlık ettiğini söylemek gelmiyor içinden.

Fazıl Kerim'in on günü doldu bile. Yemek veriliyor. Bu işi kız kardeş üstlenmiş. Emin Kutsi civar kasabaların liselerinden aldığı şiir okuma ve sohbet tekliflerini değerlendirmekle meşgul. Kızkardeşin adı Maide. Bundan fazla bir şey bilmemizin bize bir yararı yok. Çünkü bizim hikayemizde, Maide Hanım'ın belirleyici hiçbir etkisi yok. İki gün önce hastalanan Çevriye Hanım, evine dönmüş. Faruk burada. Annesiyle gitmek istedi ama engellediler. O da bu kasabada sıkılmamak için, yemek organizasyonunda, halasına yardım etmeye karar verdi. Deliler gibi çalıştı. Hala da çalışıyor.

Şimdi dönüş yolundayız. E. Kutsi ve Faruk yan yana otobüsteler. E.Kutsi, kasaba topraklarından çıkınca, acısını üzerinden atmış, başarılı ve kazançlı- makaleleri basılacak- geçen bir seyahatin tadını çıkarıyor. Vücudu iyice gevşemiş, yüzüne tatlı bir kızılık oturmuş. Mutluluğunu paylaşmak için oğluna kaçamak bakışlar atıyor. Faruk başka alemlerde. Babasının değil, karşı koltuktakilerin camından dışarıyı seyretmeyi seçmiş. E. Kutsi, dayanamıyor. Sohbeta bir vasiyetle girmenin daha doğru olacağını düşünüyor:

-Ölürsem, beni babamın yattığı mezarlığa göm, olur mu oğlum.

Sonra başını Faruk'a yaklaştırp:

-Efendim, diyor.

Faruk'un sesi sert ve sohbeta hiç de hevesli olmadığını belirtir tonda:

-Yok bir şey.

Oysa önceden ağzında bir cümle geveledi Faruk: "Çok beklersin."

Hikayemiz burada bitebilir. Ama biz bir süre daha uzatmayı seçiyoruz. Şimdi Faruk'un ne düşündüğünü tahmin etmeye çalışalım. Dedesi de ölünce, bu kasabaya artık asla gelmeyeceğini ve babasının cenazesini görmek dahi is-

temediğini mi? Geçen yıl, oğlunu bahane edip, günlerce okula gelen babasının, nihayet müdürden izin koparıp okulunda düzenlediği şiir gününün, hayatının en utanç verici günü olduğunu mu? Babasının, parayı bahane edip birinci yılın sonunda, çok başarılı olmasına rağmen kendisini kolejden almasını ve paralarını kimsenin okumadığı zavallı edebiyatçıların -bu Faruk'un tahmini-peşinde meyhanelerde çar çur etmesini mi. Kendisinin bir çocuk gibi sorumsuzca davranıp, oğluna bir oğul gibi davranmaması, onun için en ufak bir fedakarlığa yanaşmamasını mı? Babasının kart ve çirkin memurelerle yaşadığı tüm maceraları bildiğini mi? Bu akılsız kadınları etkilemek için salak kitaplarını kullandığını mı? Annesinin hala bu adamı niye çektiğini mi? Üniversiteye mutlaka başka bir şehirde gidip, tatillerde dahi eve dönmeme kararını mı? Yoksa on gündür görmediği sevgilisini mi? Belki sırayla hepsini düşündü Faruk. Belki de hiçbirini.

Bu arada gelecek yıl Emin Kutsi'nin kasaba adına seçimlerde aday olacağını ve seçilirse edebiyata ara verip kasabasını şehir yapmak gibi ulvi bir amaç peşinde koşmak niyetinde olduğunu ve bu niyetini de babasının kırkında tüm kasabaya açıkladığını belirtmeden geçemeyeceğim. Kasabalı yekvücut olarak onu destekleyeceğine dair and içti. Emin Kutsi'ye bir de sürpriz yaptı: Müzik öğretmeni onun şiirlerinden bestelediği 4 adet şarkıyı, sazını getirerek ilk defa asırlık çınarın altında tüm kasabalıya dinletti. Maide hanım uzaktan kardeşinin bu muzafferiyetleri için gözyaşı döktü. Emin Kutsi babasının bu günleri göremediğine hayıflandı.

Çevriye Hanım ve Faruk o gün kasabaya gelmemişti.!

ABDULLAH HARMANCI

SEKİZİNCİ GÜN

Pamuk Bank'ın karşısındaki otobüs durağında, kaldırıma oturmuş, biralarını yudumluyorlar. Nuri -saçlarının önü oksijenle sarartılmış olan-, teneke kutuyu son damlasına kadar içmek için, kutu hep ağzında, yüzünü göklere çeviriyor, öyle kalıyor. Yanında oturan uzun boylu arkadaşı, Metin, ondan ve birayı içişinden, sanki özellikle birayı içişinden nefret ediyor. "Demek öyle," diyor, "demek bir piliç daha avladın haa..." Nuri, bunu bekliyormuş gibi, dilediği teneke kutuyu cami tuvaletinin küçük penceresine doğru fırlatırken "Sorma bizim oğlan," diyor, "bildiğin gibi değil, olursa bu kadar olur..." Konuşurken harfleri birbirine katıyor, gün boyunca dilediği biraların etkisiyle cümlelerini zor toparlıyor. Saçının oksijenle sarartılmış tellerini parmaklarıyla kabartırken, "bizim oğlan" dediği uzun boylu arkadaşına bakıyor. Sınırı geçmekten korkuyor... Onun kendisini dinlemeye hazır olduğunu görünce, günlerdir söyleye söyleye ezberlediği cümlesini bir tekerleme gibi sıralıyor: "Birinci gün bakıştık, ikinci gün konuştuk, üçüncü gün buluştuk, dördüncü gün onun işi çıktı, beşinci gün benim işim çıktı, altıncı gün olduydu, olmadıydı derken..." Duruluyor. "Yedinci gün aynen nanay bizim oğlan," diyor, "aynen nanay..." Yeniden gözetliyor arkadaşını, saçlarının sarı tellerini kabartıyor.

Metin ayağa kalkıp kaldırıma çıkıyor. Bu konuşma içini acıtıyor. Ama konuşmak da istiyor. Konuşmak, öğrenmek, bilmek istiyor. İki gündür evde olanlar geliyor hatırına. Bir türlü anlayamadığı soğuk bakışlar. Halasının ve annesinin gözleri. Eniştesinin ve babasının yüzleri... Birasını dudaklarına götürüyor. İçecekken öylece kalıyor. "Kimmiş bu kız?" diyor o değilden, "Ne ayakmış?" Öteki, sorudan rahatsız olmuş, bu kez parmaklarını, sol kulağının üzerindeki saçlarından geçirip böylelikle arkadaşına değil, otobüsün geleceği yöne doğru dönüyor. "Ben bi bira daha alayım," diyor, "kesmedi beni..." Karşı kaldırıma atlayıp ilk köşeyi dönüyorlar. Karanlık sokağı bitirip yeni bir sokağa giriyorlar. Dükkân kapalı. "Hay ben senin ebeniiii!" diye bağıyor Nuri. Metin kızdığını belli etmiyor. Hızlı hızlı yürüyorlar, caddeye çıktıklarında, Mimarşinan Özlem otobüsünün, gecenin içinden, şenlikli bir masaldan fırlamış bir iyilik cini gibi bütün ışıklarını mağazalara döke saça geçtiğini görüyorlar. "Seni de biranı da!" diye öfkeleniyor Metin, "N'apacağız şimdi?" Öteki ses etmiyor. Şaşkınlığını yenememiş, otobüsün arkasından bakıyor. "Yürüsek olur," diyor harfleri birbirine bulayarak, "nasılsa hava güzel..." Metin'e bir de Malbuş uzatıyor.

Yürürlerken Metin konuyu yeniden açmak istiyor. "Eeee..." diyor, "Kız diyordun... Anlat bakalım..." Nuri sigarasından bir kez çekiyor. Çekerken ısıklık gibi keskin, kısa bir ses çıkartıyor. "Lisede okuyor... Dumlupınar'da..." Metin'in gözlerinden biri kısılıyor. Olacak şey mi canım, diye çıkışıyor içindeki adama; zırvalıyorsun, hele bir dinleyelim, anlayalım...

Büyük caddeyi bitirip kendi mahallelerine bağlanan kavşağa çıkıyorlar. Upuzun bir sessizlik... Yalnızca ökçelerinin düzenli tıkırtıları.... Metin, "Gözde Market"in önüne geldiklerinde, içinde kaybolup gittiği kuyudan kurtulmak ister gibi "Bu kız kaçınıcı sınıftaydı?" diye soruyor. Nuri'nin kuşku lanmasını önlemek için hemen ekliyor: "Geçen sene bizim Muammer'in çıktığı biri vardı da... Acaba diyorum..." "Yok canım," diyor Nuri, esniyor, "Muammer'in kızını gördüydüm ben, o değil..."

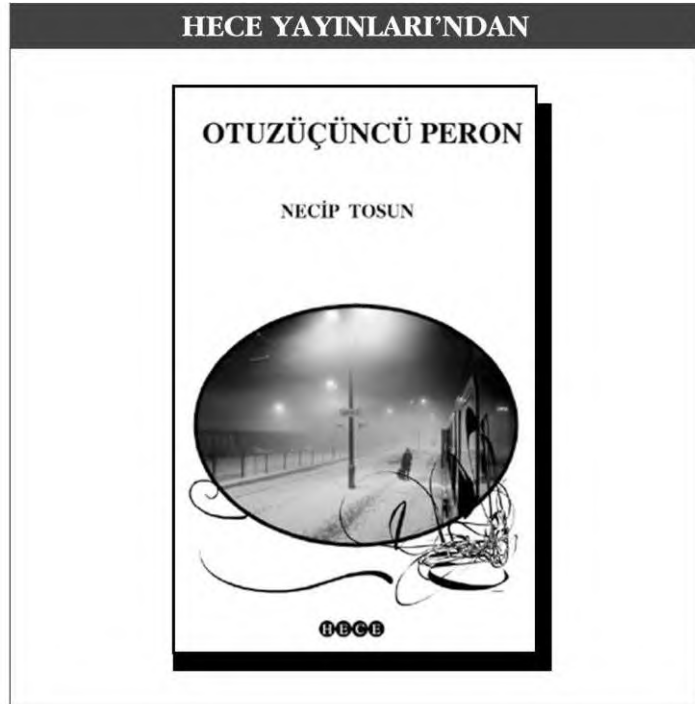
İçinde bir yerlerin artık iyiden iyiye yandığını duyuyor Metin. Daha önce hiç dokunulmamış bir acı bölgesi bu. Biliyor. Bir ân önce öğrenmesi gereken her şeyi öğrenmek istiyor. Ne yapmalı, nasıl konuşturmalı Nuri'yi: Hazır, sersemlemiş, sarhoşlamışken? Birden durup arkadaşının omzuna vuruyor: "Tamam len bildim!" diyor, "Şimdi hatırladım, Fatihışıklar'da oturmuyor mu bu kız!" Nuri o haliyle bile şaşalamış. "Heee..." diyor, "Sen nereden biliyorsun?" Metin her şeyi göze almış. Sonuna kadar gitmeye hazır. "Kızın adı ne?" diyor, "Söyle, kızın adı ne?" "Ne yapacaksın?!" "Lazım!" Başka çaresi yok. Metin'den herkes gibi o da korkuyor. "Kezban," diyor, "adı Kezban..." Metin, bu cevabı duyunca yapması gereken buymuş gibi, elektrik direğinin körsek ışığında, elindeki anahtarlığı sallıyor. Anahtarlığının ucundaki gümüş bozkurt başını seyrediyor. Bozkurt başı, dudaklarını ileri doğru uzatmış, sanki bir "u" harfini büyüttükçe büyütüyor. "Kezban mı?" "Hı hı..." "Orta boylu esmer mi?" "Evet." "Saçları da küttür Allah bilir..." "Öyle."

Beraberce susuluyor. Başka bir zamanda olsa, Nuri'nin soracağı, söyleyeceği çok şey olur. Ama şimdi, artık bir ân önce gitmek, bir ân önce uyumak, uyumak, hep uyumak istiyor. Zaten kızla bir işim kalmadı, diye düşünüyor, ne yaparlarsa yapsınlar kaltağa, onların olsun... "Neyse," diyor Metin, "Hadi gidelim evlere..."

Çocukluklarından beri yaşamlarının bütün anılarının akıp gittiği sokağa girip briket duvarlı bahçeler arasında yürüyorlar. Eğer babam eve gelmemişse, diyor Metin, bir mırıldanma gibi, eğer babam evde yoksa... Evlerinin önüne gelince garaj kapısıyla duvar arasındaki boşluktan bakıyor. Araba yok. Nuri'ye dönüp "Az beklesene," diyor. "Sizin Mustafa'nın meşin yeleği vardı bende... Gelmişken al götür..." Saçları oksijenle sarartılmış çocuk, gömleğinin ön cebinden bir dal sigara çıkartıp kaldırırma ilişiyor.

H E C E Ö Y K Ü

Metin evlerinin karanlık bahçesine dalıyor, çıktığında her şey çok kısa oluyor. Namluyu arkadaşının yüzüne doğru iyice yaklaştırıyor. Yumulu gözlerini duvara dayamış Nuri'ye, "Nanay!" diyor, "Az baksana!" 'Nanay', biradan, uykusuzluktan ve yorgunluktan sersemlemiş. Göz kapaklarını aralıyor... Metin tetiğe dokunuveriyor. Çirkin bir haykırış, sokağı değil, sanki bütün mahalleyi, sanki bütün Konya'yı dolaşıp geliyor. 'Nanay'ın yüzü kayboluyor. Gövdesi, oturduğu yerde, dipdiri, kımıltısız duruyor. Sonra ikiye katlanıp kaldırımından aşağı sol yanına yığılıyor. Sokak lambasının aydınlığında büyüyen kan göletinde, briketli duvarlar, başlarını sokağa doğru eğmiş söğüt ağaçları yansıyor. Metin, arkadaşının iki kat olmuş yorgun bedenine bakıp "Aynen nanay Nuriciğim," diye mırıldanıyor, "Aynen nanay..."!

MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ

Bazı sabahlar öyle hissederim ki, uyandığım gün her türlü serseriliği affedecektir. Ancak böyle hissedebilmem için havanın yağmurlu olmaması ön koşul. Bir de, hava kapalı olmayacak, yağmuru muştulamayacak. Çok sıcak da olmayacak. Öyle insanın beynini kaynatmayacak güneş. Geriye bir bahar günleri kalıyor, bir de karlı kış günleri. Ama her bahar günü, her karlı kış gününü serseriliğe bahane ettiğimi söyleyemem. Yılda kaç gündür, onun da ortalamasını çıkarmış değilim.

Bir uyanırım ki, yapraklanalı üç gün olmuş çınar gözüme bir başka görünür. Sanki her günkü çınar değildir pencereimin önündeki; yaşamın biricik simgesidir. Dışarıyı yaşam olur o zaman, içerisi ölüm. Dışarıdan bakıldığında, içinde bulunduğum apartmanın üçüncü katında, hemen yanı basımdadır pencere. Dayanamam, bir kanadını açarım ilk iş. İşte o zaman daha bir canlı görünür gözüme şu çınar. Canlı... Yaşamın hatırına ölüme bile katlanır, bir süre çıkmayıveririm yatağımdan.

Düşünürüm: Çoğun varlığını bile fark etmediğim, kanıksadığım bu çınar, hayatla aramdaki en sıkı bağıdır. Kimi zaman dallarında yağan karı, kimi zaman yapraklarında güneşi biriktirir, bana kendini gösterir. Yaşamı, yaşadığımı hatırlatır. İş edinmiştir bunu. Eski evimde de bir duvar sarmaşığı değil miydi bu görevi üstlenen? Orada da pencerenin önündeydi yatağım. Sokağa bakmazdı pencere. Karşı binanın penceresiz yan yüzünü görürdü. Duvar demeyişim boşuna değil: Boydan boya sarmaşıktı benim gördüğüm, duvara yapışmış bir orman...

Baharın, pencereimin önündeki çınarın yaprakları arasından belli belirsiz görünen şu görkemli bina... Dört bir yanı camdır. Onu asıl ayakta tutansa, ne beton kolonlar ne de birbirine kenetlenmiş tuğlalar: Baştan ayağa çelik.

Yapılırken hayretle izlemiş, bir türlü ne olduğunu, neye varacağını anlamamıştım. Bir temelin üzerinden yükselmeye başlamıştı çelik çubuklar. Birbirini çapraz keserek, zikzaklar yaparak, yaklaşık elli metre kadar yükseldi çelik yığını. Dışarıyı camlarla kaplanmaya başladığında anlayabilmişim bunun bir âbide olmadığını. Sonra, mavi camlar üzerine dev gibi afişler... M.A.R.S. CENTER KİRALIK BÜRO VE MAĞAZALAR...

Varlığına bir türlü alışamadığım bu yapıya girenin çıkanın hesabı yok şimdi. O kocaman "kiralık" afişinin yerinde de başka bir afiş: MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ İLKEMİZ!

Kimileri, "İşte hayat belirtisi," diyorlar bu bina için, "bir yaşam var burada." Her gün alışveriş ettiğim bakkaldan duyduklarım da beni tanımsız hislere boğuyor. Güleyim mi, ağlayayım mı, bilemiyorum: Çevre halkı çok memnunmuş *M.A.R.S. Centefden*. Semti, lüks semtler sınıfına sokuvermiş sihirli değnek gibi. Köşedeki emlakçı için düğün bayram. Emlak fiyatları gün be gün artar, civardaki daireler tercih edilir olmuş. Alt katlarındaki büyük mağazalara ta nerelerden geliyorlarmış alışveriş için. Çevre ahalisi, evlerini de bu binayı merkez olarak tarif ediyormuş artık. Önceleri, "haksız rekabet" nâraları atan esnaf da, rekabetten söz edilebilmesi için en az iki rakip gerektiğini, *MARS. Center* denen filin ayağı altında karınca olduklarını tez kavramışlar. Yeni kartvizit bastırıyor, adres kısmına "M.A.R.S. Center karşısı", "M.A.R.S. Center yanı" falan yazdırıyorlarmış.

Ama, bana aynı şeyleri anlatmıyor bu bina. Yani, hayatı, varolmayı, canlılığı...

Sanki ölümdür; bir evren üzerinde, bilinmeyen yabancı bir gücün, fark edilmeyen hâkimiyetidir bu koca yapı. Bu sevimsiz yapıya inat, ben hâlâ çınarımla tarif ediyorum evimi. Oturdıkları apartmanlar, bu sevimsiz yapıya üç otobüs durağı uzaklıkta olanlar bile "M.A.R.S. Center'in hemen yanında" diyedursun; ben "Önünde uzunca bir çınar olan binanın üçüncü katı" diyorum. Bilinçli, tercihli bir yok sayma benimkisi. Gerçi, "Bildim ağabey, şu cam binanın karşısı..." diyenler de olmuyor değil. İstemeye istemeye, "Doğrudur," diyorum, "önünde çınar olan bina..."

Sanki hâlâ penceremin önündeymiş gibi anlattığıma bakmayın. O çınar artık yok. Ötekiler de... Güzün döktüğü yapraklar *M.A.R.S. Center'in* içinde uçuşuyormuş.

Şimdi her çınarın yerinde kocaman bir MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ!!

BİR ZAMANLAR SAMATYADA...

Bu kadar soğuk bir binada oturabildiğime hayret ediyorlar. Yüzüme bir şey söyleyen yok, hareketlerinden anlıyorum. Bayram sabahları pencerede beklerken -birilerini beklerken değil, pencerede oturur dururum ben- cili elbiseleri ile görünürler; bir yüzleri vardır ki fena, aman ayakkabımız kir- lenmesin, paçamıza bir şey sıçramasın; arabalarının da canı yanıyordur bu sokakta, bozuk sokakların bozuk yollarında. Sırıttıyorlar, eğreti duruyorlar. Memnundurlar, bunda şikayet edilecek bir yan da bulamazlar. Şikayet edilecek yan burası. Binadan içeri girişleri, otomatı arayışları, gözleri alacakaranlıkta görmez, seyrek geldikleri için karanlıkta rahat hareket de edemezler, bu binalar eski, karanlık olur hep, rutubet kokar. O rutubet kokusu...

Merdivenlerden yavaş çıkarlar, hiç bir yere dokunmamaya çalışırlar. Çocuklarına bağırırlar sürekli, şuradan yürü, şuradan tut, oraya dokunma, ses çır karma; kapıyı vururlar. Bir süre açmam. Birkaç kez daha vururlar. Ağır hareketlerle yürürüm kapıya doğru. "Kim o?" diye seslenirim kapı arkasından. Geleceklerini bilmiyormuş, beklemiyormuş gibi. "Biziz baba, aç dede aç." Neyse işte. Sonrası güzeldir. Ufaklıklar boynuma sarılır. Bizimkilerle aramızda mesafe var. Gelinler bir âlem zaten. Neyse işte, mutlu olsunlar da. Yeterli değil tabii, her şey mutlu olmak için yapılmaz. Anlatamadım geç kaldım artık, yollarını çizdiler çoktan. Gücü her şeye yetmiyor insanın, ben bir zamanlar kendime bile şekil verememiş, durgun göldeki küreksiz, sopasız sal gibi ortada kalakalmıştım. Sonra çocuklar... Kolay değil. Öğreniyor insan.

Telefon ettiler geçen gün. Anladım, anneleri zorlamış. İyi kadın, insan tarafı var. Nasılsın baba, bir ihtiyacın var mı? Yok, dedim. Benimle uyuşmuyorlar. Ben onlarla uyuşmadığım için uyuşamıyorlar. Her şeyleri farklı, kafalarına vuruyorum. Hoşlanmıyorlar. Belki sevmiyorlar bile beni. Gücüme gitmiyor. Umudum yok, artık benden bir şey almaları çok zor, imkânsız gibi, yine de gücüme gitmiyor. Belki bu yüzden gücüme gitmiyor. Seçeneğimiz yok ki, değiştirenleyiz artık hiçbir şeyi. "Çocukları," dedim. "Bir getirseniz..." Geldiler. Beklemiyordum aslında, yarım ağız tamam. Yine anneleri zorlamıştır.

"Nasılsın baba?"

"İyi iyi, sağlık sıhhat, sen nasılsın?"

"Bildiğin gibi, çalışıyorum."

"Nasılsın diye sorulunca çalışıyorum diye cevap verilmez. Ne yapıyosun diye sorulunca bile çalışıyorum diye cevap verilmez. İnsansın, çalışacaksın elbet. Ama siz beyinlerinizi çaldırmışsınız. İşiniz hayatınız olmuş, hem de o işi meşguliyet edindiğiniz için bile değil. Size getirileri nedeniyle. Seviyeni—zi belirlemesi ashabıyla. Sana nasılsın diye sordum ben. Sen bana hala ken—dine uygun düşecek kefenin parasını biriktirmekle meşgul olduğunu söylü—yorsun."

Belki benimle vakit geçirmek istememeleri normal.

"Burcu nasıl?"

Burcu eşi. Güzel, zeki bir kız, yaklaşıyorlar birbirlerine ama ikisi de akıllı değil.

"İyi o da. Ne yapsın işte..."

Çalışıyor demek istiyor, dili oraya gidiyor ama diyemiyor.

"Annen nasıl, görüşüyor musunuz?"

Çok sık görüşürler anneleriyle ama benim bilmemi istemezler. Kırılacağı—mı düşünürler. Çelişkili bir durum. Bir insanın kırılacağını biliyorsan bir eylem sonucunda, o eylemden vazgeçmen mi gerekir, o eylemi o insanı kırma—yacak hale getirmen mi gerekir, o eylemi gizlemen mi gerekir? Bizimkiler gizlemeyi tercih ediyor. Zaten vazgeçilmez, insan annesinden vaz geçebilir mi. Ayrıca ben kırılmam da tabii ama onlar anlayamazlar bunu. Kendi değer—lerine göre ölçer biçerler, normaldir, kıskanacağımı, benimle az görüşmelerini sorun edeceğimi hatta belki onları zorlayacağımı düşünürler.

"Ara sıra görüşüyoruz, iyiymiş."

"İnsan annesiyle ara sıra mı görüşür, sık görüşün biraz."

İşlerden fırsat bulamıyoruz diyecek ama diyemeyecek. Ben bahaneleri sevmem hele ki bu bahaneyi hiç sevmem, bilirler. Sonra torunları aldım ben kucağıma, vakit su gibi geçti. Akşama doğru gittiler.

"Annene selam söyle. Ara sıra durup bakıp kendinize, ölçün biçin. Fazla kapılmayın neye kapılmışsanız. Güle güle."

Gittiler. Benim bu dar, karanlık, eski, izbe, rutubetli evde yapacak o kadar çok işim vardı ki, hemen onlarla ilgilendim. Gece yazdığım yazıyı gazete—teye gönderdim. Aslında göndermedim, aldırđım. Postayla yollanmaz, zaman hız zamanı, internetten de hoşlanmıyorum, gazeteyi arıyorum, yazı hazır ge—lin alın diyorum, gencin birini gönderiyorlar, veriyorum gidiyor. Yeni yazı için aldığım bazı notlar vardı, üç beş ayrı yere dağılmışlardı. Ben dağıtmış—tım. Her odada, her odanın her köşesinde defterlerim var. Mesela koltukta oturuyorum ve bir şey düşünüyorum. Not etmem gerek. Kalkıp masaya ge—çersem ben artık koltukta otururken düşünen adam değilim, olmayacağım. Ama ben o şeyi koltukta otururken düşünüyordum ve bu yüzden o şeyi kâğı—

da geçirirken yine koltukta olmalıyım. Masadan defter, kâğıt alıp koltuğa geri dönmek var ama bu da yazıya hazırlanmak demek. Ben yazıya hazırlanmaktan hoşlanmam. Aksine yazı beni hazırlıksız yakalamalı diye düşünürüm. Banyoda ne çok defter zayi olmuştur bu yüzden. Onları toparladım, defterleri inceledim, biraz çalıştım üzerlerinde. Arada yemek yaptım. Arada yemek almaya gittim. Pencerenin pervazından su sızıyordu biraz, birkaç gündür aklımdaydı, onu onardım. Salon penceresi, yağmur yağınca ince ince sızdıyordu, henüz ciddi bir problem değildi, duvara bile inmiyordu ama yakında o da olurdu. Hallettim gitti.

Gazeteden birisi geldi sonra. Zaten diyeceğim de oydu. Gönderdim deyip geçmiştim az önce. Akşama doğru gidince bizimkiler evin için de bir tur attım sonra gazeteye telefon ettim. Diğer işlere sonra giriştim. Aklımda yoktu, ertesi gün aldırırlar diyordum ama saat on civarı kapı çaldı. Akşam akşam... Neredeyse gece. Genç bir kız. Nasıl şirin, nasıl güzel. Su gibi. Öyle mahcup, duruyor kapı önünde.

"Sen kimsin?"

"Gazeteden geliyorum ben, şey için, yazı için..."

"Bu saatte mi gönderiyorlar. Senin mesain yok mu? Hadi mesain yok, kölesin, hem de gönül rızasıyla kölesin, bunu anladık, peki insanların birer hayatları yok mu? Mesela benim."

Kıpkırmızı oldu gak guk bile diyemedi. Ben pişman olmadım, olmam, bu kızın yüzüne sinek konsa, rüzgâr esse yine beni incitir, amacım kırmak değildir. Zaman öyle bir zaman ki insanlar sözden değil tokattan anlıyor. Amacım sarsmak elden geldiğince.

"Gel içeri, durma öyle put gibi."

Belki üslubum biraz sert. Aslında kötü bir adam değilim, bunu çok iyi biliyorum. Normalde bu saatte asla içeriye giremeyeceğini de biliyordum. İyi bir kıza benziyordu, güzel de olduğu için bu gibi durumlarda kendilerini programlar bunlar. Kapıdan alıp gideceğim, asla içeriye girmeyeceğim, davet edilsem kibarca gitmem gerektiğini söyleyeceğim falan. Böyle şeyler insanın fiyatını da artırır hem. Ama şaşırmış ve ürkmüş bir halde olduğu için sağlıklı kara verecek değildi. Şuna göre sağlıklı; kendi düşüncesi ve planına göre. Yoksa benim evime girmek sağlıklı bir karar değil, biraz yaşlı ve huysuz bir adam olabilirim ama sadece o kadar. Neyse işte, girdi içeriye. Salona bu yur ettim, oldukça çekingendi hissettim, koltuklardan birine ilişti. İlk defa geliyor bu, daha önce görmemiştim.

"Başka birisi gelirdi hep, bir çocuk, neydi adı? Hasan mıydı?"

"Evet efendim. Hasan bey gelirmiş hep. İzinde kendisi. Ben buraya yakın oturuyorum, onun için beni gönderdiler."

"Nerede oturuyorsun, buraya ne kadar yakın?"

"İki sokak ötede efendim."

"Demek ailen fakir. Buralarda fakir aileler yaşar genelde. Sana nasıl iş verdi o gazete. Ya güzel olduğun için, ya da çok yetenekli olduğun için. Gerçi muhtemelen çok yeteneklisindir ama onlar seni güzel olduğun için işe almışlardır. Güzel olduğu için işe alınmak bir insanı aptal ve yeteneksiz yapmaz ne de olsa."

Hangi söylediğime cevap vereceğini şaşırdı. Biraz çok konuşurum ben, daldan dala atlarım. Karşımdakiler hep bocalar bu yüzden.

"Bilemiyorum efendim," dedi mahcubiyetle. Fena sıkıldı, rahatsız oldu. Bunu pek istemiyordum aslında ama hoşuma gitti. Mahcubiyet güzeldir, mahcup olabilmek, utanabilmek, sıkılabilmek.

"Ben maddi anlamda zenginim aslında ama burada oturuyorum, zenginlikten ve zenginlerden de pek hoşlanmam. Halleri, hareketleri, tavırları hoşuma gitmez. Hayatı algılayış biçimlerini sevmem. Açıkçası hakir görürüm onları. Zengin olabilmek ya da zenginliklerini muhafaza edebilmek için didinip duranları," dedim.

Neden bahsettiğimi düşünüyor olmalı, bunları ne amaçla söylediğimi. Zamanı insanının hastalığı, sohbeti muhabbeti bilmiyorlar, unutmuşlar. Bir şey anlatılıyorsa, anlatılan bir sebebe, bir amaca dayanmalı onlara göre. Etkilemek, beğenilmek, faydalanmak, falan filan. Paylaşım diye bir şey yok. Sohbet sandıkları şeylerse birkaç plastik kelime öbeği. Kıl, tüy... onun saçı, bunu telefonu, diğerinin sevgilisi. Yazık, o kadar da pırıltılı bakıyorlar ki.

"Ama siz de zengin olmuşsunuz. Kendiniz söylüyorsunuz."

Aferin sana, hoşuma gitti. Demek dinliyorsun.

"Aileden olabilir pekâlâ," dedim pişkin bir edayla, benim günahım yok der gibi. Başını salladı, kusura bakmayın yanıldım, haklısınız bakış yerleşti mahcup yüzüne. Güldüm.

"Ama değil. Zenginliğim aileden değil. Aşktan."

Kaşları çatıldı. Sıkıntısı dağıldı sanki, soru içeren bir bakış bu, nasıl yani diyor bakışlarıyla.

"Bir gün bir kız gördüm ve hayatım değişti. Sonra ona âşık oldum tabi hayatım öyle değişti, sadece görmekle kalmadım maalesef."

Yine güldüm. O da güldü.

"Çay içer misin, kendime çay yapmıştım."

"Zahmet olmasın efendim, ben dosyayı alıp gideyim. Rahatsız ettim zaten."

"Zahmet olmazsa hiçbir şey olmaz. Biraz zahmet olmalı. Ayrıca rahatsızlık meselesine girme, ben o lafları senin için değil, seni buraya gönderenler için söyledim. Sen benim muhatabım olmayacak kadar küçüksün."

Ayağa kalktım bunları söyledikten sonra, o ise oturduğu yerde sindi kaldı.. Mutfaktan alıp geldim demliğı

"Çoğu, demliğı ocakta bırakıp muhabbete devam eder. Çay sıcak olsun her daim diye. Oysa çay ocakta bırakılmaz. En mükemmel ısıda ocaktan alırsın içersin. Soğudu mu? Atacaksın. Ya da soğumayacak kadar yapacaksın, ne kadar içebileceksen soğumadan. Sonra gerekiyorsa yeniden demleyeceksin. İnanılır gibi değil, insanlar keyifte bile kolaycılığa kaçıyorlar."

Ne söylesem başını sallıyor.

"Hasan severdi buraya gelip benden yazı almayı. Konuşurdu da sürekli, yazma merakı var ama yeteneğı yok. Kültür seviyesi de düşük. Okuyor ama kültürlü olmak için okuduğundan malumat istifçisi oluyor sadece. Ondan yazar olmaz yani. Keşke olabilse. Biraz yumuşatıp söylüyorum, anlamıyor. Sen gazeteden geldiğini söyleyince herhalde dedim çocuğun canına tak dedi, gelmeyecek artık."

Yine başını salladı.

"İzinde efendim. O yüzden."

Çayını doldurup uzattım.

"Bir de..."dedi. Enteresan, kendi iradesiyle bir şeyler söyleyecek. Ben bir şey sormadan.

"Ben kitaplarınızı okudum. Gazetede yazdıklarınız pek ilgimi çekmiyor ama romanlarınızı okudum. Buraya gelmeyi kendim istedim. Ev de yakın olunca... aslında sabah gelmem söylenmişti bana. Bekleyemedim. Bir şey sormalıyım."

İlginç, gerçekten garip. Gazetede yazdıklarım ilgisini çekmiyormuş. Felsefe, siyaset, sosyoloji falan filan. Belki üslup nedeniyledir. Değildir, yok. Sorsam mı neden ilgisini çekmiyor diye.

"Sorabilir miyim efendim?"

Kendi zihnimin içinde takılıp onu unuttum.

"Tabi, sor, ne demek, " dedim. "Cevap vermeye çalışırım."

"Diken,ilk kitabınızdı değil mi?

Çok basit bir soru olmadı mı? Başımı salladım.

"Kapkaranlıktı. Büyülenmişim. Çarpılmışım. Son kitabınız ise geçen sene yayınlandı bildiğim kadarıyla. Zeval. Daha aydınlık. İnsanlar daha mutlu. Ben şey soracaktım... İntihar etmeyeceksiniz, değil mi?

Anlayamadım. Tepki vermedim yine de.

"Benim anladığım o ki, sizin artık umudunuz yok. Siz kati bir yalnızlık içindesiniz. İntihar etmeyeceksiniz değil mi?"

Sonra gitti. Çayını içti, cevap alamadı, biraz eveledim geveledim, yine gel, konuşuruz dedim, gitti.

Böyle geçti günler. İntihar edecek miyim? Düşünmemiş miydim hiç? Yüzüme vuran olmamıştı. Ne cesurmuş. Cahillikten. Bir daha gelmedi.

Sanmam. Ben kendimi öldüremem. Gerekçem yok. Gerekçenin olmaması yeterli mi? Ya yaşamak için... Gerekçe...

Geceleri oturuyorum odamda. Işığı kapatıp. Hiç düşünmezdim, gençliğimden beri böyle yaparım ben. Yağmur yağıyorsa pencereyi açarım battaniyelere sarınıp. Sigara içerdim eskiden ama artık bir o yok. Bıraktım. Doktor bırak dedi. Niye bıraktım bilmiyorum. Sağlığımı önemseddiğimden mi, yoksa sigarayı bile önemsemediğimden mi? Bu cümleyi o kızın bana söylediklerinden sonra kuruyorum, bu dikkate değer. Önceleri söyleyemezdim böyle bir şey. Sigarayı bile önemsememek. Aklıma gelmezdi. Umuda yoksunluk. Kendimde fark ettiğim desem. Fark ediverdiğim, birkaç sözle. Hayat garip. Bana bu yaştan, bu tecrübeden sonra hayat garip dedirtebiliyorsa gerçekten garip hayat, gerçekten.

Belki bu hallerim nedeniyle ayrılmak istedi benden Nalân Hanım. Yirmi beş senelik evlilikten sonra. "Çok çabaladım ama olmuyor. Olmayacak da. Sen burada, benim yanımda değilsin. Hiç olmadın, hep başka bir yerdeydin. Bekledim, sabrettim ama olmayacak, ben bu yenilgiyle yaşayamıyorum. Hiç zaman yitirmeden..."

Ona hiç kötü davranmadım. Yirmi beş sene içinde hiç kavga etmedik, hiç kötü söz söylemedim ona. Hiç doğum gününü atlamadım. Hiçbir evlilik yıldönümümüzü. "Sana aşığım. Sana aşık olmasaydım eğer bunca yıldan sonra ayrılalım demezdim. Ama sana aşığım ve bu yenilgiyle yaşayamıyorum."

Neden mukavemet göstermedim? Karşı çıkmadım. Sessizce kabul ettim ve bir hafta bile sürmedi. Senelerce inşa ediyorsun, bir çırpıda çöküyor. Bu evi buldum. Binayı satın aldım, yerleştim. Altı sene oldu. Kapımı çalan yok. Birkaç sanatçı dost, birkaç entel sanat heveslisi dangalak, ara sıra mülakat için gazeteciler, dergiciler. Marketin çırağı, kitapçılarımla elemanları, yayınnevinden birkaç gelen giden, bir şeyler getirip götüreren. Bayramlarda seyrarlarda, bazı özel günlerde ve eğer çağırırsam çocuklar. Kalabalık bir hayat aslında, benim gibi birisinin olduğu düşünülürse.

Bir sonraki hafta gazeteye telefon ettim yine. Hasan geldi. İzinden dönmüş. Biraz konuştuk. Bazı projelerinden bahsetti. Proje olarak fena değillerdi. Ama gerçekleştirme şansı yoktu. Ona önce roman projesi olamayacağını anlatmaya çalıştım. Proje denen şey ne haltsa o şey roman sanatı için kullanılamaz. Mühendis misin sen, bina mı dikiyorsun? Romanın kurgusu olur, konusu olur, çatısı olur. Bir roman taslağım var filan denir, o şey denmez. Anladığını sanmıyorum. Kavramları önemsemiyor. Kavramlar senin için önemli değilse sen bir hiçsindir. Bu kadarını da söyleyemem ya, insan bazı

H E C E Ö Y K Ü

şeyleri kendisi bulmadıkça fayda sağlayamaz ondan. Mesela aşk, sebepsiz yere acı çekebilmeyi öğretir insana. Bunu insanlara söyleyip öğretsek sebep— siz yere acı çekebilirler mi? Neden aşk dedim ben bunca yıl sonra ve neden sızladı içim?

Gitti Hasan, dosyayı alıp. Bir dahaki gelişinde yeni yazılarından örnekler getireceğini söylediğinde ürperdim. Yine sen mi geleceksin Hasan? O küçük kız gelmeyecek demek.

Nalan hanımı çok sık düşünür oldum. Seneler hızlı geçiyor, yirmi beşten otuzdan sonra tutamadım ki yaşlandıkça daha da hızlanıyor. Hiç görmedim onu, altı senedir. Telefonla bile konuşmadık. Çocuklar haber getiriyor ara sıra. İyi diyorlar, şunu yapıyor, bunu yapıyor. İçimde bir sevgi uyanıyor, inceden bir sızıyla beraber. Neden sorgulamadım. Belki sebebini biliyordum, sorgulamaya gerek yoktu bu yüzden. Belki korkuyordum. Belki başka bir şey, belki daha başka bir şey.

Canım sıkılıyordu. Sürekli. İçimde bir acı.

Neden bu rutubet kokulu eve bu denli bağılıyım?

Bir sonraki hafta yine aradım gazeteyi. Yazım hazır, gelin alın. Yine Hasan geldi. Sorsam mı şu küçük kızı? Bana yazılarını getirmiş. Şimdi sohbet edelim, bunları yalnızken okurum. Biliyorsun. Biliyor. Elmayı ısırkın, çürük çıktı. Yemeğe devam eder misin? Bayağı uzun oturdu bu sefer. İki demlik çay içtik. Pek akıllı değil ama ben seviyorum bu çocuğu. Samimiyetinden, içtenliğinden hoşlanıyorum. Nasıl da istekli. Korkuyorum, bir gün karşıma alacağım onu ve diyeceğim ki; yazma oğlum, yazma, sende yetenek yok ama o kadar isteklisin ki, yazamaman bana acı veriyor. Git başka bir yolla boşalt içini, edebiyat bu işe yaramaz. Bu işe yarıyorsa zaten sadece, edebiyat olmaz. Korkuyorum yine ki, Hasan bundan da anlamaz.

"Bir kız vardı sizin orda. Şöyle ufak tefek, güzelce bir şey. Sen yokken o gelmişti bir kere. Ne oldu ona, ne yapıyor?"

Bu da hiç, çalışıyor falan derse indireceğim şaplağı. Bizimkilere öğre— medim ya.

"O mu? Deniz... o öldü hocam, ilaç içmiş. Gazete yazmıştı. Okumadınız mı?"

Geceler daha da uzadı. Gündüzleri uykuyla geçiştiriyorum da geceyi kurtarıyorum uyku. Çocukları çağırdım. Toplanın gelin lan hergeleler, aramasak aklınıza gelmeyecek. Toplanıp gelmişler. Torunları aldım odanın ortasına, yerde güreştik, oynadık, tepindik. Çocuklar oturdu televizyonun karşısına iş konuşup durdular. Gelinler bir mutfakta, bir masada, dır dır dır . Onların muhabbetine hiç aklım ermiyor. Birbirinden bunca alakasız şeyi nereden bulup da sohbet konusu yapabiliyorlar?

Güzel anlar çabuk geçiyor. Sonrası sıkıntı.

Dolaşmaya çıktım gündüzleri. Çabuk yoruluyorum, hemen bir yerlere çökmek istiyorum. Yalnız başıma oturup, insansız, kelimesiz kalmak. Bir taraftan da ürkütüyor bu. Özellikle kelimesizlik. Kelimelerim var benim, sadece onlara sahibim. Onlar elimden alınırsa ne yaparım?

Ne yaptın Deniz? Neden yaptın? Kapkaranlıktı, çünkü ben o kitabı yazarken âşıktım. Tepeden tırnağa acı içindeydim. Ama umut vardı, doğru. Umut aşkın olduğu yerde vardır çünkü. Artık aydınlık. Çünkü artık umudum yok. Umudum olmadığı için ne aşkı ne acıyı anlatamıyorum. Geriye teknik ve bir de çiçeklerle böcekler kalıyor. Bu da beni öldürüyor. Seni ne öldürdü Deniz? Aşk ve acıyla yoğrulmuş kelimelerin vardı da onları mı yitirdin sen de?

Çocuk parklarında oturup oynayan çocukları seyrettim. Her şey bu kadar net ve hatları bu derece keskin olsa her şeyin. Ama olmaz, tökezleyeceğiz, düşeceğiz, sürüneceğiz ve kalkacağız. Sigaraya tekrar başlamayı bile düşündüm. Saçma geldi. Anladım ki sağlığını önemsiyor değirmişim, aksine sigarayı bile önemsemiyormuşum artık. Bir şeylerin belirginlik kazanması, anlaşılması bile mutlu etti beni.

Evde yapılışı uzun süren yemeklere giriştim bir süre. Mantı açtım mesele. Küçük parçalara ayırdım sonra içlerini doldurdum her bir parçanın. İşin her evresinde kızdım insanlara. Keyfi severdim ve önemserdim ama abartılıydı. İnsan bir öğün yemek için bu kadar emek harcamamalı. Sadece kendisi için bu kadar zamanı heba etmemeli. Benim için sorun değildi kendime fazla gelen zamanlarım vardı. Bugün, yarın, sonraki gün. İçini neyle dolduracağımı bilemediğim zamanlarım.

Gazeteyi aradım. Bir daha yazı göndermeyeceğimi, anlaşmayı fes etmek için gerekli belgeleri göndermelerini istedim. Uğraştırdılar beni. "Başka bir gazeteyle mi görüşüyorsunuz? Sorun olmaz, gelin, konuşalım, hallederiz, bu kadar zaman birlikte çalıştık." Birlikte hiç çalışmadık. Siz orada çalıştınız, ben burada hayata tutunma çabası verdim. Kendi gazetelerinde yazdıklarını bile hiç okumadıkları nasıl belliydi. "O halde son bir röportaj yapalım sizinle, ne dersiniz?"

Ara sıra, o da kıramadığım insanlara mülakat verirdim. Aslında saçma bulurum, özellikle sanatçılarla yapılan mülakatları. Okumak yahut izlemek keyiflidir özellikle bir yazarı, ama yazdığı eseri insanın kendi zihninde iyice sindirebilmesi için yazarını hiç tanımaması gerekir diye düşünürüm. O halde Hasan'ı gönderin. Nasıl olur efendim, o bizim dış postamız, muhabir değil ki...

Dış posta. Oysa benim yerime Hasan yazar olmalıydı. Ben edebiyatı değil, onu istiyordum, edebiyat bir araçtı. Belki kalbin bir kılıfıydı. Dış posta. Çaresizlikten belki kabul ettiler. Hasan geldi. Heyecanlıydı.

"Soru hazırladın mı?"

"Evet hocam, hazır,"

"Şöyle bir göz atabilir miyim başlamadan önce?"

"Tabi hocam, ne demek, buyurun."

Elindeki kâğıtları aldım, biraz okudum, biraz bakar gibi yaptım.

"Saçma " dedim. "Ben bu sorulara cevap vermem, bunları sen hazırlamamışsın." Ne diyeceğini şaşırdı.

"Bana aklına geleni sor Hasan."

Bir sürü soru yöneltti. Hiç birisi Deniz'in sorusuna yaklaşamadı bile. O soruya cevap vermezdim zaten, yine cevabı yok derdim yahut terslerdim. Ya par mıydım gerçekten? Emin değilim aslında. Nasıl başladınız yazmaya? Onlarca kez soruldu bana. Belki her seferinde farklı bir cevabım oldu. Bazen bunu bile cevap olarak kullandım. "Nasıl başladığımı bilmiyorum, bu soruya o yüzden o kadar farklı cevaplar verdim ki ." kaçında doğruyu söyledim?

Bir arka mahalleydi. Dar sokaklar, parke taşlı yollar. Bir kız gördüm Deniz. Neden yaptın? O kadar gençtin ki, önünde nasıl bir yol olduğunu nereden bildin? Her şeye rağmen yanıltıcı seçimin mi demeliyim. Bu cümleyi kurarak hayatıma değer atfetmiş mi olacağım? Yetecek mi?

Küçük elleri vardı, uzun bir boynu vardı. Beni kendisine âşık edecek bunlar gibi nice özellikleri vardı. Ben zaten gördüğümle kalmadım onu o arka mahallenin dar sokaklarından birindeki izbe evde. Âşık da oldum, haddimeymiş gibi. Gençtim, senin kadar belki, toydum. Hiçbir şey bilmiyordum, dünyadan haberim yoktu. Her şey benim kalbimin ve hislerimin etrafında döner sanıyordum. Dönmedi. Beni sevmedi. Ne acı bir kelime. Bu yaşta bile dillendirince ölesi geliyor insanın. Kusacak gibi oluyorum. Beni sevmedi. Beni sevmedi. Ben onu anlattım, içimi anlattım, beni görsün, sevsin diye. Beni zengin kıldılar onu anlattığım kelimeler sebebiyle. Sevmedim zenginliği. Daha çok kelime, daha çok acı, daha çok umut. Umut ettikçe derinleşen acı. Ne kadar uğraştım, çabaladım, didindim, hayat bana çabaların karşılığı olarak hep istemediklerimi verdi.

Sonra kaçtım. Gömdüm aşkı ve kaçtım. Sonuna kadar kaçabilirim sandım. Bir kez kaçarsam ortadan kaybolurum, beni asla yakalayamazlar sandım. Ama olmadı. Nalân hanım bana "Burada, yanımda değilsin," dedi çünkü. Ona hiç kötü söz etmememin nedeni kaçıyor olmamdı çünkü. Hala o küçük evdeki o küçük elleri olan kızı sevdiğimi anlamasınlar diye her doğum gününü, her yıldönümümüzü hatırlamam ve onu hediyelere boğmamdı çünkü. Hayatım bir yenilginin sürecinden ibaretti çünkü. Nasıl anladın? Benim kendimden bile sakladığım her şeyi beni tanımadan nasıl aldın kelimelerin arasından? Ben o kadar iyi bir yazar mıydım? Yoksa o kadar iyi bir yazar olan sen

miydin? Peki neden yaptın, umudun vardı da acısına mı dayanamadın kalbin—
de ne varsa. Yoksa umudun yoktu da sadece bir zar mı attın?

Yalnızlık.

Ölüm.

Aralarında hiç fark yoksa.

Ve birisi diğerinden daha çok acı veriyorsa...

Son sorusunu yöneltti Hasan.

"Şimdiki planınız ne?"

"Ölmek, " dedim.

"Anlayamadım."

Ben de anlayamadım. Ama anlamaya yetecek kadar uzun bir hayatımızın
da olduğunu sanmıyorum.

"Basit," dedim. "Artık yazmıyorum. Küçük bir evim var ve oldukça yaş-
lıyım. Huzur içinde ölmeyi planlıyorum. Yapacak başka bir işim yok."

Güldü uzun uzun.

"İntihar edeceksiniz sandım hocam," dedi, kayıt cihazını kapatarak. Ben
de güldüm. Bu yaşta mı? Artık çok geç. Cihazı tekrar açtı.

"Her şey için çok teşekkür ediyoruz efendim. Son bir şey söylemek ister
misiniz?"

Duraksadım bir süre ve baktım yüzüne, genç adamın.

"Aşk," dedim. "Parke taşlı bir yola bakan küçük ve izbe bir evde duydu-
ğumuz keskin bir rutubet kokusundan ibarettir belki. Ne dersin genç adam?"

Kimsenin bir şey anlamayacağından emin olduğumuz için konuşuruz ba-
zen. Ama mutlak bir anlayan çıkar.

MEHMET ERKAN

YAZARIN ÖLÜMÜ

Hastanenin kardiyoloji bölümü, beşinci katta, pek de olmaması gereken 11 garip bir gürültü içinde. Karo kaplı zeminde sürünen terlikler, ara ara yükselen insan sesleri. Hemen girişte meyus ve uykulu yüzleriyle hemşireler. Tepedeki on floresanın beşinden yayılan sarı ölgün ışık... Vakit gecedir. Belki on bir belki on iki. Refakatçiden çok ziyaretçi nefesi. Akşamları hep böyledir, geceleri hep böyle. Mesai biter, doktorlar gider, güvenlik gider ve hemşireler umursamazlaşır. Her şey suyunda akmaya başlar.

Girişte hemen solda bir oda. Dört yüz on iki. Kattaki on beş odadan yalnızca biri. İçinde üç yatak, bir hasta, bir refakatçi. İşte bu yönüyle diğerlerinden biraz ayrılır bu oda. Belki de girişte olduğundan, kimse onu istemediğindendir bu. Tıpkı refakatçisi Muhlis'in düşündüğü gibi. Muhlis daha neler düşünür de söyleyemez. Bazen bağırarak, "Susun," diye haykırmak ve hemşireleri haşlamak ister de yapamaz. Hep Efendisi durdurur onu. Konuşmasa da bakışlarıyla, soluk alıp vermesiyle durdurur. Bakın şimdi de anladı onun burundan soluduğunu nasıl gülümsüyor onu sakinleştirmek için.

-Sinirlerine hakim ol evladım, diyor, ben iyiyim... Bak... Nefesim bile açıldı.hıhıhıh. İyiyim iyiyim, daha iyi olacağım.

-Ama Efendim nasıl olur? Burası kalp bölümü, en çok sessiz olunması gereken kat... Onlarca yaşlı insan var burada, çoğu da büyük bir operasyon atlatmışlar... Nasıl olur?.. Kaldı ki dördüncü kat böyle değil!

Devam edemedi Muhlis. Dilini kanatırcasına ısırды. Efendisiyle ikisinin de bildiği bir duvara çarpmışlardı sanki. Yıllarca yıkmak için mücadele ettikleri bir duvara.

-Napalım evladım, dedi Rasim Bey, göğsünde tuttuğu işlemeli yastığı parmaklarıyla sıkarak. Napalım?..

Yapacak bir şeyi olmamasının acısı sardı Muhlis'i. Ah azıcık durumları müsait olsa, o bilmiyor muydu Rasim Bey'i dördüncü kata aldırtmayı. Ama ne yaparsın, özel hasta değildi onlar, devletin sosyal güvencesine mahkumdular.

-Ah! dedi Muhlis.

-Çok şükür, dedi Rasim Bey.

O anda her şeye bir kere daha isyan etti genç adam. Bu odayı, bu hastaneyi, bu devleti, bu düzeni, bu dünyayı yakıp yıkmak fikrine kapıldı. İçinden,

"Ne geliyorsa başımıza şu şükretmekten, aza kanaat etmekten geliyor," dedi. Ama sustu, hiç konuşmadı.

Koridordan dikdörtgen bir ışık içeri sızıyordu, havalansın diye açmışlardı kapıyı. Efendisi istemiş, talebesi yapmıştı. Muhlis'e nazaran daha az rahatsız görünüyordu Rasim Bey. Bu ışık, bu insan sesi, bu terlik takırtısı, sanki kaybetmek üzere olduğu hayatı son kez gösteriyordu ona. Ameliyatı başarılı geçmişti ama yine de yolun sonuna geldiğini düşünüyordu yaşlı adam. Duygusal yapısı, karamsarlık toprağından büyüyen yazarlık kimliği nedendi buna. Olan olmuş, biten bitmişti işte ona göre. Yaşanması gereken yaşandıktan sonra gerisi ehemmiyetsizdi. Ne beyhude bir çabaydı ameliyatı, bacağından damarların alınıp kalbine dikilmesi. Fakat işte!.. İşte bir yerde duruyor, susuyordu insan.

Muhlis oturduğu koltukta Rasim Bey'in oflamasıyla irkildi. "Bir şey mi oldu Efendim?" diyerek telaşlandı. Yoktu bir şey. Fakat o anda dışarıda bir şey koptu. Aniden gürültü, hareket arttı. Yeni ameliyat olan ihtiyar bir kadın, göğsünde yastığıyla kapının önünden bağırarak geçti gitti.

Muhlis:

-Yine bu teyze, dedi, Allah akıl fikir versin, hem fizik olarak hem de ruhen hasta.

O bunları söylerken koridordan sesler geliyordu.

-Hemşire hanım!.. Hemşire hanım!.. Güzel kızım beni atladınız, tansiyonumu ölçmediniz, içtiğim suyu, idrarımı kontrol etmediniz.

O ince, adeta sıtmal ses duvardan duvara intikal ederek büyüdü, büyüdü. Rasim Bey acı acı sıktı dudaklarını. Muhlis yerinden kalkıp kapıya gitti, fakat birden örtemedi onu. İçindeki sulu göz, bir ıstıraba şahit olmak ister gibi yaslandı kasaya. Uçları iplik iplik, sararmış yastık, yaşlı kadının göğsünde ölü doğmuş bir çocuğı andırıyordu. Kadının saçları yıllardır boyanmaktan kırık kırık olmuştu, tepesi kelleşmişti. Ah ya rabbi!.. Sen yetmiş yılda ne şekle sokuyordun bedenleri. Neredeydi arzu, neredeydi şehvet?.. Niçin hiçbir şey durmuyordu olduğu yerde, senin cezandan ve ödülünden başka.

Kadın kirlenmiş beyaz pamuklu terliğini sürüyerek, hemşirenin kolunda koridorun sonuna doğru yürüyordu. Bir yandan da hâlâ bağırıyordu.

-Unuttunuz kızım, ah kızım!.. Benim de senin gibi bir kızım vardı, neredede şimdi o?.. Unuttunuz, vallahi unuttunuz beni kontrol etmeyi. Bak göğsümde bir sancı var. Hiç yan yatmadım ama hep ölü gibi sırt üstüydüm.

Ağır ağır uzaklaşıp koridorun ucundaki sağdaki kapıda kayboldular. Muhlis de odasının kapısını kapatıp karanlığa daldı. İlk önceleri hiçbir şey görmese de yavaş yavaş büyüdü gözbebekleri, sonra bazı eşyaları dev heyulalar gibi seçer oldu. Zaten aşağıdaki otoparkın ışığı yukarılara tırmanıp, az da olsa odayı aydınlatabiliyordu. Evet arka bahçeye, otoparka bakıyordu odaları. Ön bahçe özelliklere, paralırlara ayrılmıştı. Napalım, buna da şükürdü.

H E C E Ö Y K Ü

Geçip koltuğuna oturmadan boşta duran yandaki koltuğu diğerinin ucuna çekti. Efendisine dönüp.

-Ayaklarımı uzatabilir miyim? diye sordu.

Rasim Bey tebessüm etti.

-Sormana ne lüzum var evladım.

Ah ne çocuktuk bu. Yeni asrın dikenini içinde bir yumuşak gül gibi kalmıştı. Babası ne isabetli bir isim seçmişti onun için: Muhlis. Gerçekten de dostluğunda ve inançlarında içtendi Muhlis. Ya itaati? Rasim Bey çoğunlukla kızsız da mutlu da oluyordu bu teslimiyet karşısında. Genç adam ona ve yazdıklarına muhabbetle bağlanmış, bir daha da onları terk etmemişti. Esasen çok derin bir tarihi yoktu ilişkilerinin. Fakat zamandan ziyade manaydı onları birbirine bağlayan. Şimdi düşünüyordu da Rasim Bey, "Ah ne günlerdi o günler!" diyordu. Fakat hiçbir özlem yoktu bu cümlede. Yalnızca o günlerin güzelliğini anlatmak için söylüyordu o böyle. Gidenin gittiğini, bitenin bittiğini çok iyi anlıyordu yaşlı adam.

Muhlis iki koltuğu iyice birleştirip, geniş bir battaniyeyi uzanacağı yere serdi. Sonra üstten geçip oturdu koltuğa. Battaniyenin boşta kalan parçalarını ayakları üstünde birleştirdi. Efendisi karşısında gülümsüyordu.

-Anlaşılan bu akşam bir şeyler okumayacaksın benim için.

Muhlis birden kıpırdandı:

-Siz isterseniz!..

-Yo yo... Latife ettim, lütfen otur. Biraz konuşalım. Belki. hıh. hıh. belki birazdan.

Dışarıdan hâlâ konuşmalar, ayak sesleri geliyordu. Tam bir sessizliğe gömülmeyecek gibiydi kardiyoloji bölümü.

-O son içtiğim suyu yazdın mı? diye sordu Rasim Bey.

-Evet efendim.

-O iyi iyi, deyip ayak ucundaki düzeneğe duran kâğıda baktı yaşlı adam. Sonra devam etti.

-E Muhlis evladım, dedi, bir zamanlar benim yazılarımı yazar, temize çekerdin, şimdi çıktığım tuvaletleri, içtiğim suları yazar oldun. Yoksa şöyle mi deseydim? Eskiden ben sana romanlar, hikâyeler yazdırırdım şimdi neler yazdırıyorum? Hıh. hıh.

-Yormayın efendim kendinizi. Öksürürken de lütfen yastığı göğsünüze bastırın.

-Dikişler değil mi? kopmasın, yırtılmasın dikişler. Aman evladım o ne berbat görüntüydü öyle. Bir daha bakabileceğimi hiç sanmıyorum. Bacağım da ve göğsümde upuzun birer kesik ofl..

H E C E Ö Y K Ü

İstemeye istemeye güldü Muhlis, şimdiki şu biçare ihtiyarın beş yıl önce-sini düşündü. O nasıl bir heybetli görünüştü öyle ve o nasıl bir başarıydı edebiyatta. Birden o eski çalışma odasına yeniden gitti genç adam. Babasının elinden yeniden tuttu.

-Seni Rasim Amcanla tanıştıracayım, diyordu babası. Madem ki bir işte çalışmaya değil de yazıya meylettin bari bu işin terbiyesini al.

Gerçekten de para kazanmaya değil de edebiyata meyletmişti Muhlis. Romanlar, hikâyeler okumuş ve yeni yeni dünyalar keşfetmişti. Sonra kendisi de almıştı kalemi eline. Kendince, ki herkes kendince iyidir, iyi şeyler yazmıştı. Fakat ne yalan söylesin, babasının eski dostu Rasim Bey'e o gün istemeye istemeye gitmişti. Edebiyat onun için bir kaçıştı, bir sığınak. Okulda, işte yete-rince öğretmen, müdür, efendi vardı, bir de edebiyatta aynısı olsun istemiyor-du. En iyi öğretici, yazarların kendileri değil eserleriydi ona göre. Eser, yazan yazara benzerdi ama yaşayan yazara benzemeyebilirdi.

Fakat yine de yaşlı babasını kırmamış, onunla şehrin kenar semtlerinden birindeki o eve gitmişti. Hâlâ tüm canlılığıyla gözlerinin önündeydi o gün. Zeminden tavana kadar yükselen, rafları neredeyse çökecekmiş gibi bükülmüş üç parça kitaplık. Sarı, çoğu güve yeniği eski kitaplar. Kenarları kıymık kıymık olmuş, koyu renk meşe masa. Yerdeki tek parça kilim. Masanın bir köşesindeki sarı, plastik sürahi, bir bardak ve onlarca kitap. Tam ortada kâğıt ve kalem. Ve bu fonu tamamlayan iri gövdesini saran el örgüsü kazak ve hır-ka içinde Rasim Bey. Üzeri tirfillenmiş, oturmaktan diz yerleri çıkmış yumuşak pantolonu da cabası.

Bir iki hoşbeşten sonra sebebi ziyaretlerini açıklamıştı babası.

-İşte benim Muhlis'im, demişti, o da sizin gibi edebiyata meyletti...

Konuşmanın devamında yüzü önce gülmüş sonra ekşimişti Rasim Bey'in. Gülmüştü çünkü genç bir yürek edebiyata merak sarmıştı, üzülmüştü çünkü kendisinden istenen şeyi yapamayacaktı.

Açıkçası ne talebe ne de Efendi istiyordu böylesi bir ilişkiyi. Çünkü ikisi de edebiyat konusunda hemfikir idi. Hayatta en çok otorite olmaktan, bu işin ustası, profesyoneli gibi görülmekten korkardı Rasim Bey. Fakat gelin görün ki bu fikrini insanlara iyice anlatamamıştır. "O insanlar ki, onlara göre iki kitap yazan alimdir, ustadır, efendidir. Okumaktan kaçan bir milletin kaderidir bu belki," derdi Rasim Bey. "Ne acı, ne hazin bir durum. Hele ki yazan için," diye de eklerdi.

Bir diğer acı durumda Muhlis'in Efendisi olacak bu şahsiyetten o güne kadar haberi olmamasıydı. Nasıl olsun ki? O bir gençti, önüne konulanı okur, reklamlarda gösterileni isterdi. Bu öne konulan, reklamı yapılanlar da çoğunlukla tuzu kuru, sırtı pek olanlardı. İçlerinde iyileri de yok değildi. Gel gele-

lim bizim Rasim Bey inatçı bir adamdı. Kitabım basılsın, çok satılsın diye kendini farklı, entel dantel cinsinden gösterecek bir şahsiyet değildi. Yazacağını yazar, basmak isteyen bir iki dost yayınevinde bastırır, köşesine çekilirdi. "İşte," derdi, "Ben söyleyeceğimi kitabımda söyledim. Merak eden okur. Öyle televizyonlara çıkıp da kırk saat kitabımı anlatamam. Ne manası var ki bunun? Anlatıcaksam niçin yazayım?"

Kendi yağında kavrulmak istese de güzel olan her çiçek gibi kokusu etrafı yayılmıştı Rasim Bey'in. Bu vesileyle de dar bir çevrede, sağlam bir okur kitlesi elde etmişti. Bu ona yetiyordu. Muhlis de kısa bir zamanda bu dar çevrenin üyesi olmuştu. Hem de en sevgi dolu üyesi. O da diğerleri gibi yazarını takip ediyor, yeni bir eseri yayınlanır yayınlanmaz onu kütüphanesine katıyordu. Aynı zamanda yaşlı dostunu ziyaret etmekten de geri kalmıyordu genç adam. Bilhassa, babasının tanıştırmasından sonra, ikinci buluşmalarında, Rasim Bey'in söyledikleri neden olmuştu bu bağlılığa. Şöyle demişti Efendi.

-Bak oğlum baban benim eski dostumdur, onu çok severim. Lakin kendisi edebiyattan bihaberdir, biraz tüccar kafalıdır. Seni kırmak istemem fakat öncelikle bazı gerçekleri bilmelisin. Ben edebiyatta usta, profesyonel tabirlerini kabul etmiyordum. İyi olmak vardır, güzel yazmak, bunlar da yaşa bağlı şeyler değildir. Sözgelimi bir yazar zirve eserini yirmi üç yaşında vermiştir, bir diğeri ise yetmiş yaşında. Bazı şeyleri matematiksel formüllerle açıklayamazsın. Hele ki edebiyatta... Ben şimdi sana şunu şöyle yap, bunu böyle yap desem, sen hep şöyle böyle yapamaya başlarsın. O yüzden insanın serbest olması, edebi eserlerle arasında kendince bir köprü kurması her zaman en iyisidir. Aksi olsaydı, bu iş kurallarla olsaydı, en iyi yazarlar dil hocalarından çıkardı. Şimdi git ve bol bol oku, kendini bul. Gerisi boş laftır!..

Bu dobra dobralık, bu açıklık Muhlis'i derinden etkilemişti. Samimiyetti bu ona göre. Gitmiş ve bol bol okumuştı, ama Rasim Bey'i düzenli ziyaret etmekten de kendini alamamıştı. Bu zamanlar, Rasim Bey'in vücudunun kırıncalandığı, özellikle ellerinin tutulduğu günlere denk geliyordu. İnatçı ve açık sözlü yazar bir sürü sağlık problemleri yaşıyordu. İşte böyle bir zamanda Muhlis ondan, en azından yazdıklarını temize çekme işini kendisine vermesini istemişti. Rasim Bey ilk başlarda çok diretmiş, temize çekme, düzeltme işlemini kendisi yapmazsa yazdıklarının değerinin düşeceğinden korkmuş, fakat sonunda razı olmuştu.

Ne ilginçtir ki ikisi de olmak istemedikleri insan tiplerine, zorunluluklar neticesinde ulaşmışlardı. Muhlis önceleri saygı ifadesi olarak kullandığı "efendim" i de zamanla bir ustaya duyulan sevgiye dönüştürmüştü. Fakat yine de Rasim Bey ona edebiyatla ilgili bir tavsiyede bulunmamış, onu etkilememeye dikkat etmişti. Eserleri ziyadesiyle bu görevi ifa ediyordu zaten.

Kapı açıldı, ışık açıldı ve elinde ilaçlarla, elektrokardiyografla hemşire hanım girdi.

-İyi geceler, dedi zoraki gülümseyerek.

Muhlis derlendi toplandı ve ayakkabılarını ayağına geçirip yatağın kenarına gitti. Bir şeyler söylemesini ister gibi bakıyordu hemşirenin yüzüne. Fakat genç kızın pembe dudaklarında, çökük avurtlarında ve uykulu gözlerinde boşuna bir teselliydi aradığı. Hemşire el çabukluğuyla işini halledip kardi-yograma sıkıntılı sıkıntılı baktı. Muhlis tam, "Bir şey mi var?" diye sorarken de o:

-Kendinizi nasıl hissediyorsunuz? diye sordu Rasim Bey'e.

-Pek iyi değilim kızım, dedi yaşlı adam.

Bu sefer hemşire Rasim Bey'in aldığı sıvıları gösteren kağıda baktı. Arından girişteki lavaboya gitti. Yaşlı adam utancından kıpkırmızı olmuştu. Hemşire, onun beyaz plastik bir kapta biriken idrarına bakıyordu. Muhlis hep bir şeylerden korkuyor, bir Efendisine bir de genç kıza bakıyordu. Sonra hemşire Rasim Bey'den, bugün belki de onuncu defa kan aldı, tansiyonunu ölçtü ve "Daha iyi olacaksınız," deyip çıkıp gitti. Çıkarken kapıyı açık bırakmıştı. Az önceki yaşlı kadın yine koridorun sonundan bağıırıyordu.

-Hanım kızım!.. Hanım kızım!.. Beni kontrol etmeyi unuttunuz. A vallahi atladınız beni. Bu akşam çok dalgınsınız. Gelip tansiyonumu ölçün, kalbime bakın!..

Muhlis yavaşça gidip kapıyı kapattı. Eli elektrik anahtarının üstündeyken Rasim Bey:

-Söndürme! dedi.

Muhlis koltuğu çekti, gelip Efendisinin yanına oturdu. Onun kan alınmak-tan kevgire dönmüş göbeğine üzülerek baktı. Serum şişesinden aynı vasatlık ve biteviyelikle ilaç damlıyordu.

-Evladım, dedi Rasim Bey, artık yolun sonuna geldiğimi düşünüyordum.

-Efendim!.. diye sesini yükseltti Muhlis.

-Yo yo öyle. Ölüm döşeginde çok karakter tasvir ettim ben. İhıh... .ihıh... Oradan biliyorum.ihıh. Hatırlıyor musun Hüseyin'i?..

-Şu son romanınızdaki çocuk mu?

-Evet o, aferin sana... Ne diyordum orada? Şey... .ihıh...

Muhlis gözleri dolu dolu:

-Kiraz ağaçlarıyla gölgelenen Efendim.kiraz ağaçlarıyla gölgelenen kerpiç evin bir odasında.

Muhlis devam edememiş, durmuştu. Rasim Bey cesaretlendirdi onu:

-Devam et evladım, hadi.

Muhlis korkarak etrafına baktı ve devam etti:

-. .bir odasında kuru bir döşek serilmişti. Hüseyin sırtüstü, hareketsiz yatıyordu orada. Hastaydı, alnı solgunken, yüzü pençe pençe kızarmıştı. Köşedeki camdan, boy vermiş buğday başaklarını sallayıp gelen bir rüzgâr giriyordu içeri. Hüseyin içinde bir şeylerin de... Efendim!..

Muhlis durmuş ağlıyordu. Efendisinin yazdığı en son ölüm sahnesiydi bu ezberden okuduğu.

-Devam et evladım.

-. .içinde bir şeylerin devrildiğini.. .ah...

-Devam et!

Muhlis dayanamayıp bir iki cümle atladı:

-Mutfaktan kuzinede pişmiş ekmek kokusu geliyordu. Fakat bu koku ölümün o ekşimsi kokusunu kesmeye yetmiyordu. İçinden gelen koku ile içeriden gelen koku arasında, ölümü ile çocukluğu arasında gitti geldi Hüseyin. Annesinin uzattığı tereyağlı sıcak ekmeği dişledi, gülümsedi... Fakat sonra birden midesi bulandı. Ekmekle birlikte tüm içindikileri kustu. Hayal değildi, gerçekten de kusuyordu.

Artık daha fazla dayanamayıp sustu Muhlis. Rasim Bey de ondan devam etmesini istemedi. Yalnızca:

-Zavallı annemin pişirdiği ekmeğin kokusu geliyor burnuma Muhlis , diyebildi.

Tepedeki floresandan yağın ışıklar dev gölgelerini çiziyordu yere. Muhlis yatağın kenarına eğilmiş, Efendisinin elini sıkı sıkı kavramıştı.

Rasim Bey derin bir nefes aldı ve kendinden beklenmeyecek bir canlılıkla:

-Hadi, dedi, hadi evladım son bir hikâye yazalım seninle.

-Neden son olsun ki Efendim?

Rasim Bey bu kez güçlkle soluyarak:

-His, dedi, hadi ama çıkar şu kalem kağıdı.

Muhlis koltuğunu yatağın kanarına iyice çekti, bir köşedeki alçak dolaptan da defterini ve kalemmini çıkardı. Gözleri yaş doluydu, hıçkırmamak için kendini zor tutuyordu. Son ne demektir? Allah'ım! Bir yazar için son ne demektir? Son roman, son hikâye?

Sonra istemeyerek de olsa kendini düşündü Muhlis. Acaba kendisinin son hikâyesi ne olacaktı? En son hangi karakteri çıkaracaktı ortaya? Ya çıkamayanlar, ömrünün bir vücut vermeye yetmediği karakterler ne olacaktı? Onlar yazarı ile birlikte girerler miydi mezara? Yazarın ölümü onların da ölümü olur muydu? Bilmiyordu. Ama Efendisi yaşamalıydı, yaşayacaktı.

-Hazır mısın evladım? dedi Rasim Bey.

-Evet Efendim.

-O halde yaz.

H E C E Ö Y K Ü

Derin bir nefes alıp, gözlerini tavana dikti Rasim Bey. İşte o andı, yeni bir hikâyenin başladığı, yeni bir dünyanın kurulduğu an. Elmacık kemiklerinin yüzünü kaplayan parıltısı içinde konuşmaya başladı yaşlı adam:

-Hastanenin kardiyoloji bölümü, beşinci katta, pek de olmaması gereken hıznır bir gürültü içinde. Karo kaplı zeminde sürünen terlikler, ara ara yükse-len insan sesleri. Hemen girişte meyus ve uykulu yüzleriyle hemşireler...

-Ama Efendim bu!..

-Tepedeki on floresanın beşinden yayılan sarı ölgün ışık... Vakit gecedir. Belki on bir belki on iki. Refakatçiden çok ziyaretçi nefesi. Akşamları hep böyledir, geceleri.

-Ama Efendim!

-.geceleri hep böyle. Mesai biter, doktorlar gider, güvenlik gider ve hemşireler umursamazlaşır. Her şey suyunda akmaya başlar.

Muhlis ıkınıyor sıkınıyor, araya girmek istiyor olmuyordu. Efendisi büyük bir dikkat içinde devam ediyordu. Odanın içini kalemin kağıda sürtünmesinden doğan o tatlı ses doldurmuştu. Eli bir sağa bir sola gidiyordu Muhlis'in, gözleri ılsansa da yazmanın zevkini içten içe tadıyordu.

-Girişte hemen solda bir oda. Dört yüz on iki. Kattaki on beş odadan yalnızca biri. İçinde üç yatak, bir hasta, bir refakatçi. İşte bu yönüyle diğerlerinden biraz ayrılır bu oda. Belki de girişte olduğundan, kimse onu istemediğindendir bu. Tıpkı refakatçisi Muhlis'in düşündüğü gibi...

Muhlis daha fazla dayanamadı ve hıçkırıkların kıstığı sesiyle bağırdı:

-Ama Efendim! Bu bizim hikâyemiz!

Sustu yaşlı adam. Gözlerini kapayıp, alnını kırıştırdı. Kaybettiği bir sözcüğü arar gibiydi, biraz da talebesinin isyanıyla şaşkın. Ama sonra hiçbir şey olmamış gibi devam etti.

-Muhlis daha neler düşünür de söyleyemez. Bazen bağırarak, "Susun," diye haykırmak ve hemşireleri haşlamak ister de yapamaz. Hep Efendisi durdurur onu. Konuşmasa da bakışlarıyla, soluk alıp vermesiyle durdurur...

Artık kelimeler, henüz kapanmamış bir yaranın, tam da tutmamış kabuğu altından devamlı surette sızan kan gibi dökülüyordu. Rasim Bey'in dudaklarından çıkıp duvardan duvara intikal eden ses acıyı perde perde büyütüyordu. Bir tarafta Muhlis, Efendisinin son hikâyesini yazmaktan muzdarip ağlıyordu. Fakat hiç vazgeçmiyordu, duraksamıyordu. Kalem sürekli oynuyordu beyaz yaz kağıdın üstünde. Hıçkırıklar o tatlı sese karışıyordu. Bazen de bir damla gözyaşı yolunu şaşırp düşüyordu sayfanın üstüne. İşte o anda kâğıt Muhlis'in yüreği gibi kabarıyor, kurşun kaleminden mütevellit sözcükler değişik hisler gibi birbirine karışıyordu. Yazdıkça ölümsüzleşmişti bu yaşına kadar Rasim Bey, şimdi ise öldükçe yazıya dönüşeceğini hissediyordu. Fiziki bir

varlık olan bedeni ortadan kalkacak, sırf yazı sırf düşünce olacaktı benliği. Belki o zaman, biraz da ölümün büyüyle, daha çabuk sızacaktı başka gönüllere. Ve başka başka gönüllerde yaşayacaktı. Ama yine de ölüm tek başına bir teselliden çok bir acıydı. Artık yazamayacak olmak, eserlerine eser katamayacak olmak, kısacası üretememek. Birden öbür dünyayı, cenneti düşündü Rasim Bey. (Şayet oraya giderse) Acaba ona orada bu zevki tattıracaktı mıydı? Hurilerden, meyvelerden çok bunu düşünüyordu. Şöyle yanından gümüşü bir ırmağın aktığı, tek kişilik bir gölgeliğe sahip, küçük bir elma ağacının altında bir masa bir sandalye yeterdi ona. Daha fazlasına ne gerek vardı? Herkesin cenneti kendineydi. Eğer bu yoksa, işte asıl ölüm o zaman başlardı onun için. Üretmek Rasim Bey'in çarpan kalbiydi.

O bunları düşünürken Muhlis iyice kedere bulanmıştı. Özellikle Efendisinin, kendisiyle ilk karşılaştığı anı anlatması, çok etkileyiciydi. Demek o da aynı şeyleri hissetmişti. Ah bu ne büyük saadetti. Hiç kelimelere dökülemeyen gerçeklerdi bunlar ve şimdi iki insanın arasında bir çiçek gibi boynunu uzatınca, derin bir huzurun kaynağı oluyordu kuşkusuz.

Rasim Bey konuştu, konuştu, Muhlis yazdı, yazdı. Nihayet az önce hemşirenin içeriye girmesi sahnesine gelmişlerdi.

-Kapı açıldı, ışık açıldı ve elinde ilaçlarla, elektrokardiyografla hemşire hanım girdi.

Nasıl bir hikâyeydi bu? Efendisi ne yapmak istiyordu? Oyun içinde oyun gibiydi. Gerçekle hayal birbirine karışmıştı. Yazarla karakter aynı bedende toplanmıştı. Böylesine alışık değildi Muhlis. Şimdi hem korkuyor hem de içten içe keyif alıyordu. Fakat bir yandan da düşünüyordu: "Sonu yok bu hikâyenin, nerede bitecek ki? Yoksa bittiği yerden yeniden mi başlayacaktı? Bir noktaya gel gel ve sonra yeniden hikâye içinde hikâyeyi yazmaya başla. Kaldı ki yazar ve karakterler de iç içe. İşte! İşte yıllar sonra o ve Efendisi de bir hikâyenin kahramanları olmuşlardı. Kalemin ucundaki Muhlis'e dikkatle baktı Muhlis. Onu anlamaya, çözmeye çalıştı. Yo yo... Ona çok benzese de tıpatıp aynısı değildi bu adam. Koyu bir ışık vardı sanki üzerinde. Gerçek hayatın dışında bir yanı vardı. Fakat bu fark kesinlikle Efendisinin zayıflığından kaynaklanmıyordu. Sanat gerçeği yansıtıyordu ama asla gerçeğin kendisi değildi. Hayat hayattı, hikâye hikâye. Etten kemikten çıkıp, çizgiye, harfe dönüşen insanlar aynı kalmıyorlar, o havaya bürünüyorlardı. Asıl olan, değişmeyen bir şey varsa duygulardı. Fakat hikâyedeki karakterlerin duyguları değil, o karakterlerin okuyanda oluşturduğu duygulardı. Herhangi bir insan etten kemikten Muhlis'e bakınca da, harften çizgiden Muhlis'e bakınca da aynı şeyleri hissedebilirdi. Sanat ile gerçek, duygu denizinde yol alan iki sandaldı.

Rasim Bey zorlukla nefes alıp:

-Hadi, dedi, hadi evladım son bir hikâye yazalım seninle.

Muhlis boş bulunup yeni bir hikâyeye başlayacağını sandı. Ne var ki Efendisi yazmakta olduğu hikâyedeki Rasim Bey'in dudaklarından dökülen sözcükleri söylemişti. Bu arada Muhlis'in gözünden Efendisinin betinin benzinin iyice solduğu, dudaklarının titrediği kaçmamıştı. Bir an davranıp zile basmak, hemşireyi çağırmak istedi, ama Rasim Bey'in sözleri durdurdu onu:

-Rasim Bey güçlkle konuşarak, his, dedi, hadi ama çıkar şu kalemi kağıdı.

Yaşlı adam devam etti, devam etti ve en sonunda Muhlis'in heyecanla beklediği yere geldi. O yer ki şimdinin başı gibi geliyordu Muhlis'e.

-Derin bir nefes alıp, gözlerini tavana dikti Rasim Bey. İşte o andı, yeni bir hikâyenin başladığı, yeni bir dünyanın kurulduğu an. Elmacık kemiklerinin yüzünü kaplayan pırıltısı içinde konuşmaya başladı yaşlı adam.

Rasim Bey burada durdu ve Muhlis'e baktı. Genç adam endişe ve merakla izliyordu onu. Gözlerindeki ıslaklıkla ışık bir yanıp bir sönüyordu. Hüznün ağırlığıyla çöken avurtları, üzerlerini sert kılların kapladığı yanakları seğiriyordu. Bir ümit bekliyordu karşısındakinden. Fakat nafîle bir bekleyişti bu. Bir süre sonra Rasim Bey, "Çok yoruldum evladım, sonra devam edelim," dedi ve başını yana çevirdi. Muhlis de çabucak kalkıp ışığı söndürdü. Azıcık dikkatli olsa, kafası karışık olmasa Efendisinin gözyaşlarını ondan gizlemek için kafasını öbür yan çevirdiğini anlayacaktı. Ama olmadı.

Yine aynı şekilde, iki koltuktan oluşan yatağına uzandı Muhlis. Fakat uyu-muyordu. Geniş camlardan sızan loş ışığın altında Efendisine bakıyordu. Bir yandan da düşünüyordu: "Acaba niçin durdu? Gerçekten de çok mu yoruldu? Yoksa bu hikâyenin sonunu nasıl getireceğini o da mı bilmiyor? Ben olsam nasıl bitirirdim acaba? Aslında yapacak çok da bir şey yok. Yeniden, baştan sarmak gerekecek. Fakat o bilir, o her şeyi bilir edebiyatta... Doğrusu şaşır-madım da değil. Belki de bana bir ders vermek istedi, demek istedi ki: Bak Muhlis burası son noktadır, benim son noktam. Sen ne zaman ki bu sınırı aşar-sın, o zaman büyük yazar olursun. Ah çok saçma. Ben de çok büyüttüm gö-zümde bu hikâyeyi. Altı üstü iç içe, sarmal bir kurgu işte. Öyle şaşılacak, abar-tılacak bir şey yok burada. Hem o demez miydi, bir eserle bir yazarı tanıya-mazsın, diye? Doğumundan ölümüne tüm yol alışı izlemeliyiz, diye...

Düşündükçe kafası karıştı Muhlis'in. Kah Efendisinin tükendiğini düşün-dü, kah bunu basit bir hikâye gibi gördü, kah meraktan çıldırdı. Kısacası kö-şe kapmaca oynayan bir çocuk gibi köşelerden köşelere gitti geldi. Ama ço-ğunlukla garip bir pişmanlıktı hissettiği. Özellikle de Efendisinin tükendiği-ni düşündüğü zamanlarda.

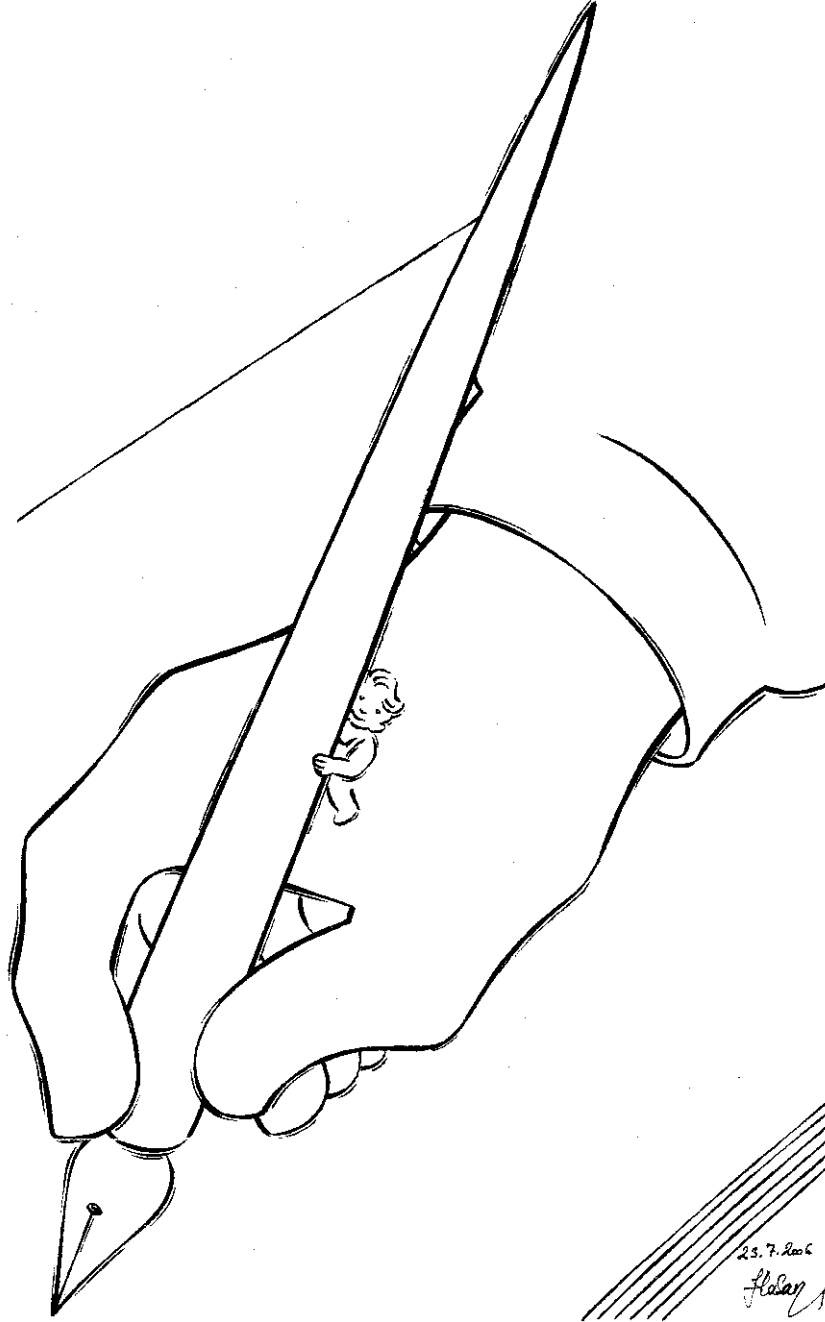
Muhlis ne kadar kendini zorlarsa zorlasın, gece ilerledi ve gece onun başını göğsü üstüne düşürdü. Rüyasız bir uykuya daldı genç adam. Ta ki sabah ezanı başlayıp onu yerinden fırlatana kadar. Soğuk ve gri gökyüzünde Allahuekber sesleri parça parça yayılıyordu. Aydınlıkla karanlığın bir anlık göz göze gelmesi yakındı.

Muhlis birden gözlerini açtı, bir refakatçinin uyuya kalmasının utancı içinde, aceleyle ayakkabılarını ayağına geçirdi. Efendisi uyuyordu, rengi solgun, göğsü kıpırtısızdı. Muhlis onun gece boyu sağa sola dönüp de kendisini uyandırmamasına şaşmıştı. İşaret parmağının sırtıyla gözlerini ovuştururken, bakışları bir görünüp bir kaybolan cama ilişti. Gün ağarıyordu, sabah kuşları çığlık çığlığaydılar, sanki ezana eşlik ediyorlardı. O an aklına ezan geldi Muhlis'in, hayret Efendisi ezanın sesine de uyanmamıştı.

İyice gözleri açılınca yatağında uyuyan yaşlı adama daha dikkatli baktı genç adam. Yanaklarında kuruyan gözyaşlarının matlığı vardı. Gözkapakları çökercesine örtmüştü gözlerinin üstünü. Alnı yılların kırışıklığı içinde bembeyazdı. Dayanamayıp bu alnı okşadı Muhlis ve parmak uçlarını yakan soğuklukla titredi. Hep şişip inen göğse baktığında orada tek bir kıpırtı bile görmedi. İnanmadı, Efendisinin bileğini kavradı. Allah'ım! Nabzı atmıyordu!.. İnce ve kuru bilek elindeyken, öylece çöktü yere Muhlis. Sesi çıkmıyor, hıçkırıklar boğazını tıkıyordu. Dudakları yüzlerce eserin doğduğu o ele yapışmıştı. Nasıl olurdu? O kadar ilaç, ameliyat, doktor, hemşire... Nasıl olurdu?.. Demek hepsinden iyi hissetmişti Efendisi, yolun sonuna geldiğini. Ah! Ne demişti? "Ölüm döşeğinde çok karakter tasvir ettim ben..." Allah'ım bu ne acıydı. Yazdıkça ölümü bile tadıyordu insan ama ölümüne çare bulamıyordu. "Ölümsüzlük, eserleriyle yaşamak," gibi sanatsal laflar kalıyordu geriye.. .yoktu.. .yoktu.. .bazı şeylerin açıklaması yoktu...

Biraz da geceki düşüncelerinin ağırlığıyla kendinden geçti Muhlis. Çıplak duvarların arasında, üç yataklı hastane odasında bir ezan bir sabah kuşları, bir de onun incecik sesi duyuluyordu:

-Ölmeyin Efendim, ölmeyin! Ne olur ölmeyin! Bizim hikâyemizi yarım bırakmayın.!

ÇİZGİ

DOSYA
TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE
ÇOCUKLUK

ÖMER LEKESİZ

ÖYKÜCÜLÜĞÜMÜZDE ÇOCUKLUK

Çocukluğu "ilk altın çağ olarak" tanımlayan Maurice Blanchot⁽¹⁾, onun 'büyüleyici bir büyülenmişlik' olduğunu söyler. Genelde edebiyatın, özelde öykünün *çocukluğu* önemli bir konu damarı olarak işleminin nede-nini de tam burada aramak gerekir: Altın çağın büyüleyici büyülenmişliği olarak çocukluk, "gerçeklikten kuşkusuz daha büyüktür."⁽²⁾ Çünkü herkese ait olan, herkesi kuşatan ortak özülle nesilleri, medeniyetleri aşarak varoluşunu sürdürdüğü gibi, gerçekliğiyle de -yaşla sınırlı olmaksızın- sürekli düş-lerle harmanlanıp, biraz meçhul, biraz yaralı, biraz eksik ama daima ortak bir "yitik zaman şiiri" olarak hep yaşanır, yazılır ve okunur.

Tüm bu nedenlerle çocukluk, sahte büyüleme / büyülenme, gerçeklikten kaçış, ruhsal bir güvenlik alanı oluşturma, sığınma, şairânelik, hikâyeperdazlık ile ideolojik propaganda nesnesi olabilmesi açısından bir "edebi tehlike"yi de beraberinde getirir. Çünkü "Ne yana dönersek dönelim geçmişimiz bizi izler"⁽³⁾ ve herkes Rilke gibi⁽⁴⁾ anılarını unutmayı, sonra onların sanatsal veriler olarak dönüp gelmelerini beklemez. Bunun için çocukluk, içsel bir gerek-likle çocukluğu konu edinmek isteyen ve gerçekliğin kavranmasındaki zor-lukları şairane bir söyleyişle aşarak şiirsel bir üslup kurmak, böylelikle okur üzerinde duygusal bir etki oluşturmak isteyen yazarlar için de önemlidir. Ço-cukluğun, tüm edebiyatların her türü için geçerli olan bu çift yönlü işlevini, kimi öykücülerimizin maruf öykülerinde de görmek mümkündür:

Ömer Seyfettin: İlk Namaz, Kaşığı, Falaka,

And, Primo Türk Çocuğu, Bir Çocuk Aleko

İlk Namaz, "din gelenektir" kabulünü pekiştiren, bireyin varoluş nedeni-nin, onun cinsellik dahil hayattaki konumunun gündelik ritüel içinde nasıl bir inanış ve kanaat biçimine dönüştüğünü gösteren bir öyküdür. Yazar, geçmiş zamanla şimdiki zaman farkının kendisinde oluşturduğu bir iç çatışmadan üretir, *İlk Namaz'ı*. Merhametin, sevginin, koruyuculuğun, tatlı dille eğitim ve öğretimin simgesi olan "geçmiş"teki anne, Ömer'in bungun, bezgin bir anında "yitik zaman şiiri" olarak belirip, ona -etkisi hemen ortaya çıkıveren- ilk büyülenmişliğini hatırlatır.

Bir "suç ve ceza" öyküsü olan *Kaş a ğ* ıda, geç kalmış bir itirafın, dolayısıyla gerçekleşmemiş ruhsal aklanmanın çocuk bilincinde bıraktığı derin iz anlatılır. İlk Namaz, "sonraki" bir öyküleme zamanının ürünüyken, *Kaş a ğ* ı, eylemin sıcaklığını üstünde taşıyan, diğer bir söyleyişle oluş ve öykülenişi eş zamanlı gerçekleşen bir öyküdür. Yine *İlk Namaz*'dakinden farklı olarak hem anne yerine baba simgesi üstüne kuruludur, hem de oradakinin aksine baba simgesi zıt karakterler yüklenir: otoriter baba; katı kuralları olan, çocuksu itiraflara kapalı, kendisinden çekinilen, korkulan ve kaba güçle cezalandıran bir babadır. Korkaklığa ve otoriter baba tiplemesine karşı bir iç eleştiriyi ayaklandıran, diğer taraftan da pişmanlığı, suçun itirafını bir değer olarak öne çıkaran *Kaş a ğ* öyküsü, tıpkı *İlk Namaz* gibi, öz ve biçimiyle öykücülüğümüzün ilk örneklerindendir.

Falaka, o günkü eğitim tarzının karikatürize edilerek eleştirildiği bir öyküdür. İlk Namaz ve *Kaş a ğ*'daki bireyselliğin aksine, *F a l a k* ada toplumsallık ve çocukların mizaç ortaklıkları öne çıkarılmıştır. "Hoca" bir birey olmaktan çok, eleştirilen eğitim tarzının simgesi -ortalama bir eğitici tipi- olarak verilmiştir. Bu yanıyla *Falaka*, o "ortalama hoca tipi"nin değişik açılardan karikatürize edilerek edebi planda yaşatılmasına ön ayak olmuş ve laik eğitimin yüceltilmesi adına yüzlerce benzerinin oluşturulmasına da katkıda bulunmuştur.

And, ırkçı düzlemi de olan bir öyküdür. Kardeşlik, arkadaşlık, fedakarlık vurgularına rağmen, öyküyü Türklük, cesaret, korumacılık kavramları belirlemistir. *İlk Namaz* ve *Kaş a ğ*'daki duygu yüklü atmosfer, *And*'da yerini ırkçı kimlik ve kişilik gösterisine bırakmış, söz konusu öykülerdeki samimiye-
tin yerini "mesaj kaygısı" almıştır. *And*, öyküleme zamanına bağlı olarak, yazarı tarafından ek (final) yorumlarla özü zayıflatılmış bir öyküdür. Ancak biçim olarak yine bir ilk örnektir.

Primo Türk Çocu ğ u ve *Bir Çocuk Aleko* gibi öykülere yüzeysel bakıldığında; kahramanlık, fedakarlık, cesaret, milliyet bilinci vb. gibi kavramlar çevresinde tez elden olumlu sonuçlar üretmek mümkündür. Ancak detaylı bakıldığında yerli - yabancı, düşman - dost, iyiler - kötüler ayrımının çocukluk üstünden derinleştirildiği görülmektedir. Öykü ve öyküleme zamanları açısından kimi tarihsel ve toplumsal karşılıklara sahip olan bu öyküler, -yazar ve yerli öykünün ilklerinden olma sorumluluğuyla birleştirilerek düşünül-
duğünde, - yazarının edebi sorumluluklardan çok ırkçı propogandayı, sadece yazar değil, asker-yazar tutumunu belgeliyor.*⁵¹

Refik Halit Karay: Eskici

Eskici, öksüz bir çocuğun Kanlıca'dan Filistin'in ücra bir kasabasındaki halasının yanına gönderilişinin ve oradaki altı aylık zamanının öyküsüdür. Yazar, annesizlikten, sert tandır ekmeğini yeme zorluğundan çok anadilini

konuşamayışını asıl acı olarak yaşamaktadır. Çocuğun, İzmir'de işlediği bir kabahat yüzünden Filistin'e kaçan ayakkabı tamircisiyle konuşma imkanı bulması, ayrılırlarken ikisinin de sanki dilsizliğe yeniden dönmenin yasını başlatırcasına ağlamaları, çocuksu safiyetle birebir bütünleşen kusursuz bir dille anlatılır. *Eskici*, *İlk Namaz* ve *Kaşığı*'yla birlikte çocukluğa mahsus tahkiyenin zirvesine daha yazıldığı gün yerleşmiş, kendisinden sonra yazılan benzer öyküler için de her zaman bir yol haritası olmuştur.

Ümran Nazif Yiğiter: Süslen Berberi

Süslen Berberi, mektep kaçkını bir çocuğun berber çıraklığının öyküsüdür. Ustası öldükten ve dükkân "kadın işi" yapılacak şekilde yenilendikten sonra çıraklığını sürdüren ama sohbet, muhabbet ehli, mütevekkil, eğitici, öğretici eski ustasını unutamayan, yeni ustasının sadece kazanca dayalı müşteri ilişkilerini, yıkmakla eş anlamlı değişmeci tutumunu benimsemeyen çocuk, bunlar üstünden toplumsal değişimdeki ince ayrıntıların, ticarete kurban edilen insan ilişkilerinin dikkatli bir gözlemcisi olarak öne çıkar. Bachelard, çocukluğun gerçeklikten daha büyük olduğu belirlemesini sanki *Süslen Berberi* için yapmıştır. Eski ustanın dedikoduları besleyen evcimen, sevecen tutumu, ihtiyar adamla çocukların ortadan kayboluşu, insani değerlerin törpülenmesini beraberinde getiren sosyal değişim süreci şimşek aydınlığı içinde verilirken, çocukluğun daha yüzlerce şeyi kuşatıcı niteliği kendiliğinden öne çıkarır.

Abdülhak fiinasi Hisar: Deli Eniştem Bana Arabistanı Veriyor

Deli Eniştem Bana Arabistanı Veriyor'da çocukluğunda ona Arabistan'ı anlatan eniştesinden aldığı ilhamla, Arabistan hakkında bir eser yazmak isteyen ancak bu seyahatin zorluklarından çok, ta çocukluğunda zihninde beliren Arabistan imgesinin bozulabileceği korkusuyla bundan vazgeçen yazarın, ilgili imgeleri içselleştirme, onları çocukluğunun vazgeçilmez renklerine dönüştürme ve nakletme süreci anlatılır. Öyküde, çocuk bilincinin duruluğu ve onun mizacına uygun bilgileri silinmez bir şekilde bilincine yerleştirme yöntemi öne çıkarılırken, *İlk Namaz* öyküsünde belirttiğimiz "din gelenektir" kalıbının altı da daha kalın bir çizgiyle çizilir.

Ziya Osman Saba: Neveser

İçinde yer aldığı mekana, hayatında hazır bulduğu araçlara yüklediği imgelerle kendisine mahsus bir dünya tanımı oluşturan çocukluğun, o dünyada meydana gelen değişimlere karşı geliştirdiği tepkinin şiirsel bir ifadesidir, *Neveser* öyküsü. Ayrıntıların dizginlenemez bir şiirsel akış halinde birbirlerine eklenerek zenginleştiği Neveser'de, çocuk dünyasındaki bütünlüğün bo-

zuluşuna bir tür ağıt yakılmış, o bütünlüğün korunduğu zaman dilimi özlemle yüceltilmiştir. Tahkiyenin en duygusal anlarında bile tutarlı söylemden taviz verilmemiş, dilin temel yapıtaşı, estetik unsur olarak öyküde nedenli iyi kullanılabileceğine ilişkin iyi bir örnek ortaya konmuştur.

Orhan Kemal: Çikolata, Kırmızı Küpeler, Bir Çocuk

Çikolata, çikolata alacak kadar paraları olan abla ile kardeşin, kendilerine askıntı olan parasız kızdaki kurtulamayınca çikolatayı alarak ondan uzaklaşmaları, parasız kızın onların geride bıraktıkları çikolatala kağıdındaki artıkları yalamasının öyküsüdür. Yazar, eli kısmen para gören şoför bir babayla, onlara çikolata, helva getiren halaya sahip iki çocuğun karşısında annesiz, yoksul, içkici, kumarcı, yoğurtçu bir babanın beşinci kızını karşılaştırırken gerçekte varsıl - yoksul zıtlığını değil, yoksulluğun boyutlarını öne çıkarmış; "imrendirmek günahı"nı en yoksul olana sorgulatmak ve inat sonucu iki kardeşe işletmekle, imgesel planda da olsa yaşayan ahlaki bir değeri çocuk üstünden yıkma başarısını elde etmiştir.

Kırmızı Küpeler, despot babaannesinin saçlarını kazıtma cezasına uğrayınca, evi terk eden yeni yetme bir kızın, beş yaşındaki oğlanın bakış açısıyla anlatıldığı bir öyküdür. Baba ve babaannenin acımasız birer despot, hallerin ve annenin kavgacı kişiler, çocuk sevgisinin bir güvenlik alanı olarak verildiği öyküde, yoksulluğun dayattığı yaşama biçimi öne çıkarılırken, cezalandırılan kızın evden kaçma kararı, beş yaşındaki çocuğun sevgisiyle, kararlılığıyla, tepkileriyle birlikte var oluşu yerli yerince anlatılır. Her ne kadar o yaştaki bir çocuğun küpeleri andaç olarak alması fazlaca abartılı görünse de, çocuksu duyarlılık ve sevenini sevmeye güdülerinin iyi işlenişi öyküyü okunur kılmaktadır.

Bir Çocuk, kışın son günlerini hapiste "rahat içinde" geçirmek isteyen "bitirim" bir çocuğun, kendisi yüzünden çıkan kavgaya rağmen hapse giremeyişi öyküsüdür. Bu öykü başta gelmek üzere Orhan Kemal'in çocukluk öykülerinin büyük bir bölümünde kaç yaşındakilere çocuk denir, çocukluğa yüklenen eylemler, düşünceler onun çağına uygun mudur diye sorulmaz; yoksulluğun nesnesi olarak görülen çocukluğa, yoksulluğun katı gerçekliğini pekiştiren bir araç işlevi yüklenir. Bu öyküde de söz konusu yaklaşımlar, sonuçlar, bakış açısı tümüyle aynıdır.

Tarık Buğra: Ufacık Ölü

Ufacık Ölü, kalabalık ve yoğun bir ortama sahip olan Küllüğün yakınındaki caminin musalla taşında, tabutsuz yatan ölü bebeğin öyküsüdür. Tarık Buğra, çocukların edilgen olarak yer aldıkları *Oğlumuz*, *Çocuklar* ve *Elma-*

lar öykülerindeki gibi, bu öyküsünde de çocukluğu özne olarak seçmeyip, ona etken bir yaşayış içinde edilgen bir yer verir. Çocukluğu, neredeyse görünenin tümünü yazıya dökme çabası içinde, sadece bir öykücü gözünün farkedebileceği önemli bir ayrıntı olarak öne çıkartmakla kalmaz, onun üstünden hayatın anlamını aramayı, ölümü düşünmeyi (hatta sorgulamayı) -türün elverdiği oranda- gerçekleştirir. Söz konusu unsurların çoğunu içeren *Ufacık Ölü*, bir çocukluk öyküsü olmadığı halde, çocuksu bir saflıkla ayrıntıların belirlendiği bir anlatım seyri izler ve olay örgüsü çocuklukla tamamlanabilen dinamik, kıvrak bir metin olarak seçkinleşir.

Oktaç Akbal: Ahşap Ev, Soluk Resimler, Dondurmalı Sinema

Ahşap Ev, Deli Eniştem Bana Arabistanı Veriyor'daki anlatıcının kaygılarına benzer bir kaygıyla, yıllardır gidip görmediği ahşap eve ilişkin çocukluk gözlem ve anılarının harmanlandığı bir öyküdür. Ne ki, *Ahşap Ev, Deli Eniştem Bana Arabistanı Veriyor'daki* öyküsel özün, atmosferin, kurgunun çok gerisindedir; ona göre başarılı bir kompozisyon ödevi sayılabilecek *Ahşap Ev*'de parasızlık, üzüntü, bezginlik, değişme kaygısı, çocukluk dünyasının yıkılma korkusunun yaşandığı haller olarak değil, anlatıcı tarafından cümle içinde anılıp geçilen sakil durumlar olarak belirirler.

Suluk Resimler, anneye birlikte bakılan aile albümündeki resimlerden babaya ait olanlarının yorumlandığı bir öyküdür. İlgili fotoğraflarda babasını mı yoksa kendisini mi öne çıkarmaya karar veremeyen anlatıcı, fotoğraflardaki zamana, kendi hislerini eklediği yerlerde ortalama bir çocuksu hüznü ulaşmakla birlikte, okurunu "mahzun halleri, soluk görünüşleri ile ta içimizde konuşur" dediği o resimleri, sahiden aynı değerlendirmeyi yapıp yapmayacağı konusunda ille de görmeye teşvik eder.

Dondurmalı Sinema, "...şimdi kahramanına bile olmamış, yaşanmamış gibi gelen ve savaştan önceki yılların kayıtsızlığı içinde eriyip kaybolan gerçek bir serüven..."in öyküsüdür. İki sinemanın şerbetli, şuruplu rekabeti arasında semtin haylaz çocuklarının eğlence dünyasının ve okulların açılmasıyla birlikte o dünyanın kayboluşunun öne çıkarıldığı bu öyküde serüven, masal, gerçek üçlemesi anlatım olarak değil kuru sözcükler olarak belirginleştirilirken, anlatıcının anlatma çabasındaki samimiyetin yeterince temellendirilmediği görülür.

Vüs'at O. Bener: Havva

Havva, öz aile sevgisine açlığını, bulduğu her şeyi yiyerek gidermeye çalışan bir beslemenin, yanlış beslenme sonucu hastalanarak ölüşünün, evin öz kızının bakış açısıyla anlatıldığı bir öyküdür. Eşyalarındaki özgürlük figürle-

rini keserek onları özgürleştirdiğini sanacak kadar dış dünyaya tutkulu, obur, cinselliği keşfe çalışan, cezalardan yılmaksızın olumsuz eylemleri gerçekleştiren Havva bu yanıyla evin hanımı tarafından sürekli horlanarak yönetilmeye, anlatıcı kız tarafından, kıskanılmaya, eleştirilmeye mahkumdur. Dar bir çerçeve içinde de olsa aile ilişkilerinin, eşler arası sevginin, emanet duygusunun da anlatıldığı Havva'da, beslemenin hastalanması kendisine yönelik baskıları, eleştirileri geçersizleştirip, merhametten, emanet duygusundan doğan bir ilgiyi, sevgiyi doğursa da, en doğal çözüm ölümmüşçesine, beslemenin yazgısı da ölümle noktalanır. Anlatıcının dünya algısı ve değer yargılarının birebir uyum içinde verildiği *Havva*, naif anlatımı, şiirsel söylemiyle çocukluk öykülerinin önemli örnekleri arasında yer alır.

Özcan Ergüder: Kadın - Erkek - Çocuk

Kadın - Erkek - Çocuk, evde ders çalışırken anne ve babasının kavgalarına tanık olan çocuğun, eşlerin karşılıklı sevgisinin onda toplanıp, onun sayesinde yeniden kuruluşunun öyküsüdür. Öyküde, çocuk için kaygılara, sorunlara, yakarılara neden olan aile içi kavga sırasında ve sonrasında imgesel düzeyde verilen kırgınlık, parasızlık, çocuk sevgisi ve bu sevginin anne-babayı ortak bir paydada buluşturma ve onları yeniden normal hayata döndürme gücü ustalıkla sunulurken, hal dilinin yazı diline aktarılışındaki mükemmellik, cinsel istek vb. tanımlanması zor hallerin birkaç sözcükle soyutlanmasındaki yetkinlik belirgin bir şekilde öne çıkar.

Faik Baysal: Sancı Meydanı

Sancı Meydanı, çocuksu dikkatsizlikle söylenmiş bir sözün neden olduğu pişmanlığın, ukdenin öyküsüdür. Çocuk sevdasının, cinsel uyanışın, kadın kıskançlığının, cinsel açlığın, kitle psikolojisinin iç içe verildiği, çocuksu bakış açısının safiyane tanımlamalarla kurulduğu, eğlence tanım ve araçlarının çocuksu bir düzeyde sunulduğu *Sancı Meydanı*, finaldeki ölümde yazar müdahalesinin belli olmasına rağmen, dili, atmosferi ve her biri kendi başına ilginç kişileriyle çocukluk öyküsünün güzel örneklerinden biridir.

Ayhan Bozfırat: Çocukluk

Mahallede yabansı duran konak kadar olmasa da, ona denk bir yükseklikte amca evinin taraçasında hayatın zorluklarını yeni tanıyarak, bu zorluklarla hayalen savaşıyor ve onları alt eden bir çocuğun öyküsüdür, *Çocukluk*. Mekan bilincinden, sınıf bilincine, yaşamaktan ölüme, kazanmaktan harcamaya hayatın farklı durumları üstüne çocuksu hayaller eşliğinde belli anlamlar yükleyen çocuğun, buna neden olan mekanı kaybetmesine rağmen umutlarını

kaybetmeyişi, öyküleme zamanına yakışır temiz bir dil ve naif bir üslupla anlatılır *Çocukluk* öyküsünde.

Erdal Öz: Masa

Masa öyküsünde, güya yardımsever bir adamın, yoksul bir çocuğu lokantaya götürüp ısrarla çok yemek yedirmesi ve çocuğunun besinsizlikten küçülmüş midesinin isyanı anlatılır. Yazar, Orhan Kemal'le başlayan, yoksulluğu daha iyi anlatabilmek için çocukluğu nesneleştirme eğilimini aynıyla bu öyküye taşımış, sonuçta iyilik etme duygusunu aşırı abartıyla bir tür kötülüğe dönüştürmekle kalmamış, konuyu metnin içsel gerçekliğine uygun olarak yapılandırmak yerine kendi güdümünde -amaçladığı mesaja göre- biçimlendirmiştir.

Füruzan: Çocuk

Çocuk'ta, geçimini bedeniyle kazanan bir kadının, hastalıklı bir bedene ve ruha sahip çocuğuyla ilişkileri anlatılır. Öz ve biçimin çok iyi uyuşturulduğu, toplumsal ve bireysel iki boyutun dengeli olarak bütünleştirildiği *Çocuk*'ta, erişkin ve çocuk algısındaki farkları gösterme şekli, günahı ve yanlış biçimlendirilmiş hayatı makulleştirme tutumu, kutsal simgeler üstünden geleneksel değerlere bağlılık, terkedilme korkusu, sevgisizlik ve korkunun dışlaşma biçimi iyi fark edilmiş ayrıntılar üstünden verilmiş, üçüncü kişilerle ilişki kuramama, içe kapanma, sorgulamaktan, öğrenmekten çekinme, unutkanlık, şizofreni, dışlanma, kuşkuculuk, bilinçaltının aşırı yüklenmesinden doğan diğer ruhsal problemler ustaca işlenmiştir. Olay ve olguların estetik yetkinlik ve örgüsel bütünlük içinde, sinematografik bir yöntemle sunulduğu *Çocuk*, belirtilen nitelikleriyle sadece yerli öykücülükte değil, dünya öykücülüğü içinde de önemli bir yere sahiptir.

Selim İleri: Gelinlik Kız

Gelinlik Kız, mutevazı bir yaşantıya sahip ailenin gelinlik çağıdaki kızının, nişanlısı tarafından bırakıldıktan sonra keder ve hüznün içinde ölmesinin öyküsüdür. *Gelinlik Kız*'da, "çocukla şimdi ergin yaşta bulunan anlatıcı arasına sınır konmamıştır; biri bitirip diğeri başlamaz tahkiyeye, ikisi hep birlikte, aynı anda aynı şeyi duyar, görür ve iletirler. Bu nedenle çocuk yer yer ergin bir konumda görünürken, ergin de çocuk konumunda görünür. Dolayısıyla burada bilinçli olarak tekleştirilmiş iki bakış açısı söz konusudur. 'Ben çocuktum öyle gördüm' diyen erginle, 'ben ergininin, çocuğun böyle görebileceğini düşündüm' ya da 'şimdi çocuk gözümü büyüterek bugünden düne öyle bakıyorum' diyen çocuğun/erginin müşterek bakış açılarıyla zamansal boşluğun ve örgüsel dağınıklığın giderilebildiği sağlam bir bakış açısı" ku-

rulmuştur.⁽⁶⁾ Ahlak, nezaket, merhamet ve sevgi abidesi kadınları, onlarla bütünleşen eski ama temiz ve bakımlı mekanları, eşyaları, gelinlik kızın umutla kurduğu gelecek tasarımının nişanlısınıca sınıf atlama ve ikbal hırsına kurban edilişini, bunların kızın gönlünde açtığı derin yarayı bir "yitik zaman şiiri" olarak, hüznü renklerle yeni zamana aktaran Selim İleri, *Gelinlik Kız*'ı, başkalarınca taklit edildiğinde bile değeri, farkları pekişecek örnek bir öyküye dönüştürmüştür.

Necati Güngör: Sevgi Ekmektir, O Benim Teyzemdi

Sevgi Ekmektir, bolluktan darlığa düşmüş ninenin, oğlundan yadigar torunu ile dilenerek hayatını sürdürmesinin öyküsüdür. Göçmen karı-kocanın düğünlerde çalgıcılık yaptıkları zamandan, oğullarının böbrek ameliyatında ölüşüne, karısının üç yaşındaki oğlunu bırakıp gitmesine, üzüntüden sevdiklerinin ölümüne, gelininin vefasızlığına, kötü yola düşmesine ağlamaktan gözlerini kaybeden ninenin torununu kocasının yerine alacak bir insan olarak yetiştirme çabasına, geçinmek için dilenmesine, Asmalı Camii'de felçli çocuğunu dilendiren ihtiyarın dramına, çocuğun dilenmekten utanışına, hayvan sevgisine, camiideki zayıf kuşla kendisi arasında simgesel bir yakınlık kurmasına, Tanrısal imkanın adil olup olmadığını sorgulamasına, çocuğun annesinin bir gün gelip, oğlunu almak istemesine, çocuğun ise ninesiyle kalmakta karar kılmasına kadar geniş bir zamanı ve yoğun bir dramı içeren *Sevgi Ekmektir*'de, onca olan bitenler, yaşananlar, duyulanlar, tanık olunanlar yarım günlük öyküleme zamanı içine çocuğun bakış açısından maharetli çağrışımlar, geriye dönüşler ve ille de dilin gücüyle mükemmel bir şekilde verilir. Necati Güngör, bir çocukluk öyküsünün taşıyabileceği yoğunluğu, hüznü, şiiri adeta dilsel bir bestenin ve mimari bir estetiğin matematiksel hesapları üstünde yapılandırmış gibidir.

O Benim Teyzemdi, bir çocuğun, teyzesi sandığı genç kızla ilişkilerinin öyküsüdür. Yardımseverlik, çocuk sevgisi, korumacılık, sahiplenme gibi insani değerler de içermesine rağmen, bu öyküde çocukluğa cinsel obje değeri yüklenmiş, potansiyel orospu rolü biçilen genç kızın gözünde çocuğun erkeklik organı fetişleştirilmiştir. Toplumcu öykücüler adına kanıksanan çocukluğu yoksulluğun nesnesi olarak kullanma eğilimi, bu öyküyle birlikte nerdeyse cinsel bir sapkınlık boyutu kazanmıştır.

Nursel Duruel: Geyikler, Annem ve Almanya

Geyikler, Annem ve Almanya'da, baba özlemi, bir güvenlik öznesi olarak anne sevgisi, mürebbiyelik ve emanetçi rolü de üstlenen anneanneye bağlılık üçgeninde çocuğun aile içi ilişkileri, içinde yer aldığı sınıfı yer yer idealize

ederek sorguladığı bir öyküdür. Annenin, kendisini ve çoğunu ihmal eden Almanya'daki eşiyle evlilik ilişkilerini yeniden gözden geçirmek üzere görüşme kararı ve sonuçları ekseninde kurulan *Geyikler*, *Annem* ve *Almanya*, kız çocuğunun bakış açısıyla verilmiştir. "Mutlu zamanlar"a göndermelerle geride bırakılmanın, ayrılığın, hasretin sorgulandığı öyküde öykü ve öyküleme zamanı denk düşürülmüştür. Rüyadaki gerçekliğin, bir tür şiirsel mutlu zamanlar idealizmi olarak öne çıkarılmasıyla, hâldeki gerçeklik gölgelenmiştir. Buna rağmen çocuksulukla bütünleşen dili, ruhsal tepkilerin etkili sözcüklerle ifşa edilişi ve ayrıntı zenginliği *Geyikler*, *Annem* ve *Almanya*'yı türünün iyi örnekleri arasına katmıştır.

Hüseyin Su: Yanağımda Dedemin Sakal İzleri

Yanağımda Dedemin Sakal İzleri, ailedeki varlığıyla bir sevinç kaynağı olan çocuğun, aile bireylerinin hayat algıları, yaşama biçimleri, sevgi ve saygı bağları üstüne gözlemlerinden oluşan bir öyküdür. Öykü zamanı, yıllardan bir yılın ramazan ayıdır, öyküleme zamanı ise ondan sonrasındır. Mekan, dede, babaanne, anne, baba, üç amca ve üç yengeden oluşan bir "yuvadır". Çocuk -aynı zamanda anlatıcı-, dede ve babaanne aile tablosunun ön safında yer alır. Dede ile babaannenin öndelikleri gündelik hayatın içinde onların bir merkez oluşturmastandır; bu yanı sıra çocuk, dede ve babaanne aile içi dokunulmazlıkları olan üç bireydir. Çocuk, bir çatı altında toplanmış bu geniş ailedeki tek çocuk olarak kendi anne ve babasından çok, dedesine ve büyükannesine ait oluşundan kaynaklanan bir meşruiyete de sahiptir; zira dede, ataerki aile yapısını kuran, yürüten, temsil eden tek yetke, babaanne ise onun yetke alanını genişleten ikincil etkin güçtür. *Yanağımda Dedemin Sakal İzleri*, bir "mutlu zamanlar" tablosu olduğu kadar, geleneklerin, ahlaki değerlerin, ataerki aile yapılarındaki saygı ve sevginin tüm boyutlarıyla sunulması bakımından da sosyolojik bir belge niteliğindedir. Öyküde, o günlere mahsus yiyeceklere, iftar anındaki ruhsal doygunluğa, dünyevi ve uhrevi tatları pekiştiren olgular olarak yer verilirken, çocuğun / anlatıcının o günkü ve şimdiki ruhsal durumu pedagojik bir yaklaşımla öne çıkarılmıştır.*⁷¹

Cemil Kavukçu: Ablam

Ablam'da baskıcı yöntemlerle korunan yeni yetme bir aile kızının kopuk bir gence olan sevgisi anlatılır. Küçük kardeşin gözlemlerinin, tanıklıklarının yıllar sonraki sunumundan ibaret olan öyküde, yeni yetme bir kızın aşk ilgisinin boyutunu ele veren ayrıntılar, küçük kardeşe duyulan güven, söz konusu ilgiye bakışları çevresinde baba, anne ve abiye biçilen roller büyük önem taşır. Dar boyutlu taşra yaşantısı, namusu korumak söz konusu olunca anne-

lik, abilik rollerinin yerini jandarmalığa, gardiyanlığa bırakması, annenin kızın üstünde baskı kurmaktan çok kadını iç güdülerle davranması ve kızını koruma çabasının hem aile içi iktidara hem ötekilere dönük ikili bir işleyişi içermesi öykünün ikinci boyutunu oluşturur. Çocuk kalbinin kırmızı bir motosikletle fethedilivermesi, ablanın çocukla kurduğu anlaşmayı onun çocuksu taleplerini karşılayarak sürdürmesi, ablasını hayranlık duyduğu kırmızı motosikletin sahibiyle paylaşmak yerine, kendi kırmızı motosiklet hayalini rüyalarına taşıyıp onu kimsesiz caddelerde, sokaklarda gezdirme düşüncesi öykünün en naif, dolayısıyla en saf, en çocuksu kısımlarıdır.

Ahmet Kekeç: Atlas

Atlas, çocukluğun yıkımıyla başlayan yeni hayatta, çocukluğun belleğin büyümlü bir oyunu olarak sürüşünün öyküsüdür. Çocukluk ve erişkinliğin birbirlerine göre konumu tıpkı med-cezir halindeki gibidir, birinin bitişi diğerrinin başlama nedenidir. Yeni hayatın içinde siyah-beyaz film kareleri gibi duran çocukluğun yeni hayatın hangi safhasındaki renkli görüntülere ekleneceği ya da onların yerine kaim olacağı hiç belli olmaz, çünkü yeni hayat da çocukluğun atlasında bulunamayan Mezopotamya'ya hala ulaşamamıştır ve yaşanılmasından pişmanlık duyulan "artık bitti derken yeniden başlayan o yitirilmiş zaman" tüm gücüyle yeni zamanın üstüne abanmıştır. Bunun için, her söz / her yüz yoğun bir çağrışım nedeni -ve onun için çoğunlukla yarım- ve her görüntü hayatın orta yerine saplanmış bir bıçaktır. Çocukluktan erişkinliğe kalan tek armağan da, o söz/yüz ve görüntülere dokunularak erişilen bir varlık bilincidir. Tüm bu yanlarıyla büyümenin diğer adı olan terk edişe rağmen, bellekte kalın bir ize dönüşmüş çocukluğun terk edilemeyişi, tasavvufi bir söyleyişle "terkin de terki"nin gerçekleşemeyişi *Atlas*'ta anlatılmak istenilen temel problem olarak öne çıkar. Ahmet Kekeç, sinema diliyle bile üstesinden zor gelinebilecek anlatma eylemini, bilinç-akışı tekniğinden yararlanarak dilin gücüyle gerçekleştirmiştir.!

Maurice Blanchot, Yazınsal Uzam, Türkçesi: S. Öztürk Kasar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993

² Gaston Bahelard, Mekanın Poetikası, Türkçesi: Aykut Derman, Kesit Yayınları, İstanbul 1996

"Ne yana dönersen dön, gerin seni izler." Yedinci Mühür (Ingmar Bergman, 1957)

⁴ Rilke, Malte Laurids Brigge'nin Notları, Türkçesi: Behçet Necatigil, Adam Yayınları, İstanbul 1982
İlk Namaz, Kaşığı, Falaka, And, İlk Cinayet ve Primo Türk Çocuğu'nun daha geniş değerlendirmeleri için bkz: Necati Mert, Ömer Seyfettin, İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2004

Gelinlik Kız öyküsünün çözümlemesi için bkz: Ömer Lekesiz, Yeni Türk Edebiyatında Öykü-4, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2001

Ömer Lekesiz, Öykü İzleri, Hece Yayınları, Ankara 2000

DÜŞLENEN ÇOCUKLUKLARIN ÖYKÜSÜ

*Sanırdık saçlarımız kumrularla kaplanır
bir çocuk, "İşte ırmak!" diyerek haykırınca
o zaman belki çocuklar zabıtalardan daha çoktu
belki biz daha çok ağladık bir aşk pıhtılandınca*
İsmet Özel

Lübnanlı çocuklara...

Tolstoy, çocukluğu anlatırken "Çocukluğun o tazeliği, tatasızlığı, güçlü inançları, sevmeye ihtiyacı geri gelebilir mi? İnsana yaşama isteği veren bir ricik erdem, masum bir sevinç ve sınırsız sevmeye ihtiyacı olduğuna göre, insanın çocukluk çağından daha güzel bir çağ olabilir mi?" (59) diyordu. Öykümüzde çocukluğu, ideal olanın yaşandığı bir dönem, başka türlü söylenecek olursa, bir ütopya olarak tanımlayan ve bu çerçevede öyküler yazan yazarların buluştuğu ortak nokta, kaybolan değerlere, yozlaşmaya vurgu yaparak mutlu aile ve mahalle günlerini hatırlatmak olarak görülmektedir. Bu noktada Mustafa Kutlu'nun "Cüz Gülü" adlı öyküsü başlangıç olarak uygun bir örnek teşkil ediyor. Öyküde üç çocuk üzerinden temellendirilen bir dünya söz konusu. Anlatıcı, çocuklarla yaşadıklarından sonra edindiği tecrübeler doğrultusunda "O çocukların bakışlarından, gülüşlerinden, yüzlerinden, sözlerinden toplanıp gelen ne varsa, hayatımın bu son cüzüne, o ak sayfanın kenarına nakışlandı. Esrarımın aslı budur" (70) der. Birinci çocuk çamurla oynarken bir yandan da yaptıklarını anlatıcıya anlattığı sırada anlatıcı onun için "gözlerinden yayılan sevinç parıltısı başımı döndürmüştü" diyerek aynı hissi okuyucuya aktarır (66). Çocuğun yüzündeki ifade pek çok şeyi açıklamaktadır: "Bu ifade. Yani orada hem saklı, hem aşikâr olan şey. Gülün yaprağı, koku, rengi, gövdesi, dikenini ile bize anlattığı, lakin bizde daha fazlası, aslı olan şey" (67). İkinci çocuk bir meyve bahçesi kurmuştur; bir cennet bahçesi gibi tasvir edilen bahçede yetişen meyveler türlü manevî hastalıklara iyi gelmektedir: "Şu bodur elmanın meyvesi kalbi kararmışlara, şu kara kiraz merhametten maraz olanlara, şu sulu şeftaliler ibadetten tattan beri duranlara, şu zerdaliler muratlarına ermemiş gün yüzü görmemişlere, şu ballı incirler de mal hirsından gözü dönmüşlere, diye diye her bir ağacı ziyaret ettik"

(68-69). Üçüncü çocuk bir şehir kurmuştur. Bu şehrin tasvirinde de yine yaşanılabilir bir dünya tanımlanmaktadır: "Sokaklarda ne bekçi vardı, ne asker. Hiçbir evin kapısı kilitlenmemişti. Gece gündüz ahalinin üzerine rahmet yağıyordu. Her mahalle bir mektep, her fert talebe idi. Bilenler bilmeyenlerden mesul, güçlüler zayıflardan sorumlu idi. Hastalar hastalıkları için üzülüyor, sağlar sağlık sebebi ile kasıla kasıla gezinmiyordu. İnsanların elinde para, mektupların üzerinde pul yoktu. Kimse amir değildi ve memur da yoktu" (69). Görüldüğü gibi üç çocuk da, çocukluğun güzel değerleri doğrultusunda anlatıcıya yol göstermektedirler. Bu duygularla ve erdemle kurulan şehir, bahçe ve insan, özellikle çocukluğun saflığı ve masumiyeti üzerine temellenmektedir.

Nursel Duruel'in "Geyikler, Annem ve Almanya" adlı öyküsünde annesi Almanya'ya giden çocuğun, gördüğü rüya üzerinden ise "mutlu aile" tanımlaması yapılmaktadır. Annesi ile geçirdiği son gecede, onun koynunda uykuya geçerken çocuk garip bir hâl içindedir: "Hani gülün pembesi var ya, koku gülün pembesi, işte öyle baştan ayağa pembelik içinde kaldık. Sabahın alacasında iki pembe gül... Havada savrulan kucaklar dolusu gül yaprağı... Her bir yaprak camdan sızan ışık oklarına takılmış fır fır dönüyor. Gökten gül yaprağı yağıyor, annemin kokusu, gül kokusu. annem, babam, ben, kardeşim elele tutuşmuş dönüyoruz, giysilerimiz gül yaprağından. Yanaklarımıza gözlerimize gül yaprakları konuyor. Dönüyoruz, dönüyoruz. hepimiz gül yaprağıyız. Sabah ışığı bir yanımdan öte yanıma geçiyor, hepimiz saydam pembeyiz. UYUMUŞUM" (10). Çocuk, rüyasında ailece, dere kenarında üzerinde geyik resimleri, kuş resimleri ve çiçekler olan kilimlerini yıkadıklarını görür. Ortamda neredeyse her şey kusursuzdur: "Gökyüzü masmavi, kuşların cıvıltısı derenin sesine karışıyor, toprak ılık, mis kokuyor" (10). Bu ideal aile tablosu içinde çocuk, mutluluğa gark olmuştur: "Suyu, çiçekleri, geyikleri, kum taneciklerini, her şeyi kucaklamak istiyorum. Kalkıp kalkıp atıyorum sulara. Annem kahkahalarla gülüyor, babam, kıyıda ki teyzem kahkahalarla gülüyor... SEVİNÇ... yalnız sevinç var yeryüzünde. Başka hiçbir duygu yok" (11). Çocuğun, kendisinden uzak yaşadığı ve hakkında iyi şeyler duymadığı babasına kavuşması da rüya ile gerçekleşmektedir: "Babam paçalarını sıvamış koşarak geliyor bana doğru. Kucaklayıp havaya atıyor. Sonra bir daha atıyor, bir daha, bir daha... Göğün maviliğiyle kucaklaşıp kucaklaşıp babamın kollarına düşüyorum. Sevinç var... yalnız sevinç... Gökyüzünde, ovada... yalnız sevinç!" (11). Bir çocuğun, gördüğü düş ile tanımladığı "ideal aile", çocuğun dünyasında sevinç ve mutluluğa karşılık gelmektedir.

Ziya Osman Saba da "Neveser" adlı öyküsünde, anlatıcının çocukluğunun bir simgesi haline gelen Neveser adlı bir vapuru ve onun üzerinden çocuklu-

ğu anlatmaktadır. Tasvirlerin ve teşbihlerin oldukça kuvvetli olduğu öyküde yazar, bir vapuru kişileştirerek anlatır; mesela yıllar geçtikçe vapurun bunadığından bahseder. Vapura ilk bindiği zaman oturduğunu yerde ayakları yere deymeyen çocuğun gözünden vapur şöyle tanımlanmaktadır: "Kanarya sarısı bacası, gökyüzünün temiz maviliğini, kışın bütün yağmurları, karlarıyla yıkayıp arınmış şu bahar gününü kirletmemek istermiş gibi, -bir güzellik karşısın- da biz nasıl susarsak- dumanını tutuyordu" (292). Anlatıcının büyümesiyle birlikte vapur da yaşlanmaya başlamaktadır. Neveser, sadece bir vapur değil, anlatıcının özlediği ve gündelik hayatın telaşı içinde bunaldığında sığındığı çocukluğudur: "Bir akşam en çok yorgun, insanlardan en çok fenalık görüp Neveser'i en çok özlediğim bir akşam onu yine Köprü'ye yanaşmış, bu son seferlerinin birinde beni son bir defa daha, bu değişmiş, bu hepsi yabancı yolcuları arasında görmek istermiş gibi bekler bulacağım. Eminönü'nden doğru koşa koşa bacasının hizasına geleceğim, o bana bakacak, onunla son defa göz göze geleceğiz, merdivenlerden koşa koşa inip, sürme iskelesini aşınca içi rahatlar gibi olacak. Benim onu unutmadığım gibi, o da beni unutmamış vapura çocukluğumun, gençliğimin, Feneryolu'nda oturduğumuz zamanların, üşüyüp soğuk almamdan o kadar korkan anneannemin sağ olduğu günlerin başka devirlerin, başka âlemlerin vapuru Neveser'e son defa bineceğim" (300).

Genel olarak, değerlerin kaybolmaya yüz tutmasının toplumda yol açtığı yozlaşmaya dikkat çeken ve duruşunu yetkin bir üslupla dile getiren Hüseyin Su'nun öykülerinde de çocukluğun bu bağlamda ele alındığı görülmektedir. *Ana Üşümesi* adlı kitabında "Alnımı Uzatıyorum Rüzgârın Dudaklarına" adlı öyküde anlatıcı çocukluğunu bir masal gibi hatırlarken o günleri şöyle anlatır: "Ömürdü, sevgiydi güller bizim için. Düşlerimiz solmak bilmeyen güllerle beslenirdi. Yorganı boğazıma değin çeker, gaz lâmbasının yukarı doğru süzülen isimlerini izlerdim. Lâmbanın içindeki ateş gül kesilirdi az sonra. Babam 'Yâsin' okurdu her gün yatmadan önce. Duvar da güller biter, uzanırlardı Kitab'ın sayfalarına. Her zaman olduğu gibi kim bilir kaçınıcı kez aynı soruyu sordurdum ve o da bunu bile bile, sakallarının arasında kaybolan belirsiz bir tebessümle cevapladı: 'İlk kez, gül nerede bitti baba?' Dudakları açılırdı babamın gül yaprakları gibi kat kat. Bıyıkları ve sakalları bağların çitleriyle. 'O'nun alnından damlayan terin düştüğü yerden' " (26-27). Aynı kitaptan "Tüller" adlı öykü, güneş doğmadan kalkan "Göbeklerine gün ışığı düşürmeyi kısmetsizlik" bilen bir ailenin çocuğunun dilinden yazılmıştır. "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı öyküde ise aileleri için birer umut olan çocukların "kayboluşları" anlatılır: "Saf, aydan arı çocukluğumuz, çocuk kalbimiz ve çocuk yüzümüzle; önümüzde ıssızlıkların, yoklukların, ölümlerin ve katran sıvılığındaki karanlıkların doldurduğu boşluklarda savrulur; bazen birbirimizi bulup yapışarak, ço-

ğu zaman da birbirimizi kaybederek biz, dört arkadaş, dört kardeş kopan bağlarımız gibi gidiyorduk" (42). "Ütü Yanığı Günler" ise tatilde terzinin yanına çırak olarak verilen bir çocuğun dilinden anlatılmaktadır. Mutlu ailenin ve mahalle hayatının alışkanlıklarının yansıdığı bu öyküde de çocukluk, mutlulukla anımsanan bir zaman dilimidir. Öyküde çocuk, annesi ve babası için şöyle düşünmektedir: "Mutlulukları her hâllerinden belliydi. Her ikisinin de yüzleri şu dışarıdaki bahar sabahı kadar duruydu. Benim elim ayağım dolaştıkça annem gülerek kafasını sallıyordu. İkisnin de yüzlerinden tebessüm hiç eksik olmazdı zaten. Sevgilerini, babamın duruşunda, anneminse hep gülen gözbebeklerinde görürdüm her zaman" (60).

Hüseyin Su'nun, çocukluğun ideal olanın yaşandığı bir dönem olması bağlamında kurduğu en belirgin öyküsü ise *Gülşefdeli Yemeni* adlı kitaptaki "Yanağımda Dedemin Sakal İzleri" adlı öyküdür. Öykü, çocuğun dilinden anlatılmaktadır. Çocuk, dede, babaanne, amcalar ve yengelerin de dahil oldu-

Hüseyin Su

ğu büyük aile içinde herkes tarafından sevilmenin ve ilgi odağı olmanın mutluluğunu yaşayan bir çocuktur. Geleneksel yapının hakim olduğu aile içinde çocuğun bakışından babaanne müşfik ve ağır, dede ise şakacı ve çocuksu anlatılmaktadır. Aile içinde gençler büyüklerine karşı son derece saygılı ve sessizdirler. Öyküde pek çok çocuğun yaşadığı tatlı endişelere yer verilmiştir: "Oruç tutmaya dayanamadığımı anlarırsa beni sahura kaldırmayacaklarını, soğuk üzüm hoşafını, tereyağıyla kavrulmuş erişteyi, zeytinyağda kızartılmış ve kabarmış çörekleri yiyemeyeceğimden korkacağım, bana bırakacaklarını söylemeleri beni inatçımdan ve korkumdan vazgeçirmeye yetmeyecek" (37). Evin belki de tek çocuğu olan anlatıcının her istediği yapılır ve çocuk bütün aile bireyleri tarafından şımartılır. En büyük eğlencesi ise dedesi ile vakit geçirmektir: "Çünkü dedemin en büyük neşesi benim; sakallarını avuçlayıp çe-

keceğim, acısa bile kızmayacak, avurdunu şişirip bom yapacak, yanağıma sakallarına bastıracağım, batacak ama acıtmayacak, bastıracağım iyice, çekilip elimle yanağıma yoklayacağım, sakallarının izleri dokunacak parmak uçlarıma, yumuşacık sakal izleri" (40). Evdeki havanın anlatıldığı cümlelerle bu atmosfer tamamlanmaktadır: "[E]vimize her gün bu saatlerde kurşunî bir huzur yayılacak, sessizlik açlığı güzelleştirecek, sabır yemekleri tatlandırarak, suyu berraklaştıracak ve zezem niyetine içirecek hepimize, herkesin önüne konan birer zeytinin tadına doyum olmayacak, çorbanın üstündeki kekik

'mis' olup kokusu evin dört köşesini dolduracak" (42). Anlatıcı, çocukluğun bitmesi ile bütün bunlardan ayrılacağını da üzüntüyle şöyle ifade etmektedir: "Her şey, özlenen bir damak tadı, büyüyen hasret, uzaklaşıp giden sevgililer, yok olan sevgiler ve güzellikler gibi; hepsinin yeri boş, bomboş; uykunun bu denli uzun sürüşüne, bu denli çabuk büyüüşüne üzüleceğim" (45). Çocukluğun insana sağladığı imtiyazlar da büyüdükçe kaybedilecektir: "[G]özlerim doluksa utanmaktan ağlayamayacağım, kızdığım da tepinemeyeceğim, naz atamayacağım kimseye; saçlarım rengini değiştirecek, alnıma düşecek kadar uzatamayacağım, alnımdaki kırışıklıkların, örtülmeye ne denli de ihtiyacı olacak oysa, bileceğim ama olmayacak; koşmadan yorulacak, oynamadan bıkmayıp usanacağım, ağlamadan avunacağım, büyüyeceğim, büyümek ne zor şeymiş diyeceğim" (46).

Abdülhak Şinasi Hisar'ın kendine has üslubu ile kaleme aldığı "Deli Eniştem Bana Arabistan'ı Veriyor!" adlı anlatıda çocukluğunda eniştesinden dinlediği anıları dile getiren anlatıcı "Bana hâtıralarının hudutlarında sırlarla örtülü kısımlar var gibi gelirdi. Eski insanların kendilerine meçhul olan dünya hudutları karşısındaki korkuları gibi bir his bana bazen eniştemizin hikâyelerinin hikâye edilmez kısımlara vardığını duyururdu" demektir (150). Yazarın benzersiz teşbihlerle bezediği cümlelerde çocuklukla birlikte anlatılanlar daha da anlam kazanmaktadır: "[E]niştemizin asıl vazifesi bazılarında memur olarak yaşadığı şehirleri ve bazılarında memuriyetlerine gitmek için geçtiği yollarıyla içinde senelerce dolaştığı Arabistan'ın hâtıralarını oradan getirmiş olduğu bir nevi Yemen kahvesi gibi, kavurup, kaynatıp, bize sözlerinin geniş fincanlarıyla, sıcak sıcak ve bol bol sunmaktır. Öyle ki biz de bu içkinin tiryakileri olmuştuk!" (151). Dinlediği hikâyeler nedeniyle "Binbir Gece Masalları'nın sihirli seccadesinin üstündeymişim gibi, başım dumanlı dağlar üstünden uçar, şehirlerden şehirlere konardım" diyen anlatıcı, insanın çocukluğunda hayranı olduğu, üstünlüğüne inandığı birinin muhakkak oluşunu, işte deli eniştenin de kendisi için böyle bir öneme sahip olduğunu söyler: "Nihayet, tekmil bu tasvirler, hikâyeler, duygular hâfızamda yan yana geldi. Ve bu parçalarla, hayalimin ufuklarında beliren bir serap gibi içimde bütün bir varlık canlandı. Ve böylece deli eniştemiz bana bütün bir kıtayı vermiş ve çöllerinde yandığım, sıcak denizlerinde yüzdüğüm, bağlı, bahçeli, çalgılı, sevdalı şehirlerinde gezindiğim, şefkatli gölgesinde dinlendiğim, masal hayatını tattığım, tekmil sesleri, nefesleri, parıltıları, renkleri ve hummalarıyla yaşadığım bütün bir Arabistan'ı gönlüme ve hayatıma ilhak etmiş oldu!" (153). Hisar da bu öyküyle daha eski zamanların mutlu aile günlerinden okuyucuları haberdar etmiş olur.

Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, "Çuha Renkli Çocukluğum" adlı öyküsüne "Her insanın çocukluğu bir masaldır" (7) diyerek başlar. Bir kız çocuğu-

nun dilinden anlatılan bu öyküde, çocuğun gözünden mahalle hayatı ve "eski zaman" değerleri anlatılmaktadır. "Ben bir prenestim" diyen bu kız çocuğu, sağlığı yerinde olmadığı için diğer çocuklarla oynayamaz. Zamanını kitap okuyarak geçirir; ve kendini okuduğu masallardaki dünyaya ait hisseder. Öyküde sevdiğine kavuşamayan bir genç kızın, Rüveyda Abla'nın hikâyesi de anlatılmış olur: "Çocukluğumun bir köşesi hep Rüveyda Ablaya ait" (14). Rüveyda Abla'nın bahçesinde rengarek çuha çiçekleri vardır (12). Çocukluğun bir parçası gibi hatırlanan "çiçek dolu bahçe"ye bu öyküde de rastlanmaktadır. Çocukluk temalı pek çok öyküde önemli yer tutan bahçe, özlenen ve ideal olan hayatın bir uzantısıdır. Necati Güngör'ün "Sevgi Ekmektir" adlı öyküsünde de, anlatıcı çocuğun her ne kadar zor bir hayatı olsa da bahçe

Mario Levi

neşeyle hatırlanan bir sığınaktır: "Havuzun çevresine güvercinler konardı. Tatlı bir şırıltıyla akardı su. Ortadaki gözden taşıp kocaman mermer havuzda birikirdi. Biri uçar, biri konardı kuşların. Cebimde, nimen den gizli getirdiğim ekmek kırıntılarını atardım onlara. Küçük, kırmızı ayaklarıyla ıslak mermerler üzerinde itişip kakışarak kaçırırlardı ekmekleri. Ben de kuşlarla birlikte itişir, onlarla birlikte uçardım sanki" (90). Güngör'ün öyküsünde çocuk, kendince hayatı sorgulamakta ve problemlerine çözüm aramaktadır: "Tanrı kendisi verseydi yoksullara parayı. Zenginlerin umuduna niye bırakıyordu? Hem Tanrı niye baştan yoksul yaratıyordu kimilerini? Çocuk kafamla altından kalkamazdım bu düşüncelerin. Bir gün önce büyümek isterdim o zaman. Ninemi dilemeye bırakmayacaktım büyüyünce; paralar kazancak, her istediğini alacaktım onun" (93).

Mario Levi'nin "Annem Piyanom ve Kaybettiklerimiz" adlı öyküsü, anlatıcının, Şişli'deki eski evinde yaşadığı çocukluğu dile getirdiği hüznü bir öyküdür. Bu öyküde de anlatıcı için bahçe unutulmazdır; çocukluğunu hatırlatan pek çok şeyi sıralar anlatıcı: "[K]endimi olası bir çağrının şiirine bırakabildiğimde, çok eski bir çeşmenin, her baharda bakımı özenle yapılan bir bahçeyle, sefası bir türlü sürülemeyen güllerin, sardunyaların ve akşamsefalarının, soğuk kış aylarında, sabahları çok erken saatte kalkarak sobayı temizleyip yeni bir güne hazırlayan büyükbabamın, rutubetten yer yer dökülen duvar badanalarının, soğuk yatak odalarının, Edith Piaf'lı, Maya Casablanca'lı, Claudio Villa'lı, Enrico Macias'lı, Milva'lı şarkıların, uzak, çok uzak bir Hasköy'ün hayaliyle yaşayan, Feriköy Pazarı'ndan bin bir pazarlıktan sonra

tuttuğu hamalla dönen anneannemin, sessiz, ama bana göre çok sedalı bir hayal perdesinde bendeki rüyanın belki de ilk önemli taslaklarını çizen Dracula'nın, Lorel ve Hardy'nin, Şarlo'nun, Frankenstein'ın, senenin belirli günlerinde bizlere dikişe gelen ve hikâyesini kendi içinde bambaşka bir hüznü ve olabilirliği barındıran terzi Ester'in görüntüsü bir kez daha yanı başımda, küçücük bir umudun ve bir olabilirliğin yok boylarında dolaşıyor" (77-78). Pi-yano öyküde çocukluğu temsil eden bir simge gibidir. Öyküde geçmişe duyulan yoğun bir hasret söz konusudur. Memduh Şevket Esendal'ın "Hacı Dedemin Evi" adlı öyküsünde de anlatıcı geçmiş, çocukluğunu hasretle hatırlamaktadır: "Nerede o yazlar, o çiçekli kırlar. [...] Nerede o evimiz, o döşeme tahtaları silinmiş, üstüne ev dokuması kilimler serilmiş odalarımız. Evimizin bir yanı bahçe, öte yanı sokaktı. Çocuk sesleri. Tertemiz yaygılarla örtülmüş minderler. Mis gibi sabun kokan bohçalar. O kadar özeniyorum da, şimdi çamaşırı öyle ütöleyip devşirip o bohçalara koyamıyorum" (113-14). Yazar öyküyü "Benim dedemin evindeki o gönül rahatlığı neydi? Onu ne kadar özleyiyordum" (114) diyerek bitirir. Özlenen, aranan o şey çocukluktur; çünkü çocuklar büyüyünce hiçbir şey eskisi gibi olmaz. Ömer Seyfettin'in de "İlk Namaz" adlı öyküsünde anlatıcı, on beş sene öncesine, çocukluğuna dönerek o günleri hatırlamasının ardından şöyle bir özeleştiride bulunur: "Ah on beş sene evvelki sabavet ve şimdiki ben... Tatsız, neşvesiz, muhabbetsiz, aşksız ve heyecansız, her şeysiz, boş bir hiçten daha boş geçen hayat-ı sermaye taabâ-lud... Şimdi mülevves emellerle, hırslarla, hakikatte kıymetsiz olan baidü'l-vusul arzularla, hâsılı bütün bunların bir icmal-i mebhutu olan o sebepsiz ve tahammül-sûz bıkararlıklarla mecruh olan ruhum, mecruh olan kalbim ve maneviyetim" (22). Ömer Seyfettin'in "Ant" adlı öyküsünde "Erken kalktığım açık ve bulutsuz sabahlar, herkes gibi bana da, çocukluğumu hatırlatır" (195) diyen anlatıcı, çocukken kan kardeş olduğu arkadaşının kendisini için canını tehlikeye attığını ve öldüğünü hatırlarken çocuk dünyasında, vefanın ve kardeşliğin ne anlama geldiğine dair imalarda bulunur. "Falaka" ve elbette "Kaşığı" da bu anlamda mesaj veren öykülerdir.

Görüldüğü gibi bahsedilen öykülerde çocukluk ideal olanın yaşandığı, hasretle hatırlanan, sevince karşılık gelen, bütün güzellikleri bünyesinde barındıran hep düşlenen bir dönemdir. Mutlu çocukluk öykülerini yaşamadan yazmak belki de mümkün değil. Bugün savaşın gölgesinde değil ta içinde yaşayan çocukların istedikleri tek şey ise sevdikleriyle hayatta kalabilmek. Oysa bütün çocukların düşleri birbirine benzer. Bugün olup biteni anlayamayan savaş mağduru masumların yazacakları çocukluk öyküleri utandıracak insanlığı. Ne kuş sesi ne çiçek kokusu, bahçeler yerle bir... Savaşı yaşayan bütün çocukların bir an önce düşlerine kavuşabilmeleri duasıyla...«

H E C E Ö Y K Ü

KAYNAKLAR

- Barbarosoğlu, Fatma Karabıyık. "Çuha Renkli Çocukluğum". *Gün Akşamsızdır*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2000. 7-14.
- Duruel, Nursel. "Geyikler, Annem ve Almanya". *Geyikler, Annem ve Almanya*. İstanbul: Adam Yayınları, 1982. 7-13.
- Esendal, Memduh Şevket. "Hacı Dedemin Evi". *İhtiyar Çilingir*. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1984.
- Güngör, Necati. "Sevgi Ekmektir". *Sevgi Ekmektir Hikâyeler*. İstanbul: Yeryüzü Yayınları, 1978.
- Hisar, Abdulhak Şinasi. "Deli Enistem Bana Arabistanı Veriyor". *Çamlıca'daki Enistememiz*. İstanbul: YKY, 2005. 150-57.
- Kutlu, Mustafa. "Cüz Gülü". Sır. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990. 66-70.
- Levi, Mario. "Annem Piyanom ve Kaybettiklerimiz". *Madam Floridis Dönemeyebilir*. İstanbul: Doğan Kitap, 2006. 77-91.
- Sabâ, Ziya Osman. "Neveser". *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler*. Haz. Ayşenur İslam. Ankara: Akçağ Yayınları, 1996. 291-302.
- Seyfettin, Ömer. *Bütün Eserleri Hikâyeler*. Haz. Hülya Argunşah. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1999.
- Su, Hüseyin. *Ana Üşümesi*. Ankara: Hece Yayınları, 1999.
- "Yanağımda Dedemin Sakal İzleri". *Gülşefdeli Yemeni*. Ankara: Hece Yayınları, 2006. 35-47.
- Tolstoy, Lev. *Çocukluk, İlkgençlik, Gençlik*. Çev. Mazlum Beyhan. İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

H E C E Ö Y K Ü

ERCAN YILDIRIM

ÇOCUK SAFLIĞINDA İNŞA EDİLEN DÜNYA

*ben öyle bilirim ki yaşamak
berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşımdır.*
İsmet Özel

İnsanlar için yaşamının, insani vasıflarla mücehhez bir hayatı kurmakla eşdeğer bir anlamı olsa gerek. Farklı farklı yaşama biçimlerinin varlığıyla insanlık algısının da değişiklikler gösterdiğini düşünebiliriz pekâlâ. O zaman her insan için ayrı bir dünya tasavvurundan bahsetmek zorunda kalabiliriz de. Belki de insanların kendi deneyimlerinin belli zaman dilimleri içerisinde farklılık göstermesi, olumladığı yaşama biçimini kısa süre sonunda terk etme eğilimine girmesi, kişi oğlunun yeni dünyalar peşinde olduğunun göstergesidir. Bu bakımdan insaniliğin ölçüsünün "arayış ve dönüş" ile mukayyet olduğuna kanaat getirebiliriz.

İnsanoğlu değiştirdiği dünyası karşısında şaşkınlığını ve hayal kırıklığını daha üzerinden atamadan, ilk kurduğu dünyaya ricat etmek için çaba gösterir. Bu bir tenakuz mudur? Hz. Adem'den itibaren Adem oğlunun, kadrini bilemediği cennete dönmek için verdiği uğraşı göz önüne alırsak "olağan" bir süreçten bahsettiğimiz ortaya çıkar. "İyi" olanın her zaman "ilk" anda zuhur etmediği paydasını bir yere ayırırsak, insanın fıtrata en uygun yaşama biçiminin peşinde olduğu konusunda, daha safiyane düşünebiliriz. Bu bakımdan çocukluktan başlayan dönemin ardından, dünyayı tanımakla ve onunla içselleşmekle meşgul olan, giderek buna kendini adayan insanın, "yitirdiği" değerlerin farkında olmaya başladığı görülür. Çocukluğun kendine has safiyetine ricat etmeyi de hedef olarak belirlediği olur. Çünkü çocukluk zaman dilimi olarak "Yaradan"la irtibatın doğrudan sağlandığı bir dönemin hemen akabinde rast geldiği içindir ki, fıtraten bozulmamışlığı ihtiva eder. Kişioğlu bir dünya tasarımına gidiyor ve yaşamını buna göre çerçevelemeyi "yaşıyor" olmakla eşitliyorsa, çocukluktaki saflığı rehber olarak belirlemeyi baştan kabul ediyordur.

Çocukluktan sıyrılınan her "an"ın esasında varoluştan / fıtrattan da bir adım uzaklaşma demek olduğu dünyanın bağlamına tamamen denk düşer. İnsan bu bakımdan ya kaderine rıza gösterir ve insan olma erdemlerini devam

H E C E Ö Y K Ü

ettirir ya da dünyanın tazyikleri karşısında kaderini değiştirebileceği zehabına kapılır. Bu zanla birlikte insanın yozlaştığı, insan soyunun yaradılışa muğayir işlerle donatıldığı bir dönemin de başlangıcına girilmiş olur. Dünyaya gelmekle saldırıya uğrayacağını kabul eden insan, çocuklukla birlikte bunlara karşı koyabileceği manevraları, fitratından devşirebilecek halisane niyetleri ve safiyeti uhdesinde taşıırken; yaşın ilerlemesiyle birlikte artık saldırıdan bir pay alarak, bizzat bunun öznesi haline gelir. Bu durum dünyanın "aşılabilir" bir aşama olduğu yönündeki insanî emelin, "dahil olunacak" mekan manasına evrildiğinin de göstergesidir. *Hem dünyanın kişiyi benliğinden soyutlayan yapısına karşı durabilmek hem de var olmanın getirdiği bir yaşama biçimini "kurmak" manasında safiyete ihtiyaç vardır.*

İnsanın biyolojik bakımdan doğumdan ölüme kadar "ol"maya devam ettiğini göz önüne alırsak, bu inşa faaliyetinde kullanılması gereken değerlerin başında "sahihlik" ve "sahiciliğin" geldiğini düşünebiliriz. Zaten dünyada hakikat peşinde gitmek ve modern dönemle "kendilik" bilgisine karşı geliştirilen formüllerden sıyrılmak içinde insanoğlunun katıksız bir "niyet" barındırması elzemdir. Hem tarihsel olarak hem de felsefi bağlamda çocukluk taşıdığı saflıkla insanın önünde en önemli örnek olarak şekillenir. Bu bakımdan çocukluk yapmacıklığın, riyanın, özentinin, sahteciliğin, ben merkezliliğin, cambazlığın, para ve kariyerin getirdiği yozlaşmanın zirve halini aldığı bir ortamda, insani hassalarını hala yitirmeyenler için, model teşkil edecek bir dönemi işaret eder. Kendine bir dünya inşa etmek isteyenlerle, kurmak istedikleri dünyası cehenneme dönüşenlerin "kaçamağı", varmak istedikleri yer olarak çocuk saflığı, sahih ve sahici algılamalara giden yapısıyla iyi bir metodoloji olarak önümüzde durur.

İlerleme, Değişim Karşısında Nostalji ve Çocukluk

Türk edebiyatında çocukluk ele alınırken, benzer felsefi yaklaşımlara çok sık yer verilmediği görülür. Psikolojik nosyon, çocukluk anıları ve özellikle son dönemlerde rastlandığı veçheyle nostaljik yönsemeler, çocukluğun anlatılmasında etkindir. Özellikle öykücülükte çocukluğun ele alınma sıklığı içinde bulunduğumuz öykü atmosferinde artış gösterir. Dönemin genel geçer nitelikleri yanında, öykücülerin daha "soft" bir anlayışı benimsemeleri, kendi çocukluklarındaki olayları aktarmalarına neden oluyor. Ancak bahsedildiği gibi çocukluğun kendine has saf, fitrî vasıflarından çok, öykücüler bugün karşılaştıkları yozlaşmış, dejenere olmuş insanlar ve onların ilişkileri karşısında bir kaçış olarak çocukluğu anlatmayı yeğliyorlar. Modern yaşama ve düşünme biçiminin sadece ilerlemeye endeksli yapısına mukabil alternatif bir düşünme ve hareket yoluna gitmeyen okumuş yazmışlar, çocukluğu ele alır-

ken geleneksel metodolojiyi değerlendirmek yerine onu popülize ederek nostaljik göndermeler yapmayı tercih ediyor. Tabi ki sağlam bir çocukluk literatürünün bu anlayıştan doğması mümkün görünmemektedir. Anılar, çocukken idealize edilen kişiler ve olayların öykülerde "görünmesi", bunun "hoş" bir okuma günlüğüne dönüştürülmesi "kurucu" bir öykü anlayışının oluşturulmasını da engelliyor.

Çocuklukta karşılaşılan "güven" problemi ve arayışı yetişkinlikte de en önemli dertlerden birini oluşturur. Çocuklar için -saflıklarından kaynaklı- herkesin güvenilir olduğu inancı, Türkiye gibi modernliğin baştaki aşamalarını yaşayanlar için tersine çevrilmiş durumdadır. *"Babana bile güvenmeyeceksin"* sözünün, *gençlik çağlarına girenler için bir şiar halini alması, İslam olmuş topraklarda yaşayan insanların ve kültürün artık miadını doldurmak üzere olduğunun işareti sayılır.* Çünkü yaradılış, çocukluk; "güven" in herkeste potansiyel ve fiili olarak mevcut olduğunu öğretir bize. Türk öykücülüğünde çocukluk anlatılırken bu tarzda bir güven algısına da rastlamamız muhal değildir. Çünkü yerleşik dünya sisteminin telkin ettiği gibi güven duygusundan azade olmak, başkalarının kötülüklerinden korunmak güdüsü erken yaşlara kadar inmiş bulunmaktadır. *Velev ki, çocuklardaki saf, temiz, halisane niyet ve metodların yaradılışa mugayir işler yapan bugünkü insan için bir örnek oluşturduğu savını getiren öykü örnekleri de bize rehberlik etmiyor. Çünkü öykücüler ve okumuş yazmışlar için bu tür nitelikler, çağın koşullarıyla uyuşmuyor. Dönemin ve dünya sisteminin icbar ettirdiği yaşam düzeyiyle iktifa etmek okumuş yazmışların tereddüt etmeyeceği bir standart halini almıştır. Kimse çocuklar için savaşmanın ne manaya geldiğini düşünmek bile istemiyor. Çocukluğun anlatımıyla, modernliğin ilerlemesi bir araya gelince, nostaljik takılmanın getirdiği artı payda bugünün okumuş yazmışlarına yetiyor da artıyor bile.*

Mustafa Kutlu'nun Sır'ındaki Cüzgülü öyküsü hakikate ulaşmada rehber olarak çocukları ve çocukluğu işaret etmesi bakımından önemlidir. Sır'ın genel bağlamı çerçevesinde dünyevilikle mücehhez bir şeyh ve "hakikate ulaşma" çabası anlatılırken, ona yol gösterici olarak "çocuklar" ın ne derece etkili oldukları göz önüne serilir. Cüz Gülü'nde üç çocuğun oyunlarından sadır olan üç önemli "kurum" ve bunların mâmur edilmesi simgesel olarak hikaye edilirken, "inşa" faaliyetinde bulunacakların özelliklerine de vurgu yapılmış olur. Hikayedeki üç çocukta birincisi bir değirmen kurmuş ardından da çamurdan bir insan yapmıştır. Şeyh, insanın balçıktan yaratıldığına çocuğun yaptığı vurguyu belirttikten sonra, bu hakikat karşısında değirmene bakarak bir anlamda tayy-ı mekanla başka bir aleme geçiş yapar. "Düz damlı, çamur sıvalı bayağı bir su değirmeni idi. Etrafında salkım söğütler, servi kavaklar,

kuşburnular, alıç ağaçları. (...) Dayanamayıp başına çöktüm, ayakkabılarımı çıkardım, şalvarımın paçalarını çemreledim, içine girdim. Bir anda nane, yarpuz, çilek, kuş üzümü ve benzeri binbir koku, gün ışığı, güvercin kanadı, kuzu melemesi, ceylan ürkekliği, arı vızıltısı, alâim-i semanın yedi rengi içinde kaliverdim. Bir avuç su alıp yüzüme serpince zikir ilahileri her bir yönden boşalmaya başladı."

Şeyhin naturel bir ortam içine girmesini ve kendisine hakikati telkin etmesini sağlayan atmosferi oluşturan çocuk ve onun ifadesi varoluşun en naif şeklini de işaret ediyordur. Şeyh değirmendeki suya bakınca çocuktaki ifadeyi görür: "Yani orada hem saklı, hem âşikar olan şey. Yani ezelden beri bildiğimiz bir şey. Sonra unuttuğumuz o şey. Gülün yaprağı, rengi, gövdesi, dikenini bize anlattığı, lakin bizde daha fazlası, aslı olan şey." Değirmen imgesiyle hayatın temel unsurlardan birine gönderme yapan Mustafa Kutlu, bunun husule getirilmesinde çocuktaki ifadenin önemli olduğunu gösterir. İnsanların kaybettiği ama potansiyel olarak hala mevcut olan; bir şekilde tekrar ortaya çıkarılması gereken fitrî bir nitelik. Çocuğun varoluşla bağlantılı safiyeti, dünyada "inşa" faaliyetinde bulunacaklar için bir örnek teşkil eder. Seyr-i Sü-lûk'unu tamamlamış ve postu kapmış şeyhin, dünyevi olandan kaçıp sığındığı "değirmen" onun "hakiki" ve "sahih" bir şekilde "olgunlaştığı" yer halini almıştır. "Çocuğun izni ile" hastaları, işleri yolunda gitmeyenleri ve her türlü muhtacın derdini gideren şeyh, artık "yolun" sonuna gelmiştir. Şeyhin hakikaten "ol"masıyla çocuk, hikayenin başında kendisinin yaptığı gibi şeyhe de bir tutam çamur verir. Artık şeyh, hakikati elde etmiş, çamuru yoğurabilecek salahiyete yani marifetullaha da "çocuğun izni" ile kavuşmuştur.

Çocukların İnşa Ettiği Dünyalar

Mustafa Kutlu'nun Cüzgölü'ndeki ikinci çocuk bahçe kurar. İkinci çocuğun kurduğu bahçedeki elma nasıl kalbi kararmışlara, kiraz merhametten maraz olanlara, şeftali ibadetten taattan beri duranlara, zerdali muratlarına ermemiş gün yüzü görmemişlere, incir mal hırsından dönmüşlere yol gösteriyorsa; şeyhe de yaprakların, çiçeklerin, çimenlerin, böceklerin, suyun, havanın, toprağın, dağın, kurdun, kuşun dilini öğrenmesine, aşkın alevinin kalbindeki buzları eritmesine yardımcı olmuştur.

Şeyhin "ol"ma sürecinin sonundaki üçüncü çocuğun "kurduğu" şehir de ona "erdemli şehrin" yol izlerini gösterir. Hakikatle işteş bir yaşamın anahtarını gösterir, çocuğun kurduğu şehir. "Gecenin bir vaktinde şehre girdim. Sokaklarda ne bekçi vardı, ne asker. Hiçbir evin kapısı kilitlenmemişti. Gece gündüz ahalinin üzerine rahmet yağıyordu. Her mahalle bir mektep, her fert talebe idi. Bilenler bilmeyenlerden mesul, güçlüler zayıflardan sorumlu idi.

Hastalar hastalıkları için üzülmüyor, sağlar sağlık sebebi ile kasıla kasıla gezinmiyordu. İnsanların elinde para, mektupların üzerinde pul yoktu. Kimse amir değildi ve memur da yoktu. Bu şehrin bir kapısından girip, öbür kapısından çıkıncaya kadar bildiklerimi unuttum, unuttuklarımı hatırladım. Var olan varlığım yok olmuş, yoktan varedilmiş idim."

Mustafa Kutlu, üç çocuğun "inşa ettikleri" değirmen, bahçe ve şehir ile "kurucu" bir felsefenin nirengi noktasını da verir. *Şeyhin dünyalıklardan kaçarak, "sahih olgunluğunu" tamamlaması, hakikatle yoğrulmuş bir ortam oluşturularak, insanın, bitkinin, hayvanın, aşkın dilinin anlaşılması ve konuşulması giderek, bir şehir, erdemli ve ideal bir şehir tasarımının yapılması çocukluktaki saflığın, fitratın bozulmamışlığının, varoluşun tüm yetkin ifadesinin sonucudur.* Bu ifade; "o çocukların bakışlarından, gülüşlerinden, yüzlerinden, sözlerinden toplanıp gelen ne varsa ak sayfanın kenarına nakışlanmasıyla" oluşmuştur. Şeyh eğer hakikat ve marifetullah yolundaki aşamaları geçmişse, "çocukluğun" varoluşa ve yaradılışa yatkın saflığının rehberliğinde geçmiştir.

Çocukluğun kendi has özelliklerinin yanında çocuk benliğinin "kötü"ye karşı "bilincinin" daha açılmamış olması, çocuk edimlerinin hatta olumsuz olanların bile hoşgörü ile karşılanmasına, gülümsemeye neden olur. Çocukların "kasıtlı" eylemlerinin ve "niyet"lerinin, çocukça şeyler için kullanılması dahi, çocukların toleransla karşılaşmalarını sağlar. Dolayısıyla çocukların kendilerine göre "dertleri" telaşları vardır. Onların arayışları ne daha çok para kazanma ne de kariyer peşinde kendi varoluşunun tersi eylemleri yapma olmadığı için saflıklarıyla birlikte yürür. Faruk Duman'ın ıslık Çeşitlemeleri'nde gösterdiği gibi bir çocuğun en büyük sıkıntısıyla büyüğünki arasında dağlar kadar fark vardır: "Islık çalamadım ben hiç. Arkadaşlarım çalardı. Gider babama yalvarırdım. ıslık çalmayı öğret. Öğretemem, unuttum. Dalga geçerlerdi. Başparmağınla işaretparmağını buluşturursun. Aralarında bir boşluk kalmasına dikkat edersin. Sonra bu iki parmağını alt dudağına... göbeğin çıktı iyice... yerleştirirsin. Üflersin sonra. (...) Yapamazdım. Daha çok... çalışmalısın... çalışmam gerekirdi." Çocuk safiyeti ihtiyaçları bile belirlerken, öykünün sonunda yazarın aynı küçüklüğündeki gibi ıslık çalmaya çalışması, geçmişindeki o saf, masum günleri andığının (geri getiremeyeceğini ya da yeniden tasarlayamayacağını bildiği için!), oraya geri dönme isteğinin alttan alta göstergesidir.

Çocuklar yalan söyleme yada ortama göre "mantığa büründürme" anlayışının mahiyetini kavrayamadıkları için "çocuktan al haberi!" sözü muvacehesince çoğunlukla "pot kırarlar." Her devrilen çamın akabinde de çocuğun çocukluğu, daha "saf" olduğu vurgulanır büyükler tarafından. Tomris Uyar

Kuskus, Çiçek Dirilticileri, Dağlar Sada Verip Seslenmelidir, Temmuz gibi öykülerde çocukların bu tür çıkışlarına yer verir. Temmuz öyküsünde büyüklerle çocukların arasındaki farklar simgesel olarak anlatılırken, çocukluğun kendine özgü saflıklarına, basit nesnelerden korkmalarına yer verilir. Büyüklerin kendilerine has sorunlar karşısında çıkış bulamadıkları da öyküde izlenilirken, çocukluğa dönme, çocukluğun içindeki saflığı kaybetmeme isteği de ön plana çıkar. Öyküdeki babaannenin torununa verdiği öğüt, çocuk saflığının hiçbir zaman yitirilmemesi gerektiğini gösterir: "Kızım, babanla konuştum, seni bize yollamayacaklar bu kış. Onların yanında kalacaksın. Ya ramazlık etme sakın.. Bu çocukluğun var ya, hiç yitirme onu, bazıları yitirmezler. Sen öyle bir çocuğa benziyorsun. Korun."

Masumiyeti Korumak Masumiyeti Kollamak

Çocukların gerçeklikle ilişkileri "doğrudan" olmadığından, hayal kırıklığına kapılma ihtimalleri de oldukça düşüktür. Çocukluk bu bakımdan "hayal" kurma dönemidir de. Özünden gelen, içinden geçenlerin "gerçekleşebileceği" zehabına kapılma konusunda çocuklar kadar iyi niyetlileri bulunmaz. Küçüklerin büyümek, büyüklerin ise tekrar küçüklüğe dönmek istemelerinin temelinde aslında aynı kaygının etkin rol oynadığı sarıh bir şekilde kendini belli eder. *"Kendi"lerinde bir dünya kurma paydasında çocuklar, kendilik bilgisinden bir hayat kurulabileceğini, büyükler ise bunu başaramamanın getirdiği "kırıklık" ile çocukluğa dönerek dejenerasyondan uzak kalılabileceğini varsayarlar.* Çocukluğa dönüş isteği çocukluğun saflığını talep etme kadar, masumiyet fikrini korumak içindir.

İnsan dünya da bulunmakla, yaşıyor olmakla yaradılışa karşı işlenen suçlar ve kötü niyetlere ortak olmuş demektir. Yaşın ilerlemesi masumiyetin de iyiden iyiye eriyip gitmesine dalalet eder. Çocukların hayallerindeki dünyanın ne kadar saf ve masum; büyüklerin tasarladıklarının ise bir o kadar yoz olduğu göz önüne alınırsa, çocukluğa dönüşün esasında kişi oğlunun benliğindeki kötücül yönleri silmekle ilgili olduğu görülür. Özellikle yaşantısından devşirdiği çocukluk imgelerini anlatan Dilek Aslaner, Bir Masal Hayal / Et hikayesinde hayalle gerçeği, çocuklukla erişkinliği ölümle yaşam arasındaki ince çizgide sorgularken, çocukluğa has naif çizgilere yer verir. Onu uyandıran bir kuş kadar kolay uçabilmek niyetindeki çocuk için hayatın ne olduğu, hayalin ne anlam ifade ettiği bilinmemektedir. Arkadaşının ölümü ile birlikte hayal ve gerçek arasında gel gitler yaşayan anlatıcı, çocukluğa yani hayallerine kaçma taraflısıdır: "Oysa hayat hayal. Hayatın hayal olduğu uçuşan mektuplarda yazıyor. Mektuplar uçtukça hayaller dağılıyor... (...) Hayal et diyor. Hayal ediyorum. Hayalet susuyor. Bembeyaz parmaklarıyla sahildeki pencereye uzanıyor. Perdeyi titretiyor, perdeyle birlikte kalbimi titretiyor. Çocukluğuma dönüyorum, başım dönüyor, sarsılıyorum."

Annem hikayesinde "onları anlayacak kadar büyümediğimi biliyordum. Ancak büyümenin insanları anlamaya yetmeyeceğini de biliyorum şimdi. Belki bu çocuk olmanın güzel taraflarından biri olarak hep kalacak." diye yazan Dilek Aslaner, Albatros da çocukların yaptığı resimlerden, lunapark eğlencelerinden, hatıra defterlerinden, evcilik oyunlarından, yapılan şakalardan bahseder. "Elbette biz aynı dünyanın insanıyız Albatros, ancak uzaktan kumanda aletimiz başka bir dünyanın elinde." diyen anlatıcının reel dünyadan sıyrılmak, kurtulmak dileği, kaybedilen masumiyete, safiyete tekrar kavuşmak isteği dile getirilir. Nostaljik bir yönsemenin dışındadır Dilek Aslaner'in Albatros ve diğer öykülerinde dile getirdiği hususlar. Öykülerin kahramanları büyüdükçe kuramadıkları, hayallerini gerçekleştiremedikleri dünyaları kabul etmemekte, önlerindeki en güzel örneğe rücu etmek niyetindedirler: "Anne oradasın değil mi? Orada ol sen, ayrılma, hep orada kal. Çocukluğum gel-sin gözlerimin önüne."

fiefkatten Yoksun; Para ve Kariyere Kodlanmış Çocuklar

Modern dünya sisteminin, vukufiyetini tüm toplumlara kabul ettirmesinden sonra, yaşam biçimleri tamamen bu çarkın kurallarına göre işler hale getirildi. Ailenin ve çocukluğun da bağlamı özellikle içeriğinden ayrıştırıldığı için, yalnız fitrata, varoluşa değil bizzat çocukça edimlere bile yabancılaşma kaçınılmaz oldu. Teknolojinin "belirleyici" hal almasından sonra dejenerasyonun boyutları ve mahiyeti de farklılaşmış, klasik çocuk oyunlarının yerini teknolojik ilerlemenin son "harikaları"ndan zuhur ettirilmiş oyunlar almıştır. Dolayısıyla çocuk oyunlarındaki masumiyet ve safiyet yerini, çocuk yaşta, teknolojik kötücüllüğe bırakmıştır. "İnsan insanın kurdudur" felsefesinden kalkış yapan modern oyunların, gündelik yaşamın, çocukluğun kavram olarak klasik çocukluktan ayrıştığını da gösterir. Çocukluktan geçildikçe ve dünyanın gerçekliğiyle tanışıklıkça baş gösteren, varoluşa mugayir eylem ve söylemler daha erken dönemlere kadar inmiş, artık çocuklar bile "kendilerinden beklenmeyecek olgunlukları" yani büyük kurnazlıklarını, yalan, sahte, riya, yapmacık ve bilinçli kötücüllüğü benliklerine işlemeye başlamışlardır. Günden güne artık önümüzde örnek alınacak, saflık ve masumiyetle donatılmış çocuklardan değil, geçmişte kalmış çocukluktan bahsedecek hale gelmekteyiz. *Çünkü bu saatten sonra çocuklar erken yaşlardan itibaren içinde bulundukları dünyayı kendi özleri nispetince düzenlemekten değil onun kurallarına en iyi şekilde uymaktan; daha çok para kazanmak ve zengin olmak isteğinden, ne olursa olsun seçkin bir meslek sahibi olmaktan, dünyanın zevk ve ihtiras üzerinde yükseldiğinden, bilimi, aklı; varoluşa teşne kullanmaktan imtina edip güç sağlamak için araç olarak algılamaktan yanadır.*

Fatma Karabıyık Barbarosoğlu Sevmek İçin Randevu Alan Çocuk öyküsünde değişen çocukluğa gündelik hayatın içinden örneklerle yaklaşır. Hikayesinde anne ve babanın çalıştığını belirtmesi yazarın, aslında nasıl bir tabloyla karşı karşıya kaldığımızın da işaretidir bir anlamda. Bugünkü çocukların safiyetlerini gösterebilecekleri zaman aralıkları hayli kısıtlıdır. "Çabuk ol servisi kaçıracaksın!" nidaları altında baldan tatlı uykusundan uyanan çocuğun, "ana kucağından", "modern yuvaya" bırakılmasından zaten nasıl bir masumiyet bekleyebiliriz ki? Ebeveynlerinin kendilerini ne kadar çok sevdiği üzerine konuşmalar yapan, sevgi gösterisi için "hamburger" ısmarlanılan çocukların, "arka koltuğa gazoz döktüğü için azarlanması" hangi saflıkla malû olduklarının da bir göstergesidir. Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, annelerin telefonu, babaların arabayı sevdiği, bunlar için çocuklarını erteledikleri bir ortamda "anneanne" prototipini göz önüne getirerek, safiyetin adresini de göstermiş olur. Çünkü anneanne anlattığı masalla geleneksel kültüre vurgu yaparken, çocuk saflığının beslendiği kaynağa da atıfta bulunur. Annesinin azarladığı çocuğu anneanesi yorgunluktan uyuyunca, "Nasıl da yorulmuş yavrucağ. Uykunun gül kokulu kolları sarsın seni" sözleriyle avutur. **Masumiyetin ve safiyetin kaynağı da bu şefkattir esasında.** Modern yaşam tarzının gündemden sildiği şefkat, çocukluktaki saflığı masumiyeti de varoluştan ihraç etmek istenciyle hareket ediyor.

Hikayedeki anne, çocuğu ve kendisisine ne kadar mesafe koyduğunu elektriklerin kesilmesiyle anlamıştır. Işıkların gitmesiyle anne, işleri yapamadığı için sinirlenirken çocuk, elle hayvan figürleri yapar, annesinin köyünü, köyündeki hayvanları aklına getirir. Çocuk bu hayaller ve düşünceler içinde uykuya dalınca, sessizlik annenin dikkatini çeker. Çocuk tüm masumluğu ve safiyetiyle uyuyakalmıştır. Bu sahne annenin kendine gelmesine de vesile teşkil etmiştir aslında. Bu sayede masanın üzerindeki dosyalara bakar, onlardan iğrenir, pişmanlık dolmaya başlar içinde. Uyandırmaktan korktuğu çocuğun yanağına bir öpücük kondurur. Sanki bu anı bekleyen çocuk "İşin bitince beni sever misin anne?" diye sorar; "Kadın sevmek için randevu alan çocuğuna bakarak sabaha kadar ağla"r.

Fatma Karabıyık'ın öyküsünde olduğu gibi insanların moderniteye teslim ettikleri değerlerin başında masumiyet gelir. Herkes modern gündelik hayatın insanların insanlığını çaldığını, "kendiliklerinin" ortadan kalktığını söylüyor. *Ancak dünyalıklar karşısında doğan zaaf, varoluşsal nitelikleri örttüğü için, kimsenin bunları tehlikeye atacak istenci ortaya çıkarma niyeti de belirmiyor. Dünyanın gailelerinden kurtulmak için, modern yaşamın saldırılarını bir nebze olsun bertaraf etmek maksadıyla haftasonu planları, ormana "kaçma", Cuma namazına gitme, yoga yapma vs. gibi edebiyatçılarda çocukluk-*

larını kaleme alarak bir nebze olsun "dönemi aktarma" adı altında işledikleri "masum cinayetleri" örtemeye çabılıyor. Çocuklukta arınma olmaz. Arınılması gereken tüm çirkeflikleri biriktiren "büyükler" bunlardan kurtulmak ister. Çocukluğun merkezindeki saflığı, yaradılışa yatkın tavırları esas almaktan çok onları "gülümsenerek" anılması gereken bir materyal olarak algılamak, yazın içinde göstermek, bunun alkışlanır bir hal alması, elde kalan ümitlerinde berhava olacağını işaret ediyor.

"Gelin / bir pazarlık yapalım sizinle ey insanlar! / Bana kötü / bana terk ettiğiniz düşünceleri verin / o vazgeçtiğiniz günler, eski yanlışlarınız / ah, ne aptalmışım dediğiniz zamanlar / onları verin, yakınmalarınızı / artık gülmeye değer bulmadığınız şakalar / ben aştım onları dediğiniz ne varsa / bunda üzülecek ne var dediğiniz neyse onlar / boşa çıkmış çabalar, bozuk niyetleriniz / içinizde kırık dökük, yoksul, yabansı" *Bir zamanlar bayraklaştırılan ideal düşünce, duygu ve eylemlerle dalga geçilen bir dönemle karşı karşıyayız. Büyüklerin yani artık dünyanın dünyasallığını kavramış, "onun kurallarına göre oynayıp" rahat edenlerin, çocukların sözcüklerini, tavırlarını ve hareketlerini eğlencelik olarak değerlendirmeleri, dikkate alınmaması gerekli hususlar gibi sunmaları, kendi değirmenlerine akacak suyun kesilmemesi güdüsüyle ilgilidir.* Kemal Tahir'in Doğruluk öyküsündeki Naci'nin hikayesi gibi. Yedi yaşındaki Naci, büyüklerin "mantığa büründürdükleri" durumları, "her doğru her yerde söylenmez" ilkesini tersine çevirecek doğrulukta bir çocuktur: "- Halis Bey evdeler mi efendim? - Hayır, Ankara'ya gittiler. Ne yapacaksınız? - Ne Ankara'ya gitti ne bir şey! Beybabam yukarda radyo çalışıyor?" Naci daha küçüklüğünden askerliğine kadar bu yöndeki doğruluk temrinlerini her ortamda sürdürür. Okulda başöğretmenin zili çalması yönünde Sıdkı Bey'e haber gönderdiği Naci, Sıdkı Bey'in başöğretmen hakkında ettiği "Hele kaltağa hele. Biz yemek vaktini de ondan mı öğreneceğiz. Peki dedi dersin." sözünü de aynen nakleder.

Naci, ortaokulda da direktörün resim öğretmeni karısının, jimnastik öğretmeni ile yaklaşmasını da kendine söyleyiverir. Okulu karıştıran bu tanıklığın ardından babası Naci'ye akıl verir: "Oğlum. Bak beni dinle. İnsan her gördüğü, her duyduğunu, her bildiğini her yerde uluorta söylemez. - İyi ama, siz bana yalan fenadır demez misiniz? Kitaplar da yalan fenadır diye yazıyor. Öğretmenler de yalan fenadır diyorlar. - Yalan fenadır... Doğru... Lakin insan üstüne elzem olmayan işleri ötede beride söylemeyecek." Naci, çocukluktan ilk gençlik çağlarına geçerken bile yalan söylememe konusundaki katı tutumunu sürdürür. "Asmaya götürseler benden yalan sadır olmaz." diyen Naci, etrafındaki dünyanın yalandan ibaret olduğunun farkındadır. Ancak bunları düzeltmek gibi bir misyon biçmez kendine. O sadece "kendi"ni kont-

rol edip tuttuğu yol üzerinde gitme taraflısıdır. Lisede sorulduğu için kopya nedeniyle sınava hazır olduklarını, akademisyenlerin marifetlerini, askerde komutanın istediği mezelik pirzolayı, tatbikatta bostana dalıp aşırıdıkları karpuzu da tereddütsüzce "sadece sorulduğu için" söylemekten imtina etmez. Binbaşının, birliğin akaryakıtından kendi arabasına koymasını da çekinmeden açıklayıveren Naci, "Devletin benzinine mi acıdın?" sorusuna "Hayır! Sordular, söyledim." karşılığını verir.

Askerliği de bitiren ve "hayata gerçek manasında atılan" Naci diğer insanlardan farklı olan bu yönünü kaybeder. Avukat olmuştur Naci. Doğrulukla yürümeyecek bir mesleğe sahiptir artık. Avukat olduktan sonra Naci'ye (eski) doğruculuğunu sorarlar; "Ben onları insanlarla alay etmek için yaptım. Şaka olsun diye..." cevabını verir. Naci, bir zamanlar ne kadar dürüst olduğunu muhtemelen "utandığı" için söylemekten sakınıyor. Naci, dünyanın kaidelerine uyararak, çocukluğundaki masumiyet ve safiyeti kaybederek dejener olduğu gibi (normal bir insan olmuştur artık!), önceki yaptığı ahlakî tavırları "alaya aldığı" için de yozlaşmanın en ileri aşamasına kaymıştır.

İlk Namaz'da Kalan Safiyet

Ömer Seyfettin'in kült öyküsü İlk Namaz, çocukluk-büyüklik dikotomisi içinde çocukluğun munis, fıtrata yatkın yapısıyla büyüklüğün "tatsız, neşvesiz, hiçten daha boş" ortamını karşılaştırır. İlk Namaz'la birlikte felsefi olarak sorunun dünyada olmakla ilintili olduğunu gözleyebiliriz. Anlatıcı küçük yaşında annesinin ricasıyla namaza "aşk ve samimiyet"i içeren safiyetle başlarken, olgunluk yaşlarında da namaz kılmasına rağmen çocukluğundaki "tadı" alamamaktadır. Çünkü yaş ilerleyip de dünyanın içine dalınca, onun kurallarına göre hayatını düzenleyince, çocukluğundaki sahici ve sahih ortamdan uzaklaşmış olur. Ne kadar namaz kılsa bile, gündelik hayatını mâmur etme telaşı ve bir takım gayri ahlakî tutumlar, çocukluğundaki temiz idraki tamamen silmiştir.

İlk Namaz'ın anlatıcısı bir kış sabahında abdest almaya kalktığında, on beş yıl önceki ilk namazının hatırasını yeniden yaşamaya başlar. O zaman da soğuktur. Annesinin her zaman yaptığı gibi sol kaşının ucundan öpmesiyle ilk abdestini almaya kalkar. Hizmetçileriyle birlikte annesi ona abdest almayı uygulatarak öğretirken, abdestten sonra namaz kılmayı da birlikte göstererek pekiştirirler. İftitah tekbirini erkekler gibi yapmayı öğrenen anlatıcı, rekâtları ve namazın akabinde de dua etmeyi de tekrar eder. Dua da o döneme göre son derece basit ve Türkçe olduğu kadar, toplumun, Müslümanların vaziyetini göstermesi bakımından da önemlidir. Namazını kılıp duasını eden, akabinde de annesiyle o günkü "dersini" tekrar eden anlatıcı, bütün bunları

yaparken, bir zorunluluk içinde olmaktan çok "aşk"ın kendine özgü atmosferindedir. Annesinin tilavetiyle artık iyiden iyiye ruhundaki kıpırtının farkına varan anlatıcı, yaşı gereği "Rabbi'yle akdini" yeni yapmış olmanın getirdiği kalb açıklığıyla farklı mekanlara giderken, varlığın dilini, ruhunun ve bedeninin nasıl bir ahenkle işlediğini, bu ortam karşısındaki mutluluk ve huzuru anlatır: "Kur'ân okuyan annemin şimdi etrafına toplanmaları gereken melâikeleri müşahade ediyorum zannederek dalıyordum. Yüzümün üstünde, âhrette güller bitecek ve cehenneme girecek olursam kat'iyyen yanmayacak olan sol kaşımın ucunda tatlı bir ürperme duyuyor, sonra annemin münevver bir zanbak aydınlığıyla parlayan dudaklarının kımıldanmasına bakarak. o görülemeyen melâike kanatlarının saçlarıma, annemin şimdi Kur'ân tutan ince parmaklarıyla okşadığı sarı ve çok saçlarıma dokunduklarını hisseder gibi oluyor ve dalıyordum."

Çocukluğunda bu hisler içinde varoluşuyla barışık bir tahayyül içinde olan anlatıcı, onbeş yıl sonraki hayatının bir "idealsiz, manasız ve derinlik-siz" olduğunu belirtir: Ah, onbeş sene evvelki sabâvet ve şimdiki ben... Tat-sız, neşvesiz, muhabbetsiz, aşksız ve heyecansız, her şeysiz, boş bir hiçten daha boş geçen hayât-ı sermâ-yı taabâlûd... Şimdi mülevves emelleriyle, hırslarıyla, hakîkatte kıymetsiz olan bâîdü'l-vusûl arzularla, hâsılı bütün bunların bir icmâl-i mebhûtu olan o sebepsiz ve tahammülsüz bîkararlılıklarla mecrûh olan rûhum, mecrûh olan kalbim ve mâneviyetim." Anlatıcı bu hâle gelmesinde geçmişin, çocukluğundan tevarüs eden özelliklerin ortadan kalkmasının etkili olduğunu dile getirirken, çocukluğundaki o maneviyatı, eylemlerindeki tadı, hüsnüniyeti, aşkı, masumiyeti aramaktadır.

Cüzgülü'nden İlk Namaz'a, dünyaya intibak etmede insanoğlunun gösterdiği hünerin, çocukluğun sonundan itibaren günden güne, yaradılışa has niteliklerden soyutlanmanın hangi sonuçlar doğurduğunu izlerken, tekrar çocukluğa dönme hususunda bugünün insanın niyetlerini takip edebiliriz. Yerleşik kültür ve medeniyetle sorunu olduğunu düşünmeyen insanların, okumuş yazmışların, geleceği inşa etme, insanlıkları ve yaradılışları çerçevesinde bir hayat teşekkül ettirme istekleri belirmediği için bir metodolojiye de ihtiyaçları bulunmuyor. Dolayısıyla çocuk safiyetini de nostaljik takılmadan öteye talep de etmiyorlar. İnsan olmanın getirdiği niteliklerden soyutlanmış yerleşik kültür ve medeniyetin; varoluşumuza yabancılaşmış hayat algımızın; "kimse"ye güvenmeme telkinleri altında kötülükle kodlanmış çocukluğun ve tabi ki fitratla donatılmış saflık ve masumiyetin öldürülüşünün yol izlerini bugünkü edebiyattan, öykü literatüründen okuyabiliriz.!

ERTAN ÖRGEN

KADIN ÖYKÜCÜLERİN KÖTÜ
YAZGILI ÇOCUKLARI

1970'lerde daha hızlı devam eden iç göç, o dönemin otobüs ve kamyonlarının arka camında yanaklarından süzülen yaşlarla insanların duygu dünyasında önemli bir yer tutan ağlayan çocukla yakından ilişkilidir. Yine aynı dönem Türk sineması, ailenin veya mahallenin merkezinde Ayşecik ve Ömercik'i anlatır. Ama asıl çocuk, edebiyatta, öykü dünyasında içli romantizmden ve abartılmış öncelikten daha gerçek bir yerde durmaktadır. Ağlayan çocuk geride bırakılan her şeye gözyaşı dökerken toplumun bir resmidir. Ancak kendi gerçekleri içinde çocukların evlerde, kapı önlerinde, sokaklarda, okullarda çekilmiş resimleri de acaba böyle mutsuz mudur? Belli bir dönemden bakarak kadın yazarın dilinde, çocuğun varlığı nasıl anlamlar taşımaktadır, sorusunu cevaplandırmak amacındaki yazımızda problem kır-kent arasında ge-

lip giden hayatın çocuk yüzünün mutsuzluğudur.

Füruzan

Taşradan Gelen Çocuk/luk

Bu anlamda ilk olarak çocuğa, çocukluğa hatırı sayılır derecede yer veren Füruzan'ın öykülerindeki dünyaya eğilelim. Genellikle dar bir dünyaya sıkışmış, mutluluğu resimli romanlarda ve taklit etmeyi arzuladıkları örneklerde gören kız çocukları merkezde yer alır.

Parasız Yatılı gelecek beklentisi kalmamış mutsuz insanların geçidine benzer. Kişileri uyumsuz kılan davranış biçimleri yazar tarafından çocuklukla birleştirilir. *Sabah Eskimişliğin* isimli öykü, burjuva bir çevrenin içinde kalmış ve yoksul çocukluğu ile barışamamış, anne baskısı ve katı eğitimle içine dönmüş bir kadının dilinden aktarılır. Çıkarıcı bir çevrenin yapaylığı ve kadının çocukluğundan gelen bilinç yarılmaları bize siyah bir akşamın soğuk geceye yürüyüşü olarak aktarılır. Özellikle taş kömür, anne, öğretmen motifi geçmiş ve bugün arasında kalan kadının dramı-

dır. *"her kez sobaya kömür atmak gerekir, yoksa söner"* (Füruzan 1996: 9) Şimdi sıcak bir evi olduğunu tahmin ettiğimiz kadın, çocukluğun o bitmez ısınma telaşının zihninde taşır hep. Ev çevresinin yanı başında okul öğretmenle ilişkilidir ve sevimsizdir. Sevgisiz, soğuk, yorgun öğretmen ve giydiği ayakkabıdan dolayı kendisini küçümseyen okul arkadaşları bu çevrenin asıl unsurlarıdır. Sokakta ise annenin oğlanlarla oynamama tembihi ve boş arsalarda oynayan çocukların özgürlüğü bir çatışmadır.

Özgürlük Atları, silik bir resim olan anne ve küçük bir memur olan üvey baba arasındaki küçük kızın parasız yatılı başlangıcı ve umutsuzluğu üzerinedir. Öykünün ismindeki *'atlar'* ise sanki daha sahici yaşamayı ve özgür olmayı simgeler gibidir. Küçük kızın kuşatılmış sınıf geçme dramı ekseninde bu belirginleşir. *Taşralı*'da yine İstanbul'a okumaya gelen bir genç kız vardır. Osmanlı beysoylu teyzesinin kız kardeşine bir türlü yakıştıramadığı ben-cil koca ve hatırlamaları sıralanırken, genç kız, altı yaşındayken kaybettiği babayı annenin anlatmaları dışında hatırlamaz. O taşralıdır ve teyzesinin gülgülerini benimsemek gibi bir niyeti yoktur, kendiyle barışıktır. Üniversite öğrencisi olarak yapacağı şeyleri sıralarken, *"Ders kitaplarımı değil, en sevdiğim yazarları alıp elime, bir dolu yeri gezeceğim. Dostoyevski'yi, Istrati'yi okuduğum kireç badanalı çıkmadaki kayıpların sessiz karanlıklarını ve su kokusunu hep arayacağım."*(Füruzan 1996: 31)

Füruzan'da çocukluk, evlerin bakımsız dar odaları ve üç beş eski eşya arasında sıkışmış karanlıktır. Buna her öyküde rastlayabileceğimiz soğuk kış geceleri ve yeterince ısıtmayan soba, yoksulluk dekorları eşlik eder.

Su Ustası Miraç'ta hizmetçi girdiği evde ağa ile evlenip dört çocuk doğuran kadının bitmez mal hırsı ve ikinci oğlu Vedat'a düşkünlüğü anlatılır. Ağanın karısı yaşlanınca kendisine yaklaşmaya başlayan ilgiyi geri çevirmişti. Eşinin ölümünden sonra ise çalışanlara özellikle hizmetçi kadınlara karşı acımasız davranmıştır. Döne isimli hizmetçi kadın çocuk düşürdüğünde herkesten farklı olduğuna inandığı oğlu Vedat'ın ona merhametini anlayamaz. *"Onlar durmadan çocuk düşürürler. İki günde ayağa kalkarlar. Bu türlü âdetler de neyin nesiydi? Herhalde Vedat Bey oğlumuz pek yufka yürekli."* (Füruzan 1996: 55) yorumları gelir. Özellikle şu pasaj anne ve Vedat arasındaki ilgiyi ve de faklılığı iyi vurgular: *"biz onu ne çok severiz...hiçbir şeyine karışmadım. Mallı mülklü bir ailenin çocuğu gibi olmayı bilmiyor. Yayla yerini de o seçmedi mi? Daha yeşil daha sulak yerler vardı. 'Yok', dedi, 'burası iyi.' 'Dağı filan pek çıplak, tüm yeşilliği de bozu dönmüş,' dedim. 'İyidir, anacım,' dedi. 'o eski Selçuk türbeleri, havası suyu, deli derviş nerede var."* (Füruzan 1996: 56-57) Abisi gibi ağa oğlu olmanın vurdum-duymazlığını taşımayan, Nazım Hikmet'ten mısralar okuyan Vedat, parasız

yatılı gittiği Ankara'da tutuklanır. Füzûzan'ın genellikle yoksulluk içinde bir türlü etrafını göremeyen çocuklarından farklı olarak Vedat zengin bir aileden gelir. Ancak onun içinde hayata sarılmak iştahı bir türlü kabarmaz. Yalnızlıkla ve zora karşı çıkışıyla belirir. "Devlete karşı" suç işlemiş tanımlaması verilirken hizmetçi bir anne ve ağa bir babanın oğlu olarak arada kalmıştır. Anne eskiyi birden atıp zalim kesilirken o hâlâ annenin geldiği dünyaya merhametle bakar. Taşralı bir zengin çocuğu olarak toplumcu bir yaklaşım sergileyerek yazarın bir çeşit alternatif kişisi olur.

İskele Parklarında, acıklı bir sahnede kocasını on ay önce kaybetmiş bir anne ve yedi yaşındaki kızı vardır. Kadın işsiz, parasız ve umutsuzdur. Küçük kız etrafına büyük bir merakla bakınır. Başlarını soktukları kiralık küçük evden her gün iskeleye inerler ve vakit geçirirler. Şehre gelmiş ve eşini kaybetmiş bir kadın için çocuk teselliden ziyade yaşamanın ağırlığı olmaktadır. Şehirdeki tek yakını ablası onları uzak tutmak çabasıdadır. Dolayısıyla sosyal bir dayanakları da bulunmamaktadır. Çocuğun bir türlü büyümediğini düşünen kadın, okul çağı gelmiş çocuğu için dertlenmekte fakat bir önlük alacak gücünün olmaması onun mutsuzluğunu bir kat daha koyulaştırmaktadır. Yani Füzûzan'ın çocuk ve anne figürleri hep siyah bir tozun yığıldığı bir fotoğrafin içindedir.

Parasız Yatılı'daki küçük kız yine kötü yazgısını annesiyle paylaşmak zorunda bir çaresizdir. Kadın, kaderin sekiz yaşındaki bir çocuğu babasız bırakmasını bir türlü anlayamamıştır. Fakat katı gerçek böyledir. Anne-kız her şeyi paylaşırlar. Öykü kızın parasız yatılı sınavına gireceği sabah geçmişini hatırlamasıdır. Anne börek, tatlı yemek gibi birlikte yapmaktan zevk aldıkları şeyleri sıralar. Kızın aklından soğuk kışlarda, kömür yakma çabalarıyla büyüdüğü yıllar geçer. Annesi hastahanede çalışmaya başlamış ve küçük kız evde yalnız epey bir zaman geçirmiştir. Okula dair aktardıkları öğretmenin istekleridir. **"Şort, lastik pabuç, soket çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. (...)Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafa-ta kurdele."** (Füzûzan 1996: 98) Bu ağır istekler zaten kıt kanat geçinen aile için zordur. Akıllı, uslu bir kız diye sevilen küçük için okulu pekiyi derece ile bitirmek parasız yatılının yolunu açar. Anne, kızına sınava girmeden mutlu ve arzulanan hayatın gereklerini aktarır. Kız okulu bitirip hükümet onu öğretmen alınca dağ eteğinde bir Anadolu köşesinde anne-kız, deposu odun-kömür dolu bir evde, sevdikleri pastaları yaparak istedikleri koltukların içinde yaşayacaklardır. Kızın tek sorusu ise şudur: "Bu okulu kazanacaklar benim gibi yoksul çocuklar mı?" Çünkü önceki okulu, kendisi gibi olmayan öğrencilerle doludur. Füzûzan, kızın ve annenin toplumsal durumunu şu cümleyle keskinler: **"Parasız yatılı imtihanlarının çocukları hep erken gelir. Hiç ge-**

cikmezler." (Füruzan 1996: 101) Bu ajite edilmiş bir yoksulluktur. Merkezle bir müddet birleşip sonra tekrar var olabilecekleri taşraya dönmektir. Yani şehirde taşra var olamayacaktır.

1970'lerde taşranın şehirdeki tutunma çabası, uzun yıllar yerleşmiş alışkanlıklarını, terk ederek çalışma, yaşama, aile biçimindeki durgunluklar içinde kaybolması manasına gelir. Füruzan'ın öykülerinde okuduğumuz aslında bu taşranın şehirdeki sabit mutsuzluğudur. Doğal olarak çocuk yoksulluğun dekorunu tamamlar. Bunu *Yaz Geldi*'de cebindeki ekmek ve zeytinle iskele kenarında akşama dek bekleyen, oyalanan kız çocuğunun öyküsü anlatır. Anne-baba yoktur. Hala ve ninesiyle yaşar. Nine yatalaktır, hala ise evden erkenden çıkıp işe gider. Kıza orada burada vakit geçirmek kalır. Büyüyünce halasının kendisine verdiği 'namus derdine aşağılarda kalmama' öğüdü uyarınca yüseklerle yani iyi semtlere ulaşmak derdindedir. Yanına gelen oğlanın dramı da aynı cinstendir. Toprağı, hayvanı olmadığı için Sivas'ın köylüğünden kalkıp gelen ailenin şehirde geçimi bozulmuş ve anne başka bir erkeğe kaçmıştır. Oğlan suçluymuşçasına babasından dayak yemiş ve ne olup bittiğinin hâlâ anlayamamıştır. Şehrin toplumdaki değer yitimine nasıl bir hız kattığı bu sahipsiz kalıveren çocuklar aracılığıyla gösterilmek istenir gibidir.

Haraç'ta yedi veya on yaşında Horhor'da bir konağa evlatlık verilmiş Servet kızın ezik hayatı, ailesinin kim olduğunu bilmemesi ile başlar. Konağın her işine koşturur. Evin hanımının kaprislerine katlanır. Evin beyinin tecavüzüne ses çıkaramaz. Çünkü bu konağın dışında bir hayat bilgisine sahip değildir. Zihninde çocukluğuna ait kısa bir hatıra kalmıştır. Saçı örgülü bir kadın irili ufaklı çocuklar içinde onun saçını taramakta ve 'aç çıplak da olsa ben kızımı vermem' demektedir. Konak ahalisi, burayı bırakıp bir apartmana taşınınca, kendisinden epey yaşlı Fatin Bey'le evlendirilir. Bir oğlu olur, o da Almanya'ya gider. Yaşı ilerlese bile annesini merak eder. Konak ve Fatin Bey geri kalan ömrünü bitirir.

Tokat Bir Bağ İçinde, iki farklı dünyadan genç kadının çocukluk yaşantılarını batılı ve devrimci, Anadolu ve gerçekçi vermesi bakımından dikkate değer bir öyküdür. Freud, Rimbeaud, Guevera'dan söz eden, kendini devrimci değerlerle tanımlamaya kalkan, serbest cinsellik düşkünü burjuva kadın için zenginlikle geçen bir çocukluk ve taşralıları aşağılayan bir kültürde yoğunlaşmak temel başlıklardır. O, annesinin hizmetçilere yemek artıklarını vermesine karşı sıkınca azarlanmışsa da, kendi pahalı oyuncaklarının yerine hizmetçilerden birine armağan alınmış adi tahta kayığı daha çok sevmiş olmakla kendini bu kültürden ayrı tutmak istemişse de hayatı sadece onların sadeliğine özenmekle kalmıştır. Son derece huzursuz olduğunu ve hayatının değersizliğine anlam aradığını sezeriz. Bu biraz yapaylık da içermiyor değildir.

Böylesi bir yaşantıdan çıkabilecek olan ancak günah çıkarma isteği olabilir. Yoksa cinsel özgürlük ve evlilik, burjuva sanat eğilimi, her şeyi Freud'la izah isteği iğreti durur. Tokatlı genç kadın Hatice ise yüceltilmiş biridir. Taşranın yenilgisine bir çeşit cevap vermek ve merkezdekine yani şehirli burjuva değerlere seçenek olduğunu göstermek gibi bir yan taşır. Anadolu'daki kızların var olma çabasıyla okumaya sarılması ve ancak bunların içinden şanslı sayılabilecek birkaçının tahsilini tamamlaması bilinen bir gerçektir. O, babasının olumlu bakışı ve desteği ile okumayı sürdürmüştür. Bir de Fûruzan'da az rastlanan yoksul ama mutlu bir çocukluk geçirmesi de kayda değerdir. İstasyon hareket memuru olan babanın yurt sorunları konuştuğu masada kendisine yer verilmiş, okuması istenmiştir. Anne okusunlar, bizim gibi çürümesinler, diye düşünür. Sonuçta bir taşra kasabasında dedikodular, yılgınlıklar ve geride kalanlarla birlikte okumayı başarır. Onda da devrimci fikirler vardır. *Hıçkırık* romanından sol kaynaklı teorik fikir kitaplarına gider. Yani taşralı romantizmi bırakıp sosyal gerçekliğe gönül verir. Ama yola çıktığı kız arkadaşları kötü yazgılarına yenik düşer, hâlâ aynı tarz kitapları okur, erkenden evlenir ve annelerinin hayatına devam ederler.

Çaresiz anne-kız ilişkisi Fûruzan'da yer yer kara bir anlatma havasındadır. *Kuşatma* kenar mahalle kızlarının merkezde nasıl yok olduklarını acı bir dille anlatır. İlk gençliğine çağına girmiş Nazan, dikişle evin masrafını çıkaran annenin yardımına koşmak için daha önce Beyoğlu'nda manikürcülüğe başlamış Nigâr Abla'nın yardımıyla Beyoğlu'nda bir terzi dükkânında işe başlar. Nigâr adı çıkmış ve artık evlenme ihtimali kalmamış birisidir. Ana -kız katı bir yoksulluk içindedirler. Fûruzan, ölmüş babanın ardından annenin gözleriyle bize bu acı hayatı sunar: "*Ölenle ölmüyor derler ama inanma. Seni hani leğene sokup yıkardım. Zor sığardım. (...) Her şey kışın olmuş gibime geliyor benim. Yazlar yok mu hiç? Niye öldün?*" (Fûruzan 1996: 63) Anne korkmaktadır ancak bu yoksulluğa katlanmasının başka da çaresi kalmamıştır. Nazan orada Yahudi bir ailenin kızı olan Raşel'le birlikte. Raşel bir gün Filistin'e gidecektir. Bir çıkışı vardır. Mahalledeki bütün kadınlara ve kızlara neredeyse tek çıkış yolu fuhuş gibi gösterilmiştir. Nigâr, Kâzibe Hanım gibi. Herkes yoksulluğundan utanmaktadır. Nazan da okuldayken, yarıdımlaşma derneğinden yemek yediğini herkesten saklamıştır. Zihninde bu durumdan kaçmak vardır. Bu sebeple annesine büyüyünce Nigâr Abla gibi olacağını söyler. Raşel'le birlikte eczacının oğluna hayrandırlar, ama oğlan bu kızları bir gün olsun fark etmez. Kızların zengin birisiyle evlenmek hayalleri de bu nedenle tükenmektedir. Fotoromanlar, mağaza vitrinleri onu ait olduğu yerden biraz daha uzaklaştırır. En sonunda üstünden başından utanmaya başlar. Yani bize tanıdık gelen *Fatih-Harbiye*'nin 1970'lerdeki uzantısıdır

ve buradaki kız, Neriman kadar şanslı değildir. Nazan dükkâna sık sık gelen Haluk Beyin bir gün iş çıkışı kendisini sinemaya götürmesine ses çıkarmaz ve Nigâr Ablasının yolunu tercih eder. Mahalledeki küçük çocuklardan birisi ona, o akşam Nazan Abla diye seslenir. Görüleceği üzere yoksulluğun insanı şehirde tükettiği fikri, bütün hikâyelerde zengin ve fakir kesim örnekleriyle nerdeyse aksatılmadan verilir. Bu çocuklar kolay kolay gülmezler, yoksulluğa dış bileyerek yüksek yerlere çıkma hayalleri içinde sivrülürler.

Ah Güzel İstanbul, Sarı Kâmil'in genelevden çıkardığı Cevahir'in ta çocukluğundan gelen kötü yazgısının değişmemesini anlatır. Adı verilmemiş bir köyden gelmiştir. Analığının 'git bir boğaz eksik olsun' deyişi ve şehirdeki içler acısı durumu aynıdır. Kendisini o kötü dünyadan çıkaran adam gelmemiştir ve yine sahipsiz kalmıştır. Mutsuz çocukluk, fahişelik ve yaşlanınca aşağı sokaklarda sürünme mecburiyeti, sefalet manzaraları onu iyice yıkar ve intihar eder.

Benim Sinemalarım yine varoşlara sığınmış, dar odalarda yaşayan yoksul bir ailenin Nesibe isimli on altısındaki kızının evden kaçmasını anlatır. Mekânın daraltıcı etkisini Nesibe, Yavuz Sineması'ndaki filmlerle genişletmeye çalışır sanki. Sinemalardaki Afrika manzaraları ile Cumartesileri gezdiği delikanlının bir gün kaptan olup oralara gideceği düşüncesi bu kaçış perçinler. Nesibe'ninki tam bir kaçıştır. Kendisine sahip olan yaşlı adamlara zihninde hiç yer vermez. Çalıştığı yerden aldığı paranın daha fazlasını ailesine vermektedir. Anne paranın nasıl geldiğini sormaz, ancak kızının genç çocuklarla gezmesine dayanamaz. Bu sebeple babaya böylesi bir şüpheyi çıtlattır ve kız ağır bir dayak yer. Kız, akşamın karanlığında sokağa karışır ve bir sinema bileti olarak hayallerine gider. Tıpkı diğer öykülerdeki kızlar gibi aşağı semtlerde oturur ve bundan da kaçır. *"Nesibe her odasından bir başın uzandığı, günboyu kapısının önünde burnu akan çocukların oynadığı evini düşündü. İstanbul'un en alçak toprak parçasına kurulmuş, denizden bile aşağıda kalıyormuş sanısını verirdi mahalleleri. Fabrika dumanlarının, Haliç'in sislerinin hiç kalkmadığı sabahlarda, kırık, zor duyulur arar vapurlarının seslerini duyardı. Gün doğarken Haliç'ten açık denize doğru yol alan onarılmış gemilerin tok, dolu sesleri hüznü çağrışımlar yapardı."* (Füruzan 1996: 25) Anne-kız çatışmasındaki cinsel yan da gözden kaçmayacak derecededir. Anne ve dişilik, kızın genç erkeklerle birlikteliğini çekemez, fakat yaşlılıkla beraberliğini sorgulamaz.

Büyük şehre göçün bir çocuğun dünyasını nasıl değiştirdiğini **Seyyid** öyküsünde psikolojik derinliğiyle okuruz. Abi, anne ve Seyyid şehre gelirler. Abi, Almanya'ya işçi gidecektir. Seyyid bir handa çay dağıtmaya başlar. İstanbul'u yabancı bulur ve fakat on yaşının çelimsizliği içerisinde de olsa işi-

ne sarılır. İnsan kalabalığı ve yabansılığı, davranışların ve giysilerin farklılığı Seyyid için uzaklıktır. Abisinin Almanya işi olduğunda, annesinin de hizmetçi duracağını öğrenir ve asıl yıkımı bu olur. *"Yüzünü açmaktan sakınan anası, kimlerin evinde, hangi bilinmez töreyi öğrenip de hizmetçi duracaktır?"* (70) Şehir ve insan yabancılaşması annenin yüzü, konuşması ve yaşlılığı ile birden göçün ne olduğunu somutlaştırır. Yabancılık, merhamete ve artık dönülmez eski yaşantıya bir duvar çeker. Öykünün sonunda Seyyid, kendisine kapıyı çalmadan girdiği için hep kızılan dükkânın kapısını vurur ve uzaktaki banliyö trenlerinin sesini duyar. Taşradan gelen bir erkek çocuğu da olsa artık şehre ve umutsuzluğa mahpustur.

Bir Evin Dıştan Görünüşü namuslu bir memurun İkinci Dünya Savaşı yılları Ankara'sında yaşantısının eşi tarafından anlatılmasına dayanır. Kadın etraflarındaki memurların zengin olurken kendilerinin hep kıt kanaat geçinmelerinin intikamını kocasından alırcasına oğlu Sedat'ın zihnini paranın önemi ile doldurur. *"- Sedat oğlum, büyü, açık göz ol, bari sen anneni rahat ettir.*

- Sedat oğlum, baban rahatını bozup bizi varlıklı yaşatacak kişi değil." (99)

Sedat mühendis olur, İstanbul'a yerleşir ve ailesine haber vermeden zengin bir ailenin kızıyla evlenir. Ailesine bir kat satın alır. Öykü memur çocuklarının okuma, gördükleri zenginlik örneklerine erişme çabasını ve bu arada geleneksel duyarlılığı bırakmalarını çarpıcı bir zamanlama ile sunar.

Kış Gelmeden abla ve eniştesinin yanında büyümüş Ayten ve Alişan'ın dramını verir. Asabi mizaçlı enişte ve merhametli, silik abla çocukların soluk alıp vermediği daracık ev yine ayndır. Ayten şen şakrak bir genç kız olur, Alişan okulu sevmeyen, öğretmenlerin horladığı bir çocuk. Birlikte gazeteden kese kâğıtları yaparlar ve bakkala fındık, üzüm karşılığında satarlar. Ayten sıra dışı bir kızdır. Erkekler gibi küfredir. Alişan futbolcu olma hevesindedir. Eniştesinin Ayten'e kötü gözle bakmasına dayanamayıp onu bıçaklamaya kalkışır. Evden kaçır, yıllarca futbolcu olma hevesi ile yaşır. En sonunda sakatlanır ve ablasını görmeye gelir. Ayten kötü yola düşmüştür. Abla, kocasının bu evde Alişan'ın kalamayacağını söylemesiyle arada kalır. Abla, bu azıcık ve sevinçsiz hayata daha fazla katlanamaz ve kardeşi ile beraber gece yarısı evi terk eder. Adı umut veya umutsuzluk da olsa küçük ve katı dünyadan bir çıkış olarak bu öykü mesajı itibarıyla farklıdır.

Adalet Ağaoğlu'nun öykülerinde ise bu kadar koyu ve karanlık bir renk tonu yoktur. Dışardan şehre gelişin çocuk ve birey olma arasında ilgi çekici bir örneği olan *Sessizliğin İlk Sesi* adlı öyküsü, taşrada yaşamasına nerdeyse izi verilmeyen çocukluk üzerinedir. Erkek kardeş şimdi hastanede ölümle pençeleşmekte ve abla onun elini tutmaktadır. Çocukluklarından bu yana sesi aradıklarını söyler durmadan. Her şey alabildiğine aynı ve kırıptısızdır. Abla ve kardeş, anne ve babadan her zaman aynı şeyleri duydukları için onu

ses kabul etmezler: *"Sen ne zaman bir işe yarayacaksın? Söze, sese dökmüş olması gerekmez. Her zaman hep bunu söylüyordu babaları. Her zaman. Duruşu, bakışı, yürüyüşüyle."* (Ağaoğlu 1981:165) Bu ses olmayan sessizlikten oğlan büyük şehre kaçar. Bir yıl sonra da kız kardeş gelir. Tekrar başa dönlüldüğünde ise ablanın umudunun artışına şahit oluruz.

Sevinç Çokum'un öykülerine dönüp baktığımızda büyüklerin dünyasında yeri belirlenmiş bir çocukluk görürüz. Sokaklarda ve evlerde mazideki çocukluk, silik bir resim olarak belirir. Ancak onda da çocuğun kötü yazgısı uzaklaştırılarak verilir. *Çarmıh*'ı ailesinin ilgisizliği içindeki çocuğun vahşiliğini izleyen bir göz anlatır. Annesi fuhşa batmış, babası alkolik ve kardeşi de ölmek üzere olan çocuk, sokakta var olabilmek için kendinden küçük çocukları ezer. Oysa hâlâ çocuktur. Yine *Dönme Dolap*'taki Nezihe umutsuz bir çocukluk geçirmektedir. Babası hastalıklı, annesi kürtaj olmak üzere, kendinden küçük kız kardeşi ile sınırlıdır. Babasının eski ortağı Musevi Nesim'in kızı Viktorya'ya özenmektedir. Ondandır hiçbir iş beklenmez ve o tembel tembel uzanarak kitap okur halde gözünün önüne gelir. Oysa Nezihe kardeşine bakmakla, evi temizlemekle yükümlüdür. Sevinç Çokum, çocuğu ve öyküsünü ana hatlarıyla verir. Onun iç dünyasına eğilir. Ardından acıyı ve afaleti çok da teşrih etmeden gözlemlerine döner.

Taşranın bir diğer uzantısı Balkan göçmeni ailelerdir. Füzuzan'ın iki öyküsünde bu ilgiye bağlı çocukluk işlenir.

Edirne'nin Köprüleri'ndeki çocuklar, bize öyküyü anlatan küçük kız ve amcasının kızı Sabahat'tir. Aile, Şıpka'dan gelmiştir. Yerleştikleri daracık evde titizliklerini korumak tek amaçları gibidir. Amca ağır bir işte çalışmakta ve sabır örneği karısı Naciye sanki önceki hayatlarından bir şey eksilmemiş gibi çabalamaktadır. Onun özverisi, ninenin yakınmaları ve dirlik özlemi çocuğun gözünde büyük bir gayrettir. Ailedeki sevgi ortamı, her şeyin bir gün eskisi gibi olacağı azmi çok kuvvetlidir. Çocuklar bu yeni çevrede göçmenlikleri nedeniyle mahalledeki çocuklar tarafından 'çingene' diye çağırılırlar. Küçük kız bize durumu şöyle özetler. *"Mahalledeki çocuklar, bizi ister istemez, pis göçmenliğimizi unutup aralarına alır oldular. Gene de adımız 'pis göçmenler'di. Oysa biz, oranın üstü başı en temiz çocuklarıydık. Eski ve yamalıydı giysilerimiz, ama kir olmazdı üstlerinde. Gün boyu sinemanın yanındaki arada, koşmaca, saklambaç oynardık da, boynumuz kararıp kirlenmezdi. Onların çocuk boyunları zamanla yerleşmiş bir kir dalgasıyla kaplıydı. Yıkanyorlardı arada kuşkusuz, ama kirliydiler. Yengemin tek tutkusu burada memleketlerinin törelerini ayakta tutmaktı. Temizlik onların geldikleri yere olan bağlılıklarını kanıtlayan tek güç olmuştı."* (Füzuzan 1996: 85)

Temizlik Kolu isimli öyküde ise göçmen bir ailenin içindeki geleneği sürdürmek arzusu çocukla ilişkilidir. Nine, anne-babası olmayan torunu Hediye'yi ezdirmemek ve onu fakirliklerinden dolayı okuldakilerin horlamalarından korumak ister. Sınıfta fakirlikleri nedeniyle temizlik koluna hep Hediye ile Şahver seçilmektedir. Nine durumu dinledikçe babasının üç ay önce öldüğünü öğretmene söyleyememiş torununun sınıfta ezilmiş olduğunu anlar. Üstelik kurşun rengi solmuş ve kısalmış önlükleriyle en arkada kaybolan ve öğretmenin illa siyah saten önlük almaları ısrarıyla kalakalan kız için her şey nerdeyse zaten siyahtır. Nine ise kendi görgüsüne bağlı olarak kızın paltoya ihtiyacı olduğunu düşünür. Nine, torununa herkes sırayla temizlik kolunda görev almalı diye öğretmene söylemezse önlük almayacaktır. Kız daralır, yengesinden yardım ister ve güç bela ninenin gönlünü yaparlar. Burada eğitim ortamının katılığına ve sınıfta ailelerin sosyal pozisyona bağlı rol dağılımına gönderme vardır. Ninenin şu sözleri çocuk ve toplum ilişkisine net bir bakıştır: *"- Gider, benim dediğim gibi der. Kolayca. Hep temizlik kolu olamam, der. Kimse de kıyamaz. Ne hakları var? şahver'in anasına da görünüp söyleriz. Mari her çocuk çocukluğunu bilmeli."* (Füruzan 1996: 52)

Taşrada Çocukluk

Çocuğa bakışın şehir kültüründe neredeyse bir kurban olmayla ve yanı başında sosyal gerçekliğe bağlı kalmak adına sefaletle, merkezin eziciliğiyle anlatıldığı öyküler, kırsalda da benzer bir tablodan uzak değildir.

Füruzan'ın kırsalı anlatan **Nehir** adlı öyküsü, üst tabakadan gelen bir kadınlı başlar. Vali babasının savurganlığı nedeniyle bir köy ağasıyla evlenmek zorunda kalan burjuva İstanbul hanımı, taşraya bir müddet sonra dayanamaz ve ayrılır. Yalnız ve yaşlı ağaya dilencilikle geçinen bir ailenin küçük kızı, ablası aracılığıyla odalık olarak getirilir. Küçük kızın dünyaya ait bilgisi neredeyse yoktur ve kaderine razıdır. Füruzan, bu küçük kızları ışığa doğru hiç götürmez. Daima yoksul, hastalıklı bir aile içerisinde zenginliğe ulaşma yolunda veya karnını doyurma çabası uğruna kurban eder. Bunu gerçekliğe bağlılıktan ziyade çocuk imajının 1970'ler Türkiye'sinde köylü nüfusun henüz kurban etme, edilme kültürünü yıkamayışıyla ilgili görmek gerekir.

Gülten Dayıoğlu'nun 1975'te yayımlanan **Geride Kalanlar** kitabında ise ağırlıklı olarak Almanya'ya giden eşler ve onların bıraktığı kadınlar ve çocuklar anlatılır. Bunların içinde **Sık Dişini** adlı öykü, babasından izinsiz Almanya'ya giden Ramazan ve babası arasındaki ilişki verilir. Baba ilkel bir makine ile haşhaş tohumundan yağ çıkarmakta ve babadan kalan mesleği oğlunun sürdürmesini istemektedir. Son derece otoriter ve baskıcıdır. Oğul, ona bir türlü bu işlerin artık karın doyurmadığını söyleyemez. Şimdi eşini ve üç çocuğunu

H E C E Ö Y K Ü

âdeta hapsedmiştir. Oğluna zehir zemberek kin kusar ve eşine zulmeder. Sadece erkek torununa sevgi gösterir. Çünkü o, bu mesleği sürdürecektir. Özellikle kullanılan dil baba-oğul ilişkisinin sağlıksızlığını daha iyi yansıtır: "*R a m a-zan denen hayırsız, nankör, taşıyürekli, dinsiz imansız (...) Len dürzü, gurbetçilik bize yakışır mı?*" (Dayıoğlu 2004: 35) Anadolu'daki baskın baba otoritesi, annenin çaresizliği ve kız çocuklarına ilgisizlik, ev hâlinin çocuğun büyümesine izin vermeyişi böylelikle gözler önüne serilir. *Tü kü rü kte* yine Almanya'ya çalışmaya giden karı-koca ve nineye bırakılan oğul, önceki dramın tersine aşırı serbestliğin yol açtığı bir kötülüğü ele alır. *Gülhur Kızın Anı Defterinden* isimli öyküde, geride kalan iki kız çocuğunun

Almanya'daki anne-babayla yabancılaştırılması ve orada doğan erkek kardeşlerinin daha çok ilgi görüşü anlatılır. O kadar beklenen ebeveyn ve kardeş, sevgi ve şefkat yerine bir uzaklık getirir ve giderler. Anadolu'da kız çocuğunun erken yaşta evlendirilmesini konu edinen *Gül Gelin*, çocuğun psikoloji ve isteğinin dikkate alınmayışının faciaya dönüşmesini de içerir. Henüz on dört yaşındaki Gül'e ağırlığınca para vereceklerdir ve anne de bu kısmeti kaçırmak istememektedir. Anne kızının hâlâ bebeklerle oynamak istemesini kınar ve babanın fikrini de çeler. Gül bu evden gitmek istemez ve iyi bir tokat yer. Kızı büyütme için bol elbiseler giydirirler. Bu kısımlardaki kara mizah, meselenin anlamsız ve gerçek dışılığını vurgular. Gül, hamile kalır ve çocuğu bir türlü doğuramaz. Ölü dünyaya gelen çocuğa bakarken

acımasız diyebileceğimiz görgü, onu horlar ve bir köşede kan kaybetmeye başlar. Yine köyde bir kız çocuğu ile annesi arasındaki çatışma *Elif Kız'ın Öyküsü* ünde işlenir. Otuz yaşındayken kocası bir kavgada öldürülen Elif'in annesi, kocası ayarında adam bulamadığı için bir daha evlenmez. Ama içindeki dişilik arzuları ile kızının büyümesi zamanla çatışma doğurur. Kızı evde 'sakası çiçeği' olarak büyütür. Erkeklerden sakınması tembihi bir azar olarak kızın daima kulağındadır. Bir fırsatta evlenme teklifi gelir, ama gerçekleşmez. Annesinin attığı dayaklar namusun korunmasından ziyade çekişmedir. Elif sonunda intihar eder ve doktor raporunda namuslu çıkar. Anne kızını sağlıklı bir evliliğe değil ölüme gönderir. Bu yönleriyle Dayıoğlu'nun öyküleri, kız çocuklarının ebeveyn ve görgülerle ezildiğinin altını çizer

Adalet Ağaoğlu'nun öykü dünyasında çocuk ve çocukluk sosyal gerçekçiliğin içinde canlanır. Onun kurgusunu güçlü kılan ise kişilerin kendi dramlarının

Adalet Ağaoğlu

ötesinde onları gizlice kuşatan bir dünyanın ayrıık anlatılmasıdır. Çocuklar için de aynı durum söz konusudur. *Yüksek Gerilim*'de Kadir Çiçek'in küçük kardeşi Hasan, abisinin bütün karşı çıkmalarına rağmen okulu bırakır. Kanalet işinde onun yanında çalışır. Ağaoğlu, onun çok geniş bir ağ içerisinde sulama işinin küçük bir parçası olduğunu aktarır. Oysa abi ve kardeşin hayatı, evin borcunu ödemek ve bir buzdolabı alıp soğuk su içmektir. O büyük sulama projesinin içinde bu küçük bir şeydir. Sonuçta yüksek gerilim hattının çarptığı çelik halatın ucundaki Hasan ölür. Hayatın katılığıında var olmak isteyen çocuk, yaşını büyük göstererek girdiği işte bir mutluluk bulmuş, ancak gerilim son olmuştur.

Siyasî bir konuya sahip *Yasemin İşçileri*, hapishaneye babaları görsün diye getirilen iki küçük çocuğun anlatmalarına dayanır. Tutuklulardan birisi şehirli ve zengin statüdedir. Babası ona her şeyi inkâr ederek kurtulabileceğini söyler. Kaya ismindeki kişi, babasını çocukluğundaki gibi sessizce dinler. Sonra 12 Mart dönemi olduğunu anladığımız bir şekilde karşı çıkar. Çocuğu Cem ona asker resmi yapıp getirmiştir. Oradan boşalan yere köylü bir aile gelir. Musa adındaki mahpus da oğlu Duran'ı sever. Cem bir müddet sonra kendilerini unutan büyükleri bırakıp Duran'la konuşur. Ona ailenin kendisiyle nasıl yakın ilgilendiğini, annesini ve onun kitaplarını askerlerin alıp gidişini anlatır. Duran ise annesinin yasemin fabrikasında çalışmaya gittiğini, Mirza dedesinin orda bekçi durduğunu, babasına gazoz getirdiğini. Adalet Ağaoğlu, hem bu öyküde hem de *Yüksek Gerilim*'de gazoz ve çocuklara değinir. Fakir olanlar için kapağı bile önemlidir. Ama Cem çok gazoz içtiğini fakat kapaklarını attığını söyler. Ayrıca bu öyküdeki önemli yan, 12 Mart'ın çocuk ve baba arasına girişine çocuk gözüyle bir eleştiri göndermesidir.

Burjuva Çevrelerinde Çocukluk

Dönemin kadın öykücöleri burjuva dünyasında çocuğu anlatırken onu daha çok bu günün psikolojik rahatsızlığı ile değerlendirir.

Füruzan'ın *Piyano Çalmak* öyküsünde, sürekli talihsizliğinden yakınan ve ilk kocasını, ondan olan kızını daha çok seven anne ile ikinci kocasından olan küçük kızı arasında geçer. Anne varlık görmüş konak kızı olduğunu söyler ve bu ikinci kocasının kendisine denk olmadığını tekrarlar. Mutsuzdur ve etrafını da huzurlu görmek istemez. Oysa küçük kız babasıyla ve ninesiyle olmaktan mutluluk duyar. Onun tek derdi giydiği erkek ayakkabılarının ağır oluşudur. Bu öyküdeki kızın annenin söylenmelerine aldırmaıışı ve babasının yanındaki sevinci diğer öykülerde devam etmez. Buraya şu ayrıntıyı da ekleyelim. Baba mezbahada çalışmaya karar verince anne buna çok bozulur. Çünkü o eski dönemindeki akrabalarıyla hâlâ görüşmekte ve bunu onlara anlatamıyacağını bilmektedir. Kavga çıkınca küçük kız kapının önüne kaçar. Burada ki fotoğraf, kapı önlerindeki çocuk silüetlerinin kaçış rengiyle tamamlanır.

Bir başka kadın yazar Leyla Erbil'de, burjuvanın küçük dünyasına çıkan, zengin işlenmemiş bir çocukluk karşımıza çıkar. *Bilinçli Eğinim* //de annesinin istediği gibi bir kız olmayan kadını görürüz. Anne, arkadaşının kızı Belma'yı örnek göstererek, kendi kızını ömür boyu içinden çıkamayacağı bir sorgulama ile baş başa bırakır. *Kutsal Aile*'de nine, baba, kadın, oğul ve bebek figürleri çocuk ve aile ilişkisinin ilginç bir açılımıdır. Devrimci olduğunu anladığımız oğul, babaya karşı çıkar. Baba tarih ve halk ilişkisinde halkın her şeyi bilmemesi gerektiğini düşünür. Anne aradadır. Nine göbeğini bula-madığını söyler ve sürekli tarihin ayrıntılarını anlatır. Öykünün sonunda bebek yere düşer. Sembolik anlatmada yarının önemsenmediği ortaya çıkar. Oğul bebeği bir müddet tutar ve bebek babanın elinden düşer. Şöyle bir anlama ulaşabiliriz. Devlet-tarih-toplum ilişkisinde yarın yani çocuk göz ardı edilir. Bir başka öyküsü *Tanrı*'da, Almanya'ya gidip ailesini unutan baba ve yuvayı diriltmek azmindeki anne arasında çocuklar yok olur gider. Füzan'ın çıkışsız çocukları, Leyla Erbil'de öykülerini büyüklerin elinde yitirmişlerdir.

Türk öykücülüğünün 1970'lere gelindiğinde daha kendine özgü bir alan belirlediği söylenebilir. Özellikle sosyal gerçekliğin kentli kişi içerisinde sıkışması, sıradan insanla birleşmesi ve doğal olarak Türkiye gerçeğinde yaşanan dönüşümlerle var olma çabası alanın ağırlığını belirler gibidir. İnsan ve mekân, insan ve toplum arasındaki alış veriş birçok yönüyle birçok açıdan ele alınmıştır. Taşranın merkezdeki mutsuzluğu ve merkezde bulunma arzusu, şehre erken ve geç gelenler arasındaki etkileşimler, çocuk özne aracılığıyla bu sözünü ettiğimiz ağırlığın yakalanmasında iyi bir örnektir. Eleştirilen veya takdir edilen taraflar içerisinde bu gerçekliğin öne çıktığını kaydetmemiz gerekir.

Ele aldığımız öykülerde, kız çocukları daha fazla yer tutmaktadır. Füzan'da babasız kız çocukları, denetim ve otoritenin dışındadırlar. Babası olanlar ise karşılaştıkları şehir kültürünü babaya karşı çıkararak yaşarlar. Baba, şehirde evden uzakta bir yerdedir ve sertliğin dışında sadece bir figüran gibidir. Anne bazı öykülerde silik bir durumda belirse de çocuğun yarın ve bugün tasavvurunda neredeyse baskın rol sahibidir. Çocuğun şehre öykünmesinde annenin bu alttan işleyen tarafı öne çıkmaktadır. *Benim Sinemalarım, Bir Evin Dıştan Görünüşü* gibi. Daha yaşlı ebeveynler, göçmen ailelerde vardır ve itirazsız otorite gibi görünürler. Ama çocuklar için varlık ailenin yoksulluğunu aşmaktır. Bu ailelerde sevgi ve anlayışın az da olsa bulunduğu nu da ekleyelim. *Parasız Yatılı* gibi. Çocuğa ad verme, geleneksel aktarmalar çocuğun yetiştirilmesinde neredeyse hiç yer almaz. Aynı yaklaşım Gülten Dayıoğlu'nun çocuklarında da vardır. Kız çocuklarının ezikliği, namusla kuşatılmışlığı sert sayabileceğimiz bir perspektifle sunulur. Sevinç Çokum,

H E C E Ö Y K Ü

gözlemleyen bir şefkatle çocuğa bakar. Adalet Ağaoğlu'nda kendi dışlarında bir hayatın çocukları etkileyişi verilmiştir. Ama ortak olan ailelerin mutlak bir otoritenin dışında kalıvermesidir. Bunu sosyal ve kültürel değerler diye de söyleyebiliriz.

Bir ikinci çevre olarak okul, çocuğun hayat içerisinde önünde bir örnek—tir. Füzüzan'da okul ve öğretmenler, sevgisizlik, eski giysiler nedeniyle hatırlatılan yoksulluktur. Merkezde taşranın varlığı parasız yatılı ile belirlenmiş gibidir. Diğer kadın öykücülerde okul çevresi daha arka plânda kalır.

Ele aldığımız dönemin kırsal ve şehirde belirleyen unsuru sokaktır. Füzüzan'ın çocukları evin o dar etkisini sokakta yıkarlar. Eve karşı gelmek, yoksulluğa ve de horlanmışlığa uzak durmaktır. Gülten Dayıoğlu'nda kız çocukları kırsalda sokağın sınırlı çevresinde evlerde yaşarlar. Orada kendilerini ifa—de edemezler. Aynı durum *Sessizliğin İlk Sesi*'nde de anlatılır. Dolayısıyla ev boğucu bir yer olarak tanımlanır.

Türk öykücülüğünün kısa bir kesitinde ve birkaç kadın öykücüde tespit etmeye çalıştığımız çocukluk, şehir ve kırsalda kendi yazgısı içinde kaybolan bir dönem olarak aktarılmıştır. Geleceği aydınlık birkaç çocuğun öyküsü anlatılmışsa da ağırlık kötü yazgı üzerinedir. Bu da ağlayan çocuk resmiyle eş—zamanlıdır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Adalet (1981), *Sessizliğin İlk Sesi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
Ağaoğlu, Adalet (2004), *Yüksek Gerilim*, Alkım Yayınevi, İstanbul.
Çokum, Sevim (2003), *Bir Eski Sokak Sesi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
Dayıoğlu, Gülten (2004), *Geride Kalanlar*, Altın Kitaplar, İstanbul.
Erbil, Leyla (2004), *Hallaç*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
Erbil, Leyla (1968), *Gecede*, Adam Yayınları, İstanbul.
Füzüzan (1996), *Parasız Yatılı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
Füzüzan (1996), *Kuşatma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
Füzüzan (1996), *Benim Sinemalarım*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

H E C E Ö Y K Ü

NECATİ MERT

ÖYKÜLERİMİZDE ÇOCUKLUĞA KAÇIŞ VE SİĞİNİŞ

er çocukluk öyküsü, çocukluğa kaçış ve sığınma öyküsü müdür?

17 Ağustos Depremi'nden sonra biz Adapazarlılar şehirden kaçtık. Kimimiz köylerdeki baba evlerine çekildi, kimimiz kenarlardaki eski ahşaplara girdi, çoğumuz da çadırkentlere sığıştı. Ne ki şehir, yıkık şehir bile baskın geldi, döndü. Evleri yıkılmayanlar evlerini güçlendirerek döndüler evlerine. Yıkılanların bir kısmı uydukentlerde şimdi, ya da evleri eski mimariden kısmen ilhamla yapılmış sayfiye sitelerinde. Bunların kaçışı, içinde dönüşü de barındıran bir kaçış. Bir çeşit soluklanma. Akıllanış. Vazgeçiş var ama, geçici bu. Sığınmacılar, bence gidip de dönmeyenler. Onlar baba evlerine yerleşti, yahut o evlerin tıpatıplarını yaptılar, kırsala da yerleştiler bir iyice. Geçmiş ululamaktalar adeta. En koyusundan muhafazakârlık.

Böylesi bir muhafazakârlık öykümüzde pek yok. Ağırlıklı olan, dönüşlü kaçışlar. Dönüşlerse çeşitli.

Akla gelen ilk isim, Ömer Seyfettin. "Genç Kalemler" dönemindeki öteki öykülerine kıyasla pek masum görünür "Ant" (1912). Arkadaşlık, yardım-severlik temalarında gezinir, güçsüzün korunmasını telkin eder. Bu kadarıyla, dönemin dağdağasından mutlu geçmiş'e çocuksu bir sığınış gibidir. Ama öykünün her baskıda yer almayan finalinde o mutlu geçmiş'le Türklük arasında doğrudan bağ kurulur; "mazi" siyasi fetiş olur bir anlamda: "[D]erinkliklerine yuvarlandığımız karanlık uçurumun ... dibinde ... kıvranırken saf ve nurdan mazi ... karşımda açılır. Beni müteselli ve mesut eder..." Böylesine kalın çizgi "Falaka"da (1917) yok. Ancak, bir iç hesaplaşma olduğu da açık: Yaptığı muziplik, anlatıcının kalbini sızlatır hâlâ. "Hocalıktan kovulan, ihtimal aç kalan" ihtiyarın hayali dikilir karşısına. Ve "zaman geçtikçe hafifleyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı duyar". Ömer Seyfettin, bu hesaplaşmanın dışında mıdır? "Kaşağı" (1919) üzerinden de, "İlk Cinayet" (1919) üzerinden de sorulabilir benzeri sorular. "Falaka" falakasız eğitimden duyulan şüphenin öyküsüdür biraz. "Kaşağı", otoriter dönemin "baba" simgesi üzerinden eleştirisi. "İlk Cinayet"te günah çıkarma psikolojisi vardır; sanırım faili meçhulleri bol bir siyasetle yüzleşme ihtiyacındandır bu

da. Tahir Alangu, Ömer Seyfettin'in bu çocukluk yılları öyküleri için şunları yazar: "[Z]aman zaman çağının sorunlarının getirdiği sıkıntılardan kaçmak için ... çocukluk hayatının masal cennetine, sert çatışmaların, maddi ve manevi azapların bulunmadığı bir dünyaya sığınıyordu."¹ Bu sığınmanın kişisel- den siyasala çok yönlü olduğunu düşünüyorum.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın sadece öyküleri değil, hemen bütün eseri bütünüyle çocukluğa, hatta bir "geçmiş zaman"a kaçıştır. Kendi zamanından şikâyetinin yüksekliğini gösterir bu. Yüksekliğin bir kanıtı da şudur: Osmanlı'nın en parlak dönemine uzanmaz Hisar, kendisinin de bir ucundan tanıklık ettiği çöküş dönemine razı olur, o dönemde bile bir olgunluk bulur. İlginç, tuhaf, sembolik, yarı deli kişileriyle dikkat çeker öyküsü. Her biri sanki kendi cennetlerinin peşindedir. Sözelimi *Ali Nizamî Beyin Alafrangalığı ve fieyhliği*'ndeki (1936) Ali Nizamî Bey "alafranga muhit içinde yaşayanların en alafranga olanlarından biri sayıl(makla)" mirasyedi savurganlığı içinde yaşar. Kumar oynamak, resim satın almak, çiçek, kuş, müzik, at, araba vb. merakları vardır. Giyimi Mir'den, ayakkabıları Heral'den, "belki kırk çift, belki kırk çiftten de fazla"dır. Fakat öykünün ikinci bölümünde Bektaşî şeyhliğine savrulur Ali Nizamî Bey. Miras erimiş, ona da şeyhlikten başka çare kalmamıştır. Ali Nizamî Bey gülünçtür. Onu gülünç yapan, modernliği de muhafazakârlığı da şekilden öteye düşünememesidir. Hisar'ın eleştirisi bunadır. Yalnız, şekilcilikten kurtarılmış muhafazakârlık da önerilir. Ali Nizamî Bey'in annesi Hatçanımefendi ile eski lalası Hüseyin Efendi bu önerinin figürleridir. Dil de bu yöndedir. O kadar ki iç içe geçmiş bileşik, sıralı, girift cümleli bu dille Ali Nizamî Bey'in kendisi de dahil, bir dönem iyice mistifiye edilir.

Memduh Şevket Esendal'ın dönemle ilgili derinden şikâyeti yok. Ya da şöyle: Şikâyetini açıkça söylemekten çekinmiyor. Bu yüzden, çocukluk anılarına dayalı hayli öyküsü olduğu halde bunları kaçış veya sığınma psikolojisiyle açıklamak güç. Sözelimi "Kardeş Çocukları"nda (*Bizim Nesibe*, 1985) baştan geçinemezlerken sonradan geçinir olan, hatta birlikte şehit de düşen iki kardeş çocuğunu ele alır Esendal. "Bir Çocuğun Hikâyesi"nde (*Bizim Nesibe*, 1985) işlenen, yoldaşlık temasıdır. Türkmen gelinle Türkmen kaynana ve bir çocukla bir köpek arasında iki koldan yürür dayanışma/arkadaşlık. "Çocuklara Hikâye"de (*Kelepir*, 1986) bir yılanla kartalın boğuşması vardır. "O Yıllarda" öyküsünde (*Kelepir*, 1986) piliçlere dadanmış bir kedinin kasap artıklarıyla beslenerek tembelleştirilip soysuzlaştırılması anlatılır. "Çocukluk"ta (1949) küçük bir taş üstünde küçük zıplayışlarla oynayan çocuğu inandırmaz gerekçelerle güya uyaran büyüklerin halleri sergilenir. Bunların, yazıldıkları dönemden kopuk olduğu söylenemez şüphesiz. Geçimsizlik küreseldir. Coğrafya parçalanmıştır. Acımasızlık ve açgözlülük egemen-

dir. Ne ki "Geçmiş böyle değildi" demez Esendal. Çocukluğu iyi yanıyla da kötü yanıyla da görüp öyküye öyle aktarır. Hatta tercihini yeni'den yana yaptığı da olur. "Çocukluk"ta şöyle cümle var örneğin: "Hepsi yalancı idiler. Yaşlılar gençlerden daha yalancı." Hele "Bayram Günleri" (1913) öyküsü ilerlemeci bir kaleminden çıkmış gibidir. Anlatıcı, "şu son otuz kırk yıl içinde kolu ve gönlü güçlü adamlardan pek çok ziyanımız" olduğunu kabul eder. "Avrupa'nın salon adamlarının taklidi" ile oyalanıldığını düşünür. "Kazandık mı, kaybettik mi?" diye sorar. Fakat bayramda bayramyerinde geçmişe göre hem daha bol hem daha sevinçli ve sağlıklı çocuklar görünce sevinir.

Oktay Akbal büyük kent yazarıdır. Ancak devinen kent değildir yazdığı. Kentteki yalnız anlatır. Kahramanları hayallerde, kitaplarda, bir de çocuklukta yaşar genellikle. Bu yüzden Abdülhak Şinasi Hisar'ı çağırır Oktay Akbal. Bir farkla ki geçmişe sığınmaz, geçmişe büyültmez; öyküsü sadece "kaçış öyküsü" izlenimi bırakır. "Dondurmak Sinema" (1947) şöyle başlar: "Hikâyemin bugünün insanlarına bir masal gibi geleceğini biliyorum. Ama ben bu masalın içinde yaşadım." Sonra, yaşanılanlar anlatılır. Bittiği yerde ise şu cümle: "Eski zaman masallarının insanlarına benzeyen bu adamlar sonra birdenbire nasıl yok oldular, bunu bir türlü anlayamadım." Ağta yol açmaz Oktay Akbal'da "geçmiş". Hiç mistifiye edilmez. Cümleleri de zaten mutlulukla hüznün, hayaller gerçeğin arasında yaşayan kişilere pek uygundur: kısa, devrik, kesik...

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun "Bir Fotoğraf Canlanıyor" (Bir *Tespîh Tanesi*, 1951) adlı öyküsünde anlatıcı, yolda, çamura bulanmış bir kartpostal bulur: "Altı kişidirler. Bir aile fotoğrafıydı herhalde. Şu ortadaki kır saçlı adam babaları olmalıydı, yanındaki başörtülü kadın anaları, ötekiler de çocuklar: Üçü erkek, biri kız." Anlatıcı, fotoğrafı alıp eve getirmekle geçmiş'e yolculuğa hazırlanır; ne ki fotoğraftakiler geçmiş'teki kendi şimdi'lerini anlatarak anlatıcının önüne geçer. Baba, babasından fazla destek görmemiş, "tesadüflerin yardımı ile bir memuriyet elde etmiş" biridir; ama çocuklarına fazlasını vermiştir, buna inanır, örnekse fotoğraf: "Kızım bak nasıl gülüyor. O gün ne kadar sevinçliydi. (.) Oğlanları sorma, onları sokaktan güç eve sokup giydirebildik. Bak büyük oğlanın kravatı da biraz eğri." Olanlar sonra olur: Büyük oğulun kunduracılıkla başlayan hayatı serserilikle sürer; ortancanın yatılı okulda kleptomancılığı ortaya çıkar; küçüğü doktor olur, ama çağrıldığı veremli fahişeyi kız kardeşi olduğunu görüp bir iğneyle öldürür. Kardeşler birbirini suçlar, babayı suçlar bu öyküde, düzenin, sosyal şartların suçlandığı da olur. Özetle, yolculuğa çıkamaz anlatıcı. Ailenin fotoğraftan sonraki hayatı bambaşkadır. Geçmiş, çocukluk dışındaki geçmiş, fotoğrafta görüldüğü gibi değildir. Ya da şöyle: Anlatıcı için de geçmiş, kaçılacak geçmiş, sadece çocukluktan ibarettir.

H E C E Ö Y K Ü

Ziya Osman Saba'da ise çocukluk, sonrasından koparılmaz; öykü mutlu bir geçmiş zaman içinde yürür. Abdülhak Şinasi Hisar'ı hatırlatır. Şimdiki zamanla ilgili göndermeler de Hisar'daki gibi yumuşaktır. Sitemi aşmaz. Eleştirisini, neredeyse geri çekmeye hazır bir tonda yapar Saba. "Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi"nde (1944) anlatıcı, duvarları hep güler yüzlü ve mutlu insan fotoğraflarıyla süslü bir dükkâna girer, o da fotoğraf çektirecektir. Üstelik şairdir; "zaman gelir" bu fotoğrafa edebiyat tarihinin ihtiyacı olur, diye de düşünür. Poz vermeye çalışır. Beceremez. Şu cümlelerde hem şimdiki zamana o yumuşak eleştiri vardır hem de mutlu geçmiş: "Benim asıl mesut zamanlarım ne oldu? Niçin asıl o zamanlar resim üzerine resim çıkartmadım? Niçin her hafta fotoğrafçıya uğramadık?" Bir başka öyküde, "Neveser"de (1950), bir vapurla bir insan hayatının hemen paralel yürümüş geçmişi anlatılır. Örnek: "Neveser artık talebelik günlerimin vapuru olmaktan çıkmış, beni artık işime götürüp getiriyor, Neveser artık eksilenlerin arasına karışmış anneannemin 'vapurda üşürsün' diye elime zorla verdiği, kolumda bir pardösü ile bindiğim vapur olmaktan çıkıp..." Çıkılan şey övülür hep; sözelimi Neveser'in orta salon perdeleri: "[P]üsküllü perdelerinde, geçmiş bir devri hatırlatan o eski zaman zarafeti vardı." Olunansa eleştirilir: "O, şimdiki vapurlar gibi, iskelelere ateş alırcasına yanaşıp kalkmıyor, hareket saatinden daha evvel gelip ... bekliyor, kimseyi koşturmuyor, kimseye vapur kaçırtmıyordu". Fotoğraf, önemli. "Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi"ndeki kadar fonksiyonel olmasa da "Neveser"de de var. "Ev"de (1957) de anlatıcı çocukluğunun geçtiği eve gider hayalen. "Yıkılalı, yıkılmasıyla açılan yere . büyük bir tütün deposu kat kat yükseleli yıllar olmuş doğduğum eve, kim bilir hangi mucize ile, dünyada olmazın kim bilir nasıl oluvermesiyle ayak atmam, geceye, uyunulacak saatlere rastlasın istemem elbette." Hatırlar. Hatırlar. Hatırları dergiler, kitaplar, bir de fotoğraflar kışkırtır hep: "Yoksa ... duvarda büyük çerçeveleri içindeki fotoğrafları mı fark edeceğim? Öyle olacak." Dergiler üzerinden söylenenler ise özlenen çocuklukla ilgili: "[R]esimlerine bakarken eskiden duyup düşündüklerimi bir daha hatırlamak, böylelikle, çocukluğumu içimde birazcık daha olsun bulmak için karıştırırım." Vaktiyle şiir denemiş bir arkadaşı vardır anlatıcının, şöyle demiştir: "Şair olsaydım, insana muhabbetlerinin hülyalı sahillerinde kâşaneler kurardım." Öykünün finalinde bu sözü tekrarlar anlatıcı, özüne katılır, ne ki: "Dünyada olmak istediğim biricik şeyin zorluğu ... hele sahilleri hiçbir mimarın, üzerine değil kâşane, kulübe bile kuramayacağı öylesine uçsuz bucaksız bir kumluk halinde belirmiş, bu imkânsızlığın acısı benim de içime o kadar işlemiş ki şimdi..." Geçmişe ve çocukluğa sığınış bu öyküde toplumsalın yanı sıra özel sebeplere de dayanmakta. Ev üzerinden anlatılması bundan olmalı.

Nezihe Meriç'in "Öğretmen" (*Bozbulanı* 1953) öyküsü ilkokulda bir Resim-İş dersinde geçer. Aylardan şubattır. Öğretmen genç bir kız. Sınıf kıpır kıpır. Çocuklar birbirleriyle didişmekte. Öğretmen bahar hasreti içindedir sürekli; tuhaftır bu: "Şubatın en soğuk günlerinde bahardan söz etmek için genç kız olmak gerekir." Sevgisiz büyümüş arkadaşı Aliye'yi hatırlar öğretmen: "Bu Aliye hiçbir zaman sevmek nedir bilmeyecek. O sadece sevdalanacak." Oysa sevmek dendiğinde "çiseleyen, çimlenen, gülümseyen bir şeyler" geçer öğretmenlerden. Çocuklarsa. Her birini tanıdıklarından birine benzettiğinde hemen hepsini sevgisiz bir geleceğin beklediğini görür. Kendi kendine sorar: "Yoksa hiçbir şey değişmiyor mu?" Değişmeyen ne? Sevgisizlik. Öğretmen bahar hasreti içindedir; kıvıl kıvıllıklarıyla, kıpır kıpırlıklarıyla bugünün baharı çocuklar da didişmek' geçmiş çocukluklarını arayacaklardır gelecekte.

Sait Faik, "Çarşıya İnemem"de (*Alemdağ'da Var Bir Yılan*, 1954) ineme-nedenini öykünün sonuna kadar söylemez. Sağa sola borç mu yapmıştır? Karamanlı bakkalın görgüsüzlüğü, mezecinin açgözlülüğü, fırıncının doğa düşmanlığı, kasabın hilekârlığı mıdır? "Hayır değil, değil, şimdi çarşıya insem bakkala 'vay Barba Niko!', kasaba 'vay usta Haralambo!', fırıncıya 'ooo Abdülkadir efendi!' diyeceğime emin olun." Yasaklar mıdır? Belki. "Ah bu yasaklar! Kendi kendimize, başkasının bize, bizim başkalarına, devletin tebaasına, tebaanın devletine, belediyenin hemşerisine, hemşerinin belediyeye koyduğu, koyacağı yasaklar." Fakat başkaları da vardır çarşıda. Anlatıcı/Sait Faik indiğinde bunlar için iner çarşıya; bir bakıma şimdiki zamanın bozulduğundan onlara kaçır/sığınır. Her biri bir hikâye ustasıdır bunların: Berber Hilmi Efendi, Sütçü Pandeli Efendi, kahveci İskanavi Efendi. Hele bu İskanavi Efendi: "Harplerin birinde harp boyunca bir tavan arasında saklanmış-tır. Mütarekeden sonra meydana çıkmış. Tavan arasında geçen günlerini hikâye etmiştir." Bu hikâyelerden birinde İskanavi Efendi tavandaki bir delikten sofraya bıçak atar, sonra da saplandığı peynir kalıbıyla birlikte yukarı sofraya başındakilerin hayretiyle çeker ki pek hoş, pek eğlencelidir. İskanavi'nin kahvesine her gidişte bu hikâyeyi anlattırır Sait Faik. Hikâyesiyle, eğlencesiyle, serüveni ve kahkahasıyla var bu öyküde çocukluk.

Onat Kutlar'ın öyküsü "Horozlar"da (*Is h a k*, 1959) çocukluk; masal ögesi, rüya mantığı ve bilinçaltı olarak çıkar. Ramazandır. İftar vaktidir. Babaanneyle çocuk evde, taş avludadır. Baba ile annenin gecikmelerine sinirlenir babaanne. Çocuk sayılar sayarak oyalamak ister babaanneyi; tam o sırada gelir baba ile anne, çocuk yine kararlıdır: "'Beş yüz sayınca top atılacak!' diye bağırdı çocuk. Saymaya başladı." Saymasıyla olanlar ise masalların dünyasıdır: Kapıdan serinlik gelir. Aslanağızları açar. Bahçe musluğu şırıltıyla akar. Devamı öyküden: "Eski bir cami avlusunun, kenarlarını otlar bürümüş bir mescit havuzunun sessizliği geldi, kıvrıldı, uzandı. Çocuk, küçük, gümüş saplı anahtarlar gibi sa-

yıları bir yana yığıyordu. Yanındaki küme gittikçe çoğaldı, sofraya doğru yayıldı." Dört yüz kırk bire, dört yüz kırk ikiye gelir çocuk; o sırada, yine öyküden: "Babanın peçetesinin kenarına iki anahtar düştü." Çocuğu masalların çocuğu yapmakla kalmaz, Onat Kutlar'ın öyküsüne de "sihirli, şiirli bir hava katar" bu dil.² Yüz yaşına yaklaşmış babaanne de kendince katılır çocuğa. Şöyle ki Ethem Efendi'nin babaanneyle evlenmek istediği ortaya şaka yollu atıldığında babaanne kümesteki horozları uyandırmak ister hemen. Fakat "aile çevresinin dar kalıpları içine düşüp" utanır, olup biteni "Yaa, işte böyle!.." diye bitirmeye çalışır. Bitiremez. Dahası horoz gibi ötüp kümesteki horozları da uyanır. Babaanne bilinçle bilinçaltı, gerçekle hayal arasında gidip gelen bir kahraman. Yaşı var; annenin diliyle: "İyice bunamış." Ne ki toplumsal denetim de realite. Bu yüzden, babaanneyi, Vedat Günyol'a katılarak, "kendinden, daha

Selim İleri

doğrusu toplumun kendine biçtiği kalıplardan sıyrılmak çabası içinde"³ diye nitelemek yanlış olmaz.

Selim İleri, "Gelinlik Kız"da (*D o stlukların Son Günü*, 1975) Nuhbe Hanım'lı, İffet Hanım'lı ve İncila Abla'lı bir evi öyküler. Ev, anlatıcıyla annesinin zaman zaman gittikleri evdir. Ev olsun, evin eşyası, evin âdetleri, ev halkı olsun hâlâ saygı uyandırır anlatıcıda. Hatta zaman: "[Y]ağmurlardan bile gönenirdim. Bu yağmurlar ergenlik yıllarımdan ve şimdinin yağmurlarına yabancıdır. Rüzgâr

üşütmezdi; soğuk rüzgârlar yağmurluğumun yakasını, eteklerini açıp uçurtmazdı." Dışa, hayata kapalıdır adeta bu ev: "Dışarıda yaşanan kalabalıklardan, eğlencelerden, sevinçlerden, hatta üzüntülerden ve kederlerden bu eve sızabilen bir tek bizlerdik: Annemle ben." Geçimleriye: "İncila'nın, babasından kalma azıcık emekli aylığına, dul ve yetim maaşına İffet hanım'ın zorlukla sattığı işlemelerin, göz nurunun, el emeğinin pek ucuza gider karşılığını eklerdi." Çocukluğunun bu evini anlatıcı için unutulmaz kılan, biraz da İncila olmalı: "İncila Abla, geçmiş zamanlardan kalma bir peri kızı gibiydi. Kızıl saçlarını omuzlarına döker, ağır ağır tarardı. (.) Onunla birlikte olmaktan mutluluk duyardım. İlişirdim kucağına." Ev, anlatıcının, sığındığı, özlemini çektiği ev olduğu gibi, hane halkının da sığındığı evdir. Farkındadırlar zamanın. İncila ut çalar, söylediği türkü de şudur: "Çek deveci develeri engine / Şimdi rağbet güzel ile zengine." İncila'nın kısmeti çıkar: Cahit Ağbi. Mühendistir. Eve gelir gider, İncila'yla limonlukta ut çalar, şarkı söyler ikisi. Ama beraberlikleri çok sürmez, nişanlanmadan ayrılırlar. Cahit, İncila'nın türküsünü doğ-

rularcasına evlenir başkasıyla. Anlatıcı, düğünlere gitmez olur bir daha. "İçinde akide şekerleriyle bir tek lokumun olduğu pembe kâğıdı" açmış, içinde İncila'nın "soluk baskılı fotoğrafını" görmüştür.

Tarık Dursun K.'nın öyküsü "Yeni Zaman Denizsizi"nde (*imbatla Dol Kalbim*, 1982) anlatıcı eski bir İzmirlidir. İstanbul'dan bir gelişinde yokuşun sonundaki evlerine çıkar. "Eve iyi baktıklarını söylemeliyim. İçindekiler, kim bilir kaçınıcı kiracılardı." Çocuklar kapı önünde evcilik oynamaktadır; onlara katılır, ardından hatıralar sökün eder: Komşuları, yangın yerinde ateş yakmış çingeneler, tütünde çalışan güzel kızlar, Alman savaşı, vesika ekmeği, limana gelen gemiler, resimli romanlar, sinemalar, filmler... Şimdiki zamanla çocukluk iç içedir bu öyküde. Yokuştan inerken, "Ferihan'a benzeyen sarı bir genç kız" geçer anlatıcının yanından, "başının üstünde bir karniyarik güveci" vardır, az aşağıdaki fırına girer. Ama kız nasıl "Ferihan'a benzeyen kız" ise fırın da "az aşağımızdaki" fırındır. Sigarası için fırının önünde ateş ister anlatıcı; bu arada fırıncı ile arkadaşı, yabancıya çay söyler, okuyalım: "Karşı kahveden ... üç çay getirdiler. Rengi irin sarısıydı, kokusu değişti. 'Adaçayı' dedi fırıncı. 'Çaydan iyidir, iç!' Çocukluğumun adaçayını yudum yudum koklayarak içtim." İç içelik, anlatıcının çocuklara katılışında da görülür. Kapı tokmağı çevrilir, anne olan çocuk sorar: "Hava soğuk. Üşüdün mü, acıktın mı, uzun yoldan mı geldin?" Anlatıcı: "Hava soğuk. Üşüdüm. Karnım da çok acıktı. Ta İstanbullardan geldim." Anne çocuk: "Gir, gir! Ah, rengin uçmuş soğuktan. Dışarıda hava hep kötü. Yağmur yağıyor kaç gündür. Sana bir tarhana çorbası pişireyim de iç, için ısınsın." Ve şu cümle: "Bir adımda çizgiyi aştım, içeri girdim." Öykü, "Yeni Zaman Denizsizi" dışarının kötülüğü üzerine kurulu. Ya da şöyle: yeni zaman'ın. Finalde eski İzmir'den başka hatırladıkları da olur anlatıcının: Şükran Kıraathanesi, Atıf Bey'in lokantası, Etiman Kitabevi'nin sahibi Altan Bey. Amma! "Deniz mi? Hangi deniz, ne denizi? İzmir'de deniz meniz yoktur." Denizsizlik, dışarının, yeni zaman'ın kötülük simgesi oluyor.

Cemil Kavukçu'nun öyküsü "Şimdi Öldün Sen"de (*Temmuz Suçlu*, 1990) anlatıcı, çocukluğunun geçtiği eve gelir yıllar sonra. Önünde durur. Kapıya bakar. Annesinin sesini duyar gibi olur: "Ellerin yine sokak kokuyor, iyice sabunla." Etraf bakımsızdır, dağınıktır, bahçeyi arsız otlar sarmıştır. Oysa "bir zamanlar..." Anlatıcının gözüyle bu iki zaman ve insanları şöyle: "Duvarsız, tarabsız, çitsiz, sınırsız bir yerdi. Burada, bu cennette, şimdi nerde olduklarını, ne yaptıklarını, ne düşündüklerini bilmediğim insanlar bir zamanlar yaşamlarının en mutlu anlarını yaşamışlardı. Şimdi belki de daha büyük ama kalın duvarlarla çevrili bahçelerde yaşıyorlardı. Kim bilir ne acılar çekiyorlardı." Acı çekmeleri, "kalın duvarlarla çevrili bahçeler"den olmalı. Bahçe, "Şimdi Öldün Sen"de yasakları olan bir yerdir. Küfür yasaktır bahçede. Ateş yakmak, dal kırmak, sa-

pan yapmak... yasaktır. Yasakları koyan, anlatıcının annesidir. Bahçeye alınan her çocuk da uymak zorundadır yasaklara. Gelgelelim bu "ulu terbiye sınırları içinde sürüp gitmez" hayat, okulla birlikte "bahçe dışına" çıkılır, sigarayla, "açık saçık resimler"le tanışılır, bir de "yarım yamalak da olsa 'hakkını arama' kötü alışkanlığı" edinilir. Anlatıcının diliyle: "Bahçemizin duvarlarının yıkıldığı günlerdi o günler." Lakin toptan yıkılmamıştır. Şöyle ki anlatıcı Kızılderili olduğu günlere dalıp gittiği sırada "Dur!" sesiyle önü kesilir, "Kimsin? Apaçi arazisinde ne arıyorsun?" Oyunda bir çocuktur. Anlatıcı da oyuna katılır; ama o "her sorunun kaba güçle çözüldüğü ve güçlü olanın kazandığı bir kovboy kasabası"nda görür kendini, "bir serseriye ders vermeye hazırlanan kovboyla uzun süre bakışır(lar)", karşısındaki sorar: "Ne susuyorsun?" Kızılderilidir, okunu çevirmiştir; "Düşmansın sen! Buraya nasıl girdin, konuşsana." Yayı gerer, nişan alır, oku atar. Ok, anlatıcının "ince söğüt dalı yağmurluğunun eteğine değip yere düş(er)." Çocuk: "Şimdi öldün sen!" O sıra, bahçe kapısında dikilen kadını görür anlatıcı. Annesi gibidir. Adıyla da çağırır. Ve seslenir: "Hadi yemek yiyoruz. Ellerini iyice sabunla." Devamı da şöyle: "Ellerime baktım. Sokak mı kokuyordu? Küçük Kızılderili elindeki yayı atarak koştu. 'Tamam, geliyorum anne.'" Bahçe-sokak ekseninde yürür öykü. Ancak Cemil Kavukçu çocukluğun ne sadece bahçesine gider ne de sadece sokağına. Bahçeyi, sokağın tehlikesine karşı kurulmuş yapay bir "cennet" olarak görür, bunu yanlış bulur. Yanlış, ikisinin birbirinden bağımsız düşünüknesindedir, buna dikkat çeker, dolayısıyla eğitim anlayışımızı eleştirir. Çocukluğa gidişi kesinlikle ne bir kaçış ne de sığınma. Eleştirisi bugünle sınırlı değil çünkü. Süregelene. Süregelen parçalanmışlığa.

Kaçış/sığınma edebiyatının temelinde egemen yapıdan ve egemen ideolojiden hoşnutsuzluk vardır. Ancak bu edebiyat, hoşnutsuzluğu doğrudan değil de tarihe, fantastiğe veya çocukluğa kaçarak dile getirdiğinden son tahlilde mevcut yapıya teslim oluşu içerir. Bu bağlamda muhafazakârdır. Ancak bizim öykümüz için ilginç olan şudur: Kendilerini muhafazakâr saymayan ve kendilerini muhafazakâr bilmediğimiz öykücüler de çocukluğu bir kaçış, bir sığınma psikolojisiyle anlatmaktalar. Mevcudu doğrudan eleştirmekten onları engelleyen nedir? Bana öyle geliyor ki böyle bir eleştiri onları laik ve çağdaş ve serbest olanla, yani modernlikle yüzleşmeye zorlayacaktır. Bu göze alınamıyor. Sınıfsal bakış eksikliğinden olmalı.

İstisnalar yok mu? Var tabii. Ele aldıklarımız arasında da var, almadıklarımız arasında da. Onlar zaten bir kaçış veya sığınma psikolojisiyle anlatmıyorlar çocukluğu.!

Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin/Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May, İstanbul, 1968, s. 463.

² Vedat Günyol, *Dile Gelseler*, Cem, İstanbul, 1984, s. 211.

Vedat Günyol, a.g.e. s. 209-210.

KÖKSAL ALVER

ÇOCUK GÖZÜ

Çocukluk edebiyatın vazgeçilmez anlatısı ve malzemesidir. Edebiyat için bir ana uğraktır. Edebiyatçı için çocukluğa değinmek sanki bir zorunluluktur. Çocukluk edebiyatçının anlatı yükü olmuştur. Yüğü taşımak ve boşaltmak zorunda kalan edebiyatçı, çocukluğu başlı başına bir dünya olarak sunmaktadır. Böylece çocuğun gözünden hayat ve ilişkiler başka bir anlama kavuşmaktadır. Orada bir yerde duran, geçmişte kalan bir dönemi günün gözü ve duyarlılığı ile değerlendiren yazar, hem özlemlerini ve beklentilerini dillendirmektedir. Bu anlamda çocukluk edebiyatçının dünyayı değerlendirmesi, hayata baktığı yeri bulması açısından hayli işlevsel bir alana işaret etmektedir. Hayata çocuk penceresinden, çocuk gözünden bakan edebiyatçı başka bir gerçekliği de dillendirme yolunu seçmektedir.

Çocuk gözünden dünya ne kadar gerçek dünyadan uzaktır? Neden çocukların gözünden çizilen dünya kendi bağlamında yeni bir gerçeklik düzlemi olmasın? Hep büyüklerin oluşturduğu, düzenlediği dünyada çocuk da başlı başına bir özne olarak yer alamaz mı? Çocuk edebiyatı çocukluğu edebiyata taşıyarak onun kendi özelinde bir dünya, algı ve anlam oluşturduğunu söylemektedir. Çocuk gözü gerçekte hayat ilişkilerinin ne olduğunu doğrudan büyüklere ve tüm insanlara göstermektedir. Bu anlamda hayata yön veren ilişkilerin eleştirisini de kolaylaştırmaktadır. Çocuk gözü başlı başına bir eleştiri olarak da kabul edilebilir. Kendini eleştiriden uzak bir düzlemde konumlandıran büyükler, çocuk gözünde kendi gerçekliğini, en azından bu gerçekliğin bir kısmını görebilir. Dolayısıyla çocuk gözü tam da hayatı gözlemleme ve anlama yolu olabilir.

Çocuk gözü bir anlamda kuşaklar arasındaki bakış farklılığını, duygu dünyasını ve gözlemi öne çıkarmaktadır. Her bir kuşak kendi zemininden, kendi gerçekliğinden hayata ve ilişkilere bakmaktadır. Çocuğun da kendi gerçekliği olduğunu gösteren edebiyat, farklı gerçekliklere ayna tutmuştur. Edebiyat, çocuğun dünyasını, bakış açısını, kriterlerini hem çocuk dilinden hem de çocuğa tercüman olan büyüklerin dilinden sunmuştur. Artık klasikler listesine girmiş olan *Küçük Prense* çocuk gözü farklı bir dünyayı anlatmıştır. Büyüklerle çocuklar arasındaki farklı bakış açısını belirginleştirmiştir. Büyüklerin çocukların dünyasını anlamadığı tartışılmıştır. Böylece hayata dair yorumla-

malarda çocuk gözünün de kendine ait bir gerçeklik oluşturduğu ifade edilmiştir.

Türk edebiyatında çocuk gözü hem çocuk öykülerinde hem de çocukluk dönemlerini anlatan yazarların bazı metinlerinde öne çıkmaktadır. Bu öykülerde çocuğa ait dünyanın tüm halleri izlenmektedir. Çocuğun öfkesi, kıskançlığı, beklentisi, hayalleri, sevgi ve nefreti öykü dünyasına değişik bir bakış armağan etmektedir. Duygu ve düşüncelerin yalın bir şekilde ortaya çıktığı düzlemde çocukluk gerçeği kendini belirginleştirmektedir.

Çocuk gözü Vüs'at O. Bener'in *Havva* öyküsünde öne çıkarılmaktadır. Bu öyküde bir çocuğun bir başka çocuk hakkındaki duygu ve düşünceleri anlatılmaktadır çocuğun dilinden. Evlerinde kalan Havva hakkında hep olumsuz dü-

£

Vüs'at O. Bener

şüncelere sahip olan anlatıcı çocuk, onun ölmesini istemektedir. Çocuğun nefretini, kıskançlığını, kötücüllüğünü öne çıkaran öykü çocukların da tıpkı büyükler gibi kimi zaman duygularına dizgin vuramadığını, düşüncelerini tartamadığını göstermektedir. Kendisini öne çıkarmak için hep günah keçisi üreten zihin, ötekini kötüleyecek, mahkum edecektir. Öyküde Havva adlı hasta kız ötekileştirilmiş ve anlatıcı çocuk ve annenin insafına terkedilmiştir. Havva onların gururunun okşanmasının bir yoludur aslında. Kendilerinin ne kadar temiz, önemli ve medeni olduğunun delili olmaktır hastalıklı ve kirli Havva. Havva'nın ölmesini yahut evi terk etmesini isteyen kahraman, gerçekte o hastalıklı bedende kendi iktidarını tescillendirmektedir. Havva, hep orada olmalı, göz önünde bulunmalı ancak hep bu haliyle var olmalıdır. Eşitlenmemeli, eşit bir zemi-

mini p a y l a ş m a m a h h e p n m h t a ç o l m a h d i L \ A c a b a ü s t ü n l ü k t a l y a c a k b i r ö t e k i k a y b ı n d a n ö t ü r i i m ü y o k s a n e k a d a r k ö t ü d ü ş ü d ü ğ ü n ü n f a r k m a v a r m a s ı n d a n d o l a y ı m ı ö y k ü n ü n s o n u n d a a n l a t ı c ı ç o c u k H a v v a ' n ı n ö l m e s i n i i s t e m e m e k t e d i r \ G ö r ü l e n o i ç i d ü ş t ü ğ ü b o ş l u k a y m z a m a n d a k e n d i h a t a s ı n ı n d a a ç ı ğ a ç ı k m a s ı n a n e d e n o l m u ş v e b i r b ü y ü k p i ş n m ı h k s u ç l u l u k u t a n m a ö n e ç ı k m ı ş t ı r . S ö z k o n u s u ö y k ü ç o c u k l u k ç a ğ ı n d a k i ü ü ü k ü ç i ğ ü ü g ü ç k ı s k a n ç l ı k d u y g u l a r ı n ı n n e f i s b i r a n l a t ı m ı o l a r a k o k u n m a l ı d ı r . B ö y l e c e ç o c u k l u k (ç o c u k g ö z ü) b ü y ü k l e r d e n h i ç d e g e r i k a l m a y a c a k b i r d u y g u v e d ü ş ü n c e d ü z l e m i i l e ö n e ç ı k m a k t a d ı r .

Y a n a ğ ı m d a D e d e m i n S a k a l İ l l e j i a d h ö y k ü H ü s e y i n S u n n u n k ı p g i d e n h a y a t ı ç o c u k d u y a r l ı ğ ı y l a v e ç o c u ğ u n d i l i n d e n a n l a t t ı ğ ı ö n e m l i ö y k ü l e r d e n b i r i d h \ " U y u y u p u y a n a c a ğ ı m v e ç e ş m e l e r a k a c a k y a n ı m d a n " d i y e n a n l a t ı c ı -

H E C E Ö Y K Ü

çocuk, bütünüyle geleneksel aile ortamını yansıtmaktadır. Temelde dede-torun ilişkisinin yer aldığı öykü aynı zamanda bir duyarlılığa da işaret etmekte, modern hayat ve özelde çekirdek aile ile birlikte nelerin değiştiğini anımsatmaktadır. Ailenin tek hakimi olan dede, ailenin geleceği torunu ile tadına doyumaz bir iletişim ortamı kurmaktadır. Büyüklerin (anne-baba-yenge) genelde izlediği bu ilişkide hem bir hayat tarzı hem de örnek bir yaşantı düzlemi kendini belli etmektedir. Dede, torunuyla oynarken, şakalaşırken, onu kızdırırken aslında ortak bir hayatı paylaşmaktadır. Kuşaklar arasında yoğun bir ilişkinin kurulmasının bir gereği olarak okunabilecek bu öyküde, dede ile torunun yani farklı kuşakların aynı dünyada mesud olabileceğini, huzuru birlikte yakalayabileceklerini dillendirmektedir. Kuşakların artık birbirinden koptuğu, uzaklaştığı, birbirini anlamamak için büyük çaba harcadığı modern hayat düzleminde ısrarla bu yoğun ilişkinin kurulması gerektiği fikri işlenmektedir. Büyük kopuşun aslında toplumun, mahallenin, hayatın sonu olduğuna işaret edilmektedir. Dolayısıyla öykü, günümüz insan ilişkilerinin hem bir eleştirisi hem de içinde debelenen iletişimsizlik ve anlayışsızlık ortamının nasıl ıslah edileceğinin bir işareti olarak okunmalıdır.

Bu öyküde aynı zamanda çocuk gözünden ev hali, evdeki insan ilişkileri, ev düzeni, sofrası düzeni, gekn-kaynana, oğul-baba ilişkisi, geleneksel hayatın en temel ritüelleri, ramazan ve oruç, iftar saatleri, ezan, ibadet bilinci anlatılmaktadır. Çocuk gözü her şeyi izlemekte ve not etmektedir. Tam anlamıyla çocukluğun o yalın ve net duruşuyla dillendirilen düşünceler, çocukluğun hayatı kendince anlamlandırdığını göstermektedir. Çocuk kendisine de bir konum belirlemiş ve oradan konuşmayı, bakmayı denemiştir. Çocuk kendisini aslında hayatın merkezine koymuştur. Kendince beürlemelere, düşüncelere, tespitlere ulaşmaktadır. Kendi gözünden içinde yaşadığı dünyayı ve ilişkileri anlatmaktadır. Elbette dede bu ilişkileri anlatsaydı daha farklı olabirdi. Yahut kaynana anlatsaydı. Çocuk diğer aktörler gibi kendi gözlemlerine yaslanarak hayatı yorumlamaktadır. Bu açıdan çocuk gözü hayatı anlamamanın başka bir penceresi olarak görülmelidir.

Nursel Duruel *Geyikler, Annem ve Almanya* adlı öyküsünde göç ve aile ilişkisini, göçün çocuk üzerindeki etkisini anlatmaktadır. Almanya'ya gidecek olan annesi ile son gecesini geçiren çocuk, yaşadığı ikilem, endişe ve korkulardan söz etmektedir. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olan kahraman,

Nursel Duruel

H E C E Ö Y K Ü

bu durumun çocuk açısından değerlendirmesini yapmaktadır. Anne baba birlikteliğinin dolayısıyla sevgisinin çocuğun gelişiminde ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Anne babanın birlikte oluşturduğu yuva sıcaklığından yoksun çocuğun, psikolojik açmazlara karşı korunaksız olduğu, toplumsal eylemlerinde problemler yaşadığı izlenmektedir. Ve elbette, öykü, ailenin önemini, gerekliliğini, zorunluluğunu gözler önüne sermektedir. İnsanın en temel birliği olan ailenin toplum ve zihin sağlığı açısından vaz geçilmez olduğu söylenebilir. Çocuk gözü, gerek bu öykü özelinde gerekse tüm öykülerde, ailenin önemi ve imkanları noktasında en temel belirlemeleri yapmaktadır. Çocuk gözü, anne ve babanın sevgi ile ördüğü ve birlikte meydana getirdiği yuva sıcaklığına dikkat çekmektedir. Aileyi tam da huzur kavramı ile eşleştiren çocuk bakışı, büyüklerin onlarca tez ve kitapta izah etmeye çalıştığı gerçekleri baştan ve fitraten keşfetmiştir.

Öykülerde öne çıkan temel bir düzlem olan çocuk gözü/bakışı, insan ilişkilerinin en yalın haline tercüman olmaktadır. Büyüklerin bakışından önemli noktalarda ayrılan ve kendi bakışını gerçekleştiren çocuk gözü, bu şekilde başka bir gerçekliğe de işaret etmiştir. Çocuk gözünün bu haliyle hayatın bir yorumu olduğu söylenmelidir. Elbette hayatın tam bir resminin çekilmesi mümkün olmayabilir. Ancak büyüklerin bakışının da kimi zaafları taşıdığı düşünülecek olursa, çocuk gözünün hayat analizine katılmasının bir gereklilik olduğu öne çıkmaktadır. Belki yapılması gereken, tüm bakışların imkânından hayata bakmak, hayatı yorumlamak olmalıdır. Aksi takdirde her bir bakış kendi kendini sağır edebilir, dilsiz bırakabilir. Çocuk gözü en azından edebiyatçılara, entelektüellere bu gerçeği göstermektedir.!

SUZANNE C. FERGUSON

Türkçesi:

Ümare YAZAR

KISA HİKAYENİN TANIMLANMASI
EMPRESYONİZM VE BİÇİM

Kısa hikaye ayrı ve bağımsız bir tür olmadığı için kısa hikaye teorisine ait geniş ve seçkin bir külliyyatın var olmadığı varsayımı - tabii bu birçok varsayıma muhaliftir -, ancak bu varsayımın sağladığı perspektifi etraflıca düşünmek amacıyla ciddiye alınması gereken bir varsayımdır. "Sezgi" hatta "deneyim" bile bize "kısa hikayenin" var olduğunu söyleyebilir, fakat kısa hikayenin tanımlanması şaşırtıcı biçimde eleştirel çabaya direnmiştir. Charles May'in bir 1976 antolojisi olan *Kısa Hikaye Teorileri*,¹ bu problemleri açıklamaktadır. Kısa hikayeler birlik (Poe, Brander Matthews ve diğerleri), olaylar örgüsünü özetleme teknikleri (A. L. Bader, Norman Friedman, L. A. G. Strong), karakterin değişimi ya da açığa vurulması (Theodore Strod), konu (Frank O'Connor), tarz (Gordimer), ve "lirizm" (Moravia) ile ilişkili olarak tanımlanır, fakat eleştirmenlerin kısa hikayeyi diğer roman ve hikaye türlerinden kesinlikle ayırt ettiği konusunda mutabık kaldıkları tek bir karakteristik veya karakteristikler öbeği yoktur. Thomas Gullason Poe'nun "etki birliği" formüllerini "yıkıcı" olmakla suçlayarak başlar fakat "damıtma" ve "özetleme"den gelen "yoğun etkisinden" ötürü kısa hikayeyi överek bitirir.² Norman Friedman'ın "Bir Kısa Hikayeyi Kısa Yapan Nedir"i keşfetmeye yönelik kahramanca çabası açıkça, o bir kısa hikayedir çünkü o *kısa* bir hikayedir izlenimini bırakır.³

Yapısalcı roman ve hikaye anlayışı⁴, "kısa hikayeyi" aynı taklitçi moddaki diğer anlatı türlerinden ayırt etmenin mantıklı bir yolu olmayabileceği şüphesini doğrulamaya meyillidir: kısa ya da uzun *tüm* hikayeler anlatı türünün gerektirdiği belli özelliklere sahiptir - karakterler, yer, olaylar, bir "başlangıç, orta ve bir son", ve bu bölümler arasında uyum. Tüm hikayeler, iç ilişkilerinde keşfedilebilir bir uyumu sürdürmek koşuluyla, gerekli öğelerin minimum ifadelerine indirgenebilir ya da anlatı zincirine isteğe bağlı gelişmelerin dahil edilmesiyle genişletilebilir. Cümle gibi hikaye de çeşitli öğelerin yerleştirilebileceği "özel yerleştirme yuvaları"na sahiptir; isim öbeği artı fiil öbeğinden oluşan, ya da var olan artı olaydan (karakter artı olay) oluşan bir minimumun

ötesinde, hem cümle hem de hikaye neredeyse sonsuza kadar genişletilebilir. *Tristram Shandy* ve *Ulysses* basit anlatı bölümlerinin uzun ve karmaşık anlatı bölümlerine dönüştürülmesi için fazlasıyla seçenek sunar. Benzer genişletmeler, "Şehir Faresi ile Köy Faresi"nden "Kızılderili Kampı"na kadar herhangi bir hikayeye uygulanabilir; fakat elbette "en iyi" kısa hikayeler bize her bir cümlemin kaçınılmaz olduğu hissini verir ve mümkün olduğunca mükemmel olduklarına bizi ikna eder, öyle ki hikayeye herhangi bir ilave yapılması ya da hikayeden bir kısmın çıkarılması onların estetik bütünlüğünü bozacaktır. Ezop'un "Şehir Faresi ile Köy Faresi"ndeki tüm bir cümlemin atlanması onda ki anlatı uyumunu tehlikeye atması muhtemel olmasına rağmen, bu hikayenin seçkin simetrisini veya kıssadan hissesini tahrir etmeden ona birkaç cümle ekleyebiliriz. Aslında, bu hikayenin temel yapısı çok sayıda on dokuzuncu yüzyıl romanının temelidir. Dikkatlice seçmek koşuluyla "Usher Malikanesinin Çöküşü"nden ya da "Araby"den bile bir ya da daha çok sayıda cümleyi çıkarabilir veya dikkatlice benzetmek koşuluyla konusunu ya da niteliğini çoğu okuyucu için değiştirmeden birkaç cümle ekleyebiliriz.

Öyleyse, "modern" kısa hikayenin, masal ve ondan önce gelen skeçten farklı yeni bir tür olduğu şeklindeki ısrarlı fikrin açıklaması nedir? Aslında, modern kısa hikaye on dokuzuncu yüzyılın sonlarında roman ve uzun hikayeyi (nouvelle) etkilemiş olan tüm hassasiyet ve teknik değişimlerini sergilemektedir; fakat bu değişimler kısa hikayede tamamen farklı "görünür", çünkü o fiziksel olarak kısadır. Modern romanın ve modern kısa hikayenin ana biçimsel karakteristikleri aynıdır: (1) bakış açısının sınırlanması ve ön plana çıkarılması, (2) duygu ve iç deneyimin sunumuna yapılan vurgu, (3) geleneksel olaylar örgüsüne ait bazı öğelerin çıkarılması ya da dönüşümü, (4) olaylar ve varlıkların sunumunda mecaza ve kinayeye artan güven, (5) kronolojik zaman sıralamasının reddedilmesi, (6) biçim ve üsluba yönelik tasarruf ve (7) üslubun ön plana çıkarılması. Tüm bu öğeler empresyonizm adlı edebi hareket veya daha spesifik olarak roman ve hikaye edebiyatında Flaubert geleneği ile ilişkilidir. On dokuzuncu yüzyılın sonunda ve yirminci yüzyılın başında empresyonizmin, romandaki esas akıma hakim olduğu gibi kısa hikayede ki esas akıma da hakim olduğunu ileri süreceğim. Fakat kısa hikaye yapısal "yerleştirme yuvaları"nda daha az sayıda "isteğe bağlı" öğeye sahip olduğundan, empresyonizme biçimsel bağlılıklarını romanın ortaya koyduğundan daha açık bir biçimde ortaya koyar ve sonuç olarak empresyonist romanın kendinden önce gelen realist romandan farklı görünmesinden daha radikal bir şekilde ilk dönem kısa roman ve hikayesinden farklılık gösterir.

Bu karakteristikleri yukarıda listelediğimiz sırayla ve her birini kısaca izah ederek ele alalım. Bakış açısının anlatıdaki bir karakter ya da karakter-

lerle sınırlanışı ve duygu ve iç deneyimin sunumuna yapılan vurgu içinden çıkılmaz şekilde birbiriyle ilişkilidir. On dokuzuncu yüzyıl felsefesini pozitivizmden uzaklaştıran ve fenomenolojiye yönelten aynı dürtüler, yazarları deneyimin bireyler tarafından tecrübe edildiği şekliyle temsiline yöneltmiştir. Bu felsefi değişimin gerçekliğin yorumlanmasındaki önemi yazarların gerçeklik temsillerine ne olduğunu anlama çabası içerisinde abartılamaz. "Gerçek" dünyada "bir şeylerin nasıl olduğu"nın taklidinden çok bir şeylerin karakterlere ne "hissettirdiği" ya da nasıl "göründüğü"nin taklit edilmesi, roman ve hikayenin tercih edilen konusu haline gelmiştir. Karakterlerin davranışları ve tepkileri her zaman daha kapsamlı bir dünya görüşünün parçası iken, "gerçekliğin" sübjektifliği hakim anlayış modu haline gelmiş ve sübjektifliğin keşfi roman ve hikayedeki taklidin ele geçmez "nesnesi" olmuştur.

Empresyonist kısa hikayede, empresyonist romanda olandan bile daha fazla olarak yazar, tüm anlatıyı hikaye içindeki bir bakış açısından, karakterlerin sübjektif olaylar deneyimine bakışı açısından, onların "izlenimleri" açısından sunarak ve birinci şahıs anlatımı ya da James'e ait "merkezi haber alma yöntemi"ni kullanarak kendini gizler. Sübjektifliğe yapılan bu vurgu kaçınılmaz olarak modern roman ve hikayenin tipik temalarını etkiler: yabancılaşma, tecrit, bencillik, kimlik ve entegrasyon arayışı. Deneyim yaşayan özneler olan karakterler diğer deneyim yaşayan öznelerden tecrit edilmiş olarak görülür, sadece nadir paylaşım ya da paylaşılan deneyim anları onlar için mümkündür. Frank O'Connor'ın modern kısa hikayenin yabancılarla, toplumdan kopuk yalnız bireylerle ilgilendiği iddiası doğrudur⁵, fakat bu tema modern romanların da tipik bir özelliğidir.

Kendilerine göre dünyada tüm sahip olduğumuz şey ona ait kendi deneyimimiz olunca, alınan tüm bilgi şüpheli, ve bilginin doğası problemlili hale geldiğinden, empresyonist yazarların epistemolojik temalarla meşguliyeti sübjektivizmin bir başka sonucudur. Bu belirsizlik olaylar örgüsü kavramını etkiler: Aristocu bakıştaki bilgi ile eylemin birbirine dolaşıklığı çözülmüştür; kahramanlar pasif gözlemciler olurlar; olaylar örgüsünü süren "yokluk", bir genel geçerliğe ulaşmak için sadece kişisel olanın ötesine gidebilecek bazı gerçeklere dair bilginin yok olmasıdır. Hiçbir şeyi kesin olarak bilemeyeceğimiz, gerçek arayışında takip ettiğimiz süreçlerin sadece kurgular verebileceği olasılığıyla doğrudan yüzleşmesi gereken kişi genelde karakterden çok okuyucudur.⁶

Bakış açısının sınırlanması ve yabancılaşma teması gibi, gerçeklik hakkındaki bilginin araştırılması da kısa hikayelerde olduğu kadar empresyonist romanlarda da yaygındır. Bununla birlikte yirminci yüzyılın ilk uzun eserlerinde bu özellikler, uzun eserlerin olay örgüsü ve karakterlerinin ayrıntılı ol-

ması, ayrıntılarıyla tanımlamanın yoğunluğu ve benzeri sebeplerle genellikle kısa eserlerdekinden daha az göze çarpar. *Ulysses'in* "Ölümler" ile ve "Ölümler" in "Bir Karşılaşma" veya "Kızkardeşler" ile karşılaştırılması bu iddiaya açıklık getirecektir. Dünya hakkında güvenilir, birey-ötesi bilginin araştırılması her üç "türde" de - roman, uzun hikaye, hikaye - mevcuttur fakat uzun eserlerde olaylar örgüsündeki olayların çoğaltılması ve tanımlamalardaki ayrıntıların artırılmasının (ve, *Ulysses'te* eserin yapısında tarz çeşitliliği) yanı sıra tamamlayıcı veya yardımcı temalar yer alır. Tüm bu faktörler aslında gerçekliği tanımlamaya yönelik araştırma temasını ortaya koymasına rağmen, okuyucu uzun eserin yapısının zenginliğine daldıkça temanın daha az farkında olma eğilimindedir. Kısa hikayelerin yoğunluğu ve odağı temanın daha kolayca görünmesine neden olur.

Olaylar örgüsü krallığında modern kısa hikaye ilk dönem roman ve kısa hikayesinden oldukça farklıdır ve bunlar içinde en çok romandan farklı görünür. Empresyonist roman ve hikaye edebiyatında fiziksel eylemin önemini azaltma (veya fiziksel eylemin düşünce ve duygudan ayrılması), olaylar örgüsünün gerçek "olayları" olarak düşünce ve duygu ayarlamalarını terk ederek, çoğu kez olaylar örgüsünün telaffuzunu anlaşılması güç hale getirir. Bununla ilgili bir problem yazarların okuyucuların geleneksel olay örgülerinin öğelerini - yazarların bırakmış olduğu eksik öğeleri okuyucuların karşılayacağını varsayabileceği derinlikte - içselleştireceği yönündeki beklentisinin artmasıdır. Olaylar örgüsünün beklenen öğelerinin - hikayedeki herhangi bir "yerleştirme yuvası"ndan- çıkarılması on dokuzuncu yüzyıl sonunda ve yirminci yüzyılın başındaki kısa hikayenin özelliğidir. Temelde iki öge çıkarma yöntemi vardır: benim "eksiltili" diye isimlendirdiğim olay örgüleriyle sonuçlanan öğelerin basitçe atlandığı yöntem ve beklenmeyen, ahenksiz varlıkların veya olayların atlanan öğelerin yerini aldığı ve "mecazi" olay örgüleri ortaya çıkaran yöntem.

Eksiltili olay örgüleri açıklamayı atlayabilir ve ona asla geri dönmezler ("Yağmur Altındaki Kedi" veya "Beyaz Filler Gibi Tepeler"de olduğu gibi); veya orta kısmın genelde "dramatize" edilen ya da geniş olarak anlatılan kısımlarını, olaylar örgüsündeki zıtlışmayı geliştiren olayları atlayabilirler ("Kadınların Aşkı" ve "Mrs. Bathurst" gibi Kipling hikayeleri ya da Faulkner'ın "Emily için bir Gül"ü); veya kapanış kısmını dahil etmezler (Chekhov'un 'Yolda' ve diğer birçok başka hikayesi). Empresyonist romanlar daha nadir olarak *kronolojik olarak ortadan* başlar (hikaye içinde daha ileri bir noktadayken başlangıcı doldurmak için geri dönmeksizin) ve hikayenin orta kısmındaki önemli aşamaları neredeyse hiç atlamazlar, çünkü romanın temel prensiplerinden birisi geliştirmek ve ayrıntılandırmaktır. Anlatı düzenindeki

"normal" kronolojik noktalarında hikayeye dahil edilmeyen öğeler başka bir yerde karşımıza çıkarlar (İyi *Asker*'de olduğu gibi).

Eksilteli olay örgüleri kavramını anlayabilmek için bazı gerçek hikayelere bakmak ve onlar için anlatıların "doğal" ya da "derin yapı" temellerini şekillendirebilen "varsayımsal" olay örgüleri önermek faydalı olabilir (Varsayımsal olay örgüsü demekle ana öğeleri esas alan yapısalcı "fabula"dan daha spesifik olarak formüle edilebilir bir şeyi kastediyorum: başlangıcı, ortası ve sonu olan ve "neler olup bittiğini" kronolojik bir sırayla anlatan bir karşıt-hikaye). "Balçık"ta (Clay) varsayımsal olaylar örgüsü Maria'nın Alphy ve Joe'nun ailesiyle birlikte bir "eve" sahip olduğu zamandan, ailenin dağılması ve çamaşırhane'yi yeni bir "ev" haline getirmesiyle sonunda (muhtemelen farkında olmadan) kimsesizliğini, "evsizliğini" kabul ettiği gerçek hikaye zamanına kadarki hayatıdır. Okuyucu gerçek hikayenin anlamlı görünmesi için bir ölçüde bu varsayımsal olaylar örgüsünü sıralı olarak oluşturmalıdır. Öğrencilere "Maria kimdir?", "Maria'nın Alphy ve Joe ile olan ilişkisi nedir?", "Maria neden çamaşırhane'de yaşamaktadır?", "Maria'nın evlenmeyeceğini nasıl bilebiliriz?" ve bunun gibi soruları sorduğumuzda öğrencilerden gerçekleştirmelerini istediğimiz şey bir varsayımsal olaylar örgüsü oluşturma eylemidir.

"Balçık"ın gerçek olaylar örgüsü açıklayıcı malzemeyi çıkarır ve Maria'nın ait olabileceği bir ev ve aile arzusunu gösteren olayları sağlamayı ihmal eder. Maria'nın bir nevi evinin olduğu geçmişten sadece birkaç ifadeyle bahsedilir ve Maria'nın kural tanımaz çamaşırcı kadınlar karşısındaki bilinçli "barıştırmacı kişi" rolünü veren iyimser bakışında çamaşırhane'deki yaşamının sevimsizliği sadece dolaylı olarak görülür. Bu gerçek olaylar örgüsü üç olaydan oluşmaktadır, bunların ikisi gerilimi artırıcı ve üçüncüsü iklimseldir. Maria, Joe ve Alphy'nin aralarını bulmayı umarak All Hallows partisi için hazırlanır ve bu nedenle nispeten mutlu olduğu geçmişin koşullarını tekrar oluşturur; "hediye" olarak bir parça kek satın alarak ve ona kur yapan bir adamın dikkatini dağıtmasıyla yolda keki kaybederek partiye gider; keki kaybetmesinin verdiği kaygı nedeniyle partide biraz sıkıntıya sebep olduktan sonra düşüncesiz bir komşu kızının oyununa gelir ve arzulu şarkısının takdir edilmesiyle teselli bulur. Varsayımsal olaylar örgüsünün atlanan kısımları Joyce'un yazmış olduğu olaylarla kinayeli bir tarzda temsil edilir. Maria'nın partide yaşadıkları onun yaşamının temsidir ya da biz hikayeyi öyle yorumlarız.

Yapısalcı analistlerin sevgilisi olan "Eveline'de, Eveline'in annesinin sevgisini (ölüm sebebiyle) kaybetmesiyle başlayan, Frank ile yeni bir aşkı bulma şansıyla devam eden ve, kendisini babasına ve evine sevgi söz konusu olmaksızın bağlayan alışkanlığın bağlarını koparamayacağını kabul etmesiyle sona eren bir varsayımsal olaylar örgüsünden bahsedilebilir. Burada

gerçek olaylar örgüsü Eveline'e kaçma şansı teklif edildikten sonra fakat onun bunu reddedişinden önce başlar. Hem "Balçık" hem de "Eveline" geleneksel, "varsayımsal" olaylar örgüsünün hemen hemen kriz noktasında başlar. Eveline hayatını değiştirecek bir olayın eşiğindedir; Maria'nın kardeşleri uzlaştırma planı vardır. Eveline harekete geçemez; Maria yolundan döndürülür. Eveline için gürültülü-patırtılı, (söylenmese de) kaçınılmaz kabul vardır; Maria için basit bir geri çekilme söz konusudur. Sadece okuyucu Maria'nın Joe'nun ailesi için çok önemli olmadığını, onun geleceğinin aileyi uzlaştırmak ve tekrar birleştirmek olmadığını, yalnız başına ölüme doğru gitmek olduğunu görür.

Her iki hikayede, açıklama ve çatışmanın ilk aşamaları, başkahramanın anılarında zikredilmiş, sadece düğüm noktaları dramatize edilmiştir. "Eveline"de kabaran denizin son görüntülerinde ve "Balçık"ta Maria'nın "Mermer Koridorlarda Yaşadığımı Hayal Ettim" demesiyle ve Joe'nun buna tepkisiyle estetik son meydana getirilmiş olmasına rağmen temalar hikayelerin sonunun ötesindeki geleceği olmayan geleceğe doğru çözülmeye devam eder. Buna benzer tüm hikayelerde iki tane olay örgüsü olduğu hissi güçlüdür; anlatılan hikayenin arkasında bütünüyle anlatılmamış bir hikayeyi fark ederiz. Hikayeleri okurken, gerçek olay örgülerini mantıklı kılmak için varsayımsal olay örgülerinin temel öğelerini bir araya getiren dedektifler oluruz.

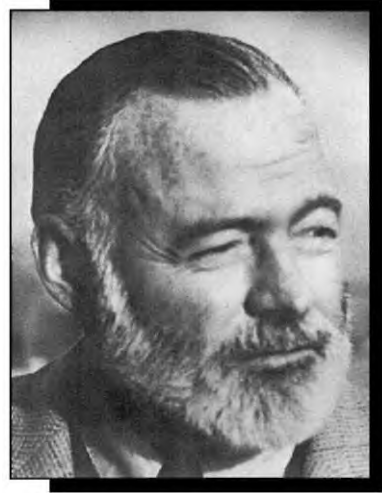
Olaylar örgüsünün bir kısmının atlandığı hikayelere ilaveten, varsayımsal olaylar örgüsünün öğelerinin varsayımsal olaylar örgüsündeki olaylara benzeyen ve onların yerini alan; yani, normal olaylar örgüsünde olaylar zincirinin yaptığı gibi hikayenin temasına bağlı kalan ve olaylar zincirinin kapalı bırakıldığı - genelde önemsiz ve birbiriyle bağlantısız - görüntü ya da olay grupları ile yüzeysel seviyede anlatıldığı hikayeler vardır. Bunlara "mecazi" olay örgüleri diyorum. "Komisyon Odasında Sarmaşık Günü" ve "Kumarbaz, Rahibe ve Radyo" uç örneklerdir. Bu hikayelerin yüzeysel olaylarının birbiriyle bağlantısı yoktur ve çok az öneme sahiptirler, fakat derin insani anlamlara dair temaların geliştiği derin bir seviye varmış hissini verirler.

"Sarmaşık Günü" teması Parnell'in ideallerinin sözde takipçilerinin davranışında alçaltılmasıdır. Komisyon Odası'ndaki konuşma okuyucunun gerçek hikayede anlatılardan bağımsız olarak hatırlaması gereken bir imaj olan Parnell imajını ve onun İrlandalılara siyasi özgürlük verme mücadelesini üstü kapalı olarak ortaya koyarken şerefsizliğe örnek teşkil eder. Geçmişe bakıldığında görülen her ayrı, parça olay küçük bir ihanettir. Bununla birlikte, hikayeyi okudukça rasgele görünen bağlantıları toplarız: yaşlıların gençler tarafından reddi, siyasi hileler ve dalavereler, rahiplerin itibarsız faaliyetleri. Sadece İngiliz hakimiyetini değil çapkınlığı da - ki başka bir adamın karısı-

nın sadık aşığı Parnell bu bahane ile düşürülmüştür - temsil etmesine rağmen VII. Edward'ın (Parnell'in tersine, "taçsız kral") İrlanda'da resmi bir ziyarette karşılanmasında planda bir tür doruk noktasına ulaşılır. Bu örnekte olaylar örgüsündeki olaylar sadece mecazi değil ironiktir de: Parnell'i şereflendirmesi beklenen gün onun hatırasına leke sürmüştür. Joe Hynes'in sıradan fakat samimi şiiri, pişman birisinin eski kahramanlığını tekrar ele geçirmek için yapabileceği en iyi şeydir ve büyük şişelerin fırlayan mantar tıpaları insanla-
rın soğuk selamlamasını tamamlar.

Hemingway'in hikayesinde kumarbaz ve rahibe figürleri gerçek olaylar örgüsü içindeki yardımcı eksilteli anlatıların baş kahramanlarıdır ve onlar ve radyo, mahiyeti "insanların afyonu" için genel bir araştırma teması olan mecazi araçlardır. Radyoyu çalarken kumarbaz ve rahibeyi düşünen ve ironile-riyle tecrübenin ve insanların afyonlarının anlamsız olduğu sonucuna varan Bay Frazer, anlaşılması güç bir şekilde bir olaylar ör-
güsünü varsayımlarla oluşturmaya yetmeyecek kadar az ayrıntısını bildiğimiz bir başka hikayenin ya da gerçek hikayenin baş kahramanıdır.

Geleneksel olay örgülerinin nasıl işlediği anlaşıl-mazsa bu hikayeler basitçe "neler olduğunu" sayan hikayeler olurlar; sıradan anlatıdaki varlık ve olayla-rın zorunlu uyumundan yoksun görünürler. Düzen-sizlik tabii ki kasıtlıdır ve uyum aradığımız dünyada-ki yüzeysel düzensizliği taklit etmektedir. Sezgisel "hikayeye özgülük" bilgimizi geçek olayların ve ka-rakterlerin sembolik okumasıyla birleştirirsek eser-lerdeki anlatı ögesini buluruz ve onları ilgisiz karak-terlerin ve olayların rasgele sayılması olarak değil kı-sa hikayeler olarak algılarız. Anlatı düzeninin temek için okuyucunun sembolik olayları ve figürleri yoğun bir şekilde yorumlamasına çok bağlı olan uzun bir empresyonist roman ya da hikaye kullanışsız görünmektedir ve ben böyle bir hikaye örneği veremiyo-rum. Bununla beraber, mecazi olaylar ya da alt olay örgüleri nispeten daha yaygındır: *Abşalom, Abşalom'daki* Fransız mimar olayı, *İyi Asker* de "M____" ye yolculuk ve *Muhteşem Gatsby'deki* baykuş gözlü adam manza-raları ilk akla gelenler. *Ulysses* sonraki diğer romanlar gibi burada zikredile-meyecek birçok yönden empresyonizmin sınırlarını aşmış olmasına rağmen, *Ulysses*'in üslup kaprisleri benzer bir fonksiyona sahiptir. Okuyucudan gele-neksel, "gerçekçi" bir bakış açısına karşı subjektif bir bakışı ölçmesini iste-mek yerine post-empresyonist roman ve hikaye edebiyatı geleneksel, gerçek-çi bakışı tamamıyla reddeder.

Hemingway

Eksilteli ve mecazi olay örgüleri Joseph Frank'ın modern roman ve hikayede zamansal olarak değil de uzaysal olarak organize olmuş bir biçim kavramını doğrulamaktadır. Varsayımsal bir anlatının dönüm noktasına odaklanırken ya da bu anlatıyı sadece figürlerle ya da benzerleriyle temsil ederken böyle olay örgüleri zamansal sıranın ve neden sonuç zincirinin değerini azaltır. Bir eylemin zaman içinde düzenli olarak ortaya çıkması bir düzen aracı olarak "tecelli"nin doğusuyla yakından ilişkilidir. Tüm bir yaşamın niteliğinin belirticileri olarak münferit deneyim "anları" fikri aslında gizemli görünmektedir ve seküler edebiyatta en azından Wordsworth'a kadar uzanır, fakat hem bir inanç ögesi hem de yapısal bir prensip olarak modern roman ve hikaye edebiyatının bir karakteristiği haline gelmiştir. Modern romanda tecelliden tecelliye geçeriz ya da Woolf'un tasvirinde bir dizi küçük ilham boyunca "eşleştirilenler karanlıkta birbiriyle beklenmedik şekilde çarpışır".⁸ Kısa hikayede genelde sadece bir tane böyle ayrıcalıklı bir an bulunur ve bu an geleneksel "dönüm noktası"nın yani olaylar örgüsünün zirvesinin yerini alır. Dramatize edilen çok fazla zaman geçmez, halbuki karakterlerin hafızasında ve hayalinde geniş "zaman" uzanımlarına ulaşılabilir. "Emily İçin Bir Gül"ün anlatıcısı Emily'nin cenazesinden sonra hikayesini anlatır ve onun "tecelli"si birisi Emily'nin yastığından gri bir saç teli bulduğunda vuku bulur, fakat "hikaye" Bayan Emily Grierson'un hayatında sadece ya da hatta en önemli ölüm anını değil birçok yılı içine almaktadır. Gerçek olaylar örgüsü şehrin keşfinin hikayesini ortaya çıkarır; fakat daha ilginç olan hikaye okuyucunun gerçek hikayeyi anlamak için çözmesi ve "doğal" kronolojisine getirmesi gereken varsayımsal hikayedir. Burada zaman *Ses ve Öfke*'de ya da *Abşalom, AbşalomVda* olduğu gibi biçimlenebilir fakat zamanın işleyişiyle çok ilgilenmeyiz. Yine de, Bayan Emily'nin hikayesini anlamak için kronolojiyi yeniden düzenlemeye bilinçli bir çaba harcamalıyız. Zaman ön planında ve varsayımsal ve gerçek olay örgüleri arasındaki zamansal yer değiştirmelerde "Emily İçin Bir Gül", açıkça zamansal düzeni küçümsüyor görünene fakat üstü kapalı bir şekilde zamana ne kadar bağlı olduğumuzu bize anlatan birçok modern hikayenin aldaticılığının istisna bir örneğidir.

Empresyonist roman ve hikayede konunun geçtiği yer ve zamanın kullanımı da ilk dönem roman ve hikayesinden farklıdır. Empresyonizm duygusal ve deneyimsel yönden realizmin bir açılımı olduğu sürece, gerçeğe benzemesi için konunun geçtiği yer ve zaman ayrıntıların kullanılmasıyla kurulur. Karakterlerin bu ayrıntıların eylem için bir konum taşıdığını düşünmelerindeki ruhsal durumunu yansıtan yeterli ya da daha çok sayıda ayrıntı seçilir ve karakterlerin sosyal duruşu realizm ve empresyonizm arasındaki önemli bir farka işaret eder. Romantik (hatta Gotik) gelenekten yararlanarak, konunun geç-

tiği empresyonist yer ve zamanlar eylem ya da analizin temsili yerine mecazi olarak sıkça kullanılmaktadır. "Araby"nin başlangıcını oluşturan ev, cadde ve sokakların parçalar halinde tanımlanması sadece olayların geçtiği yer olmaktan daha fazlasını taşımali; çocuğun karakterinin aile ortamında ve daha geniş olan sosyal çevresinde gelişeceği varsayımsal olayların yerini tutmalı; çocuğun sınıfını, durumunu, masumiyetini, romantik aşka meylini, kısaca duygusallığını ve anlamlı bir eylemle meşgul olma ihtiyacını ifade etmelidir. Herhangi özel bir olayı anlatmasa da bu giriş paragrafları bir geleneksel olaylar kurgusunun açıklamasının yerini alır.

Modern romanda olayın geçtiği yer ve zaman benzer nedenlerle kullanılır fakat birçok romanda diğer karakter türlerini ve olaylar örgüsünün gelişimini tamamlar, onların yerini almaz. Sadece inceleme amacıyla bile "zaman ve mekan" bazı "karakter oluşturma"⁹ durumlarından ayırmak genelde zor olsa da, zaman ve mekanın ona ayrılan yer açısından modern hikayede klasik uzun hikaye ve romandakinden daha önemli bir faktör olduğu muhtemelen doğrudur.

Bakış açısını sınırlama, eksilti ya da mecazi olay örgüleri oluşturma ve zaman ve mekan ve karakter geliştirme için temsili ayrıntılar kullanma teknikleri empresyonistlerin üslupta ekonomiyi gözetmesi ve üslubu ön plana çıkarmaya özen göstermesiyle birlikte yürür. Çıkarıp ekleyerek olaylar örgüsünü dönüştürürken, yazarlar dillerini de ekonomik hale getirirler: şiirde olduğu gibi anlamı yoğunlaştırırlar. Flaubert'ten bugüne, empresyonist roman ve hikaye ritmik düzyazıyı, en doğru kelime seçimini vurgulayarak ve özellikle teşbih ve mecaz figürlerine dayanarak üslubu ön plana çıkarır. Yazar olayların anlatıcısı olarak ortadan kaybolabilir fakat üslubunun özel "imzasıyla" dikkatleri kendine çeker.

Üslubu ön plana çıkarmanın hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır: Hemingway ve Faulkner'ın çok yüksek üslupları, onların romanlarının sıkıcı, hatta kendi-kendilerinin kopyasıymış gibi görünmesine neden olsa da, hikayelerde genelde ayrı olan olay ya da karakterleri birbirine bağlayan özel bir renklendirme ya da atmosfer oluşturarak yapışkanlığı zorlarlar. Joyce, *Dublinliler*'i "titiz bir cimri" üslubuyla yazdığını söylese de, az sayıda okuyucu onunla aynı fikirde olacaktır; Joyce'un üslubunun güzelliği konunun sefaletine uygulandığında, bu hikayelere klasik niteliklerini vermektedir. Lawrence haricinde genelde büyük kısa hikaye yazarları önde gelen üslupçular olarak ünlüdürler ve onların "kıymet" ya da "parlaklık" yönünden üsluplarına yapılan övgünün çoğu Poe'dan Kipling, Joyce, Mansfield, Hemingway, Faulkner, Porter, Welty, iki O'Connor, O'Faolain, Bowen, Updike'a yazarlar tarafından *le mot juste* arayışı içerisinde israf edilen bir ihtimam duygusundan doğar. Hikayeye "lirizm" atfedilmesi de büyük ölçüde üsluba önem ve-

rilmesinden, ustalıkla yönetilen kelime seçiminde, figürasyonda ve kusursuz ses etkileri oluşturmak için sözdizimsel ve fonemik desende açıkça görünen kafa yormadan kaynaklanır.

Kısa hikayenin bazı ulusal geleneklerle - Fransız, Rus, İrlanda ve Amerikan - ilişkisi bile özel bir ulusal "yetenek" ile değil hikayenin empresyonist etkileriyle bağlantılı olarak görülebilir. Ruslar arasında Turgenyev ve Çehov, özellikle zaman ve mekanın ön plana çıkarılmasını, fiziksel eylemin azaltılmasını ve ruhsal durum değişimlerinin olaylar örgüsü konumuna yükseltilmesini sergilerler; son dönemdeki kitaplardan biri Çehov ile James'i empresyonist olarak ele almaktadır.¹⁰ Fransızlar arasında Maupassant kısa hikayede önde gelen isimlerdendir; sıkıştırma ve ima teknikleri doğrudan Flaubert'ten gelmekte, bir kısa hikaye geleneğinden gelmemektedir. Crane ve James tam anlamıyla empresyonist yazarlar olarak adlandırılan ilk Amerikalılar olmasına rağmen, Poe ve Hawthorne hem uzun hem de kısa roman ve hikayede iç durumlara odaklanırken, eylem yerine zaman ve mekanı koyarken ve yanılabilir, kararsız anlatıcıları birinci şahıs (Poe) ve üçüncü şahıs (Hawthorne) olarak kullanırken empresyonist teknikleri önceden göstermiştir. İrlanda kısa roman ve hikayesinin ana akımını anekdottan izlenime dönüştürürken George Moore Turgenyev'i, Joyce ise Moore ve Flaubert'i takip eder.

Modern kısa hikayenin romandan farklı görünmesine neden olan, anlatı öğelerinin farklı dağılımı ve oranına ilaveten, nihayet bir itibar meselesidir. Bir sanat eseri olarak duruşuna yapılan vurgu ve yüzyıl başındaki birçok yazarın zarif üslupta ısrarı ("yüksek" sanatın mutlak işareti) göz önüne alındığında, hikaye daha yoğun olarak okunmaya başlandı. Geleneksel olaylar örgüsü öğelerinin çıkarılması, okuyucunun anlam araçları olarak anlatı tekniği ve üslubunun bilincinde olduğu daha dikkatli bir okuma gerektiriyordu. Hikâyenin sanatsallığı aşikâr hale geldikçe, bu sanatsallık eleştiride daha çok dile getiriliyordu. James ve Wells kısa hikayenin "altın çağı" ya da "milenyum" ile ilişkilendiriyor ve yazarlar şöhreti sadece kısa roman ve hikayeler bazında kuruyordu.

"Gerçek" bir kısa hikayenin on dokuzuncu yüzyılın ilk dönemine ait eski, amatör bir biçimden ortaya çıktığı fikri delillere dayanmamaktadır. Başlangıçta "popüler" ve 'yukarıdan bakan' hikayeler arasında ince bir çizgi olmasına ve çoğu on dokuzuncu yüzyıl kısa roman ve hikayesinin ciddi roman ve hikayeden daha çok popülerin karakteristiği olan alt türlere ait olmasına rağmen, modern hikaye ve modern romanın modern kaygılarla uğraşma eğiliminde olması gibi on dokuzuncu yüzyılın ana kısa hikaye akımının zamanının romanıyla ortak kaygılarla uğraşması olasıdır. Bununla birlikte kısalık, kadın ve erkeğin hedefler belirleyip bu hedeflere çok ya da az başarıyla ulaşmaya çalışarak karmaşık bir toplumda yaşadıkları Viktoryen roman ve hika-

ye edebiyatının vizyonuna çok uymamıştır. Dorothea Brooke ya da Wiloughby hakkında bir kısa hikaye tasavvur edilebilir fakat bu hikaye etkileyici olmaz. Bu şekilde, ahenkli ve yeteneklice yazılmış olsalar da ancak az sayıda Viktoryen kısa hikaye modern okuyucunun ilgisini çekmektedir.

Empresyonist kavramlar ve tekniklerle ilk dönem modern roman ve hikaye edebiyatının ilişkileri üzerine olan bu taslak çalışmayı sona erdirirken, tartışmamın geri kalan kısmında dolaylı olarak bahsedilen bir noktaya odaklanmak istiyorum. On dokuzuncu yüzyıl kısa ve uzun roman ve hikayesinin modern benzerleriyle karşılaştırılması kısa hikayelerin biçimsel benzerlikleri bakımından uzun olanlardan farklı görüldüğü şeklinde nihai bir yön açığa çıkarır. Gerçeğe benzeyle, fiziksel eylemle, genişletilmiş tanımlama ile ne kadar az ilgilenirsek, okuyucuların yönetici tema olarak algıladıkları ve "yazarın niyeti" (eski hikayelerde, "kıssadan hisse") olarak ifade ettikleri şey olan bütünü bütüne bağlayan öge o kadar açık ortaya çıkar. Görmüş olduğumuz kadarıyla hikayenin sözcüksel yönünden - olaylar, varlıklar ve yazarın yorumları - soyutladığımız bu "semantik" yönü sözdizimsel özelliğinde - olaylar örgüsü, zaman-sal düzen - düzenlenmiştir. Tema, okuyucuların çeşitli öğelerin önemini ve ilişkilerini inceleyip yazarın sağladığı genelde muğlak sistemlerden ortaya çıkan "hikayeselliğin" yerini tayin ettikçe oluşturdukları şeydir. Gerçekçi edebiyatta, olaylar örgüsünde karakter ve eylemin karşılıklı etkileşimi temanın esas vektörüdür. Olaylar örgüsünün sıkça bastırıldığı, genelde karakter oluşumlarının ima edilen bir yazar tarafından tanımlanan kişiler olarak davranmaktan ya da olmaktan ziyade "başka" bir şey ya da kişi olarak algılanmalarının sağlanmasıyla başarıldığı, olayın geçtiği yerin olayın yerini alabildiği ve cümle yapılarının ve mecazi dilin ayrıca ifade edilmedikçe ilişkilere değinebildiği modern, empresyonist kısa hikayede okuyucuların bir temayı tanıyabilme yeteneği eseri "hikaye" türüne ait olarak kabul etmeleri açısından fevkaladedir. Garip olan, en tipik epistemolojisi gerçeğin bireysel deneyimdeki mahremiyetini savunan bu anlatı türünün, okuyucuların temayı soyutlamasının - bir yorumun ifadesi - bu türü diğer anlatı türlerinden farklı görmelerindeki esas faktör olduğu tür olmasıdır. Kıssadan hisse, artık ima edilen yazarın doğruladığı kolayca soyutlanabilen bir hakikat değildir, fakat geçerliliği koşullu ve kesin kalan, yazarın sesiyle doğrulanmayan, hikayeye hem "bütünlük etkisi" hem de biraz belirsizlik ve gizem katan karmaşık ve zorlukla kazanılmış bir önermedir.

"Modern kısa hikayenin" ayrı bir tür olmaktan ziyade empresyonizmin tezahürü olduğunu gösterme çabası içinde başkalarının kısa hikayenin bir tür olduğunu tartışırken gözledikleri karakteristiklerin aynından bahsettim. Kabul ediyorum, olaylar örgüsü, eylemin olayın geçtiği yer ve karaktere oranı veya başkasının yerine yaşanan deneyim üzerinde temanın öne çıkması aç-

sından kısa hikaye romandan farklı görünüyor, yine de empresyonizm bağlamı bana bir türden farklı oluşunu yorumlamada daha kapsamlı bir avantaj noktası gibi geliyor.

Tür ya da tarz olsun, herhangi bir perspektif edebi bir eserin yorumlanması ve özümsemesinde sadece bir başlangıç noktasıdır. "Tarla Faresi ile Şehir Faresi"nden, Grimm masallarından ya da "Gezgin Willi'nin Hikayesi"den "Keyif Köşesi" ya da "Kumbarbaz, Rahibe ve Radyo"ya geçerken okuma sürecindeki karmaşık adaptasyonlarımız önemlidir: *İyi Asker*'den ya da *Denizfeneri*'den "Asker'in Vatanı" ya da "Komisyon Odasında Sarmaşık Günü"ne geçerken yaşadığımızdan daha büyüktür. (Genel bir perspektiften bakanlar muhtemelen aynı fikirdedir.) Yine de, Ezop ya da bir masal ya da Scott'un hikayesi - ne kadar yavan ve ucuz olursa olsun, çocukken duyduğumuz veya büyüme çağında okuduğumuz herhangi bir hikaye - hakkında bildiklerimiz, sofistike modern kısa hikayeleri ve onların uzun akrabalarını okumaya başlamak için ihtiyacımız olan temel roman ve hikaye kodları bilgisini bize sağlar. "Bir kısa hikaye nedir?" ya da hatta "Empresyonist bir kısa hikaye nedir?" sorusu muhtemelen uzun vadede uzun ve kısa hikayelerin ilişkileri, popüler ve yukarıdan bakan ciddi hikayeler, varsayımsal ve gerçek olay örgüleri veya hikayeler ve gerçeklik hakkında sorabileceğimiz spesifik sorular kadar önemli değildir. Son olarak, böyle bir eleştirinin hedefi içine hikayelerin konulacak olduğu genel ya da şekle ait kutuları bulmak değil, kutuları açmak ve daha aydınlatıcı bir inceleme için hikayeleri açığa çıkarmaktır.!

Charles E. May, ed. *Short Story Theories* (Athens: Ohio University Press, 1976).

Thomas Gullason, "The Short Story: An Underrated Art," in May, pp. 20-21, 30.

Norman Friedma, "What Makes A Short story Short?" in May, pp. 131-46.

V.K. Propp in *Morphology of the Folktale* (1928) ile başlar ve Claude Bremond ve A. J. Greimas in *Communications*, 8 (1966), 60-76 ve 28-59; Roland Barthes, "An Introduction to the Structural Analysis of Narrative," trans. By Lionel Duisit in *NLH*, 6 (1975), 237-72; Seymour Chatman, *Story and discourse* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1978), pp. 43-48 gibi yapısalcı eleştirilerle tekrar doğrulanır.

Frank O'Connor, from *The Lonely Voice* (1963), in May, p. 86-89.

Tüm (subjektif) gerçeğin hikayeselliği post-modern yazıda bir takıntı halini alır; Borges, Robbe-Grillet, Pynchon ve diğerlerinin eserlerinde empresyonist roman ve hikayede olduğu gibi karakterlerin mücadelesi ettiği bir sezgiden ziyade bu belirgindir.

Bunlar Borges ve Barthelme'deki ya da Pynchon'un "Entropy"si gibi nispeten muhafazakar bir post-modern kısa hikayedeki karakterler hakkında sorulması anlamsız olacak soru tipleridir. Çünkü bu karakterlerin "başka" bir var oluşu yoktur; bu karakterlerin rol yaparken ve acı çekerken hayal edebileceğimiz "gerçek" dünya ile bağlarının kopmuş olduğunu hayal edebiliriz.

Virginia Woolf, *To the Lighthouse* (New York: Harcourt Brace & World, 1955), p. 240.

Chatman, pp. 138-45.

Peter Stowell, *Literary Impressionism, James and Chekhov* (Athens: University of Georgia Press, 1980).

H E C E Ö Y K Ü

GÖNÜL UTKU

KOŞU BANDI

Serin bir ilkbahar sabahı, kadın uykusunu gecede unutmuş vaziyette yataktan kalktı. Yaza az kalmasa öğlene vuracaktı saati ama kalkmak gerekti çünkü yaz geldi gelecek. Odanın kapısına yakın duran jimnastik aletine dalgın, bezgin uzun uzun baktı.

Koşu bandı onu bekliyordu. Üstelik fazla zamanı da yoktu. Geçen hafta aldığı gül kurusu elbiseye iki hafta içinde sığabilmeliydi.

Yataktan doğrulurken bütün kaslarının ağrıdığını hissetti. Yine de bugün beş dakika daha fazla koşmalıydı.

Etrafında oburluğunu yüzüne vuracak kimse yoktu ama içindeki münasebetsiz ses, her sabah bu zahmete girmesinin nedenini fısıldayıp durdukça, hafif bir güven sarsıntısı yaşıyor değildi.

Ama kararlıydı, o gül kurusu elbiseye girecekti.

Uyuşuk adımlarla banyoya ilerledi, el yüz yıkma faslı bahane, maksat uyanmaktı. Hazır olduğunu düşünmese de mecburi bir hareketle aletin üzerine çıktı. Topuklarını kalın tırtırlı siyah kauçuk parçasına sürte sürte adımlar atmaya başladı. Henüz bir kaç adım atmıştı ki birden ayak bileği içe doğru burkuldu. Derin bir acıyla olduğu yere çömeliverdi. O saatte toplu iğne batısa balyoz yemiş gibi olunurdu ya burkulan ayağın sızısı daha dayanılmaz oluyordu.

'Tam da zamanıydı' diye söylenmeye başladı. Sinirli olunca sesi dişlerinin arasına sıkışmış gibi ezik çıkıyordu. Bileğini hızlı hızlı ovmaya başladı. Ama bir süre sonra ağrının öyle kolay kolay geçmeyeceğini anlayınca, seke seke aynı sinirli söylenmelerle yatağa uzandı. Yatağın sıcaklığı, kararlılığını bir anda yuttu. Bileğin ağrısı da önemli bir gerekçeydi hani.

Kendini koşu bandı tarafından dışlanmış hissetti. Sanki mecburiyetle sarıldığı alet, 'hey dur bi dakika. Ben senin oyuncuğın mıyım?' diyerek onu üzerinden atıvermişti.

'Saçmalık bu' dedi mırıldanarak. Ama içindeki o münasebetsiz ses bu uğursuz sabahta yakasını bırakacağa benzemiyordu.

Beynine üşüşen düşüncelerin kuşatıcı milyonlarca nesne için de geçerli olabileceğini kendine itiraf edemeyecek kadar uykuya teslim oldu. Ama bileği içten içe zonkluyordu ve sorumlusu koşu bandı idi.

Koşu bandım... Sana neden güveniyorum? Cevabını veremediğim onlarca sorudan birisin oysa. Varlığın, gerekliliğin ya da yokluğun, hiç birinin bir açıklaması yok. Ya da tümünün bir tek gerekçesi bulunuyor: Sana ihtiyacım var.

İhtiyacım olan şeylere güvenimi hiç sorgulamamış olmam bir yana, hayatımın merkezine koyduğum ihtiyaçları hatırladıkça senin de tıpkı diğerleri gibi sorgusuz sualsiz yaşamımda yer işgal ettiğini ve gerekliliğinin arada kaynayıp gittiğini düşünüyorum.

Katı meyve sıkacağı, su ısıtıcım, perde iğnelerim, araba yastıklarım, rengarenk vazolarım, hele de astraganım... hepsine, oldukları yerlere konulmadan önce ne çok ihtiyacım vardı.

Sorgusuz ömrümün hiç sararmayan sarmaşıkları gibi ihtiyaçlarıma tutunuyorum, onlar da hayatıma. Dört mevsim yeşil kalmaları, bana besledikleri umuttan olsa gerek. Onları hiç yüzüstü bırakmamış olmak da şımartıyor elbette.

İhtiyaçlarım hapisane duvarı olmuş, azametine ve karşı konulamazlığına her defasında tuğla koyan, ördükçe yükselen, yükseldikçe baş eğmeyen, baş eğmedikçe hoyratça hayatı semiren, sömüren bir bilinmez 'canlı' gibi yaşamıma ortaklık ediyor.

Üzerindeyim. Gri metalin soğukluğuyla bütünleşmiş kauçuktan siyah bant, adımlarımın altından kayıp gidiyor. İleriye attığım her adım, bandı hareket ettirdikçe sonu olmayan uzun bir yola çıkmış da bir türlü geri dönmek istemeyen hayta ve inatçı bir yolcu gibi hissediyorum kendimi. Yol uzadıkça inadım da artıyor. Hakimiyetine boyun eğmişliğimi şimdilik inadım örtüp gizliyor. Çaresizliğimin kabarıp beni düşüncelerimle yutmasına da şimdilik izin veremem. Kendimi yaptıklarımla savunuyorum çünkü.

Evet evet ihtiyacım var. Bu o kadar kötü bir şey değil. Vermem gereken iki üç kilo için sana elbette ihtiyaç duyabilirim. Bunda kötü bir şey yok.

Kazanan kim olacak kestirmeden direniyorum inadıyla beraber. Önce gıcırtilı bir ses, ardından 'ıyy ıyy...' ların her adımda usanmadan tekrarladığı tonlama. Senin üzerindeyken geçirdiğim zamanın özeti bu. Belki de bütün bir hayatımın özeti: Heyecanlı başlangıçlar, durulmalar, hayal kırıklıkları, 'ıyy ıyy...' lar ve sıradanlaşan seslerle tonların kol kola girdiği tekdüze gün doğuşlarını kovalayan bereketsiz gün batışları.... Depresif kimlikler, kişiliksiz bedenler.

Hayır hayır kişiliksiz değil...hayır. Kişiliğini koşu bandında bulan, biraz kilo alınca kendine güvenini yitirmiş, çirkince, hayattan küsen, kendisine hiçbir şeyi yakıştırmayan 'fazlalık'larından tiksinen bedenler. Ya da zayıfladığında ardında dağlar varmış kadar kendine güvenli, hareketleriyle hayatla barışık, eline bir balon alsa göklere uçacakmış kadar sevinen 'uçucu' 'kemik'ler.

Üzerindeyim. Sana kendimden her ne emanet ediyor isem, niyetim ondan kurtulmak. Kendi başıma kurtulmayı başaramamış olmalıyım ki yardımına koşman ya da seni yardımına koşturmam gerekiyor. O en başta 'varlığın, gerekliliğin...' filan dediğim noktada bu değer yatıyor belli ki.

Üzerindeyim. Seni hayatıma nasıl soktuğumu ya da hayatımın bir parçası haline geliverdiğin andaki duygularımı arıyor zihnim. Nasıllardı? Nelerdi onlar? Kurtulmayı planladığım iki üç kilo için seni gerekli kılışım, irademi gü-lünçleştiriyor. Kalp atışlarım hızlanıyor. İnmek istiyorum. Tempomu düşürüyorum, kendimi de üzerinden.

Mutfakta gücünü kaybeden iradem 'ayaklarına kuvvet' diyor seninleyken. Mutfak yenilgisini unutmuş, büyük bir güç gösterisinde bulunuyor nefes nefese. Mutfak, kanaatle beraber daha neleri çöp kutusuna devirmede ki, düşü-nüyorum.

Sana galiba, kendime duyamadığım güveni duyuyorum. Bir aygıt olduğun halde irademin ve hatta benliğimin yerini almış olman garibime gitmiyor, dokunmuyor. Benim için çaba harcıyor, alttaki çarkı her adım atışımda döndü-rerek bandı hareketlendiriyorsun. Uğruma hiçbir yorgunluk, bıkkınlık, usanç göstermeden her an her koşulda direnmeden uysalca katlanıyorsun bana.

Üzerindeyim. Adımlarım hızlanmış, nefesim hızlanmış, hücrelerim hızlanmış... iradem... hızlanmış... Sen ben olmuş koşuyorsun.

İradem bandın üzerinde ayaklarıma kadar alçalmış.

Oysa onu mutfakta unutmalıydım. Güçlü duramadığı yerde, beni yolda bıraktığı yerde. Beni bana değil, beni sana teslim edişine inat çiğnemeliyim senin üstünde benim altımda duran varlığını.

Eşya, onu kullananın ruhunu taşır. Sana mahkumiyet, irademin onursuz bir oyunu, anlıyorum. Sen, teslim oluşumun galip tarafısın koşu bandım!

* * *

Ayak bileğinin sızısı gün boyu devam etti. Sonraki iki günde de. Dördüncü gün, yenilmişliğe aldırış etmeden, yüksek ritimli müzik eşliğinde umursamaz bir tavırla koşmaya yeniden başladı. İki hafta boyunca da aralıksız koştu. gül kurusu elbise... ona hiç giremedi.!

ŞULE TANKUT

SILA

"İnsanlar isimlerinin aynasıdır" dedi Umut Baba. "Mutluluğu geldiği anda kucaklayamaman bundan. Mutluluğun da mutsuzluğun da varlığına inancın olmadığından. Doğduğun günden beri. "Ne olur öleyim" diye ağlayarak, çocuk yatağının tavanında Allah'ı aradığın günden beri. Ölmek değildi istediğin; öyle olsa ölümle her kaşlaştığında korkudan değil, isteksizlikten geri adım attığını böyle derinden bilmezdin. Yola böyle kararlılıkla devam edemezdin. Sen bir yere, birisine ait hissetmek istiyorsun. Sen bir karar verip sorgulamadan o kararı uygulayarak yaşamak, kararsızlıkla, çelişkilerle boğuşmadan yaşamak, ama sonuna kadar yaşamak, lıkır lıkır su içer gibi kötüsüyle iyisiyle boğazından ne aktığına bakmadan kana kana yaşamak istiyorsun. Hep içinde bir özlem, hep içinde bilmediğin, görmediğin bir vatanın hasreti... Hep içinde bir burukluk, hep bir yılanın zehirli dili gibi kıvrılan, en derinine batıp duran solumluk, çirkin, biçimsiz bir soru işareti. Bu seni öldürüyor. Madem ki ismin Sila."

Bir sigara yaktı Sila. Çocuksu dudaklarına yakışmıyordu sigara. Bacak bacak üstüne attı. Uzun siyah eteğinin fransız dantelinden astarıyla gölgeleyen ince ayak bileklerine baktı. Kendisinin değil de başkasınınmış gibi görünen bileklerinin ince saydam derisini hayata dayanıksızlığına bir kanıt saydı. İki belirgin yara izi vardı sağ ayak bileğinde. "Bak Umut Baba" dedi, "Senin şu Boğaz Köprüsü gibi haşmetli ve büyüleyici duruşun var ya karşımda, bir depremlik ömrün kalmış, ne sırlarla salınıp duruyorsun..." Sustu, alt dudağını ısırdı, yanağının çenesine gömülen çukurunda bir gamze belirdi bunu yapınca, derin bir nefes aldı, gözleri buğulandı, "Kendinden eminsin, yıkılsan da böyle olduğun gibi, bütün çekiciliğinle, aşkla, tutkuyla hatırlanacağını bilirsin, sigaranın ilk nefesi gibi başını döndürürsün insanın, boşuna "Umut Baba" dememişler sana, yanından umut sarhoşu olunmadan ayrılınmaz ya senin, aslında sigaranın son nefesi değil misin? Her umudun derin bir umutsuzluktan can bulduğunu beceriyle ve -yanlış anlama beni- tabii ki iyi niyetle saklamaktan başka ne yapabilirsin ..."

Yaşlı adam güler, coşkulu kahkahasıyla irkiltti genç kızı. "İşte bak Sila, işte yine zehirli dilini soru işaretleri gibi kıvrıltmadı mı senin içindeki yılan? Yine bende bulduğun cevaba cevabı olmadığını düşündüğün bir soruyla karşılık vermedin mi?"

Sustu Sıla, çoğunlukla, hatta her zaman kendi haklılığını kendisine kanıtlamadan son vermezdi bir tartışmaya. Kendi aklı, herkesinkinden üstün gördüğü kendi aklı ilk kez kısa devre yapmıştı, ne söyleyeceğini bilemedi, şaşkınlık vücudunu heyecanla titretirken, "Üşüyor musun?" dedi Rıza, içlerinin loş derinliğinden eskimiş bir battaniyeyle geldi kapı önüne, sarıp sarmaladı genç kızı.

"Babacığım varma kızın üstüne. Birazdan Galatasaray'ın maçı başlayacak. Şimdi üşüşür herkes, Sıla yavaş yavaş toparlan istersen. Sen sevmezsin kalabalığı."

"Eskiden severdim" diye mırıldandı Sıla. İstanbul'da kalabalıkların gözebebeği olduğu, heyecanı, sıcaklığı, içtenliğiyle çevresindekileri rahatlattığı, coşturduğu zamanlar aklına geldi. "Yok be Rıza, eve gidip ne yapacağım, bırak kalayım biraz daha, kalabalıkta yalnız olmak bazen dört duvardaki yalnızlıktan daha iyi. En azından hala yaşadığını, etrafındakilerin senin yaşadığını sandıklarını hissediyorsun."

Sözlerinin etkisini ölçmek istedi Umut Baba'nın yüzünde, kaldıramadı başını. Kocaman kahverengi gözleri sevgiyle açıldı Rıza'nın, kara kalın kaşları, alnını daraltan gür saçlarına yaklaştı. "Sen iste be gülüm, bak Elmas Ablan da kuru fasulye pilav yapacak akşama, bir de rakı açarız, gece bizde kalırsın, yalnızlık ne demekmiş, duymamış olayım!"

Şakadan çattığı kaşları yüzünü korkutucu bir renge bürüdü. Akşamın çökmekte olduğunu Rıza'nın esmer yüzünde gördü Sıla, ürperdi.

"Haydi bana eyvallah" dedi Umut Baba, Sıla'nın sırtına birkaç kez vurdu kocaman elleriyle, sarsıldı genç kız, gülmemek için dişlerini sıktı Rıza.

"Yine bekleriz babacığım, habersiz koyma bizi, kulların neyler sensiz!"

Dostça gülümsedi Umut Baba, "Rıza çizmeyi aşıyorsun ya küfredmediysem şu kızın hatırına...Çok içme, duymayayım yukardan sesini!"

Umut Baba Strazburg'daki Türklerin dibe vurduklarında umut buldukları can dostlarıydı, Rıza'nın babası Tamirci Hilmi Efendi desen burda kimse tanımaz, ona "Umut Baba" demeyişini herkes hakaret sayardı.

Kafenin kapı önüne dizili tahta sandalyelerinin hemen bitimindeki dar merdivenlerden ağır aksak çıktı Umut Baba, yumruk yaptığı kocaman eliyle yukardaki kapıyı vurduğunu duydu Sıla, kapının hızla açıldığını, Seda'nın "Dedem geldi" çığlığını, Elmas'ın "Hoşgeldin baba, üşümeseydin aşağıda!" diyerek koşturmasını. Kapı kapandı.

Rıza boş bardakları toplayıp kafenin bitimsiz görünen karanlığında kaybolurken Sıla kapı önünde yalnız kaldı, saatlerdir iliştiği tahta sandalyede bacakları uyuşmuştu, sarındığı battaniyeden kurtulup da birkaç adım atmaya üşendi. Öylece kalakaldı. Strazburg'da yaklaşan gece soğuşuna aceleci adım

sesleri, hafif esintinin sürüklediği fransızca kelimeler karışıyordu. Sıla'nın kestane rengi, kıvrırcık saçlarına kafenin tabelasındaki ışıklar yansıyor. "Manolya Cafe".

Nerden geldi bilinmez, bir anda hatırladı Sıla, İstanbul'da lisedeki felsefe öğretmenin yıllığına yazdığı dizeler gururla ısıttı içini:

"Unutulmuş bir tebessüm dudağında her zaman
Bir mürit saygısıyla sessizce otururdu
Hüzünlü gözlerinde soyluluğun ışığı
Hüzzam şarkılardaki gizem gibi dururdu..."

"Demek o da farketmiş" dedi kendi kendine, yüzündeki unutulmuş tebessümü, gözlerimde soyluluğun ışığını, -şu gururlu, inatçı halimi öyle yorumlamış-, tebessüme karşı koyan hüznü ve bu çelişkinin yarattığı gizemi, hüzzam şarkılardaki gizemi...

Hüzzam? Hangisi hüzzamdı bildiği şarkıların? Annesini arayıp sorsa "Bana bir hüzzam şarkı söyle" dese... "Strazburg'dan İstanbul'a bunun için telefon edersem delirdiğimi düşünebilirler..." Küçüklüğüne eşlik eden bütün şarkıları hatırlamaya çalıştı, annesinin buğulu sesi kulaklarındaydı, yalnız ne söylediği belirsiz. Böyle zamanlarda hep güçlü bir ağlama isteğine boyun eğer, utana sıkıla yere baka baka ağlardı. Neyse ki içindeki kara düğüm o kadar dağılmamıştı henüz, yastığına başını koyana kadar bekleyebilirdi, belki de artık ağlayamıyordu, bu yeni düşünce korkutucu biçimde canını sıktı. Ya ağlayamayacak kadar değiştiyse? Kendisine bir an dışardan baktı da Umut Baba gibi ağız dolusu gülmek istedi. Komikti işte, bütün bu endişeleri, bu bile isteye birlikte yaşamayı kabul ettiği, başka bir insan gibi içinde büyüttüğü, doğurduğu, gözyaşlarıyla beslediği yalnızlık isimli tek arkadaşı. Şimdi çıkarsa yukarı, Umut Baba'dan içindeki bütün bu acıları dindirmesini istese, peki ya o "İnanmayacağın, uygulamayacağın bir reçeteyi hangi doktor yazar?" diye sorarsa. Hafife alınacak adam değildi Umut Baba. Ona saygısızlık etmek, onun dostluğunu kaybetmek istemiyordu Sıla. Aklının gücüne inandığı tek insanı da kaybetmek. Mümkün değildi bu.

Felsefe öğretmeniyle mezuniyet balosunda dans etmişti. İri kıyım, dik duruşlu, bu esmer adamın karşısında kendisini küçük, şımarık, düşüncesiz bir kız çocuğu gibi görmüştü. Bir daha da rastlamadı ona. Herhalde hala İstanbul'daydı, belki de hala aynı okulda ders anlatıyordu. Kendi okulu, kendisinden sonra gelenlerle yıllarca yeniden büyümenin kekremsi tadını paylaşmak istediği. Felsefeyi hayatın özünde göstermek istediği. Bıkmadan usanmadan anlatmak, öğretmek, öğrenmek, yaşamak istediği... İstanbul'a bahar erken gelmiştir. Hayat İstanbul'da bir bahar vakti...

Çıgıllıklarla sarsılıyordu Manolya Cafe, Galatasaray'ın maçı başlamıştı, Strazburg'daki Türkler için aslanlar gibi kükreme zamanı. Aniden doğruldu, uyuşmuş bacaklarına aldırmadan hızla merdivenlere koştu Sıla. Kapıyı Elmas açmıştı. "Umut Baba içerde mi?"

"Ben burda sürgündeyim Umut Baba, halimden tek sen anlarsın. İstanbul çağırıyor, gidemiyorum. Ben artık kendimle mücadele etmek istemiyorum. Ben artık...kırgınlıklarım...unutamadığım hayal kırıklıklarım...Başımdan geçenleri bilmiyorsun. Ben gitmedim, İstanbul gitti, bilmiyorsun."

Titremekte olan parmaklarını yakan sigarayı söndürdü. Ağlayabilmişti, ferahlamıştı. İçindeki zehiri akıtmış, acısının yasını tutmasına bile fırsat bırakmayan büyük düşmanı gururunun karşısında baş eğmiş, yeniden kırılğan ve korunmaya muhtaç küçük bir kız çocuğuna dönüşebilmişti.

Sessizlik...Yavaş yavaş sönen sigarasının tütmekte olan beyaz dumanına baktı. Umut Baba'nın bir an bile gözlerini ayırmadan onu dinlediğini, anlatmadıklarını, gözlerinde, ellerinde, sesinin titreyişinde sakladıklarını da aynı dikkatle dinlediğini ve hala kendisine bakmakta olduğunu biliyordu. Gözlerini kaldırmaya cesareti yoktu, onun yüzünde acıma, şefkat, çocuksuluğa ve saflığa duyulan hoşgörüyü karşılaştırmaktan korkuyordu. Gururuna baş eğdi diye gerçek bir savaşçı olmadığının düşünülmesinden, küçük bir kız çocuğu gibi sarmalanmaktan, -hem de ihtiyacı olan tek şey buyken- yaralarının sarılmasından ve sevmekten ölesiye korkuyordu. Sessizlik bir ömür boyu uzasın varsın, yeter ki korktuğu başına gelmesin.

Umut Baba sakın, kendinden emin bir sesle konuştu. Ne şefkat ne de alay tınısı vardı bu seste. Söylediklerinin anlamı, sesinden çok sonra yankılandı Sıla'nın kalbinde.

"Dumanı tüten bir volkana hiç yakından bakmamış biri kül tablasına bastırıldığı sigarasının tütmekte olan dumanını içindeki volkanın dumanı sayar. Ancak kendisini dünyaya eş tutma cüretini gösteren birisi yapabilir bunu, delinin teki. İnsan dediğin sınırlarını bilmeli, kendi küçücük varlığının volkan değil, volkanın titrettiği toprak değil, belki yalnız bir çakıl taşı, suya, toprağa karışan, binlerce benzeri gibi ordan oraya savrulan bir çakıl taşı olduğunu bilmeli, kabullenmeli. Bir çakıl taşı gibi hayatın aktığı yöne savrulmak yerine, bir volkan gibi dünyanın yakıcı derinliğine kök salmaya heveslenirsen, yalnız kendini yakarsın. Kendi küllerinden doğmak dediğin." Sesi titredi, gözleri doldu. "Ah kızım, ne yaptın sen? Kendi küllerinden doğan artık sen değilsin ki. Sanıyorsun ki gerçek kahramanlar dünyaya patlayan bir volkan gibi karşı koyabilenler, toprağı titretebilenler, çakıl taşlarını ordan oraya savurabilenler.. Kendilerini yakmaktan başka ne yapabilirler? Kaybedecek hiçbir şeyi olmayanlar.. Yine de derinlerinde..." Sustu, yutkundu. "Zor olacak" de-

di kararlılıkla, "Ama bulacaksın. Seni ilk gördüğümde bir su kıyısında yosunlarla oynayan çakıl taşlarını düşünmüştüm. Üzerinde toz barınmayan, berrak suda ıslıl ıslıl parlayan, yosunların dağınık, ılık gölgeleriyle dans eden çakıl taşları... Sen bana çorak topraklardan, yangın artıklarından, canlıların barınmadığı volkan diplerinden söz ediyorsun. Sen b a n a ."

Sıla Umut Baba'nın titreyen gövdesine kaldırdı başını. Hıçkırarak ağlıyordu yaşlı adam. "Bir ölünün ardından..." diye düşündü Sıla, "Ancak bir ölünün ardından böyle ağlanır."

"Baba ne oldu? Baba söylesene neyin var?" Rıza'nın yüzü bembeyaz olmuştu, "Yardım et Sıla!" dedi, "Yardım et de yatağına yatıralım."

Elmas sabunlu elleriyle koşup geldi mutfaktan. Seda oyuncaklarının arasından başını kaldırıp kuşkuyla baktı Sıla'nın yüzüne: "Dedeme ne yaptın?"

Umut Baba hastalanmıştı, odasından çıkmıyor, Seda'yla oynamıyor, Elmas'ın yemeklerinden yemiyor, bir tas çorbayla geçiriyordu bütün günü. Sıla sabah akşam Manolya Cafe'ye uğruyor, Umut Baba'nın durumunu soruyordu. Bir değişiklik yoktu. Rıza küskündü, Sıla'nın gözlerine bakmadan kısaca cevaplarla geçiştiriyordu konuşmaları.

Kar günlerce bütün gücüyle yağdı. Strazburg kışı, bahara teslim olmadan önce hep böyle delice gürler, yeniden bütün şiddetiyle geleceği yeni bir yıla kadar unutulmamasını sağlayacak ne mümkünse yapar, insanların dayanma gücüne, açmayı bekleyen çiçeklerin doğuş umuduna, kuşların henüz duyulmayan neşeli bahar şarkılarına acımasızca meydan okurdu. Kışın son demlerine sessizce boyun eğen Strazburg akşamında, Sıla bu kez küstahlığın zar zor insani kılığa bürüdüğü büyük bir öfkeyle, buz tutan kaldırım taşlarını döven topuk seslerini ta içinde duyarak yürüdü yürüdü. Nereye gittiğini bilmiyordu. Rüzgar gözyaşlarından sıırıksık olmuştuk yüzünü dövüyor, canını acıtıyor ; saçları rüzgarın acımasız elleri olmuş, dalga dalga çarpıyordu yanaklarına. Durdu, III Nehri'nin çağıltılı akışını boğan barajın üstünde, koca demir köprüde bir yerlere yetişme telaşıyla yürüyen insanları umursamadan durdu. Yine akşam çöküyordu, sabaha çok vardı daha, gece, kendisini yutan, yutmasına izin verdiği binlerce gece gibi bütün ağırlığıyla çöküyordu işte omuzlarına. Haykırmak ister gibi açtı ağzını, ses çıkmıyordu, bütün varlığını akıtıp suya karıştıracak tek bir ses. Kim engel olacaktı köprüden aşağıya atılmasına? Kim yıllardır içinde büyüttüğü ölüme kavuşmasını engelleyebilirdi? Hayır, hayatta hiç kimse, hiçbir şey ölümün sakın, sabırlı çağrısını duyulmaz kılamazdı. Tek bir adım, tek bir ses, son bir ses. Kilisenin çanları gökyüzünü yırtarken "Burası benim evim değil" diye tiksintiyle bağırırdı içinden. "Bu dünya kimsenin evi değil. Benim evim yok! Yok mu gerçekten? İstanbul'da ılık bir akşam vaktidir şimdi. Karşı tepelerde evlerin ışıkları yanmış, deniz nazlı beyaz salınmakta ay ışığında. "

Hıçkırıkları nefes almasını engelliyordu, kendisini avutmak için yaklaşacak herhangi birini, kendini bilmez, acının ne olduğunu kendisi gibi bilemez herhangi bir canlıyı -bu savunmasız, yürümeyi yeni öğrenmiş, henüz konuşamayan bir çocuk bile olsa, bu sıcak, ıslak soluklu küçük bir köpek yavrusu bile olsa- cehennem dibine, şu bulanık, çamurlu suyun ta dibine göndermeye hazırdı. Kimse gelmedi. Yalnızlıktan başka kimse. Soğuktan donmuş parmaklarıyla yüzünü sildi Sıla. Hırsla, öfkeyle, kararlılıkla yürüdü. Ev dediği tek odalık karanlığa doğru yürüdü. Ardından kapıyı kapattığı anda biraz sakinleşti, artık ne yapacağını biliyordu. Kararsızlıkla ordan oraya savrulduğu günler sona ermişti. Ona savunamadığı geçmişini hatırlatan bütün giysilerini, takılarını, duvarlardaki resimleri, büyük, mavi saati, çiçekli yatak örtüsünü, herşeyi herşeyi yığıdı yere. Son bir kez baktı geçmişin mirasına, hepsini kara çöp torbalarına doldurup yüklendi, bahçeye indi. Bahçedeki büyük çöp tenekeleri askılarla, yemek artıklarıyla, akla gelmez bin türlü eşyayla doluydu. Sıla elindekileri kollarının bütün kuvvetiyle boş bir çöp tenekesinin dibine salladı. Derin bir nefes aldı. Yukarı çıkıp kapıyı arkasından kilitletiğinde çok sakindi. Kendisini hafifletmiş hissediyordu, neredeyse kahkahalarla gülecekti. Sıcak duşun altına girip uzun uzun yıkandı. Sonra kendisine bir kahve koyup pencerenin kenarındaki koltuğa oturdu. Evin tek manzarası olan otoyola bakarak bir sigara yaktı. Yorgundu, ama mutluydu, galiba hayatta ilk kez böyle mutluydu. Asırlar süren, derin bir uyku. Sabah aceleyle, heyecanla yüzünü yıkadı, Elmas'ın hediye ettiği kırmızı bluzu giydi üzerine. Kot pantolonu, ponponlu ayakkabıları, küçük kırmızı çantasıyla liseye giden kızlara benziyordu. Saçlarını kendi dalgalarıyla oynatmaya bırakmıştı omuzlarında. Dışarda keskin bir soğuk vardı, buna rağmen çıkmıştı ya güneş, Sıla gülümseyerek gökyüzüne içten bir selam yolladı.

Kocaman bir buketle çaldı kapıyı. Seda şaşırarak baktı. "Hoşgeldin" dedi Elmas, "Sıla ne kadar güzelsin böyle..." Rıza mahmur gözlerinde şaşkınlığını gizleyemeyen bir küskünlükle süzdü genç kızı, gün ışığı gibi girmişti eve, "Babamı şimdi rahatsız etme" demeye dili varmadı. Sıla kararlılıkla Umut Baba'nın odasına girip kapıyı sıkı sıkı kapattı arkasından. Elmas'la Rıza şaşkınlıkla uzun uzun bakiştılar. Birazdan Umut Baba'nın gür kahkahası duyuldu içerden. "Ayıp değil mi? Yaşlı bir adamı böyle sabah sabah rahatsız etmek, çık bakayım, çık odamdan!"

Kahkahalarla dışarı attı genç kızı. Sıla Seda'yı kucaklayıp dans ediyordu, küçük kızı havaya fırlatıyor, Seda şaşkın ve neşeli, çığlıklar atıyordu.

"Ne oldu bunlara? Kızım otur şöyle, söylesene, ne oldu?" Rıza bir Elmas'a, bir de önünde neşeyle dans eden kızlara bakıyor, olanlara akıl erdiremiyordu bir türlü. İçerden Umut Baba'nın sesi duyuldu, "Rıza sucukları koy ateşe, Elmas çayı yap kızım, geliyorum!"

"Haydi Rıza Ağabey, oyalanma!" dedi Sıla. "Şöyle krallara layık bir kahvaltı hazırlayalım."

Manolya Cafe'nin önünde, tahta masada güle oynaya kahvaltı edenleri gören Erzincan'lı Mustafa şaşırıp kaldı, "Hayrola, bugün erkencisiniz?" Beyaz peyniri, demli çayı görünce işe gitmekten caydı, durdu, davet bekledi.

"Gel oğlum gel!" dedi Umut Baba, "Böyle kahvaltıyı Erzincan'da bulamazsın!"

"Vayy tulum peyniri de var! Ne oluyor babacığım? Neyi kutluyoruz?"

"Sıla'dan kurtuluşumuzu kutluyoruz, İstanbul'lu öğretmen hanım yuvaya dönüyor anlayacağın. Haydi çaylar benden!" dedi Rıza.

Yoldan geçen fransızlar bu gürültücü kalabalığa onaylamayarak baktılar. Bir ikisi gülümsedi. Bizimkiler Boğaz'ın kıyısında kahvaltı ediyor gibiydiler, kimseyi görececek halleri yoktu.

Sofra büyüdü, Strazburg'da yaşayan Türkler nerden haber aldılarsa bir bir toplandılar Manolya Cafe'de. Yıllardır böyle bir kahvaltı bekliyor gibiydiler. Evde ne buldularsa getirmişler, sofrayı donatmışlardı. Vatana dair boğazlarında düğümlenen ne varsa Elmas'ın demli çayıyla eriyor, akıyor; Strazburg'daki Türkler vatan hasretinin ağırlığından kurtulup coşuyorlardı. Kahvaltı ikindiye dek sürdü.

"Haydi bir Türk kahvesi yap da içelim" dedi Umut Baba. "Gel bakalım yamacıma Sıla kızım!"

Sıla bu anı bekliyormuş gibi aceleyle yanına sokuldu yaşlı adamın, yanağını öpüp omzuna dayadı başını. "Ah İstanbul!" dedi Umut Baba, "Sana bir hazine veriyorum ben bugün." Sesler kesildi, herkes dinlemek üzere dik kat kesildi.

"İnsanlar isimlerinin aynasıdır" dedi Sıla. "Sen her sabah yeniden doğan günü hakkı sayanlardan, akşamları içine geceyle dolan hüznü her sabah unutanlardan, bu yüzden de gökyüzüne neşeli bir selamı çok görenlerden farklısın. Sen günün her anını aynı neşeyle dolduruyor, hepimize solmayan gençlikle, kendinden emin gülümseyişinle, dimdik ayakta duruşunla güç veriyorsun. Sen hayatı hayatta, ölümü ölümden yaşayacak ender insanlardansın. İçimizde kıvrılan yılanların yaşama sevincimize zehirli dilleriyle batırdıkları soru işaretlerinin bütün cevapları anlamsızlaştıran kararlılığına serinkanlılıkla karşı durursun. Bazı soruların cevabı yoktur, hayat bu yüzden böyle erişilmez güzellikte. Sen hayatın aşkla çarpan kalbisin; madem ki ismin Umut Baba."

Sıla sustu, hınzırca gülümsedi. Söylemek istediklerini zorlukla içinde tutuyormuş gibi büzülmüştü ağzı, yanakları pembeleşmişti. "Söyle haydi, devam et" dedi Umut Baba, "Söyle ne geldi aklına, senin yılan kıvranıyor yine içerde."

Derin bir nefes aldı Sıla, tutuk, heyecanlı, çocuksu bir sesle "Ben seni Boğaz Köprüsü'ne benzetiyordum ya" dedi, "Biliyorsun işte, iki kıtayı birleştirdin diye, bir depremlik ömrün kalmamış gibi, sonsuza kadar yaşayacakmışsın gibi çalım, gösterişli duruşunu küçümsüyordum. Etrafında yaktığın umut ışıklarının, seni tanıyan herkesin içini aydınlatan o umut ışıklarının boğazın derinliklerine karışıp söneceğini düşünüyordum. Sönecek bir ışığı canlı tutmanın ne yararı var diyordum kendi kendime. Sana kızıyordum, küçümsüyordum seni."

Rıza sıkıntıyla kıpırdandı, babasının yine kötüleşmesinden, bu deli kızın surda şu kafenin önünde hiç yaşamadıkları bu rüya gibi mutluluk anını berbat etmesinden korkmuştu. Elmas sıkıca elini tutup gözlerinin içine baktı. Rıza bu bakışta Elmas'a duyduğu aşkın yeniden kıvılcamlandığını, sıkıntı dolu hayatının, çabıyla, didinerek inşa ettiği bütün varlığının bu bakışta yenilediğini hissetti, mutluluk ağır ağır aktı içine.

"Hayatın gizi buymuş meğer" diye usul usul çağıldı Sıla'nın sesi. Manolya Cafe'nin önündeki kalabalık ürperdi, Strazburg yine keskin soğuğuyla içlerine işlerken, ısıtmayan güneşin varlığını hissetmek yanmalarına yetmişti. Bahar geliyordu, düğün dernek geliyordu bahar, kuşlarla, çiçeklerle, belki de vatandan güzel haberlerle geliyordu.

"Biz iki dalgın, puslu kıta." dedi Sıla, "İstanbul'la ben. Sen köprümüz oldun be Umut Baba. Sen benim yalnız İstanbul'la değil, hayatla, mutlulukla, kalbimle aramda köprü oldun. Ölüp gidersin diye çok korktum, yaşlısın diye seni sevmekten korktum. Yıkıldın sandım, odana kapanıp hayata küstüğünde kurduğun bütün köprüleri yıkma gücünü kendimde topladığımı, seni yıktığımı sandım. Kendinde yıkma gücünü bulmak zor değilmiş meğer. Zor olan, yıkılacağını bile bile, kendin için, o an için köprüler kurmak, korkarak da olsa, yıkıldığı ana kadar kurduğun köprülere sahip çıkmak, zor olan yıkıldığı anda yenisini inşa etme gücünü kendinde bulmak, zor olan çocuklar gibi doyusuya oynamak, oynamaktan korkmamak, oynamaktan bıkmamak, zor olan, başardığım..."

Umut Baba Sıla'nın hıçkırıklarla sarsılan başını göğsüne bastırdı.!

FUAT OVAT

KAYALIKTA BİR KUŞ VAR

*Ne akarsu balıklara doyar,
ne balık akarsuya doyar.
Ne canla cihan âşıklara dar gelir,
ne de âşık o cana, o cihana doyar.*

Bir şey oluyor, birden bire. Yeni öğretmen umutsuzluk nehrinin kıyılarında dolaştığı günlerin birinde bir adam çıkageliyor.

Kısa boylu, tıknaz, kasketi kafasından büyük, lastik ayakkabıları delik, çorapları yırtık biri. Ertesi gün yine gelmek için; tespihini, bastonunu, paltosunu, misafir gittiği evde bilerek unutanlara benzemiyor. Âşık diye tanıtıyorlar onu.

Aşkın, âşıkın yeri mi, sırası mı diyemiyor hayat acemisi genç öğretmen. Onun gözlerine vuran yüreğindeki ışığı görüyor o saat. Tek odadan ibaret kerpiç evine buyur ediyor bu yabancı adamı.

Âşık gösterilen yere oturuyor, ağırbaşlı, sessiz; gelinlik kız gibi süzülüyor nerdeyse. Sorulara kısa, anlaşılır karşılıklar veriyor. Güler yüzle bakıyor öğretmenin yüzüne, başıyla onu takip ediyor. Söyleyecek sözü var gibi. Susuyor öyle...

—Bizim fakirhane de sizinle şenlenir hocam, bir gün gelerseniz diyor girderken.

Bir şey onu çekiyor sanki. İlk fırsatta Mevlüt'ü ziyarete gidiyor genç öğretmen.

İçi eziliyor adamın; yağan yağmurun epeyi içerde. Damın akması bir yana, evin üç duvarı var. Neredeyse tamamı yıkılan dördüncü duvarın yerine ağaç dalları, teneke, mukavva parçaları iğreti konmuş öyle.

Rüzgâr evin içinde dolaşüyor gönlünce. Duvarın dibinde ocak; aş pişirilen bu ateş aynı zamanda Mevlüt'le annesinin ısınmasını sağlıyor. Geceleri çevresini aydınlatan ocak ailenin çalışan, dilsiz bir üyesi gibi.

Okulla tanışmamış Mevlüt, okuma yazması yok bu güleç adamın. Uzun savaşa gidip bir daha dönmeyen babasının bir gün çıkıp geleceğine inanıyor.

Kırık bir aşk hikâyesi yaşamış yıllar önce. Köyden birini, ağanın kızı İsmnaz'ı sevmiş. O da, yanık sesiyle türküler söyleyen Mevlüt'ü. Gel gör ki, Cebbar Gölü'nden su içmiş gibi merhametsiz, uzlaşma bilmeyen ağa olmuştur:

—Kızımı divanenin birine vermem demiş.

Konuşmaya çalışmış güngörmüş, ak saçlı ihtiyarlar. Kararım karar demiş ağa. Kimsenin sözünü dinlememiş...

Yemeden içmeden kesilmiş Mevlüt. Uyku uyumamış, dur durak bilmemiş, atmış kendini dağlara.

Uzaktan uzağa olsun sevgilisini göremeyen, sesini duyamayan kız da gündüsten güne erimiş. Bir deri bir kemik kalmış...

Muhtar, imam, köyün yaşlıları araya girmiş. Ağayı razı etmişler sonunda. Geç de olsa dağlardan inmiş Mevlüt. Ne var ki, vuslata az kala, kız ince hastalıktan gitmiş. Ağa, köylü şaşırılmış. Âşık perişan; o günden sonra bir daha toplayamamış kendini.

Askerlik yapmamış Mevlüt. Nüfus cüzdanı görmemiş. Köyde bile değil, mezrada; üç beş evlik bir yerde yaşıyor. Kasabayı, kenti anlatılanlardan biliyor. Bu köyü, bu dağları tanıyor. Coğrafya onun için bundan ibaret. İlim de bilim de gördüklerinden yaşadıklarından başkası değil onun için...

Başını, hep ağrıyan, giderek ağırlaşan bu uzvunu yukarı kaldırdı genç öğretmen.

Gökyüzü nedensiz bir şekilde daha mavi; özenle, biraz da inadına boyanmış gibi. Küçük bir parça beyaz bulut bile yok. Ufuk çizgisi, elini uzatsan tabileceğin yakınlıkta.

Yanından, yöresinden kervanların geçmediği, üzerinde kartalların uçtuğu dik kayalar ürkütücü bulunmuş belli ki. Atalarımızın kutlu varlıklar diye tanıdığı; akarsuları, otlakları, ormanlarıyla türlü faydalar sağlayan dağlar insanlara alabildiğine uzak. Her birinin ayrı hikâyesi olan dağlardan bile kaçmış bu köy...

Çocukluğu köyde geçmiş genç öğretmenin, ama şimdi görüyor ki burası çok başka...

Çeşit çeşit ağaçlar, çiçekler yok bu köyde. İnekler, koyunlar ve tavuklar köyün hayvanları. Kaz, ördek, hindi, at, eşek, karıncalar, arılar bile gelmemiş buraya.

Kimileri mitlere, destanlara, efsanelere konu olan; dereler, çaylar, göller bu köye alabildiğine ırak. Genç adamın çocukluğunun köylerinde derelerin, çayların kenarını uzun kavaklar, salkım söğütler süslerdi. Bu ağaçlara yuva yapan kuşlar iner su içerdi dereden.

Karınca gibi çalışan, arılar misali bal yapan insanlar kim bilir ne zaman göçmüş buradan. Belki de bu topraklara ayak basmamışlar bile emeğiyle geçinen, toprakla sevişen o güzel insanlar. Yörede bağ, bahçe, sebze, meyve yok.

Şüphelendiği oluyor genç öğretmenin:

—Burası köy değil mi yoksa? Bu iğreti dekorda biri şaka mı yapıyor banna?...

Derme çatma evler, evlerle uyumu olmayan bir okul, ne zaman yapıldığı bilinmeyen bir cami; bütün köy bu.

Yolcuları, köyün girişinde ölümler karşılıyor. Köye gelenler, soğuk, çok da düzgün olmayan mezar taşlarıyla karşılaşılıyor önce. Dua bilen, rahmet, fatiha okuyan öyle az ki.

Mezarlıkla okul arasındaki çeşmeye ulaşınca bir iki kişi görülebilir. Kadınsa yüzlerini örtüp kaçar onlar. Erkekse sorulanlara öyle kısa cevaplar verirler...

Çeşmede birkaç kadın gördü genç öğretmen. Hoş bir kare, tam fotoğraf-lık; çeşme başında köylü kadınlar fotoğrafı ilginç olur diye düşündü:

- Fotoğrafınızı çekebilir miyim?
- Neye yarar ki öğretmen?

Konuşup, uzun uzun anlattıktan sonra fotoğrafı çekti, çok sevindi. Bu yüzden problem yaşayacağı aklına gelmemişti.

- Sen benim helalimin pozunu nasıl çekersin?
- Anlamadım?

— Benim kadınlarımdan hem de en küçüğünün pozunu çekmişsin.

Dev yarması bir adam. Güler yüzlü gibi de. Şaka yapıyor sandı onu öğretmen. Değilmiş.

Ahlaka mugayir, ayıplanacak, kınanacak bir şey yok oysa. Kadınlarının en küçüğü, elli altmış yaşında; sadece gözüyle burnu görünen biri.

Fistan denilen, ayak bileklerine kadar inen uzun entariden üç tane giymiş. Fistanın üstünde yelek, altında şalvar. Belinde kalın kuşak. Başında siyah püsküllü puşi. Ayağında desenli yün çorap ve keçi kılından yapılan çarık...

Öğretmen uzun uzun anlatmaya çalıştı ama, ne söylese kâr etmedi. Oturup beraber yırttılar fotoğrafı. Nasıl rahatladı adam. Çok şaşırdı öğretmen...

O alabildiğine yabancı hissediyor kendini buralarda. Aslında Mevlüt de yabancı bu insanlara.

Arkadaş oluyor öğretmen âşık diye tanıtılan bu garip adamla.

Çekirgeyi, yılanı arkadaş bilen; akreple, kırkayakla yarenlik eden Mevlüt, dünyanın yedi harikasından habersiz; gani gönüllü, hayranlık uyandıran bir insan. Renklerin nasıl meydana geldiğini bilmez ama, türlü renklerin olduğu dünyayı yarattığı için Allah'a şükreder.

Az konuşan, neredeyse sesi duyulur diye korkan Mevlüt, öğretmenin kapısına varınca, duvara sırtını verir türkü söylerdi. Olmadı öksürdü. Ayak-kabısını temizler gibi yapar, ayaklarını yere vururdu. Kapı açık olsa da içeri girmezdi. İlla ki selamlaşılacak, buyur edilecekti. Her defasında böyle davet beklerdi.

—Kapı açık, içeri girsene, niye bekliyorsun diye sormuştu öğretmen bir keresinde.

—Biz böyle gördük hocam, böylesi hepimiz için daha iyidir demişti...

Günlerden Cuma. Bir ikindi sonrası. Rüzgâr çılgık çılgıca ısıklık çalıyor; vahşi, aykırı, ürkütücü şarkılar haykırıyor. Rüzgârın uğultusuna insan sesi karışmış. Bir türkü dua edercesine söyleniyor:

Dert bende kare bende/ Eylenmez yâre bende

Yuvasız kuşlar gibi/ Kaldım ben gurbet elde.

Tanrı misafiri kapıda. Yemeğe buyur ediyor öğretmen onu. Olmazlansa da Mevlüt; sünnetliyor, kırıntı bile bırakmadan temizliyor tabağı. Belli ki aç. Tatlı niyetine helva ikram ediyor öğretmen.

—Bütünü bölme, yarımı yeme, ye Allah aşkına ye der bazısı. Yanında rahatım hocam. Görmediğim yemekleri burada yedim...

Mevlüt böyle söyledi ama, öğretmen öyle çeşitli yemekler yapmayı bilen biri değil. Onun sofraya getirdiği, Allah ne verdiyse.

Çay içerken, öğretmen ilk maaşıyla aldığı teybi çıkarıp türkü dinletti ona.

Gözlerinin içi gülen Mevlüt, bant bitince sözü aldı. Konuşur gibi başlayıp türkü söyledi.

Can kulağıyla dinleyince gördü ki öğretmen, Mevlüt kendisini anlatıyor. Daha kaçınıcı görüşmemiz oysa diye düşündü. Şaşırıp kaldı, dondu adeta.

—Söyleyeyim mi hocam?

—Elbette. Şey, kaydedebilir miyim peki?

—Kaydetmek mi?...

—Sen yokken de seni dinlerim.

—Sen iste ben gelirim hocam.

Razı oluyor sonunda Mevlüt. Bantlardan birini silip onun türkülerini kaydediyor öğretmen. Bir süre sonra âşık durup soluklanıyor.

—Yoruldun mu?

—Söylemek değil de şu makine, kayıt yoruyor adamı diyor...

Niçin diye sormayan biri Mevlüt. Kazanma, biriktirme, mülk edinme gibi bir hırsı yok onun. Ne derin bilgisi var, ne yüksek düşünceleri.

Tevazuda öyle aşırı gider ki, kendini kimliksiz görenlere bile kızmaz. Din, hukuk, psikoloji nedir sorusuna karşılık veremez ama; inançsız değildir, hak-kın farkındadır, insan halinden anlar.

Görünüşte zayıf, çelimsiz bir dağlı Mevlüt. Onun yüreğinin inceliğini, düşüncelerinin rengini, duygularının zenginliğini kaç kişi gördü acaba?...

—Sağlıcakla kal hocam dedi gönül adamı. Çelimsiz vücuduyla karları yararak yitip gitti.

O günden sonra birkaç kez daha geldi âşık. Onu görünce, elma şekerine kavuşan çocuk gibi sevindi öğretmen her defasında...

Bazen bildik türküler söyleyen; çoğunlukla kendi parçalarını seslendiren Mevlüt, kayıt cihazını yabancılamiyor, yadırgamıyor artık. Dağ adamı dönüp bakmıyor bile teybe.

Kaset arkalı önlü doldu dolacak. Mevlüt adeta resital veriyor, tek kişilik bir filmde oynuyor. Konserin dinleyeni genç öğretmen, filmin seyircisi de...

Zaman yekpare, günler geceler bütün gibi burada. Kış çabuk geldi. Gidecek gibi görünmüyor da. Dondurucu soğuklar esir aldı insanları.

Genç öğretmen şaşkın, çaresizlik kısılcığında. Daha önce böyle bir şey görmemiş. Öğrencilerin güçlkle getirdiği yarım tezekler sınıfı ısıtmaya yetmiyor.

—Senin elli yedi öğrencin var. Bizim gibi yirmi öğrencin olsa ne yapardın?...

Elli yedi öğrenci bu sayıda yarım tezek demek. Yirmi öğrencininki elbet—te daha az ama, sadece yakacak anlamında mı? Çok öğrenciyle öğretimin güçlüğünü düşünen yok! Öğretmen arkadaşları ona imreniyor güya. Oysa onlar kaç yılın öğretmeni, genç adam okulu yeni bitirdi.

Bir elmanın karpuz gibi kesildiğini, bütün ailenin tadına vararak, şükrederek onu yediğini gördü burada öğretmen. Yoksulluğun yaşama sevincini köreltemediğini fark etti...

Gazete, dergi, yeni kitap yok. Yollar kaç aydır kapalı. Küçük radyosunun pili bittiğinden dış dünyayla iletişimi de kesildi. Nice sonra fark ediyor ki, kötü hava şartlarından dolayı öğretime on gün ara verilmiş, onlar duymamış bile.

Sonbaharda aldığı üç teneke gaz yağı, karlar erimeden, yollar açılmadan tükendi. Gaz lambası, öğretmenin plan defterini bile aydınlatamayacak artık.

Kış uzayınca köylüler, hayvanlarının tek yiyeceği olan samanları yakıyor. Genç adam da okuduğu dergileri, kitapları; başka çaresi yok.

Kendi kendine konuştuğu oluyor öğretmenin:

—Yalnızım. Kendimi anlatamıyorum. Bu insanları da anlamakta güçlük çekiyorum. Çok çaba gösteriyorum oysa... Dedem, "Sana maaşının iki katını vereyim, dolaşma oralarda, yanımıza gel." demişti. Onu dinlememekle yanlış mı yaptım acaba?

Çevremizde bahar, baharın belirtileri dersin konusu. Mevsim değişimi konuşuluyor önce.

—İlkbahar geldi öğretmenim.

Öğretmen bu mevsimde çevrede görülen değişiklikleri soruyor öğrencilere. İstiyor ki çocuklar çevrenin farkına varsın.

—İlkbaharın geldiğini nasıl anladın yavrum?

—Ebem dedi öğretmenim...

Göçmen kuşlardan, ağaçların çiçek açmasından, tabiatın uyanmasından, yiyecek ve giyeceklerdeki değişikliklerden söz edilmiyor bile. Genç adam o anda hatırlıyor ki takvimin olmadığı bu köyde ne çiçek açacak ağaç var, ne de buraya gelen bir göçmen kuş...

Su yürüdü. Gözle görülecek çok şey olmasa da; havaya, toprağa, suya cemrenin düşmesi, karların erimesi insanları sevindirdi. Yolların açılması bir ölçüde hayatı canlandırdı. Kasabaya, kente gidenler, oradan köye gelenler var. Her biri kahraman gibi karşılanıyor, öncü gibi uğurlanıyor.

Köyde şenlik havası, yılın ilk düğünü. Bu yüzden belki, herkes daha bir sevinçli. Toprak damlar bayraklarla süslendi. Davul-zurna sesleri köyün her yanında yankılanıyor.

Kadınlar kendilerine özgü, gözden uzak mekânlarında, odalarda, avlular—da; neredeyse gizli bir görevi ifa eder gibi oynuyorlar.

Erkeklerse sokaklarda, meydanlarda, çeşme başında davul zurnayla dolaşıp kurtlarını döküyorlar. Bir de zenneler var; kadınlar gibi giyinip, ulu orta her yerde oynayan, türlü şaklabanlıklar yapan...

Komşu köylerin birinden kız alınacak. Traktörlerle gelin almaya gidiyor çoluk çocuk bütün köy.

Öğretmenin teybi en önde giden traktörde. Türküler birbirine bağlanıyor; yolun geniş kesimlerinde, çeşme başlarında oyunlar oynanıyor.

Birkaç saat sonra gelin evinin önündeler. Tanıdıklardan biri yanına geliyor öğretmenin:

—Kurbanım hoca, kız evinde oynayacaklar. Senin teybi oraya götürem.

— Al.

—Bantları da veresin.

—Hangilerini?

—Hepsini ver hocam...

Bir şey oluyor o anda; genç adamın adını koyamadığı bir korku sarıyor yüreğini...

Epey zaman geçtikten sonra gelini alıp köye dönüyorlar. Hava kararırken herkes evine çekiliyor.

Masanın üzerine yerleştiriyor küçük teybi genç adam. Bantları raflara, kitapların önüne diziyor. Canı farklı bir müzik dinlemek istiyor. O bantı arıyor, yok! Kayıp mı oldu acaba?

Ertesi gün utana sıkıla durumu anlatıyor öğretmen teybi götüren köylüye.

—Hangisi hocam, ne bantı?

—Mevlüt'ün bantı, diğerleri olsa önemli değildi.

—Aman be hocam diyor köylü, ben de sandım ki önemli bir şey kayboldu. Yarın gelir Mevlüt, doldurursun yine...

Çok üzüldü. O başka bir şey demedi. Biliyor ki kendisini anlamaları mümkün değil, zaten Mevlüt'ü de çok az tanıyorlar. Güçlkle eve döndü öğretmen...

Aşkla söylenen bir türkü, ayak sesi, bir işaret bekledi kaç zaman. Duyduğu en küçük sese, fısıltıya kulak kesildi. Günler, geceler, aylar, mevsimler geçti.

Ne bir haber, ne bir selam. O günden sonra Mevlüt bir daha gelmedi...

Anlaşılmayacağını bile bile aşkı anlatmıştı Mevlüt. Onun şiirlerinde, türkülerinde; sevgi, özlem, barış, hoşgörü, uzlaşma, dostluk, paylaşma, insan sancı vardı.

Okuduğu onca şiir, can verdiği türküler ne yazık ki genç adamın belleğinde tek bir satır kalmamacasına silinmişti. Aklında, kendine has yorumla, neredeyse ağlar gibi dillendirdiği, bilinen bir türküden sözler kalmıştı sadece:

Kayalıkta bir kuş var/ Kanadında gümüş var

Yârim gitti gelmedi/ Elbet bunda bir iş var...

Her nereye gittiyse onu aradı genç adam. Mevlüt buralarda mı diye dolaştı Lagania'da. Sagalassos'da, Zağfiranbolu'da, her yerde hep onunla karşılaşacakmış duygusuyla geçti zaman.

Belli ki, derviş misali düşmüştü yola; gücenmiş, incinmiş, almış başını uzaklara gitmişti.

Bir görünmüş, bir yok olmuştu; aşkını, türkülerini de almış yitmişti Mevlüt...!

MELİKE G. TÜRKDOĞAN

METAMORFOZ

Kaldırımlarda bitmez tükenmez bir yürüyüş tutturduğum gecelerden birinde tanıdım onu.

Kendi adım sesime karışmış nabız vuruşu gibi hafif, bir o kadar yoğun ve uğultulu bir başka adım sesi. Dönüp ardıma baktıkça koca bir boşluk, yürümeye başlayınca, sanki, ensemde bir soluk.

Bu da kim?

Küçük, mütevazı evimin bulunduğu arka sokakta yürüyorum. Bu saatte, sokağın sakinleri çoktan zavallı hayatlarını gecelik kapanışa almış, televizyonlarının başına geçmiş, o, küçücük anlamsız dünyalarına renk katan saçmalıkları aval aval seyrediyorlardır.

Kim olur ardımdaki soluk?

Sırtımdaki erimiş eprimiş paltoma, yamuk ayakkabılarıma, hamam böceklerinin cirit attığı malikâneme göz dikmiş bir hırsız uğursuz mu?

Bir manyak mı?

Manyaklar, bir manyakla karşılaşınca kadar dünyanın ne karanlık yer olduğunu asla anlayamayacak olan o saflara, yani, normal insanlara musallat olur.

Kimsin sen, nefesi nefesimi donduran, varlığı varlığımı ezen, karanlığı içimin karanlığını bastıran?

Bir zaman, ardımda onu, içimde o büyük soruyu taşıdım.

Her şeyin bir vakti olduğu gibi, akıbetin ne olduğunu öğrenmenin de insanın hesabıyla hiç ilgisi olmayan bir vakti vardır.

Bir gece yarısı uyandığım bir kâbustan gözlerim tavana dikili öylece bakarken onunla göz göze geliverdim. O an anladım.

anladım ki/
ölümdür ardımdaki/
bir melek olması gereken/
bana böyle görünen/
iyilere melek gibi, kötülere kötülük gibi/
o bir ayna/
bir ayna/
Ve ölüm ardımda sinsice dolaşır.

Sonunda, bir gece odamda isten kararmış tavana gözlerimi dikip onu düşünürken, tüm melekler iyi olduğu için, tam da düşüncesinin üstüne gelecek. Ben yapayalnız olduğum ve iyi biri de olmadığım için, hiç acımadan, bir tutukluyu götürən gardiyan gibi başucuma dikilecek, bir hamlede kolumdan çekip, haydi bakalım öteki tarafa...

Bu kadar yalnız ve bu kadar kötü biri olmasaydım, etrafımda beni nazlayan, başucumda ağlayan, Kuran okuyan, ölüm beni götürmesin diye elinden geleni yapan müşfik insanlar olsaydı, ölümün de tavrı farklı olurdu. Ağır ağır yaklaşır, incitmeden dokunur, küçük bir çocuğu kandırır gibi müjdelerle usulca alıverirdi beni, başucumda kümelenen dua bulutunu dağıtmadan.

Şimdi, yürüdüğüm kaldırımlarda adımları adımlarıma karıştırıyor.

Onun adımlarını hemen duyuyorum. Benimkilerle eşzamanlı, benimkilerden farklı.

Anahtarımı kapımın kilidinde çevirirken daha, bir hamlede kapının ötesine geçiveriyor. Benimle eve gelir ve evde beni bekler bulmam için. Aldırış etmez gibi, bilmez gibi davranmak boşuna. Köşedeki koltuğun tam karşısına denk gelen duvarıma yaslanıp duruyor, her zaman gözlerimi dikip dalıp gittiğim o engebeli bölgeye. Artık gözlerim ondan başkasını görmez oluyor.

Oysa eskiden, kabarmış, dökülmüş sıvaların çizgilerinde, bir kuyunun başında bekleyen eski zaman büyücüsü gibi dikilir dururdum. Her gece kuyunun suları bulanır, kararır, açılır, kuyuya attığım Yusuf'ları görürdüm. O Yusuf benimdir, sonra iki oğlan belirir onlar da benim.

Ben, kuyuya hapsedilen ve ben, kuyuya hapsedileni hapseden. İçimdeki kötülük kuyunun başında haince güler; içimin bilmediğim bir sesi suda dağılır gider. Kimseler bulup çıkarmaz onu, kimseler satmaz; satın almaz. Ancak, vakti gelince 'O' gelecek kuyumun başına ölüm pazarında o satacak ve o satın alacak yine.

Sen beni almaya geldiğinde, hangi beni alacaksın?

Bütün ışıkları söndürdüğüm gibi, tek tek, her bir canımı birer, birer mi alacaksın?

Ona alışmayı varlığına katlanmayı denesem diye düşündüm, ama çok geçti. Nasıl alışılır bir varlığa bilmiyorum. Onunla konuşmayı denesem peki? Olmaz ki, olamaz; kimselerle konuşmayı becerememişimdir. Ona anlatabilmeyi isterdim.

Hayatımı kimseyle paylaşmaya razı değilim ben ,duyuyor musun? Ailemden etrafımdaki insanlardan hep bu yüzden uzaklaştım. Onları hep terk ettim. Herkesin bana kötü, bencil, hain demesine izin verdim, çünkü kimseye tahammülüm yok. Yalnız yaşadım, yalnız öleceğim. Seni de etrafımda dolaşır görmekten nefret ediyorum anlasana. Korktuğumu düşünme -korktuğumu çoktan

anlamıştır- peki, kaderime razı olmadığımı düşünme. Zamanım bittiğinde gel, beni al. Ama zamanı gelinceye dek beni yalnız bırak. Dolaşma peşimde. Bu sessiz ve ısrarlı adımların bu ürpertici sessizliğin beni mahvediyor. Gitt

Evi bırakıp gittiğimde karım da ardımdan böyle bağırıyordu. Git giiit...

Ben de tıpkı O'nun gibi susuyordum. Hem vardım ama aslında yoktum o evde.

Duvarlar neden maviydi? O, içi tozlanmış yapma çiçeklerle dolu, aptal cam vazo neden o köşedeki masanın üzerinde dururdu? O bordo kadife koltuklar bizim miydi?

Bizim. Biz: Ben+ sen +onlar.

Masa, ekmeklik, karımın sesi, hiçbir şey *benim* değildi. Hiç biri bana tanıdık değildi.

Dünyada beraber olanlar (sevenler kelimesini kullanmadım ömrümde bir defa bile) elest meclisinde tanışmışlar. Bizse on bir yıl evli kaldık, asla birbirimizle tanış olmadık.

O, hep bir şeyler anlatır; konuşur konuşurdu. Ben, hep susar, susardım.

Bazen köşedeki koltuğa gömülür, ona bakardım. Saçlarının sarılarının altından görünen siyahlara, yüzünün çizgilerinin aşağıya doğru sarkışına öyle bakardım . *Sen kimsin bu kim?* Bazen eve birileri gelir karım süslenir, inci kolye-sini takar, kırmızı bir ruj sürer, siyah bir elbise, yüksek topuklu ayakkabılar gi-yerdi. Aynada memnun gülümser, sonra iç geçirirdi. Bazen de alenen söylenir-di. "Güzel olsak neye yarar kıymetimiz mi bilindi." O zaman düşünürdüm, *güzel* miydi? Güzelden anlamam; zerre kadar sıcaklık duymazdım içimde. Hatta öyle giyindi mi, daha bir yabancı, daha uzak, daha ürkütücü gelirdi bana. Her gün giydiği o solmuş eprilmiş sabahlık hiç değilse tanıdık bir şeydi.

Ve çocuklarım... Anneleriyle bıcır bıcır konuşur; ben odaya girince şim-di benim ölüme baktığım gibi bakar, susarlardı.

Sevmeyi bilsem onları severdim herhalde. Araları birer yaş iki oğlan... Pencereden dönüşlerini seyrettiğim günü hatırlıyorum. Gülüşerek, itişerek yürüyorlar. Biri biraz bana benziyor. Ama onların ruhları anneleri. Birbirle-rinden asla ayrılmazlar. Evde itişir, kakışır, dövüşür yine de diz dize oturur; bir ranzada alt üst uyur, okula yan yana giderler.

Doğdukları zamanı hatırlamaya çalışıyorum. O kadar gençtim ki ...O zamanlar insanlarla konuşabiliyordum? Yoo, küçüklüğümde beri içime dönerek konuşurum ben, insanlar sesimi duymaz. Ama bu kadar aykırı değildim değil mi? İnsanlarla aynı düzlemde onlara ayak uydurmaya çalışarak yaşamaya çalışıyordum. O büyük, süratli kopuş ne zaman oldu?

Gregor Samsa'nın bir sabah uyanıp da böcek olduğunu anlaması. İşte o metamorfoz.

O büyük kopuş...

Dünyanın güneşten kopuşu gibi adım adım savrularak, için için yanıp dışarıdan soğuyarak; dışımda duranlara soğuk, içimdeki varlığa cehennem olduğumu anlayarak kopuşum kaç dünya yılı önceydi?

Konuşmalarım, dışımda duranlara anlamsız, içime var olana bildirilen bir dile dönüşünce korktum ben de... Sustum o zaman.

Dünya anaförler çizerek kayıyordu, kayarken hep bir yere ilerliyordu. İçimdeki bilgilerin kaydığını, dışımdaki dünyanın anaforda yittiğini o zaman anladım.

O zaman bir hayatım olmadığını, benim diyebileceğim sarılacağım, sarılmak isteyeceğim bir varlığın olmadığını; iki çocuğumu artık düşünmediğimi bana öyle bakıp sustuklarında anladım

Zamanın ve mekânın dışında bir yürüyüştür tutturdum.

Bir zamanlar dünya yoktu, güneş de, başka gezegenler de ve başka şeyler de ve insan da...O zamanlar çok sessiz huzurlu bir şey olmalıydı hayat. Sonra birden o oluşum hızla dönmeye savrulmaya başladı, kaos doğdu. Sonra, o savrulanlar ateşten toplanıp toplar olup koptu. Kopunca her biri ayrı oldu. Ayrı olunca, ayrı ayrı maceraları oldu. Binlerce yıl öyle sürüklendiler alev alev yanarak. Sonra soğudular; hayat doğdu soğuyan alevlerin ardından. Yaratıcının gizli bir hazineyi bilinmek istemesi o zamana mı denk gelir? Sonra insan doğdu. Önce ruhlar meclisinde tanış oldular sonra dünyada ayrı düştüler. Ama birbirlerini bulunca hissediyorlar "A bu benim ezelden bildiğimdi, sevdiğimdi." Ben ezelde de böyle küskün böyle sessiz bir ruh olmalıymışım ki yeryüzüne inince kimse bilmedi sevmedi beni.

Oralarda bir tek şu ölümle tanışmış olmalıyız. Şimdi yan yana susuyoruz

Bir gün birden eli elime geçecek onun. Bu yeni kopuş yeni bir metamorfoz olacak. Hayatımda ilk defa umutsuzca korkuyorum. Asla *yokluktan* göcünmadım, ürkmedim; oysa şimdi, karşımda dikilip duran bu *varlıktan* yüreğimdeki buzları alev alev saran acıyla korkuyorum. Öte yandan, içimde dönüşümü başlatan o acılı kıpırdanışları adını bilmediğim bir duyguyla istiyorum da. Dünyanın içinde şekillendiği o, ağır, ezici kaosun girdabına adım adım yaklaştığımı sezmek kanımı dondururken, tarifi imkânsız acı dolu bir zevkle, *başlıyor* diyorum.!

RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR

PARK

*Şilelerin konşimontlarını hazırlayan kamarotların
dargın dudaklarında türkü duyduğum her akşam üstü içime
bir deniz yalnızlığı oturur.*

Oyma ceviz sandıkta dura dura küflenene elbisesini çıkardı.

Uzun yolculuğa çıkıyordu.

Gözleri görülmez de, bir yığın buruşuğun ortasında, gözlüğünün altında fersiz iki ışık görülürdü.

Obruk çehreliydi.

Ona bakarken kuşların ikinci midesini düşünüyordum, nedeni yoktu zihnimde çınlayan "konsa" kelimesinin.

Tesirli bir yangın duası okudu.

Salaten tuncinayı okudu.

İnce, uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri denize inen patika yoluyla düşünüyordu.

İlkbaharın tatlı rüzgârlarıyla sarhoş martılar çılgın naralarla havayı çınlatıyordu.

Taş duvarın ötesindeki zeytinlik kıyıya kadar iniyordu.

Bahçenin ortasındaki harabe kulübenin açık kapısından yaşlı biri çıkıyordu. Saçlı, sakalı beyazlamış biri kamburunu düzeltmeye çalışmıştı.

Gök kadar büyük, gök kadar uzak, gök kadar uçsuz bucaksız, sakini denize iniyordu.

Taş duvarın dibinde bir tandıra oturuyordu.

Yıllarca toprağa basmaktan nasırlaşmış, sertleşmiş ayakları, ince kolları tunca dönmüştü.

Başını kaldırıyor, gökle yerin birleştiği tepenin ufku dikiyordu gözlerini.

Martılar pupa yelken uçuyordu.

Gençlikte savaş, yiğitlik, vuruş günlerini düşündü. Bu adamın kölesi olmadan evvelki zamanını. Dinç, kuvvetli bir kahramandı.

Otuz sene muti bir köle olmuştu.

Karlar, kışlar, yazlar, rüzgarlar, fırtınalar, güneşler onun tunç vücudunu eritememişti.

Bir kuru ekmeğe çalışmıştı.

Bir yularla bağlanmış, yuların diğer ucuna da büyük bir mih çakılmış gibi ayrılamıyor, terk edemiyordu.

Parmakla basılmış gibi çukura düşen avurtlarını yaladıkça çıkan sestен kendisi bile ürkerdi.

Beş vaktini, o tepenin zirvesinde, hatırında kalan ayetlerle eda ediyordu.

Dünyaya ait hiçbir isteği yoktu, bütün ümidi ölüm adlı sevgilinin geleceği günü beklemekte.

Bir görseydim onu, başka isteğim yok, diyordu.

Kendi kendime takazadan kurtulmalıyım derdi. Kendi kendine serzenişte bulunurdu.

Ülkesine döneceği günün heyecanıyla çarpardı kalbi.

Sonra dönerdi zeytinliklere, badem ağaçlarına seslenirdi: Tabiat büyük bir sözlüktür okuyabilene, derdi. Derdi ama, bir yüksek ses duysa benzi küle keşerdi.

Büyük söz söylemişti, altında kalmaktan korkuyordu.

Alışkanlıklarımdan vazgeçemem. Onlardan uzaklaşırsam, dayanamam yaşamaya.

Arkasından konuşanların sesi, boşuk papağan ötüşü gibi gelirdi.

Buralarda akşam üstleri hüzünlü bir sessizlik dönemi başlardı ama, bu gün güneş, manzarayı ürpertiyor, titretiyor, yorucu bir hale sokuyor.

Bazı ihtiyarların sesi, yüzüne uymayacak denli ahenklidir.

Parçaları kopup dağılmış sonra toparlanıp yerlerine yerleştirilmiş gibi her bir uzvu ayrı bir resim çiziyordu.

Gölgeler eğilmişti. Parkın yanında ihtiyar konuşuyor ben susuyordum.

Kimsesizliğini köpeğiyle paylaşan Salamon'un kızıl hastalığı bana da bulaştı galiba. Buralarda iyilikle yaklaştığım herkesten kemlik gördüm.

Pancurları kapanmayan bir saray hayal ettim. Penceresinden boğazda akan takaların, vapurların geçip gittiğini görünce ömrümün de böyle uzaklaştığını anladım, gençliğimin de. Uzaklaşan takalar, vapurlar, kafamı takırdatıp duran gürültüleri de aldı götürdü.

Kucağındaki küçük kızın sarı saçlarını okşarken:

- Delikanlı sen hiç kanının kulaklarında zonklayışını duydun mu, dedi.

- Çok.

Siyah çizgili rob giymiş küçük kızın şirin gülüşlerinin sarı saçlarına karıştığını gördüm. Güneşte yanmış yüzü ay çiçeğine benziyordu.

Yaz güneşi saçlarımızdan akıp gidiyordu.

Kızıl kan rengi toprakla, yeşil yaprak birbirini tamamlar. İhtiyarla ben böyleydim.

Onu dinlerken yukarıdaki maviliğe bakıyordum. Toprağa uzanmış, yassı bir taş yastık yapmıştım. Bütün gökyüzü gözlerime dolmuştu.

Denize giden insan bir sonraki sabah yastığında tuz izi arar ama, bulamaz.

Kocaman fiyonklu, rugan ayakkabılı bir kız oynuyordu ötemizde, parkta. İpekli rop giymiş annesi de banka oturmuş, gözünü güne kırıştırıyordu.

Dedim ki ihtiyara, bir kanomuz olsa, asılsak küreklere, sen oltaları salsan suya, kocaman kocaman somonları yakalasan, sonra da mangalı yaksak, somonları zeytinyağıyla yağlayıp ızgaraya dizsek, dumanları kanonun ortasından buharlara karışıp yükselse, karadaymıyız gibi ayaklarımızı uzatsak, tramvaya yetişme derdi olmasa, matineyi kaçırma telaşı olmasa, saat beş zil çaldı trafik tıkanı stres olmasa...

Sokaklardan, caddelerden salkım salkım insanlar geçiyordu.

İki katlı taş binanın merdiven sahanlığından büyük bir çığlık duyuldu. Bir kadındı.

Gözlüğünün altındaki ışıltılar kanlanmıştı. Köpeğimi kaybettim, dedi. Köpek, senin arzularındır, terk etmen gerekiyordu, dedi ihtiyar. Kadın, yüzünü eğdi, rimel bulaşığı gözleri önüne düştü, munis bir muti halini aldı.

Gün ışığı camlara vurup şişiyor, bütün yüzlere bir usare gibi akıyordu.

İhtiyar, yukarıda söylediklerimi duymamış gibi, bir torik ızgarasının dumanlarını üflemek isterdim, dedi. Ateşin çıtırtısını, alevlerin kızılını ve toriğin kızardıkça yayılan kokusunu ve bundan duyduğum ferahlığı sizler benim kadar anlayamazsınız, dedi.

Kadın, bu taş evin ne kadar dar, sıkıcı olduğunu anlattı. Aslında dedi, iyi düşünecek olursanız kuru bir ağacın gövdesinde yaşıyorum. Bir Meursault gelir de bütün hayatımı kurtarır diye bekliyorum, dedi. Oysa Meursault gelirse kadının bütün dünyası kararacaktı, bundan haberi yoktu.

Annesi, babası, kedisi ve kız çocuğu geldi yanımıza, balığa çıkan ihtiyarla genç de geldi. Camidekiler, parktakiler geldi.

Toprağa uzanıktım. Yaşlı arkadaşım bağdaş kurmuş, güneşi kucağına almış okşuyordu.!

AYŞE UÇKAN

ELDİVEN

Geçen ay uzuvları mükemmel, kendinden emin, güçlü kuvvetli bir subaydı. Hücrelerine nüfuz eden otoriter ruh, her zamanki gibi, tek başına kararlar almasını engelledi. O nereye gitmesini isterse oraya gitti. Konuşurken sesi gür, yürürken gözüpek, otururken sırtı dikti. Yalan söylüyordu etrafa. Hakikatte, kapısında emireri bekleyen subaya takdim edilmiş cariye gibi tiritir titriyordu yüreği. Şimdi, omzu ışıklar saçan üniformanın sahibi, kapıyı sonuna kadar açacak, hizmetinden memnun kalmadığı genç kızı, kolundan tuttuğu gibi savuracak, önce duvara sonra kapının dış yüzüne çarpan bedeni, küçülecek küçülecek, un ufak olacak, emirerinin ayakları dibinde can verecekti. Hiçbiri gerçekleşmedi. Cariyenin varlığını hissetmesine lüzum yoktu, zira o, dökümü sağlam, demir bir yüzdü.

Evvelki hafta nazik bir hanımefendiydi ruhunu kavrayan. Asil tavırlı, tumturaklı konuşmasıyla dikkat çeken bir kadın. Gülerken ölçülü, hal hatır ederken mesafeliydi. İkiyüzlüydü aslını sorarsanız. Hakikat şuydu; yaşlı halasını ziyarete giderken, bile bile iki kedinin kuyruğuna basmış, sokağın delisine dil çıkarmıştı. Yolda yürürken "biran önce ölüp büyük servetini, tek yeğenine miras bırakması için halasının ölmesini" dilemişti. Üstelik duayla yetinmeyip, sıkıntının, kadının yaşlı kalbine vereceği hasarı hesabederek, aile içindeki ahlaka aykırı olayları abartılı biçimde nakletmeye azmetmişti. Çayını ince belli bardakta değil fincanda içirdi. Son yudumu alırken toparlandı. Şimdi eskisi gibi, karşısındaki ruhu ısıtırken zarifti.

Dün dürüst bir memurdu. Dakik, görevini tavsatmayan, rutin işleri hep aynı gülümsemeyle üstlenen genç bir devlet memuru. Çalışırken ciddi, mesai bitiminde çevikti. O, "biran önce eve gidip dinlenmesi gerektiğini, çünkü ertesi sabah, dairenin önemli evrakını gözden geçireceğini" söyler, acelesini mazur göstermeye gayret ederdi ama işin doğrusu, sokağa adım atar atmaz derin bir nefes alırdı. Ceketinin en gizli bölümündeki sigarayı hoyratça çıkarır, yakmak için birkaç yüz metre yürüdükten sonra şeytanla dostluğu ilerletir, eve gitmeden mutlaka meyhaneye uğrardı. Önce devlet babaya, sonra da gerçekten dürüst bir memur olduğu için ona kuru bir ev bile bırakmadan ölen babasına yakası açılmadık küfürler salları, ertesi gün rüşvet yiyeceğine yeminler ederek kadehleri devirirdi. Yine de eve vardığında yüzüne yerleşmiş maske "yorgun ama mutlu bir aile babası" idi.

Bazen içimde dolaşan şeyin, "insan"la yakından uzaktan alakası olmadığını adım gibi biliyorum. Fakat anlatamıyorum... Zor... Korkuyorum... Bu kadar değişik çehreler, maskeler, ruhlar...Hepsi de benim, hepsi de içimde...Elele veriyor, beni insanlığımdan soyup alaşağı ediyorlar. Önce günahkar bir iblise dönüşüyor başım. Yangın, vücuduma sıçramadan tövbe kuyusunda yıkanıyorum. Beni birileri itmiş kuyuya; hatırlamadığım kadar uzak göbekten bir akrabam. Kuyuda tekrar tekrar giydirip soyuyor melekler, utanmıyorum. Utanma hissimi de birileri çalmış; yakından tanıdığım ama adını bir türlü çıkaramadığım dostlarım. O kadar savunmasız bir üryanlık ki bu, sanki uykudan yeni uyanan pembe yanaklı çocuğum. Annem kılığına girmiş bir varlığa doğru koşuyorum. Düşüyorum. Dizim kanıyor. Avunmak için kendisine doğru koştuğum varlık, annem olmaktan vazgeçip korkunç bir rüya cadısına dönüşüyor ve bana okkalı bir tokat atıyor. Sen misin, rüyanın devamını bu dünyada göreceğine inanan.

Kendini bir eldivene benzettiğini söyleyince şaşırılmış, ne demek istediğini anlamamıştım. Şimdi, onu daha yakından tanıdıkça, bu benzetmenin ne kadar yerinde olduğunu anlıyorum. Her gün, içine kimin benliği doluyorsa ona benzeyen bir varlık. Bir eldiven. Haftalık görüşmelerimizde, odadan içeri girince, eldivenin parmakları karşımda bir bir boşalıyor, o gün kimi taklit ettiyse o karakteri bana anlatıyordu. Kendine ait zevklerin, renklerin, tatların olmadığından bahsetti bir defasında. Bir başka gün, yazısının, aslında çok beğendiği için öykündüğü ilkokul öğretmenin yazısı olduğunu anlattı. En sevdiği lise arkadaşı gibi güldüğünü, küçük teyzesi gibi yürüdüğünü, üvey babasının yaptığı gibi "s" leri "z" ye çevirerek konuştuğunu farkettiğindeyse, bu özelliğinden korktuğunu itiraf etti. Kişiliğine büründüğü insanın dış görünüşü ile vicdanı arasındaki çekişmeyi duyabildiğini anlayınca delirecek gibi olmuştu. Sadece taklit etmek kolaydı ama derinlerdeki gerçek kişiliği dinleyip hâlâ rol yapmaya devam etmek ona müthiş ızdırap veriyordu. Güçlü kuvvetli bir adamın içindeki korkak fareyi görmek, kibar bir hanımefendinin ruhundaki terbiyeden yoksun sesi dinlemek, kendi benliğinin varolmadığını iddia eden hastamı altüst ediyordu.

Girdiği kabın şeklini almak...Ben olsam böyle basit bir benzetme yapardım. Ama o kendini tahlilde o kadar ileri gitmişti ki... Her manada. Ruhunu incelemezse soluk alamayacağını vehmediyordu. Psikoloji ilminin imkanlarıyla elde ettiğim anlama ve yorumlama sürecinde de beni geçmişti, bunu kabul ediyorum. Tezini bitirmiş, mezuniyetine iki ay kalmış bir master öğrencisiydim ve ünlü bir terapistin yanında çalışıyordum. Hocam, en zor vak'alarından birinin dosyasını masama bıraktığında o kadar hevesliydim ki kesin teşhisi bir hafta içinde koyacağım hususunda onunla iddiaya bile girmiştik.

İddiayı kaybettiğimi biliyorsunuz artık. Onu hocama (şimdi ortağım) devretmeden önce son bir görüşme yapacağım.

Tanışalı iki yıl oldu. Birazdan seans başlayacak. Dışarıdan adım seslerini duyar gibi olduğum o mu?

Bugün, içimi dolduranın kim veya ne olduğunu söylemek zor. Birazdan yine kendimi bir başkasına anlatacağım; belki de yarın, dengeli duruşunu taklit edeceğim terapistime. İstifradan sonra nasıl da yanar mide. Canım yanıyor bu odadan çıkınca. Vazgeçip geri mi dönsem?

İşte karşımda. Ne yazmalı teşhis olarak?

- Eldiven sendromu.

- Efendim, anlamadım?

- Teşhise isim düşünüyordunuz sanırım. Halimi anlatan en uygun kelime "eldiven". Söylemiştim geçenlerde.

- Ah, evet. Elbette. Yani şey... Kesinlikle bu kelime çok iyi anlatıyor ama psikiyatri literatüründe böyle bir sendrom yok.

- Yazık. Neyse. Bugün öyle boş ki içim. Hiçbir yüz yok, torbadan çekip çıkaracağım. Kimim, neyim bilmiyorum. Eldivenin içi doluyken, yani "ben" olmasam da "birileriyken" daha rahat, ama böyle boşalınca ruhum, anlatmak zor. Her şey önemini yitiriyor. Ne başarılı bir politikacı olmak umurumda, ne de tutkulu bir müzisyen. Hayvan veya bitki hissetmiyorum benliğimi. Hiç hissetmiyorum. Sanki yokum. Yaratıcının ilminde varlığım mevcut ama bu âleme gelmemişim henüz. Ana rahmindeyim desem, değil. Huzursuzum zira. Ruhlar alemi? Belki. Öyleyse bu dünyada işim ne? Bilmiyorum.

Başını koltuğa yasladı. Yorulduğu zaman böyle ara verirdi her şeye; düşünmeye, konuşmaya, tahlile.

Sorduğu sorunun cevabını ben de birkaç yıldır arıyorum. İkimiz de otuz yaşındayız.!

H E C E Ö Y K Ü

GONCA UĞUZ

ÜŞÜYEN ADAM

Elleri bilmediği bir zamandan kalan yorgunluğun ağır heybetiyle, bildiği zamanlardan gelen tahta döşemenin üzerine kurulu, soluk ama umutlu kapının mütevazı koluna, yürüyen zamana inat usulca dokundu. İlk değildi bu usul terennüm. Lâkin ilklere açılan bir kapıyı ümit etmek suç da sayılmazdı o vakitler.

Hergünki alışkanlığıyla, birbirine uyumlu, ağır adımlarla kendini neyin beklediğini bilmediği yollara doğru yollanmıştı. Yaşanmışlığın tekrarından korkup yine yaşama sarılmak tek tesellisi olsa da adımlarını saymaktan alamadı kendisini. Zamana tahammülü olmadığı vakitlerde olduğu gibi ağır aksak adımlarını teker teker sayarak, her zamanki küçük oyununa başladı, kimseciklere belli etmeden. Bazen oturup düşündüğü olurdu tabi: "Yalnız kendimi oynamaktaydı bu oyunu?" Her köşe başına geldiği vakit sırtını dönüp, attığı adımları görebilmek umuduyla bakardı yürüdüğü yollara. Yollar bir başına yürünmezdi hiçbir vakit, hiçbir vakit konuşmazdı adımlara inat. Başka bir oyunu vardı ki adamın, gülerdi çoğu kez kendi kendine. İşe ilk giden olmaya çalışır, kendisinden sonra gelenlerin söyleyecekleri ilk sözleri zihnine hapseder, herkes işe geldikten sonra bir önceki gün söyledikleri sözleri teker teker hatırlar o gün daha başka hülyalarla başlardı işine. Öyle ya her kapının bir anahtarı vardı. Mühim olan doğru anahtarı bulabilmektir. Daha bir sürü oyunu vardı adamın. Hiç aksatmadan bindiği otobüste hergünki diğer insanların hareketlerini gözleyip onlarla ilgili kendilerinin bile hayal edemeyeceği küçük hikâyeler uydurmak, hayatının farklı bir tadı oluvermişti.. Hani geçen gün otobüsün en önünde oturan yaşlı adam vardı. Herkesi çileden çıkarırken onu nasıl da güldürmüştü. Yaşlı adam sanki etrafındakileri duruma alıştırmak istiyormuş gibi önce küçük hapsirmalarla başlamış, hafif hafif burun çekmelerinden sonra en arkadakilerin bile midesindekileri çıkarmaya yetecek kadar yüksek sesle burnunu çekmeye devam etmişti. Otobüsteki insanlar oflayıp duruyorlardı ama hiçkimse yaşlı adamın yanına gidip rahatsızlığını dile getirme cesaretini kendinde bulamıyordu.

Kaldırımın sonundaki yoldan köşeyi döndü adam.. Bir çok defa bu sokaktan geçmişti ama daha önce bu ışıkları hiç görmemişti. Gece herkes uykudayken birileri gelip bir nefes hızıyla mı oturtmuştu bu pırıltıları meydanın ortasına. Ama başka birileri nasıl oldu da bunu görememişti. Yani herşey nasıl

böyle birdenbire yani nasıl kimse bilmeden....Birileri birşeyleri açıklamalıydı.Çakılı kaldığı yerden bulutların ardına takılan martılara gözleri ilişti. Kimse adamın farkında değildi sanki. Halbuki oradaydı ve hala nefes alabiliyordu. Zemin adamın ayaklarının altından kayıp gidecek gibiydi. Hergün bıkmadan usanmadan üzerinde yürüdüğü yollar adamı inkâr ediyordu. Bu düşünceler gözlerini vitrinin pırıltılarından geri almasına yetmemişti. Sessiz bir şarkının notalarına gizlenen bilinmezlikle sıralanmıştı bütün etekler,kazaklar, pantolonlar ve adamın ayırımına varamadıkları....Yürümeliydi. Belki o zaman insanlar adamın yaşadığını anlayabilirlerdi. Yaşıyorum diyebilmek için önce adımlarını harekete geçirdi ardından parmaklarını havaya kaldırıp önünde hayal gibi duran mağazanın kapısının koluna dokundu. Kapının kolu ne kadar da soğuktu. Ya içerisi? Kapı saniyelerin soğukluğu içinde açılıverdi. Adam içeriye nasıl girdiğini daha anlayamamıştı ki kasada bekleyen kadının gözlerini kendi gözlerinde fark etti. Daha önce böyle güzel gözler hiç görmemişti. Bu düşünceler adamın üşüyen parmaklarını tam ısıtacak ki birden daha çok üşüdü. Kadının gözleri buz gibiydi. Kadın sığındığı buz perdesinin arkasından adama bir tebessüm uzattı.Adam tebessümüm anlamını çözmeye çalışırken her geçen saniyenin zararına olduğunu anlamaya başlamıştı. Arkasına dönüp girdiği yerden geri dönmek istedi. Ama kapının soğuğuna dayanamaktan korktu.

Zihninde ötesine geçemediği, tek bir kelime vardı artık. Ruhunun bütün kıvrımlarını bir uçtan diğer uca savuran. Ardına sıralanan kelimeleri bulmaya çalıştı. Hazırlamıştı bütün durgun yüzlerini. Dönüp dönüp okuyor, okudukça dönüyordu içinde birşeyler. Aldanmak istemiyordu kelimelerin yalan yüzlerine. Bir kere daha okumalı mıydı? Dönmeli miydi aynı kelimenin yıldızlarına... Bu yıldızlar öyle parlayan cinsten değillerdi. Yaşları da belli değildi. Dolmuştu birşeyler, bütün dolanlar gibi boşalmayı bilmeden.

Adam hemen sağında kalan vitrindeki elbiselere baktı.Gözleri evaze eteğe takılmıştı. Eteğe dokunacak gücü kalmış mıydı? Ciğerlerini tertemiz bir havayla doldurmak istedi. Ama bunun için çok uzaklara gitmesi gerekiyordu. Belki başka bir dünya. Yine de şansını denemeliydi. Kapıya yöneldi, parmaklarını uzattı.Bilmediği bir günden, içine soğuk bir yağmur damlasının yer ettiğini fark etti. Ne zamandı bilmiyordu. Ama yüreğine oturan bir yağmur damlası vardı.Adam buz gözlere yeniden çevirdi gözlerini. "Belki" diye düşündü "Belki ısıtabilirim dünyayı." 'Karım' dedi, 'Evaze eteği çok beğenir.'Kadın tüketen gözleriyle adamın içine uzanmak için bir adım attı.Adam bir adım geri çekildi ve evaze eteğe dokundu. O an yerlere anlam veremediği paramparça birşeyler serpildi sanki. Neyin parçalarıydı yerlere serpilene? Elini çekmek istedi. Parmakları eteğin soğuğuna yapışmıştı.Kadın anlama-

yan ama konuşan gözleriyle adama baktı,eteğe dokundu. Bu nasıl oluyordu kadın eteğe dokunuyordu fakat hiçbir şey olmuyordu. Adam elini çekmeye çalıştıkça yapışıyordu. Adam korktu. Ya kadın anlayacak olursa bütün bunları. Ona ne söyleyebilirdi? "Yerlere dökülen parçaları toplamalı mıydı?" Ama hiç kimse yerlere bakmıyordu. Yerlerden önce parmaklarını kurtarmalıydı.Diğer elini parmaklarını kurtarmak için tam uzatıyordu ki birden irkilirdi. Ya o eli de eteğe yapışacak olursa. Eğilip yüreğindeki sıcaklığı parmaklarına üflemeği istedi. Nefesinin yetmeyeceğini görmekten korktu bu defa da...

Kadın hiç durmadan, yorulmadan ve ellerini görmeden eteğin ne kadar harika olduğunu anlatıp duruyordu. Adam bir an için kadının başka bir şeyden bahsettiğini düşündü. Düşüncelerinde kaybolmak üzereydi ki kadının sesini artık duymadığını fark etti. Yürek baştan ayağa yanarken beden nasıl böylesi duyarsız kalır? Birileri gelse adamı oracıkta ortadan ikiye ayırsa adamın yüreğindeki ateş gözler önüne serilecekti. Bunu görmek için ille de birileri adamı ortadan ikiye ayırmalı mıydı?...

Adam bir defa daha elini geri çekmeye yeltenmişti... Artık parmaklarını hisstmediğini anladı. (Parmaklarını hep sevmişti oysa) Sanki elini geri çekecek olsa parmakları eteğin üzerinde kalacaktı. Parmaklarının eteğe alışmış olduğu düşüncesi onu yordu. Öyle ya alışmaya müptela olmayan ne vardı şu dünyada?.. "Ama parmaklarım beni terk etmez." Sözcükleri adamın dudaklarının arasından usulca soluduğu havaya karıştı ve aynı havayı kimseler duymasın diye yine usulca içine aldı.Usulca başlayan, usulca biten kısacık bir hikayeydi onun ki. Parmaklarının eteğe temas eden kısmı artık kadının gözlerine benziyordu. Bütün bunlar kötü bir rüya gibiydi. Birileri gelse, uyandırmasa biter miydi acaba 'adam'ın hikâyesi. Gözlerini kapadı.Nefesini içine hapsedti ve bekledi. Evet birisi gelecekti.(Gelmeliydi.) "Uyan" diyecekti. "İşe geç kaldın." Oysa nefret ederdi bu sinir bozan cümlecikten. Kimse gelmedi. Nefret de edemedi. Adam uyanık olduğunu anladı.

"Peki ya parmaklarım... Onlarsız olmaz."

Adam donan parmaklarında, dağları ne kadar çok özlediğini hatırladı. Yok olmak üzereyken dağları hatırlamak ona garip bir hüznün verdi.. Kederin gölgesine sığınıp, ilk sevgilinin hıçkırıklarında kaybolurken, dudağının kenarında acı bir tebessüm belirmişti. Koşmak istedi özlemine. "Güneşe yaklaşırsam ısınabilirim belki." Belkilerde kalmıştı adamın düşünceleri. Düşünmek yeter miydi? Yanağına düşen sıcaklık adamın geriye dönmesine yetti. "Hala sıcak kalan bir şey"

Etrafında bir sürü insan vardı ve herşey hareket halindeydi. Herşey yürüyordu. Uzak bir yürüyüşün geçtiği yol gibiydi herşey. Zaman ilerliyordu. Artık adam hiçkimsenin umurunda değildi. Gözlerini yere çevirdi. Ayaklarına

baktı.Bakışını yavaş yavaş yukarıya doğru kaydırды.Evet herşey tamamdı,yerindeydi. Peki ya yüzü... Onu göremiyordu. Gözleri bir ayna aradı. Karşısındaki camekanı fark etti. Bu farkediş adamı mutlu etmişti. Çünkü yüzünü görebilirdi. En önemlisi gözlerini... Gören bir çift göze hasret kalmıştı.Bu gözler buzları eritebildi. Başını kaldırdı,camekanın en parlak yüzeyine gözlerini çevirdi. Pırıl pırıl parlayan bir yüzeyden başka hiçbir şey yoktu camın yüzeyinde. Elini kaldırdı,yüzüne dokunmak istedi .

Göremediği gözlerini tekrar yere çevirdi. Adam parıltıların içinde ne kadar soluk kaldığını anlamıştı. Mağazanın içinde bir dekor bile olamayacağını düşündü. Platin rengi askılara asılmış pembe-kırmızı blüzler, insanı çıldırtan yemyeşil pantolonlar,yakası kürklü mantolar hepsi ne kadar yalnızdı yerlerinde. Adam etrafı seyre daldığının ayırımında değildi ki kendini birden eteğine dokunduğu cansız mankenin yanında buldu. Nasıl olmuştu da aradaki engeli aşıp mankenin yanına geçivermişti? O gün üzerinde eflatun bir gömlek ve siyah bir pantolon vardı. Evden çıkarken ne giydiğine pek dikkat etmezdi... Ama karısıyla arasında ki vazgeçilmez tartışma konularından bir tanesiydi bu. Gözleri gömleğinin soluk rengine takılmıştı. Belki de ilk defa karısının haklı olduğunu düşündü.

"Keşke mavi gömleğimi giyseydim."

Adam 'keşke'lerin masumiyetinde avunmaya çalışırken camekanın önünden dört yaşlarında bir çocuk annesinin elinden tutarak geçiyordu. Çocuğun diğer elinde rengini anlayamadığı bir su tabancası vardı. Çocuk adama baktı (en azından adam kendisine bakmış olmasını umut etti), annesine birşeyler söyledi. Çocuk adamın gömleğini beğenmemiş miydi acaba? Olsun yine de adam teşekkür etmek istedi çocuğa. İlk çocuk fark etmişti adamı.Bunun için dudaklarını kıpırdatmaya yeltendi ama yetmiyordu nefesi konuşmaya. Adam hiçbir şey söyleyemedi. Çocuk elindeki tabancayı havaya kaldırdı, adamın ellerine nişan alıp tetiğe bastı. Neyse ki arada soğuk bir cam vardı.Ne çok insan geçiyordu bu sokaktan. Bütün sokaklar böyle miydi? Hatırlayamadı.Adam yerini sevmese de insanları seyretmek hoşuna gidiyordu. Ketenimsi gri bir paltoya birşeylerden saklanıyormuş gibi sarınan yaşlı kadını daha önce görmüş müydü? Çok fazla düşünmeye gücü kalmadığı için bunu da düşünmemeyi tercih etti. Kadının yüzünde gizlenen hüzgü görmeyi istememişti lâkin görmüştü bir kere. Kadın kafasını kaldırıp vitrine bakmamıştı bile. Neydi onu böylesine düşüncelere gömen? Adam kadının arkasından koşmak istedi. Elini evaze etekten bir türlü geri alamıyordu. Kadının gözlerinin altına yerleşen hüznün düşüncesinde kaybolacaktı ki gülümseyerek gömleğine bakan delikanlıyı fark etti. Delikanlı,hızlı adımlarla mağazanın kapısından içeriye girdi ve kasanın başında işi beklemek ve konuşmaktan başka bir şey

olmayan kadına yaklaştı. Kadının gözlerinin içine girmek istermiş gibi bir hali vardı. Demek buz gözlerin hülyasını kuran insanlar da vardı. Adam bu düşüncelerin komedisinde gülümseyebilmeyi tekrar anımsamıştı ki delikanlı ef-
latun gömleğin fiyatını sordu. Adam yüreğinin tam ortasında, daha önce hiç bilmediği garip bir sızı hissetti.

"Sorulmayı bekleyen sorular boğazına düğümlendiğinde, gözlerini kapayıp konuşmalı "korkmadan, utanmadan". Kelimelerle küçük bir dünya çizmeli ve içine yerleşmek. Yağmurda uçabilmeyi öğretmeli kelebeğin kanadına. Şimdiki zamana inat, yaşanan acılara boyun eğmeden yürümeli. Taş sokakları terk eden toprak kokusunun ardına takılmalı. Çerçevelerin içine sığan insancıklara boyun eğmeden yüksek sesle kendi şarkısını söylemeli "Kelimelere dökülmeyen, dökülemeyen duygularından yalnızca birkaç tanesiydi ve hepsi yüreğinin ortasına çöreklenen garip sızının tam ortasından akıvermişti.

Ey gören göz, ey seven kalp alışmaya hazır ruhu uykusundan uyandırma vakti gelmedi mi?

"Kızım hala uyuyor mu acaba?"

Kızının parmaklarını avuçladığı ilk günü düşündü hiç hesapta olmadan. Ne kadar masumdular. Kendi parmaklarının masumiyetini alıp götüren suçlu kimdi? Zaman mı? Görünmeyen perdesiyle insanların üzerine örttüğü sır neydi ki insanı böylesi değiştirsin?

Yıllar öncesinden kalma bir kış gecesini anımsadı. Yağan kar tanelerinin arasından gökyüzünde annesini görebilmeyi hayal ettiği kış gecesini. Henüz hiçbir şeyden haberi olmayan kollarını bembeyaz pamukların arasına uzatıp, gözlerini gökyüzüne çevirdiği kış gecesini.... Herşeyi unutup sadece bulutların üzerinde kardan adamın resmini çizdiği kış gecesini.....ve o soğuk kış gecesinde hiç üşümediğini.....!

SEYYİD MEHDÎ ŞUCÂ'Î

Türkçesi:

Derya ÖRS

YABANCI BİR ARTİST GİBİ*

Adam, çok güzel olduğunu zanneden kadına sordu: "Afedersiniz, siz Sharon Stone değil misiniz?"

Kadın işvelenerek cevapladı: "Hayır, ama..."

Sözüne devam edemeden adam: "Evet, ben de öyle düşünmüştüm. Çünkü... " dedi.

Kadın adamın sözünü keserek: "Ama ona çok benzediğimi söylüyorlar. Sizce de öyle değil mi?" dedi.

Adam kesin bir ifadeyle: "Hayır, dedi, hepsi de yanılıyorlar. Çünkü Sharon Stone güzel bir kadın, oysa siz ne yazık ki kesinlikle güzel değilsiniz. Bu yüzden sizin Sharon Stone olmamanız gerekir diye düşündüm."

Kadın faka bastığını daha yeni anlayınca öfkeyle bağırdı: "Şerefsiz! Senin anan bacın yok mu?"

Adam sakın bir halde cevap verdi: "Neden olmasın var; var ama onlar Sharon Stone'a benzediklerini düşünmüyorlar."

Kadın itirazına devam ederek: "Ne olmuş yani?" dedi.

Adam: "Siz Sharon Stone'a benzediğinizi sandığınız için sizi bu yanlıştan kurtarmak istedim" dedi.

İyice sinirlenen kadın: "Sen git kendi ananı yanlıştan kurtar" dedi.

Adam soğukkanlılıkla açıklamaya devam etti: "Dediğim gibi, benim anının kendisi hakkında böyle bir düşüncesi yok. Ama sizin böyle bir düşünceğiniz olduğu için..."

Kadın: "Benim nasıl bir düşünceye sahip olduğumdan sana ne ki?" diye bağırp adama saldırmak için çantasını kaldırdı.

Adam kendisini geri çekip yoluna devam etmek istedi.

Ama kadın bırakacak gibi değildi. Meraktan oraya toplanan üç dört kişi de adeta kavganın sürmesini istiyorlardı.

İçlerinden birisi adama: "Nereye? Dur bakalım mesele bir aydınlansın hele" dedi.

Bir başkası: "Size yakışmıyor bayım, böyle sizin gibi efendi bir adama..." deyip, adamın düzgün üstüne başına işaret etti.

H E C E Ö Y K Ü

Üçüncüsü: "Bu hanım sizin kızınız yerinde. Günah vallahi" dedi.

Kadın, kendisinden uzaklaşmakta olan adama doğru bağırdı: "Ağzına ne gelirse söylüyorsun, ondan sonra da öküz gibi başını öne eğip gidiyorsun?"

Birisi sordu: "N'oldu bayan, sizi rahatsız mı etti?"

Bir yandan adamın peşinden koşan bir yandan da arkasına üç dört kişiyi takmış olan kadın: "Rahatsız etmekten de beter. Pislik herif" dedi.

* * *

Karakolda nöbetçi polis daha bir şey sormadan kadın: "Komiser bey, dedi, ben bu adamdan şikayetçiyim. Bana iftira etti."

Komiser, başını buğday renkli saçlarını düzeltmekte olan adama çevirip: "Doğru mu?" dedi.

Adam: "Ben kendisine sadece Sharon Stone'a benzemediğini söyledim. Eğer bu söz iftiraysa, evet iftira ettim" dedi.

Komiser şaşkın şaşkın kadına bakıyordu.

Kadın başörtüsünü iyice geriye çekti, öyle ki iki bükümünden oluşan saç perçemi bir parantez gibi yüzünü çevreleyecek hale geldi.

Komiser gözlerini kadından alamadı.

Kadın: "Kime benzeyip benzemediğim onu ne ilgilendirir ki?" dedi.

Komiser adama: "Sahi kime benzeyip benzemediği sizi ne ilgilendirir?" dedi.

Adam: "Siz eko musunuz?" dedi.

Komiser: "Eko da neyin nesi?" dedi.

Adam: "Sesi yankılandırıran amplifier demek istiyorum."

Komiser: "Sen benim soruma cevap ver" dedi.

Adam: "Yahu ben bu toplumda yaşıyorum. Çevremdeki sorunlara karşı nasıl duyarsız kalabilirim? Dün kendisini Sophia Loren zanneden yaşlı bir kadına rastladım. Öyle olmadığını anlatmak epey zamanımı aldı. Zannederim sonunda da olmadı zaten. Tesadüfe bakın ki dün de 13 No'lu karakoldaydım. Komiser Menuçehri'nin yanında. Buna benzer bir şikâyet nedeniyle."

Kasım kasım kurulmuş bir halde oturan komiser kendinden emin bir şekilde cebinden bir dolma kalem çıkarttı, önündeki uzun evrakları düzeltip: "Öyleyse kadınları rahatsız etmek sizin her gün yaptığınız bir iş" dedi.

Adam: "Hayır, her gün değil. Ne zaman karşılaşırsam. Bazı vakitler gün— de iki defa, dedi. Elbette sadece kadınlar değil. Pek çok erkekle de aynı soru— nu yaşıyorum. Bazıları Marlon Brando olduklarını, bazıları Arnold oldukla— rını sanıyorlar. Üstelik mesele sadece artistlere benzeme meselesi de değil..."

Kadın çantasından küçük bir ayna çıkardı, kâğıt mendille gözünün altın— daki rimel kırıntılarını sildi. Aynayı cebine koyarken: "Profesyonel sapık! İyi oldu tuzağa düştüğün" dedi.

Komiser: "Elbette emniyet güçlerinin dirayeti ve bizim çocukların yorulmak bilmez takipleri ve dikkatleriyle" dedi.

Kadın şaşkınlık içinde: "Evet!?" dedi.

Komiser: "Tabii biz, sizi de kendimizden sayıyoruz" dedi.

Kadın işvelenerek: "Hoppala, daha çay içmeden akraba çıktık" dedi.

Komiser kadının sözündeki kinayeyi görmezden gelip bağırды: "Aştıyani! Çay getir."

Bir memur kapıyı açtı, ayaklarını birbirini vurup "Emredersiniz komiserim" dedi ve gitti.

Adam: "Bakın sayın komiser! Ben profesyonel bir sapık değilim. Kaçak fılan da değildim ki tuzağa düşmüş olayım. Nerede bir uyarıda bulunduysam cermesini de çektim. Karakoluna da gittim, hiç kimseye de borçlu değilim" dedi.

Nöbetçi komiser acı acı: "Gerisini mahkemede söylersin" dedi. "Kimlik bilgilerini yaz" diye adamın önüne bir kâğıt uzattı.

Adam hızlıca kimlik bilgilerini yazıp kâğıdı geri verdi. Nöbetçi komiser kâğıdı kadına verip: "Siz de kimlik bilgilerinizi yazın" dedi.

Aştıyani kapıyı çalıp izin isteyene ve ayaklarını vurup çayları masanın üstüne bırakana kadar kadın da kimlik bilgilerini yazıp nöbetçi subaya verdi.

Nöbetçi subay kâğıdı şöyle bir süzdükten sonra kadına: "Bu evinizin telefon numarası mı?" dedi.

Kadın: "Evet, kendi evimin" dedi.

Nöbetçi komiser: "Mümkünse cep numaranızı da yazın, belki lazım olur" dedi.

Kadın tam kâğıdı geri vereceği sırada nöbetçi komiser kendisine küçük bir kâğıt uzatıp: "Şunun üstüne yazsanız da yeter" dedi.

Adam: "Benim de cep numarası vermem lazım mı?" dedi.

Nöbetçi komiser biraz duraklayıp: "Pekâlâ verin, sorun değil" dedi.

Adam: "İyi de benim cep telefonum yok ki" dedi.

Nöbetçi komiser dişlerini sıkıp: "Öyleyse ne demeye soruyorsun?" dedi.

Adam: "Cebimin olmamasının bir sakıncası olup olmadığını görmek istedim sadece, dedi. Yani kanunlardan pek haberim yok da ondan..."

Nöbetçi komiser: "Hayır, mesele değil" dedi.

Kadına: "Şikâyet sebebi olarak ne yazalım?" dedi.

Kadının yerine adam cevap verdi: "Yazın, ben ona Sharon Stone'a benzer miyor diye iftira etmişim."

Kadına da: "Eğer size başka bir iftira ettiysem onu da söyleyin" dedi.

Kadın: "Bu da bir başka tür sapıklık işte" dedi.

Adam: "Ama siz bana şerefsiz, pislik, öküz ve benzeri şeyler söylediniz, şimdiden sonra ben şikâyetimde bunları söyleyeceğim" dedi.

Kadın irkilerek: "İyi ama ben o zaman sinirliydim" dedi.

Nöbetçi komiser: "Şimdi ne yapmam lazım?" diye sordu.

Nöbetçi komiser: "Dosya tamamlanır tamamlanmaz sizi mahkemeye yollayacağım. Kararı orada yargıç verir" dedi.

Adam: "Kendileri Sharon Stone'a benziyor mu benzemiyor mu diye hüküm verecekler öyle mi?" diye sordu ve kendi kendine konuşmaya devam etti: "Yargıcın işi de sahiden zor hani, eğer kendisini şöyle bir yakından incelese..." dedi.

Nöbetçi komiser: "Hayır, sizin iftiranız ve rahatsızlığa sebep olmanız hakkında hüküm verecekler" dedi. Sonra saatine bakıp: "Şimdilik mesai saati sona erdi. Yarın sabah mahkemeye çıkıncaya kadar bu gece burada kalacaksınız" dedi.

Adam kadına: "Şimdi iyice dikkat ediyorum da kararında yanıldığımı görüyorum. Sharon Stone o kadar da benzemiyor değilsiniz hani" dedi.

Kadın: "Sahi mi söylüyorsunuz!?" dedi.

Adam: "Gerçekten. Eğer böyle bir benzerlik olmasaydı, ne diye ben onca artist arasından Sharon Stone'ın ismini bulup çıkaracaktım ki?" dedi.

Kadın: "Çokları bana öyle diyorlar. Bir kez olsun Sharon Stone ile karşılaşıp kendisi ne diyor bir görmek istiyorum" dedi.

Adam: "O da kesinlikle bu benzerliği itiraf edecektir" dedi.

Kadın nöbetçi komiser: "Ben şikâyetimi geri almak istiyorum. Gerçekten mahkemeye, bu baş ağrısı laflarla uğraşacak halim yok. Bu kâğıdı da yırtıp atın" dedi.

Nöbetçi komiser: "Olmaz, dedi, kanun vazifesini yerine getirir."

Kadın hayretle sordu: "Ben şikâyetimden vazgeçsem de mi?"

Nöbetçi komiser: "Olur!! O zaman kanunun vazifesi ne olacak!?" dedi.

Adam: "Kanun, kendilerinin cep numarasını aldı nasıl olsa" dedi.

Nöbetçi komiser duymazdan gelip kadına: "Zor. Ama ben bizzat bir şekilde hallederim" dedi.

Adam gitmek için yerinden doğruldu. Gitmeden önce nöbetçi komiseri dönüp: "Buraya geldiğimden beri zihnimi kurcalayan bir soru var, sorabilir miyim acaba?" dedi.

Nöbetçi subay bir yandan kâğıtları yırtarken: "Sor" dedi.

Adam: "Şunu sormak istiyordum, dedi, siz Sherlock Holmes'a benzemiyor musunuz?"!

FADL AL-RİMAWI

Türkçesi:

Azra YETİŞ

MEYAN ŞERBETİ SATICISI¹

Gümüş bir güğüm deri bir kemerle karnına sıkıca tutturulmuştu. Güğümün her iki tarafında da iki sıra bardak duruyordu. Daima sırtı dik ve başını yukarı kaldırarak yürürdü. İlk bakışta, yürüyüş şekline onun küstah ve ki-birli biri olduğunu düşünürsünüz fakat daha yakından bir bakış sırrını açığa çıkarır: sadece güğümü desteklemeye çalışmaktadır- geçiminin ve ızdırabının kaynağı olan güğümü. Asla bir dakika bile dinlenmemiştir. Sabah erkenden yola koyulmuş, ticari faaliyetlerin yoğun olduğu ve çalışanların toplandığı şehrin ana caddesine yönelmiş, güğümünü taşımaktadır.

Kendi yoğun programım ve çalıştığım dükkandaki birçok görevim bana onu hiç tanıma fırsatı vermemişti. Fakat bir gün, onu tereddüt ve bazı endişelerle dükkandan içeri girerken gördüm.

"Hoş geldiniz! İçeri buyurun..." dedim yüreklendirerek.

Kederli bir edayla gülümsedi ve " Lütfen, ucuz bir gömlek alabilir miyim?" dedi.

Ona istediğini verdim ve nezaketle ondan bir bardak meyan şerbeti istedim. Bir yudum aldım, sonra bir dikişte içtim; beklediğimin aksine tadı muhteşemdi. Ona ödeme yapmak için elimi cebime attım, fakat o gömleğini aldı ve kapıya doğru yollandı. Ona teşekkür etmek ve içeceğini ne kadar lezzetli bulduğumu söylemek için dışarıya kadar takip ettim.

Dönüp bana baktı ve şevkle dedi ki "Bizim işimiz bu - Son on yıldır bu içeceği hazırlıyorum ve her kim benim meyan şerbetimi tatmışsa onu bir daha bırakamamıştır."

Mağazanın girişinde durakaldım, gözlerim ortadan kaybolana kadar onu izledi. Sanki attığı her adımla birlikte; insanlarla, caddeyle ve meyan şerbetiyle birlikte yeni bir mücadeleye dalmaya hazırlanıyormuş gibi gözüküyordu. Ellerindeki pirinç levhalar dikkat çekecek şekilde şingirdiyordu ve sesi daha yüksek çıkıyordu. "Gerçek meyan şerbeti burada! Serinleyin! Serinleyin. Çok geç kalmadan susuzluğunuzu bastırın!"

İnsanlar etrafında toplandı ve birer bardak meyan şerbeti istediler. İçecekleri el çabukluğuyla dağıttı, bağırmayı hiç kesmeden levhalarını şingirdattı.

"Adam meyan şerbeti satarak bir servet yapmış olmalı" diye kendi kendime düşündüm. "Bir bardağı on liraya satıyor. Eğer bardakları ve liraları toplarsanız."

Ertesi gün sesinin yaklaştığını duydum. Dükkanın kapısında karşılamak için koştum. Bir bardak meyan şerbeti istedim ve içecek için elli lira verdim. Bana paramın üstünü vermeye çalıştı, fakat ben reddettim; sinirlendi ve şaşırılmış gözüktü.

"Eğer arkadaş olmamızı istiyorsan, paranın üstünü almalısın," dedi. "Dünkü içecek hediye idi, fakat eğer paranın üstünü almamakta ısrar edersen, bir daha dükkanına adım atmam."

Pes ettim ve paramın üstünü aldım. Ona teşekkür etmeye çalıştım, fakat "Önemli değil, oğlum." diye cevap verdi.

Zaman geçtikçe, meyancıyla ilişkim giderek güçleniyordu. Benim ona karşı olan merakım büyüdükçe; onun da bana karşı olan bağlılığı artıyordu. Birkaç kez, benden yirmi yaş büyük bir adamla aramdaki bu güçlü ilişkinin sırrını kendime açıklamaya çalıştım. Bu bağa sebep olan neydi? Baba figürüne ihtiyaçtan mıydı? Sürgün koşulları ve hayatın zalimliği miydi? Öyle miydi? Böyle miydi? Sorular birbiri ardına geliyordu, kendi kendime zaman, sonunda bütün sorularıma cevap verecektir diyerek, bir açıklama bulmaya çalışmaktan vazgeçtim.

Bir öğle vakti, beni ziyaret etmeye geldiğinde yorgun gözüktüğünü fark ettim. Oturmak için izin istedi. Günün o saatinde birçok müşteri evinde olduğundan, birkaç dakika içinde dükkan boşalmıştı. Sağlığıyla ilgili konuşma fırsatı buldum.

"Oğlum" diye cevap verdi, "Sağlığımın her gün daha da kötüye gittiğini biliyorum."

"Kendine bu kadar yüklenme," dedim. "Hava çok sıcak ve sen tüm gün etrafta dolaşıyorsun... Eğer bir şey olursa sana kim bakacak?"

"Oğlum, sen hala gençsin ve sana sıkıntı verecek hiçbir sorumluluğun yok... Benim gibi insanlar sürekli çalışmak zorunda! Eğer tüm gün boyunca çalışmazlarsa yaşayamazlar. Bu dünyada hiçbir şeyim yok- ne ev, ne toprak. Bu dünyada tek sahip olduğum şey sekizimizin sıkışmak zorunda olduğu mülteci kampındaki ahşap bir kulübe. Onlara yemek yapmak için 3 kg domates ancak yetiyor ve her şeyin fiyatına bak! Gün boyunca kazandığım her şey günün sonunda harcadığım kadar- Bu nedenle, eğer bir gün için çalışmaya ara veririm, o gün aç kalırız!..."

Volkanik patlamasını kesmeye, üzüntüsünü ve şiddetli ızdırabını hafifletmeye çalıştım. Tek söyleyebildiğim, "Sabırlı ol, Abu 'Ali... Her şey daha iyiye gitmek zorunda," oldu.

"Söylediklerin, oğlum, çaresizliğe karşı tesellidir. Ben son on yıldır böyleyim. İşgalden² üç yıl sonra, hapse atıldım ve birkaç nedenden suçlandım. Beraat ettiğimde, işe dönmeme izin vermediler. Bir düşün- benim işim devlet dairesinde sadece resepsiyonistlikti, buna rağmen geçimimi sağlamam engellendi! Şu dünyaya bak!... Kendi kendime, ülkemdeki herhangi bir iş burayı terk etmekten daha iyidir dedim. Hayatımı kazanma yollarımı tıkamaya çalıştılar fakat ben kendi yolumu buldum... Ve gördüğün gibi, tüm gün yürüyorum, orada burada... Uzun süre önce güçlüydüm, yani önemli değildi. Fakat sağlığım bozuldu. Artık etrafta alıştığım gibi koşturamıyorum. Tek hedefim caddenin köşesinde küçük bir kulübe açabilmek için bir miktar para biriktirebilmek."

Abu 'Ali saatine baktı ve birdenbire ayağa kalktı. Yanında duran yerdeki güğümünü aldı ve caddeye çıktı. İsteksiz ve ağzından zorla çıkan kelimelerle, pirinç levhalarını şingırdattı ve meyhan şerbeti dökülüp saçıldı.

Abu 'Ali gözden kayboldu, ve ben pirinç levhalarının çınlamasını artık duyamıyordum. Sonra birden hava bir patlamayla doldu.

Dükkanın dışarı baktım. İnsanlar birbirlerine doğru koşuyordu; herkes kaçmaya çalışıyordu. Dükkanı kapattım ve bölge askerlerle dolmadan, sokağa çıkma yasağı ilan edilmeden önce eve doğru hızlandım. Yolda bazı tanıdıklarımı yakaladım.

"Orospu çocukları" diyorlardı, "Yine yaptılar! Bizim gitmemizi istiyorlar- Bizim bezmimizi ve çekip gitmemizi istiyorlar!"

"Bu defa ana caddede yaptılar! Daha sonra, araştırmaları bunun 'sabotajcılar' tarafından yapıldığını ilan edecek."

"Patlama o zavallı meyancıyı tam göbeğinden yakalamıştı! Patladığında çok yakındaymış..."

Kendimi daha fazla tutamadım, ve öfkeyle sordum, "Hangi meyancıdan bahsediyorsunuz? Abu 'Ali mi?"

"Evet,o."

"O olduğundan emin misiniz?"

"Onun yere düştüğünü kendi gözlerimizle gördük. Kaplarının kırılan parçaları çevresine dağıldı, ve meyhan şerbeti, yarılan elinin kanı ve diğer yaralıların kanı ile karıştı. İnsanlar hepsini hastaneye taşıyacak kadar müşfikti. Bölgeyi çevreleyen birçok askeri araba orada olduğundan daha fazla ortalıkta dolanamazdık. Kaçmak zorundaydık."

Doğrudan hastaneye gittim. Kalabalık, kapının önünde toplanmıştı. İnsanlar hep beraber bağıırıyordu, bir korodaymış gibi, "Katiller! Caniler! Abu 'Ali, kanın yerde kalmayacak!"

Yanımdan geçerken tanınmış doktorlardan birine Abu 'Ali hakkında soru sorma fırsatım oldu.

"Hala komada. Ona yardım etmek için elimizden geleni yapıyoruz. Diğer yaralılar iyileşecek, onların sadece küçük yaraları var. O sizin babanız mı?"

"Hayır- sadece önem verdiğim biri."

"Üzülmeyin, biz de onu önemsiyoruz- ve arkadaşlarını. O bizim babamız ve onlar da onun kardeşleri..."

Kendi kendime dünyada hala biraz olsun iyilik olduğunu mırıldandım.

Kalabalığa bakmak için geri döndüm; dağılıyordu. Belirgin şekilde ızdırap çeken ve gergin görünen bir kadına odaklandım. Abu 'Ali'nin karısı olabileceğini düşündüm. Ceplerimi yokladım ve ona doğru yürüdüm. Selamladım ve kendimi tanıttım. Ona biraz para verdim.

"Bu sizin paranız," dedim. "Onun adına saklamam için kocanız bana vermişti."

"Tam zamanında, oğlum... Çok teşekkür ederim. Nazik ve dürüst insanlar hala var." dedi, çekinerek aldı.

Hastane karmakarışıkken, ona daha iyi hissettirmeye çalışarak, yanında durdum. Doktorlar ve hemşireler ileri geri yürüyorlardı; herkes gergindi ve Abu 'Ali'nin iyileşmesi için dua ediyordu. Sonunda, bize bazı haberler getirdiler. Bize söylenen, Abu 'Ali'nin bilincinin yerine geldiği idi. Onu görmemize müsaade ettiler.

Izdırap içinde bağıırıyordu: "Nerdeyim? Güğüm nerde? Genç adamlar nerede?... Katiller! Beni öldürmek istediler!... 'Azmi, nerdesin? Nerdesin, Um 'Ali? Cadde nerde?... "

Sessizce durduk, Abu 'Ali'nin hezeyanından çıkmasını bekleyerek.

Sabahleyin, Abu 'Ali kendine geldi. Ona gülümsedik. Herkes iyileşme döneminde ona iyi dileklerini bildirmek için acele ediyordu. Tüm yöre insanları geldi, birer birer, caddedeki işine geri dönmesini ve güçlü olmasını dile-diler, sadece birkaç gün süreceği veya en kötüsünün geçtiği gibi şeyler söylediler. Hastane şenlik yerine döndü.

"Yöre insanları senin için küçük bir kulübe yaptılar," dedim. "Yeni bir güğüm ve istediğin her şeyi hazırladılar ve onlara dönmen için ısrar ediyorlar."

"Geri döneceğim, 'Azmi. Şimdi ikna oldum, döneceğim. Görevden kaçmayacağım. Ölene kadar caddede kalacağım. Size, güğüme ve meyan şerbetine geri döneceğim. Ölümün beni teğet geçmesi benim azmimi tazeledi. Tüm zamanların en iyi meyan şerbetini yapacağım. Tadı sizi büyüleyecek ve rengi de size farklı gelecek. On gün içinde sizinle olacağım. Yaralarım çabucak iyileşecek- tüm doktorların dediği gibi."

Geri dönme vakti geldiği gün, sabah erkenden insanlar onu beklemeye çıktı. Onu omuzlarında taşıdılar ve alkışladılar; kulübenin açılışını kutlamak için dans ettiler ve şarkılar söylediler. Herkes yeni meyan şerbetinden istiyordu.

Abu 'Ali kulübeye girdi, dudaklarını güğümün ağzına koydu, derin bir nefes aldı ve "Bugün meyan şerbetleri benden. Kulübe sizin. Onu siz aldınız, onun sahibi sizsiniz; benim işim şerbeti yapmak ve dağıtmak," dedi.

Bir askeri araçlar konvoyu kulübeye yaklaştı ve askerler kalabalığı çevirdi. Kalabalık yerinde kalakaldı.

Abu 'Ali liderlerine "İstedığınız nedir?" diye sordu. "Ben ve bu insanlar yanlış hiçbir şey yapmıyoruz. Gördüğünüz gibi, meyan şerbeti dağıtıyorum ve insanlar bunu çok seviyor."

Kumandan başını salladı ve kalabalığın dağıtılması, kulübenin parçalanması, Abu 'Ali'nin tutuklanması ve şehrin ana caddelerinden birinde genel bir karışıklığa sebep olmakla suçlanması yönünde emirler verdi.

Bir grup asker onu askeri arabanın arkasına götürdü. İçeri girdi, gururlu ve soğuk kanlı. Araba gözden kaybolmadan önce, yüksek sesle "Azmi, 'Azmi, güğüme ve meyan şerbetine göz kulak ol! Ne olursa olsun insanların içecek meyan şerbeti olmalı!" diye bağırıldığını duydum.

Doğrudan güğüme gittim. Daha ileriye gitmeden, kendi kendime, "Bu zorlu ama önemli bir görev. İnsanların içecek meyan şerbeti olmalı. Bu Abu 'Ali'nin isteği," dedim.

Çalıştığım dükkanı hatırladım. Anahtarları dükkan sahibine verdim ve kabı aldım. Sağlam adımlarla, "Meyan şerbetleri burada! Serinleyin, susuzluğunuzu dindirin!..." diye bağırmaya başladım.

Pirinç levhaların çınlamasıyla birleşince, sesim çekici, ahenkli bir hava meydana getirdi.**!

Meyan şerbeti; meyan bitkisinin kökü ve şekerden yapılan, karbonatlanmamış ve siyah renkli, çok ferahlatıcı, hafif bir içecektir.

İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'yi işgalinden bahsediyor.

1945'de, Ramallah'ın Beyt Rima bölgesinde doğmuştur. Rimawi 1974'de Beyrut'taki Arap Üniversitesi'nden Arap Edebiyatı diploması almış ve şu anda Ramallah'ta öğretmen olarak çalışmaktadır. Yazmaya ve kendi kısa hikayelerini yayımlamaya 70'lerin başında başlamış ve on dört hikaye yazarının yirmi yedi kısa hikayesinden oluşan "İşgal Edilmiş Topraklardaki Filistin Kısa Hikayeleri" (1977)'ni başka bir yazarla birlikte derlemiştir. Ülkesinin edebî hayatında etkindir ve çalışmalarını işgal altındaki Filistinlilerin durumlarına ilişkindir.

"Anthology of Modern Palestinian Literature" adlı kitaptan.

ABDURRAHİM KARADENİZ

DEDEMİN BİR GÜNÜ

*"Ayrılık geldi başa katlanmak gerek
Seni çok çok özledim arkadaşım eşek"*
Barış MANÇO

Dedem, bütün işlerini yaşı "yirminin üzerinde" olduğu söylenen eşeğiyle görürdü. Dedemin fazla bir işi de olmazdı zaten. Sabahleyin erkenden kalkar, kahvaltısını siyah zeytin eşliğinde tarhana çorbasıyla yapar, sonra da eşeğine binip yola düşerdi. Onun için tarlada bir iş yapmaktan çok, orada bulunmak daha önemliydi sanırım. Bir iki yabancı ot kökleyince, bir iki ağaç budayıp aşı-layınca çok mutlu oluyordu.

Tarlalarının hepsi, kendi elleriyle dikip büyüttüğü zeytin, incir, badem, erik, kayısı gibi birçok ağaçla doluydu. Sanki bu ağaçları sevmek, okşamak, onlarla konuşmak için can atıyordu. Daha çok da "Korkuluk"a giderdi. Korkuluk'u çok seviyordu. Korkuluk adı önceleri beni çok korkuturdu. Bir gün ninem; "Biz orada çalışmaya başladığımızda orası ıssız, ormanlık bir bölgeydi. Oralar-dan geçmek bile insanları korkuturdu. Bu yüzden o bölgenin adı 'korkulacak yer' anlamında 'Korkuluk' kaldı." demişti. Ninemle dedem, o harap ve ürkütücü yeri tarla yapabilmek için çok çalışmışlar. Korkuluk'a gençliğimizi gömdük, derdi ninem. Belki de bu yüzden dedem, Korkuluk'u diğer tarlalarından daha çok seviyordu.

Öğle sığağı iyice bastırıldığında Korkuluk'ta yaşlı bir ağacın koyu gölgesinde uyuduğu bilinirdi dedemin. Bu ağaç alabildiğine büyüktü. Ninemle beraber tarlada çalıştıkları yıllarda bu ağaç, üç dallı küçük bir fidanmış. Ailenin üçüncü çocuğu olan annem o yıllarda doğmuş. Bu ağacın incecik iki dalına, iki dayımın anısına birer aşı yapmış dedem; biri kayısı, biri erik. Üçüncü dal annem gibi çok inceymiş. O dalı da aşılamayıp öylece bırakmış, badem olarak kalmasını istemiş. Yıllar geçtikçe bu küçük fidanın narin gölgesi koyulaşmış, genişlemiş... Sanki tarlanın merkezi olmuş bu ağaç. Yazları, dışı domur domur terleyen su testisiyle su taşı bu ağacın altında dururdu. Öğle yemeği için çıkınında getirdiği öteberiyi de orada yedi dedem. Baharda üç çeşit çiçeğiyle gelin gibi süslenen ağaç, çiçeklerinin kokusuyla insanı kendinden geçirir, ilkyaz geldiğinde de üç ayrı meyve verirdi. Ama dedem, meyveleri yemekten çok, onları seyretmekten hoşlanıyor gibiydi. Akşamları eve, olgunluktan neredeyse yere düşecek hâle gelen meyveleri getirir, nineme ve bize dünyanın en değerli yiyeceğiymiş gibi uzatırdı.

Dedem, köye kendi deyişiyile "vakitlice" ve eşeğinin üzerinde dönerdi. Ova ile köy arasında uzanan yaklaşık üç kilometrelik yolda iki çeşme vardı. Ovaya en yakın çeşmeyi kendisi, 1973'te bir başka ilçeden getirdiği "Çeşme-cı" ile birlikte yapmıştı. Bu çeşmecinin adını pek kimse bilmezdi. Herkes onu "Çeşmeci" diye çağırırdı. Akşamları köye dönerken dedem burada mola verir, arklardaki yosunları temizler, suyun akışını kontrol ederdi. Eğer suyun akışında bir azalma gözlemişse ertesi günkü işini belirlemiş olurdu. Ertesi gün suyun kaynağıyla çeşmeye su taşıyan borular kontrol edilirdi. Yirmi yaşını geçkin olduğu söylenen eşiği bu çeşmeye geldiklerinde her zaman bir kez anırırdı. Eşeğin sesi köydeki diğer eşeklerinkinden daha kalındı. Bu sesin dedemin eşiğinin sesi olduğu hemen anlaşılırdı. Üstelik bu eşek diğerlerine göre çok tüylü ve çok iriydi. Bir eşiğe göre oldukça uzun ve bakımlı sıyrılan yeleleri hemen fark edilirdi. Bir atinkileri andıran ayaklarının tüyleri, o yıllarda pek moda olan İspanyol paça pantolonlar gibi yeri süpürerek örterdi. Yeterince eskimeden yenilenen nallarını yere sert sert vurup şakır şukur bir tempo tutturdurdu. Eşeğin o kalın sesini ninem mutlaka işitirdi. Dedemin ne kadar zaman sonra evde olacağını yılların tecrübesiyle bilir: "Dedeniz geliyor!" diyerek davranır kalkardı. Çoğu zaman nineme inanmayıp evden dışarı çıkar, yüksekçe bir yerden yola bakardık.

Ninem hiç yanılmazdı. İlk haykırış duyulduğunda dedem, mutlaka çeşmenin yanında olurdu. Bu arada ninem, ahırın sabahtan temizlenmiş zeminine kuru samanlar serper, yemliğe de saman üstü arpa koyardı.

Birinci çeşmeden iki yüz metre sonra ikinci çeşmeye ulaşılırdı. Buraya gelindiğinde dedemin eşiği iki kez haykırırdı. O kalın ses iki kez duyulduğunda ninem yolcuların nerede olduğunu anlardı. Hemen iki kanatlı, kocaman bahçe kapısını ardına kadar açar, kanatlardaki halkaları çengellere geçirirdi. Sonra da bahçedeki büyük karadut ağacının dibine yönelir, dedemi beklemeye başlardı. Kısa bir süre sonra dedemi, eşiğinin üzerinde, kocaman bahçe kapısından, şakır şukur nal sesleriyle içeriye girerken görürdük. Eşek, doğruca dut ağacının dibine gider, geniş bir daire çizerek adeta gemi gibi bir tornistan (dönmek) yapardı. Ağacın kökünü çevreleyen yüksek ve düzgün kesme taşlara yanaşır, yuları tam da ninemin avuçlarına düşecek şekilde dururdu. Ninem yuları tut-tuğunda dedem oflaya puflaya, bir ayağını yüksek taşlara basarak eşiğinden yavaş yavaş inerdi. Sonra da yolcular, ertesi gün buluşmak üzere kendi köşelerine çekilirdi.

Bu geliş gidişler kaç kez tekrarlandı kim bilir? Fakat bir gün her şey birden değişti.

Mustafa dedem Korkuluk'u, gölgesinde uyuduğu ağacı, köy yolunu, eşiğini, her şeyi, hepimizi bırakıp gitti. Bu gidiş son gidişti ve herkesi çok üz-müştü. Dedemin eşiği bu gidişe alışamadı; yemeden içmeden kesildi. Bir deri bir ke-mik kaldı. Gün geçtikçe eridi, zayıfladı. Başını kaldıramayacak hâle geldi. İki aya kalmadan da yolu, çeşmeleri, zemini her zaman kuru tutulmuş ahırını, yemliğindeki saman üstü arpaları bırakıp gitti.!

EROL TOKTA

GEÇ Mİ KALDIM?

Doğu'nun gözlerinin içine bakarak "Hep böyle yapıyorsun!" diye bağıyordu Belgin. Sinirliydi. Öfkesi, sesine yansımıştı.

— Burada, bu caddenin ortasında, bu yağmurun altında yarım saatten fazladır seni bekliyorum. İliklerime kadar ıslandım. Verdiğin sözde neden durmuyorsun?

Belgin'in öfkesi ağlamaya dönüşmüştü. Aslında Doğu onun en iyi arkadaşıydı. Onunla bir filmi, bir tiyatro oyununu birlikte izlemeyi, bir kitap üzerine sohbet etmeyi, birlikte ders çalışmayı çok seviyordu. Bildiklerini birbirlerine anlatıyor, anlamadıkları şeyleri de saatlerce tartışıyorlardı. Bazen bu tartışmaları gülerек arkadaşlarına da anlatıyordu.

Bugün birlikte tiyatroya gideceklerdi. Biletleri almışlar, tiyatronun az ilerisindeki köşede buluşmayı kararlaştırmışlardı. Ama Doğu yine geç kalmıştı. Belgin de inat etmiş yağmurdan korunmak için bir köşeye çekilmek yerine yağmurun altında onu beklemişti. Doğu, bu huyundan bir türlü vazgeçmemişti. Her zaman bir saat ve bir yer belirleyerek buluşmaya karar veriyorlar, fakat Doğu hiçbir zaman belirlenen saatte orada olmuyordu. Kendisine de kızıyordu Belgin. Öyle ya, bir değil iki değildi. Ne diye bekleyip duruyordu?

— Bir daha beni bekletemeyeceksin. Çünkü seni bir daha asla beklemeyeceğim, dedi Belgin.

— Otobüs gecikti, üstelik trafik de çok sıkıştı, yetişemedim gibi sözlerle kendini savunmaya çalışıyordu. Aslında kendisi de biliyordu alacağı cevabı. "Madem öyle, bir önceki otobüse binebilirdin. Ben nasıl belirlediğimiz saatte burada olabiliyorsam, sen de olabilirdin!" Belgin bunları söylerken Doğu, eğer isteseydi tam zamanında buluşma noktasına gelebileceğini kabul ederek ve utanarak onu dinliyordu.

Her şeyi son ana bırakmak gibi bir huyu vardı da Doğu'nun. Okul servisine son dakikada biner, çoğu zaman da gecikir, servisi bekletirdi. Bazı arkadaşları, günü gününe derslerine çalışırken o, nasıl olsa daha sınava zaman var diyerek ders çalışmayı sürekli ertelerdi. Bir de bakardı ki sınav günü gelmiş. Sınavdan bir gece önce ders çalışmaya başlar, bu yüzden çoğu zaman da başarısız olurdu. Akşamları yemek masasına da en son oturan kişi oydu. Annesi, babası "Doğu haydi gel artık!" cümlesini birkaç kez söylemeden yemek masasına oturmazdı. Hemen her gün ödevlerini sabah kahvaltısında tamamlar, zil çalınca kantinden en son o çıkardı.

H E C E Ö Y K Ü

En iyisi susmak ve Belgin'in sitemlerini sineye çekmekti...

Tiyatrodan içeri girerlerken Belgin'e baktı. Belgin titriyordu. Belli ki çok üşümüştü. İçi sızladı Doğu'nun. Başını öne eğdi. O kadar utanıyordu ki ne yapacağını bilemiyordu. Ancak arkadaşının duyabileceği bir ses tonuyla "Özür dilerim!" dedi.

— Özür dilerim... Haklısın, biliyorum. Sana söz veriyorum, değişmek için elimden gelen her şeyi yapacağım.

Belgin sinirli ve kırgın bir ifadeyle Doğu'nun yüzüne baktı:

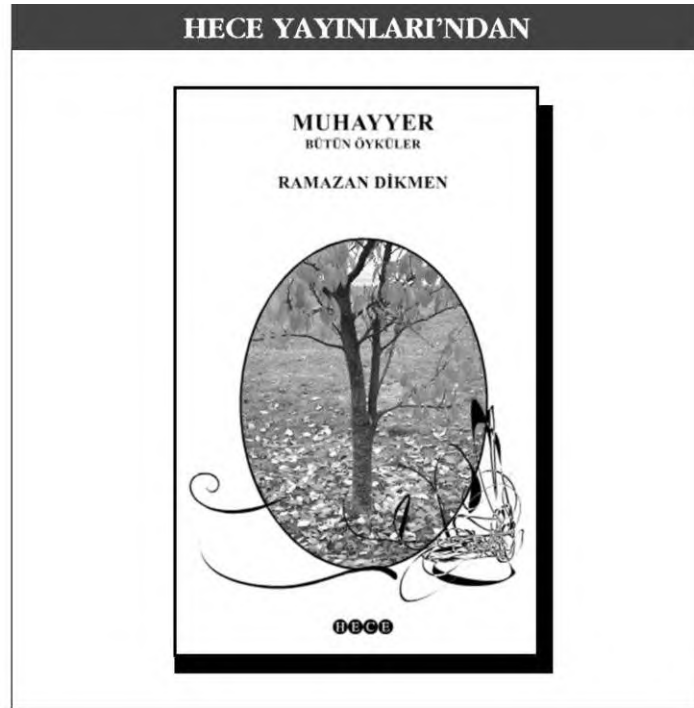
— Bu huyundan vazgeçmek zorundasın. Geç kalma huyun sana ve başkalarına zarar veriyor. Bir daha beni bekletmene izin vermeyeceğim.

Doğu birkaç gecikmenin arkadaşını bu kadar üzeceğini hiç düşünmemişti. Tekrar fısıltıyla "Özür dilerim." dedi.

Bu arada salonun kapıları açılmış, izleyiciler içeri girmeye başlamıştı.

— Haydi, içeri girelim, dedi Doğu.

Oyunun başlamasına daha on beş dakika vardı.!

ÖYKÜCÜLER VE ÖYKÜ KİTAPLARI SÖZLÜĞÜ-16

HÜSEYİN ÖMER
SU LEKESİZ
(NÂB - OKY)

NÂBÎ-ZÂDE AHMED NÂZIM

1862'de İstanbul'da doğdu. Tam adı Ahmet Nâzım'dır. Sübyan mektebinde, Fevziye Rüşdiyesi'nde, Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi'nde, Mühendishane-i Berri-i Hümayun İdadisi'nde öğrenim gördü (1878-1884). Topçu teğmeniyken Erkân-ı Harbiye'yi de bitirip ekan-ı harp (kurmay) yüzbaşısı oldu (1886). Önce, matematik ve askerlik dersleri öğretmenliği yaptı, bilahare Erkan-ı Harbiye'de görevlendirildi. İki yıl Suriye'de çalıştı. İstanbul'a döndüğünde kemik veremine yakalandı; 1893'te öldü. Öykü kitapları dışında Hatıra-i Şebâp (1880), Heves Ettim (1884), Mini Mini yahut Yine Heves (1885) adlı şiir, Zehra (1894) adlı roman, Hanım Kızlar (1886), Mini Mini Mektepli (1890), Katre (Mehmet Rüşdi ile birlikte, 1888), Mesâil-i Riyâziyeden Cebir (1889), Muhtasar Yeni Kimya (1899), Aynalar (1892), Esâtîr (1892) adlı eğitim-öğretim kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Yadigârlarım (Karabet ve Kaspar Matb., İstanbul 1885; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Yadigârlarım)

Zavallı Kız (Kaspar Matb., 1889)

Bir Hâtıra (Kaspar Matb., İstanbul 1889)

Karabibik (Asır Matb., İstanbul 1890; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Karabibik)

Sevdâ (Asır Matb., 1890; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Sevdâ)

Hâlâ Güzel (Asır Matb., İstanbul 1890; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Hâlâ Güzel)

Hasba (Asır Matb., İstanbul 1890; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Hasba)

Seyyie-i Tesâmüh (Âlem Matb., İstanbul 1890; Hikâyeler, Doğuş Matb., İstanbul 1961, Haz.: Aziz Behiç Serengil, 1 öykü: Seyyie-i Tesâmüh)

Bahtiyar mıdırılar? (?, İstanbul ?)

NACAROĞLU, ALİ KEMAL

1950'de Kahramanmaraş'ta doğdu. Yenicekale İlkokulu'nu, Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesi'ni, Gaziantep Lisesi'ni, HÜ İşletme Fakültesi Teknik Meslek Yüksek Okulu'nu bitirdi (1978). Halen Kahramanmaraş'ta memur olarak çalışıyor. Lise ve yüksekokul sırasında Gonca ile Çağa Kıyam (Ankara) dergilerini çıkardı.

Öykü Kitabı:

Alaz (Kıyam Dergisi Yayınları, Ankara 1978, 7 öykü: Köprü; Ses; Düşünceler Özgürdü; Zamanın Boşluğu; Sonra Yaşamak; Uykularımın Aydınlığı; Mağara)

NAYIR, YAŞAR NABİ

1908'de Üsküp'te doğdu. Kadıköy Osman Gazi İlkoulu'nda, Üsküp Fransız Mektebi'nde okudu. Galatasaray Lisesi Ticaret ve Bankacılık Bölümü'nü bitirdi. Ziraat ve Merkez bankalarında (1929-33). Hakimiyet-i Milliye / Ulus gazetesinde (1934-40), TDK ve MEB tercüme Bürosu'nda (1940-46) çalıştı. Ankara'da başladığı *Varlık* dergisinin yayımını (1933) İstanbul'da sürdürdü (1933); *Varlık Yayınları* 'nı kurdu. Edebiyat hayatına 1926'da Servet-i Fünun'da çıkan bir şiiriyle başladı. Şiir ve yazıları *Meşale*, *Yeni Kitap*, *Hayat*, *Muhit*, *Ülkü* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında Yedi Meşale (ortak kitap, 1928), Kahramanlar (1929), Onar Mısra (1932) adlı şiir, Adem ve Havva (1932) adlı roman, çok sayıda oyun, biyografi, makale, inceleme, derleme ve çeviri kitapları bulunan Nayır 1981'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Bir Kadın Söylüyor (Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul 1931, 1 uzun öykü: Bir Kadın Söylüyor)

Bu da Bir Hikâyledir (Ulus Basm., Ankara 1935, 6 öykü: Bu da Bir Hikâyledir; Paşa; Manken; Kaçırılmış Fırsat; Bir Vehim Hikâyesi; Portrenin Gözleri)

Sevi Çıkmazı (Varlık Yayınları, İstanbul, 1979, 9 öykü: Sevi Çıkmazı; Alkışlar; Para; Manken; Kaçırılmış Fırsat; Bir Vehim Hikâyesi; Bir Adalet Sorunu; Portrenin Gözleri; Tanrısal Mutluluk)

NAZIM HİKMET

1901'de Selanik'te doğdu. Asıl adı Mehmet Nâzım Ran. Göztepe Nümune Mektebi'nde, bir süre Galatasaray Sultanisi'nde ve Nişantaşı Sultanisi'nde okudu. Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1919). Hamidiye Kruvazörü'nde çalışmaya başladı ancak hastalığı nedeniyle askerlikten çıkarıldı (1920). Bolu'da öğretmenlik yaptı. Sovyet devrimine hayralığı nedeniyle Moskova'da kaldı (1921-1924). Türkiye'ye dönerek Orak-Çekiç gazetesiyle, Aydınlık dergisinde çalıştı. Türkiye Komünist Partisi'ne katıldı (1925); tekrar Moskova'ya gitti (1925). Türkiye'ye dönüşünde tutuklandı; Hopa, İstanbul ve Ankara'da kısa bir süre hapis yattı (1928). Resimli Ay, Hür Adam, Halk Dostu, Yeni Gün, Akşam, Tan dergi ve gazetelerinde müstear isimle fıkralar yazdı. Şiir ve yazıları nedeniyle çeşitli koşturmalarla uğradı; gizli örgüt kurmak, orduyu ayaklanmaya teşvik etmek suçlamalarıyla tutuklanıp, mahkum edildi (1933; 1937; 1938-1950). Uzun süreli son hapis cezasını çektikten sonra İpek Film Stüdyosu'nda dublaj yönetmeni ve senarist olarak çalıştı. Yurt dışına çıkma izni verilmedi; Türkiye'den kaçarak Moskova'ya yerleşti; Türk vatandaşlığından çıkarıldı. Edebiyat hayatına 1914'te şiirle başladı. Şiir ve yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. Öykü kitabı dışında 835 Satır (1929), Jokond ile Si-Ya U (1929), Varan 3 (1930), 1+1=1 (Nail V. ile birlikte, 1930), Sesini Kaybeden Şehir (1931), Benerci Kendini Niçin Öldürdü (1932), Gece Gelen Telgraf (1932), Portreler (1935), Taranta Babu'ya Mektuplar (1935), Simavna Kadısı Oğlu Bedrettin Destanı (1936), Kurtuluş Savaşı Destanı (1965), Saat 21-22 Şiirleri (1965), Memleketimden İnsan Manzaraları (5 Cilt, 1966-67), Rubailer (1966), Dört Hapishaneden (1966), Yeni Şiirler (1966), Son Şiirler (1970) adlı şiir, Kan Konuşmaz (1965), Yeşil Elmalar (1965), Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim (1966) adlı roman, Kemal Tahir'e Hapishaneden Mektuplar (1968), Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar (1968), Bursa Cezaevinden Vâ-Nû'lara Metuplar (1986), Nari-

H E C E Ö Y K Ü

zım'ın Bilinmeyen Mektupları (1986), Pira-ye'ye Mektuplar (2 Cilt, 1988) adlı mektup, Kafatası (1932), Bir Ölü Evi yahut Merhumun Hanesi (1932), Unutulan Adam (1935), İnek (1965), Ferhat ile Şirin (1965), Enayi (1965), Sabahlat (1966), Ocak Başında - Yolcu (1966), Yunus ile Menofis (1967), Demokles'in Kılıcı (1974), İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu? (1985) adlı oyun, fıkra ve masal kitapları bulunan Nâzım Hikmet 1963'te Moskova'da öldü.

Öykü Kitabı:

Masallar, Hikâyeler-1 (YKY, İstanbul 2002, 104 Öykü: Bir Şişe Serum; Bora Reis; Evimin Hikâyeleri I-II-III; Bir Çin Hikâyesi; Üç Yumruk; Noel Baba; Bir Aşk Hikâyesi; Kendi Hünumla Yazdım Hükm-i İdamımı; Demirci; Ahmet'in Cesareti; Tavsiyeye Dair; İzzet-i Nefis Meselesi; Karagümrük'teki Bir Bap Hane; Bir Çin Hikâyesi; Esnaf Milleti; Nikâha Dair; Kızımın Hediyesini Unutmayınız; Arap Bakkal; Şarlo Yemekte; 10 Numara; Halılara Dair; Fıkradan Hikâye; Arpacığa Dair; Domuz Avı; Balo Davetiyelerine Dair; Korkunç Bir Sergüzeşt; Heyecanlı Bir Takip Hikâyesi; İntihar ve Vapur Bileti; Spor; Gece Yarısı; Deniz Yılanı; Londra'da Çorap Mübayaası; Yamyamlar Arasında; İkramiyeli Çikolata Resimleri; Kavga Bu Anam, Zeynep'in Düğünü Değil!; İki Numaranın Köpeği; Az Tamah Çok Ziyah Getirir; Hele Şu Oyunu da Seyrediverelim!; Şimendiferde Uyuyan Adam; Şişmanlığa ve Zayıflığa Dair; Zavallı Âlimler; Kedilerle Fareler; Sıkıntılı Bir Gece; Kadirşinaslık; Sahte Apartmanlara Dair; Bir Manikür Hikâyesi; Alman Taraftarı Bir Zat; Korkunç Bir Otomobil Kazası; Belki ve Kim Bilir; 20 Paranın Kıymetini Bilelim; Nişanlanmaya Dair; Sinemada Loca; Garip Bir Âdem; Vahşi Zenci Delikanlının Mantığı; Korkunç Bir Telefon Muhaveresi; Bir Sokağın Başından Geçenler; Maaş Bordrosunda Silsile-i Meratip; Tasarrufa Riayet; Bir Kaçakçı Hikâyesi; Anne Şefkatine Dair Bir Hikâye; İlhan-ı Aşk; İtfaiyede Tasarruf; Mühim Bir Dava; Bir Acayip Zihni-

yet; Beleşten Sigara Tedariki; Asalet Meselesi; Bir Tren Yolculuğu; Aslanın Hilesi; Gayri-i Kabil-i İzah Bir Dayak Hadisesi; Bir Çocuk İntiharı; Malatya'da Operetp Kurnazlığın Daniskası; Mektupların Dili; Nezakete Dair; Pay; Bir Eski Zaman Hikâyesi; Nişanlının Burnundaki Kıl; Bir Bıyık Hikâyesi; Başım-dan Bir İş Geçti; Dişçi Meselesi; Pişmanlık; Aşk Harabeleri; Para Kazanma Usulü; Zenginlik Bu Ya; Bir Hortlak Hikâyesi; Sonuncu Damla; Ormanın Bittiği Yerde; Altın Olta; Birinci Mevkide; Prens Benhur; Bir Aşkın Sonu; Seyfullah'a Yardım Edelim; Bir Boşanma Hikâyesi; Dişçide; Bacaklar; Kuklacı; Bedreddin'in Ölüsü; Mektup; İnci Gerdanlık; Mehmet Dört Yönü Nasıl Öğrendi?; Düşman; Hasan Torlak)

Masallar, Hikâyeler-2 (YKY, İstanbul 2002, 40 Öykü: Garba Doğru; Bir Hoş Adam; Baba, Oğul; Medyum; Modaya Dair; Tedavi; Cadı; Radyo; Kuzen; Meşgul Dost; Kadın; Mülakat; Mühim Bir Hadise; Hortlak; Polis Köpeği; Bardak; Aktör; Limonata; Millet Mekteplerine Dair; Karadeniz'de Seyyahat; Hırsızlara Dair; Bisiklete Dair; Feci Bir Sergüzeşt Hikâyesi; Saatlere Dair; Samimiyet; Ehemmiyetsiz Bir Vaka; Mühi Bir Keşif; Güneş Gülü; Hitabet Kuvveti; Medeniyet İcabı; Ayşe'nin Marifeti; Ameliyat; Serenat; Müzayede; Ayak İzleri; Garip Bir Hırsızlık; Mukadderat Meselesi; Koreli Bir Çocuk; Denizde; Saat)

Masallar, Hikâyeler-3 (YKY, İstanbul 2002, 36 Öykü: Az Gittiler, Uz Gittiler; Oğluma Masal I-II; Oğulumun Ninnisi; Dokumacılar; Sevdalı Bulut; Hızır; Allem Kallem; Kör Padişah; Yeraltı Kartalı; Keloğlan; Keloğlan'la Tilki; Keloğlan'la Devanası; Ayağına Diken Batan Karga; Kocakarıyla Tilki; Kediyle Kaplan; Bir Yürek Türküsü; Bir Fotoğrafçı Vitrini; İki Keman; Geç Kalmışlardı; Bir minimini Ev İsterim; Korku; İlk Ak; Telgraf Telleri; Bırak Beni Kızım; Durgun Suların Genç Kızı; Dile Gelen Buda; Bir Bahar Masalı; Kırlangıç ve Kartal; Tilki ve Kar-

H E C E Ö Y K Ü

ga; Ağustosböceği ile Karınca; Kurbağa ile Öküz; Oduncu ve Ölüm; Pire ve Kedi; Bir Çoban Masalı)

NEJAT İLHAN

Tam adı Nejat İlhan Tuğbay. Hakkında başka bir bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Karınca'nın Mintanı (Gür Matb., İstanbul 1967, 5 öykü: Öznenin Sözü; Haydutun Öyküsü; Sanatçının Öyküsü; Mavi Kaplumbağın Öyküsü; Nesnenin Sözü)

NESİN, AZİZ

1916'da İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet Nusret Nesin. Süleymaniye Kanuni Sultan Süleyman İpidai Mektebi'nde, Darüşşafaka Lisesi'nin ilk bölümünde, Vefa, Davutpaşa ve Çengelköy Asreki Ortaokulu'nda okudu. Kuleli Askeri Lisesi'ni (1935), Ankara Harp Okulu'nu (1937), Maçka Askeri Fen Tatbikat Okulu'nu (1939) bitirdi. Kıta hizmetlerinde bulundu. Görevini kötüye kullanmak suçuyla hapse mahkum edildi ve ordu'dan çıkarıldı (1944). Nuruosmaniye'de bakal dükkanı işletti. Karagöz gazetesi ve Yedigün dergisinde yazarlık ve redaktörlük yaptı (1945). Tam gazetesinde köşe yazısı yazdı. Cumartesi adlı bir magazin dergisi çıkardı. Vatan gazetesinde çalıştı. Sabahattin Ali'yle birlikte Markopaşa dergisini çıkardı. Yazıları nedeniyle çeşitli koğuşturmalarla uğradı; Bursa'da sürgün kaldı (1947), altı aylık ve 16 aylık sürelerle hapis yattı. Levent'te Oluş Kitabevi'ni açtı (1952), Beyoğlu'nda Paradi Fotoğraf Stüdyosunu kurdu (1953). Akbaba dergisinde yazmaya başladı. Akşam (1959), Yeni Tanin, Yeni Gazete, Öncü, Tanin, Günaydın gazetelerinde mizah sayfaları hazırladı, köşe yazıları yazdı (1961). Nesin Vakfı'nı kurdu (1972). Aydınlık gazetesinin kurucuları ve yazarları arasında yer aldı (1993). Edebiyat hayatına 1941'de Yedigün'de yayımlanan mizahi öykü ve şiirleriyle başladı. Öyküleri kendi çıkardığı dergilerle Millet ve Yeni Adam dergilerinde yer aldı.

Öykü kitapları dışında Kadın Olan Erkeğin Hatıraları (1955), Dügümlü Mendil (Nuri Hayat imzasıyla, 1955), Gol Kralı (1957), Erkek Sabahat (1957), Saçkıran (1959), Zübük (1961), Şimdiki Çocuklar Harika (1967), Tatlı Betüş (1974), Surname (1976), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1977), Tek Yol (1978) adlı roman, On Dakika (1957), Son-dan Başa (1984), Seviye On Ölümüne Beş Kala (1986), Kendini Yakalamak (1988), Hoşça Kalın (1990), Bir Aşk Var Bir de Ölüm (1992) adlı şiir, çok sayıda oyun, söyleşi/soruşturma, anı, gezi, derleme, çocuk ve çeviri kitabı bulunmaktadır. Kazan Töreni'yle 1956, Fil Hamdi'yle 1957 İtalya Bordighera Uluslararası Mizahi Hikayeler, Vatani Vazife'siyle 1966 Bulgaristan Uluslararası Altın Kirpi yarışmalarını kazanan Aziz Nesin, 1995'te İzmir'de öldü.

Öykü Kitapları:

Parti Kurmak Parti Vurmak (?, İstanbul 1946)

Geriye Kalan (Oluş, İstanbul 1953, 35 öykü: Bir Markopaşa Vardı; Bostan Korkuluğu; Hukuk-u Merkez Beyannamesi; Kelepir Bir İşçi; Babiâli Canavarı; Traşa Vaktim Yok; Bizim Sokağın Feneri; Sağır Kemancı; Don Lâstığını Unutma; Etin mi Etmedin mi; Çorum Çorlu Çoruh; Hangi Şarkıyı İstersiniz; Modern Ailede İftar Sofrası; Mısır Sarayında Bir Gece; Krallar işi Azıttılar; Pamuk Prenses; Zincirli Mizah'Tan; Ey Türk Faşisti; Adalet Bakanına Açık Mektup; Hakkınızı Helâl Edin; Zorunlu Dinlenme; Çatlasınlar; Kökü Dışarda; Topunuzun Köküne Kibrit Suyu; Deniz Mevsimi Bitti; Başbakan'la Bir Konuşma; Efendimiz Köylü; Hayatımı Düzene Koydum; Deliyle Devletli; Ya Öyle mi Mıstabey; Amerikan Amiralleri; Y'nin Kuyruğu; Komünizimle Mücadele; Sansür İstiyoruz; Özel Hıyar Sayısı)

İt Kuyruğu (Akbaba, İstanbul 1955; Tekin, İstanbul 1976, 23 mizahi öykü: İt Kuyruğu; Allah Size Zeval Vermesin; Di Sen Ona Beş Gayme; Açık göz Tavuklar; Şırınga; Kız Hocanın Pembe Donu; Kafakağıdı;

H E C E Ö Y K Ü

Büyük Herüf Gasabaya Geliyo; Ölçü; Dey-yus Buhranı; Nasıl Hacı Oldum; Reklam; Hassas Barometre; Sen Olmasaydın; Nasıl İntihar Ettim; Mamafih; Devletin Sırrını Yuttum; Yaşasın İlim; Bir Demokrasi Kahramanı; Evlenme İlanı; Nah Buraya Kadar Geldi; Sivilce; Kadıköy'e Geçerken)

Yedek Parça (Akbaba, İstanbul 1955, 26 mizahi öykü: Memleketin Yedek Parçası; Uzatmayalım Efendim; Zamane; Çiki Çiki Bom; Mebusluğum Zamanında; Yazıdan Karakter Tahlili; Tarih Boyunca Düello; Apartman Petmalıyesi; İntikam; Bir Mektep Hatırası; İş Hayatında Kadın; Hasan Baba Çeşmesi; Mebus Olacak Vali Nutkundan Bellidir; Eşek Davası; Asri Ailede İftar Sofrası; Kendi Kendimle; Suçlu Nasıl Bulunur? Çapkın Hikaye; Kasabın Derdi; Fotin Bağı Kralı İstanbul'da; Bir Derginin Adı; Bir Gazete Okunuyor; Bir Amerikan Rüyası; Terbiyem Müsait Değil; İyi Adam Lafın Üstüne Gelir; Bir Yazı Nasıl Okunur?)

Fil Hamdi (Akbaba, İstanbul 1956; Cem-Yay, İstanbul 1982, 23 mizahi öykü: Fil Hamdi Nasıl Yakalandı?; Yepetaş; Düdüklü Tencere Fabrikası; Mucize Aynalar; Çete; Plajda Bir Adam Boğuldu; Kiracıya Maşallah; Belediye Reisi Nasıl Olmalı?; Sınır Üstündeki Ev; Strip-Tiz Basri; Kimine Talih, Kimine Kör Salih; Amatör Ruhlu Polis; Yağma mı Var!; Bir Pazarlık; Dalkavukluk İstemem; Mutluluğumu Sana Borçluyum; Anahatar; Bir Kız Nikah Günü Kaçmıştı; Neverser'den Eser Yok; Zekanızı Bileyiniz; Sinir Doktoru; Babıali Canavarı; Tebelleş)

Damda Deli Var (Akbaba, İstanbul 1956; Cem, İstanbul 1972, 27 mizahi öykü: Damda Deli Var; İşiniz Oldu Gayri; Otomobil Döğüşü; Şakacı İnsanlar; Alın Teri; Ne Güzel Memleket; İlerigelen Adamlar; Ayona Fuarı; Bir Parti Örgütü Kuruldu; Şüpheleniyorum; Gaz Sobası; Ev Yaptıracaktı; Bizim Apartmanın Sahibi; Sinnirüşte Vasil Oldu; Noel Baba Tutuklandı; Arsa; İşte Evlendik; Sinirli Adam; Gülegüle Yok mu?; Guguk; Erkek mi, Dişi mi?; Çok Zeki Bir Adam; Be-

dava; Bir Tuluatçının Anıları; Paratoner; Kıızı Kurtaramadık; Adam Azmanı; Beleşten Ankara'ya Gitmek İçin)

Koltuk (Düşün, İstanbul 1957; Cem, İstanbul 1974, 23 mizahi öykü: Koltuk; Adamı Zorla Deli Ederler; Vatan; Sporcu İnsanlar; Vesselam; Kuyruk; Kaç Dişli; Gübre Kralı; Operatörler Kongresi; Tekme Yumruk; Emetli Memet; Ya Kadın Olsaydım; Belediye Başkanını olmuştum; İlk ve Son Radyo; Güzellik Kraliçesi; Konserve Kutusu; Rahatsız Olma; Satış Meselesi; Bir Deli Kaçtı; Bir Günde Yedi Açılış; Pazar Eğlencesi; Bir Memurun Masası; Hemşeriler Maçta; Don Lastiğini Unutma)

Kazan Töreni (Düşün, İstanbul 1957; Cem-May, İstanbul 1982, 24 mizahi öykü: Kazan Töreni; Kedi Neden Kaçtı?; Hem Çal Hem Oyna!; Dolmuşun Kapısı; Gaçıncı Gilinik; İslatır mı İslatmaz mı?; Verem Olmak Lazım; Zamanın Değeri; Yaşasın Züğürtlük; Araştırma; Aya Gidiyoruz; Gina Terzihanesi; Muhabbeci; Bir Ahlak Dersi; Durup Bakan Adam; Fuhuşla Mücadele; 78 Santimlik Arsa Kes!; Gel de Anlat; Elektrik Direğine Bağlanan Adam; Ya Bunlar Nereli?; Hal Tercümesi; Aşk Hastanesi; Sülün Osman Pırr; Pazarlık)

Toros Canavarı (Düşün, İstanbul 1957, 22 öykü: Toros Canavarı; Hepsi Hepsi İyi; Nasıl Yaparlar?; Var mı Bana Yan Bakan; Kumbara Hırsız; Parmak Spor; İşadamı; Orkestra Adam; Zarif Hatıralar; Gemiye İstila Eden Salyangozlar; Şermendi Ne Zaman Doğdu; Büyük İkramiye; Sakın Alma; Sular Neden Kesildi; Bizim Hemşeri; İnek Doğuran Sinek; Hortlak; İstanbul'un Havası Kalleştir; Masanın Yeri; Hamamcı Esat Ağa; Çıh Ula Tışarı; Deftere Yazılanlar)

Deliler Boşandı (Düşün, İstanbul 1957; Tekin, İstanbul 1975, 24 mizahi öykü: Deliler Boşandı; Müfettiş Geliyor; Boğaziçi Hastalığı; Dirlik Düzenlik; Hasan Bey'in Kitabı Çıktı; Çalınan Tabanca; Maalesef Olmuyor; Domates Peşinde; Hepsi Yapıcıydı; Kibar Köpek; Pantolon Düğmesi; Eskiler Alayım; Sinekler Olmasa; Satılmıştır; Yalnızlık; Çeviri Hikayeler Romanlar; Çocuk; Erkeklik Yüzünden; Hepimizin Hikayesi; Panayır Ka-

H E C E Ö Y K Ü

yecisi; Çok Şükür; Vali Bey'in Başyazısı; Yerli Mallar'dan Pazen Aldım; Amerikan Eşya Arttırması)

Hangi Parti Kazancak (Düşün, İstanbul 1957; Tekin, İstanbul 1973, 19 mizahi öykü: Hangi Parti Kazancak?; Usulen; Bizim Eve Amerikalı Misafir Gelecek; Bunlar Bizim Derdimiz; Çocukları Ağlatmayın; Bir Demet Maydonoz; Üniforma; Meydan Saatleri; İnce Narince; Mehdi-i Resul; Alfabenin İlk Harfi; Sessiz Bir Ev; Eğlendim Arkadaşlar; Sallan Yauvarlan Şampiyonu; Dördüncü Kafileye Katıldık; Cigara Paketinde Evlenme Teklifi; İhanete Uğrayan Kocalar Klubü; Allah Ka- bul Etsin!; İğneli Fıçı)

Ölmüş Eşek (Düşün, İstanbul 1957, 4 mizahi öykü: Ölmüş Eşek [14 mektup]; Amatör Ruhlu Bir Polis; Dalkavukluk İste- mem; Sınır Üstündeki Ev)

Mahallenin Kısmeti (Düşün, İstanbul 1957; Adam, İstanbul 1981, 19 mizahi öykü: Mahallenin Kısmeti; Tavsiye Kartı; Eşek Hangi Yandan?; Canım Kardeşim; Deniz Ayak Altında; Az Daha Vali Oluyordum; Üç Meleğin Anası; Fırça Kılı; Taşra Muhabiri- nin Fotoğrafı; İlle de Amerikalı; Oh Kurtul- dum; Şark Eşeği; İki Sağır; İlle de Yol İlle de Yol; Yılın Büyük İfşaatı; Üstüme Üstüme Gelen Adam; Kasıntı Adam; Küçük Yerin Aydını; Bi-İzn-İllâh-i Teâlâ)

Bay Düdük (Düşün, İstanbul 1958; Adam, İstanbul 1992, 18 mizahi öykü: Bay Düdük; Uçuruma Gidiyoruz; Yüce Katına; Ez Kurmancım; Herkes Kazanıyor; Dayak Yemeden Duramıyorum; Ali Bey'le Bir Ko- nuşma; Sen Haline Şükret; Bayan Aranıyor; Sen Biraz Bekle; Yeşil Şapkanın Evrakı; Cürme Teşvik; Ayağını Kaldır Paşam; Abo Çavuş; Fişe Giren Çıkamaz; Halime'yi Sa- manlıkta Bastılar; Ben Bir Yurtseverim; Ça- rıklı Kurmay)

Havadan Sudan (Yeni Matb., 1958; Adam, İstanbul 1981, 18 mizahi öykü: Hava- dan Sudan; İnsan İnsana Benzer; Hele Hele; Okul - Aile Birliği; Demokrasi Yasak; Ça- maşır Günü; Barda Rezalet; Dünyanın En

Pahalı Karyolası; Ne İyi Adam; Çocuk Ne Zaman Ağlar; Uyusana Tosunum Nimmi; Aman Duymasınlar; Pul Yapıştırmak; Yanlış Adam; Bizden; Ticari Namus; Gelin Hanı- mın Köpeği; Peki Olur Şekerim)

Nazik Alet (Karikatür, İstanbul 1958; Cem, İstanbul 1975, 17 mizahi öykü: Nazik Alet; Ajan OX-13; Beş Kuruş Yüzünden; Mübarek Adam; Sıkı Ayakkabı; Aile Kurtu- luş Ordusu Anonim Şirketi; İngiliz Kumaşı; Bar Fedaisi; Tarzan'ın Sahibi Kim?; Ne Bu- lursan Al; Bülbül Yuvası Evleri; Bakanlık Emrinde Biri; Hırsız Bu muydu?; Samimiyet; Rüşvet; Unuttum Mahmut; Yangın Vaaar)

Memleketin Birinde (Düşün, İstanbul 1958; Bilgi, Ankara 1969, 21 mizahi öykü: Hazinedeki Paslı Teneke; Padişaha Giren Kazık; Eski Roma'da Yaşayan Biri; Dayanın Yurttaşlarım; Hazret-i İsa ile İki Kişi; Karga- ların Seçtiği Padişah; Bir Çin Hikayesi; Kö- tülerin Bakamadığı Müceevher; Bay Öküzle Bay Ahmet; Dünyanın En Büyük Kralı ve Tahtakurusu; Çoban Köpeği ile Motorlu Tren; Esneyen İnsanlar Ülkesi; İnsan Olan Yavrularım; Kendini Tanımayan Kral; Ba- yan Maymun; Nişan Alan Eşek; Merhumun Vasiyeti; Tamburanın Teli; Pırtılı Masal; Sadrazam Eşek; Aslan Payı)

Gıdı - Gıdı (Yeni Matb., İstanbul 1958; Alaş Ofset, İstanbul 1983, 18 mizahi öykü: Gıdıgıdı; Kazığın Başı Nasıl Olmalı?; Karşı- lama Alanına Gitmeyiz; Irz Düşmanları; Oturacak Yer; Elbet Bir Bildiğimiz Var; Nağra Patlamalı; Deliyle Geçen Gece; Zübür Amca Kaç Kez Gömüldü; Kaçaklar Kralı Fa- re; Ne Enayiler Var; Ben Sana Gösteririm; Yerli Amerikalı; Büyük Adamın Yeğeni; Koltuğunda Rahat Oturamayan Adama Mek- tup; Bende Görsün Asım Bey; Annn-la Be Artık; İlle de Zengin Evin Gölgesi Olacak)

Kördögüşü (Karikatür, İstanbul 1959; Adam, İstanbul 1991, 14 mizahi öykü: Kör- dögüşü; Tanıştığımıza Çok Memnun Oldum; İnkılap Var; Açılış Nutku; Bir Hizmetçi Ala- caktık; Kim Kimin Yanında; Kulunuz Köle- niz; Vah! Vah Vah; Şaheser Bir Hikaye; Ya-

H E C E Ö Y K Ü

sasın Memleket; Komisyoncu; Yürüyün Yiğitler; Musluklar Açık Kalmış; Resmi Elbisenin Cayırtısı Başka Olur)

Aferin (Karikatür, İstanbul 1959; Tekin, İstanbul 1978, 16 mizahi öykü: Hep Döküldük; Aferiin; Parola; Damatlık Şapka; Mr. Fişer Geliyor; Kabakçı Muammer'i Bilen Var mı?; O Kadar da Değil; İmza Elçisi; Hehal Olun!; İtiraf; Emir Kuluyuz; Ağzıyla Kuş Tutan Adam; Titiz Kadın Hasn'anım; Sağcı mısın, Solcu musun?; Manila - Milano; Hiçbirşey Kalmamış)

Mahmut ile Nigar (Karikatür, İstanbul 1959; Cem-May, İstanbul 1979, 15 mizahi öykü: Mahmut ile Nigar; İyi Olur İnşallah; Sağ - Sol; Altı Kişiyse Bir Kadın; Muhterem Vatandaşlar; Dakikada Bir Doğum; Hürriyet Kahramanı; Yasak; Adam Beni Tanırmış; Depmik Sultan Hazretleri; Bozguncu; Karışıklık; Eşraf; Dik Marko İkonlar; Dans Eden Ayı)

Ah Biz Eşekler (Karikatür, İstanbul 1960; Adam, İstanbul 1989, 20 mizahi öykü: Ah Biz Eşekler; Garba Açılan Pencere; Mutlu Kedi; Ne Güzel Makine; Allah Kabul Etsin; Bizim Ev; Hıçkırık; İffetimi Nasıl Korudum; Su Dökme Yarışı; Hırant Hüdaverdi Olmuştur; Rahmetli Sağ Olacaktı ki; En Güzel Sermaye Öz Sermaye; Neden Bu Hale Düştük; Çok Güllünlü Bir Olay; Marta Tore Öldü; Kimliksiz Adam; Ramazan Aydın; Üç Nöbetçi; Fareler Birbirini Yer; O Ne Namussuzdur O)

Gözüne Gözlük (Karikatür, İstanbul 1960; Tekin, İstanbul 1976, 15 mizahi öykü: Mu Ni?; Gözüne Gözlük; Casus; Genel Müdüre Temsilen; Sen Nereden Bileceksin; Yanlış Kapı; Herkese Seyir Gerek; Ruhun Duymaz; Çay Bilir Demli Olsun; Bir Akıl Vereyim; Böylesini Asacaksın; Neden Azgeleşmiş; Kapının Danası Öküz Olmaz; Bendeniz Mahvoldum; Kız Ucuza Gitti)

Hoptirnam (Karikatür, İstanbul 1960; Bilgi, Ankara 1969, 17 mizahi öykü: Beklenen Kişi; Aziz Mektus ile Fahişe Kamenna; Arş Doğuya Marş Batıya; Hoptirnam; İlerleyelim, Yükselim, Kalkalım; Biz İnsanlar;

Bu Başka Kurt Masalı; Paldır Küldür; Huzur Ülkesi; Koca Topuz; Günümüzde Bir Masal; İncir Çekirdeği; Kuyruk Altı Öncüleri; Patlıcan Kavgası; Neden, Niçin, Nasıl?; Fantriko; Bir Resmi Araba Anlatıyor)

Bir Koltuk Nasıl Devrilir? (Karikatür, İstanbul 1961, 14 öykü: Bir Koltuk Nasıl Devrilir; Merhaba Beyefendi; Bizim Zamanımızda; Tarihi Ali Bey; Ali Beyi Berbat Ettim; Yirmibeş Kuruş; Gözüm Isırıyor; Fur, Fur, Fur!; Dünya Derdi; Napolyonlardan Biri; Seyis Atı; Donla Şaka Olmaz; Bom; Taşı Sıksam Suyunu Çıkarırım)

Yüz Liraya Bir Deli (Karikatür, İstanbul 1961; Adam, İstanbul 1983, 12 mizahi öykü: Yüz Liraya Bir Deli; Zavallı Necla; Patroniçe; Eli Ağır Emekliler; Kul - Köle; Doğulu Tartışma; Mebus Paltosu; Adamın Serti; İyilik Sevaptır; Bayramca; İnsanoğlu Terstir; Korkulu Rüya)

Biz Adam Olmayız (Karikatür, İstanbul 1962; Adam, İstanbul 1993, 24 mizahi öykü: Beş Kollu Avize; Ooooo!; Çok Güllünlü Bir Hikaye; Alırsınız Cenneti; Koşan Kazanıyor; Halis Skoç Kumaşı; Biz Adam Olmayız; Ben Hayatta Daima; Sihirbaz Maliyeciler; Sıcak Su Musluğu; Harika Çocuk; Yerini Bulanlar; İstanbul'dan Bir Kız Kaçtı; Paşadan Sonra Ne Olacak?; Bir Sarhoş Meyhanecinin Aynasını Kırdı; Vaay Üstadım Efendim; Milletın Parasına Yazık; İnsanın Sosyalist Olacağı Geliyor; Bütün Şık Eşekler Bizden Giyinir; Rüzgarı Yeter; Derin Saygılarımı Sunarım; Usta Paydosss!; Ahenk Apartmanının Kapıcısı Ne Yapsın?; Hadi Öldürsene Cicim!)

Yeşil Renkli Namus Gazı (Düşün, İstanbul 1964; 12 mizahi öykü: Potinbağı Senfonisi; İçip İçip Ağlama Romansı; Bizim köyün Deliler Baladı; Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu; Yeşil Renkli Namus Gazı Operası; Altı Bekçi Atlıkarıncada; Aile Mezarlığı; Kiralık Kat; Devletlerarası Dostluk İlişkileri; Sekiz Ayaklı Sisiphus; Bir Şaheser Doğuyor; Bir Yılması Anısı)

H E C E Ö Y K Ü

Sosyalizm Geliyor Savulun (Düşün, İstanbul 1965; Tekin, İstanbul 1975, 13 mizahi öykü: Basbayağı Bir Kadri; Fi Tarihinde Bir Gazete Nasıl Kapatıldı; Seyyar Köfteciler Talimatnamesi; Mukaddes Emanetler; Kalınmanın Tek Yolu; Beni Anlayan Bir Kadın; Morti; Üniversite Heyetinin Bir Köyde Sosyolojik İncelemesi; Sosyalizm Geliyor Savulun; Aferin İnce Yanı; Basın Yayın Genel Müdürlüğüne Açık Mektup; Altın Palmiye; Altın Kirpi)

Rıfat Bey Neden Kaşınıyor? (Düşün, İstanbul 1965; Hüsnütabiat Matb., İstanbul 1971, 16 mizahi öykü: Pil Ulan Pil Be; Bit Yarı; Yağmur Yağdı Böyle Oldu; Bir Başkan Adayı; Kayıp Çocuk; Rıfat Bey Neden Kaşınıyor?; Sarlimesperin Hariciye Vekili Oluşu; Sekiz Gün İşler Yolunda Gitti; Nereden Tanışıyoruz; Sen Nerenin Pehlivanısın Yiğit; Sizin Memlekette Eşek Yok mu?; Ayten'in Kocas; Ismarlama Cenaze Söylevi; Biz Size Benzeriz; Vatani Vazife; Bu Eve Gazete Giremez)

İhtilali Nasıl Yaptık? (Düşün, İstanbul 1965; Tekin, İstanbul 1977, 18 mizahi öykü: Buyurun Cenaze Namazına; Bıçaksız Erkek Olmaz; Omuza Kaldırma Talimatnamesi; İstikbalim Olmasa; Üstünde Yeri Olmayanlara Dünya Büyük Gelir; İnsan Sarrafı Köpek; Püsküllü Geliyor; Efendi Oğlum!; İhtilali Nasıl Yaptık?; Ömer Ağayı Seçmeyeceğiz; Gelin Diye Kullanılan Piyano; Keçi Kuyruğu ile Pusula Mücadelesi; Medeniyet Gibi Var mı?; Emekli Bir Paşanın Çizmeleri; Şiire Düşkün Bir İşadamı; Bu Mıymıntı mı? Bıyıklı Tefrik Efendi; At Denen Meret Bu mu?)

Vatan Sağolsun (Düşün, İstanbul 1968; Cem, İstanbul 1972; 22 mizahi öykü: Vatan Sağolsun; Orijinal Mikrop; Bunlar Kimin Cırcım; Gazocağı Memesi; Şeykesen Beştaş Ağ; Artık Şiir Yazacak; Haklısın Bey; Buyurun Beyefendi; Yılbaşı Hindileri; Bombanın Üstüne Gidilmez; Judocu Hamza Baba; İstanbul'u Yaşamak; Zamanı Kaldırmak İsteyen Adam; Natali'den Vera'ya Mektuplar; Saatiniz Kaç Beyefendi; Burda Bir Dakka Duralım; Ağlaşmanın Taşı Başka; Eşşeklere

Mahsus; Üç Günde İngilizce; Şefin Çakmakçıbaşısı; Beni Enayi mi Belledin; Ekmeğini Taştan Çıkaran Adam)

İnsanlar Uyanıyor (Cem, İstanbul 1972; Cem, İstanbul 1978, 36 mizahi öykü: İnsanlar Uyanıyor; Karısı Haklı; Estağfurullah Üstadım; Nokta Nokta Nokta; Trong Cinsi Köpek; Dingirdemeyen Bişey; Nel Hale Gelmişsiniz?; Eşeğin Çulu N'oldu [Bir Ortaoyunu Girişi]; Zatıdevletlerinin İbişi [Bir Ortaoyunu Tekerlemesi]; Adını Söylemem; Şeker Olduktan Sonra; Parle Vu Franse; Şiirden Anlayan Kadın; Bir Cin Hikayesi; Kurtulsun Beşeriyet; Bir Mikrop Eksilir; Elden Gelen Bu; Ne Büyük Adam; Aşk Oyunu; Onbeş Numara; Yirmi Yıl Sonra; Bulgaristan'dan Gelen Telgraf; Başkalarının Aklına Uyduk; Ünlüler Geçidi; Şairi Muazzam Abdülmünzam; Edebiyat Dersleri; Rauf Safveti Beyefendi; Hacı Fatık Bey; Yedi Lenger Mamıt Pelvan; Ord. Ford. Prof. Dr. Zerr Hüfettin Hüseyl Bey; Hacı Dangıl Ağ; Parsel Aysel; Lazım Şakşıkır Bey; Ağları Yırtan Tırpan Adam; Cumhuriyetin Damadı; Mimarlıkta Yeni Bir Devir Açan Ali Temel Haçan; Dargelirli Mısta'fendi'yle Bolgelirli Mısta'bey)

Hayvan Deyip Geçme (Adam Yayınları, İstanbul 1973, 156 öykü: Hayvanları Sevmek, Korumak; Kısaca; Yardımsever Sokak Köpeği; Güzel Bir Raslantı; Gezgini Bir Kedi; Sıırmaya Bile Değmez; Ana Gibi Yhar Olmaz; Güveni Kötüye Kullanan Köpek; Canavarlaşan Fareler; Hayvanlar Takımı; Ayıyla Domuzun Savaşı; İdol Branski; Balık Avcısı Fareler; Cankurtaran Köpek; Canavar Böceklerle Karıncalar; Keseden Giden Köpekler; Kana Susamış Tavuklar; Serçe Avcı; anaların Yürekliliği; Ayının Tilki Avcı; Horoz Dövuşü; Kedi mi İnsan İçin, İnsan mı Kedi İçin?; Cinayet; Ayıdan Alınacak Ders; Marifetli Kedi; Bit Yarışı; Telefon Direkleri; Bobicik; Sarıyla Hanım; Ana Eğitimi; Güçlü Bir Hakem; Sevdalı Katır; Ayının Hediyesi; Linç Edilen Leylek; Uçan Kazlar; Ako; İyiliğe Kötülük; Aktör Keçi; Sevdalı Yılan; Bir Güvercin Avcısı; Köpeğin İyiliğe Karşılığı;

H E C E Ö Y K Ü

Zorla Kuluçka; Delifışek; Kedi, Fare; İnsan; Damla'nın Yiğitliği; Siyasî Koğuşun Kedisi; Kanun Kaçağı Köpek; Kırmızıya Dikkat; Arkadaşlarım Farecikler; Güzelini Herkes Sever; Pastırmaya Düşkün; Hayvanları Koruma Derneği Üyeleri; Güvercin; Kendini Savunma İçgüdüğü; Suçlu Değil ki; Kanlı Meydanlar; Altın Aptalı; Hayvanları Koruma; Köpekler Üstüne; Kuşlarda Gelenek; Cezaevinin Dostları; Tarihe Gececek Hırsız; Ahtapotla Pina; Tavşanı Kışkırtan Kedi; Geç Kalkan Özgürlük; Yabankazlarında Demokrasi; Romatizmalı Eşek; Zıpzip Selim'in Vefası; Gözü Doymayanlar; Besleyemeyeceği İçin; Zehirlenmiş Encikler; Sınırı Geçen Karabaş; Kedi Yavrularını Emziren Ana Köpek; İkinci Othello; Tertemiz Yuva; Sırrı Bey; Görev-sever Tiyatro Oyuncusu; Bir Adayı Farelerden Kurtaran Kediler; Al Canım; Saygı Duyulan Eşek; Ördeklerdeki Önsezi; Ana Kirpi; Eşek Şakası; Küçük Büyüğü Yendi ve Yedi; Eşeklerin Kılavuzluğu; Usta Bir Av Köpeği; Yuva Kuran Köpek; Zavallı Şeyda; Korkunun Verdiği Yüreklilik; Ana Kekliğin Kurnazlığı; Sülün, Muhabbet Kuşu, Maymun; Kurtarıcım; Yılanla Arıküşü; Kurt Kurtken; Yolunu Bilen At; Karadağ Keçisi; Yavrusunu Emzirsin Diye; Aşık Boğayla İnek; Güvercin-Karga Savaşı; Kurtarıcı; Yuva ve Yavru Özlemi; Jokeyin Canını Kurtaran At; Koç Hırsız Ağa; Röntgenci Ayı; İlk Yuvaya Bağlılık; Kaş Yapayım Derken; Manoş; Mavi Tilki Avcısı Yeriş; Ana Üveyik; Yuva Savaşı; Bir Yıkınması Eksik; Ayının Yavruları; Okumasını Bilen Köpek; Trafikçi Köpek; Berberi Taniyan Garip; İnsanlık Dersi Veren Ayı; Coli'nin Şakası; Böyle Bir Garip; Sevinç Şarkıları; Boncuk; İnsandan İmdat Bekleyen Yaban Domuzu; Torun'un Arkadaşı; İyiliğe İyilik; Ayının Kızması; Deve Kını; Köpeğin de Yiğiti Olur; Danayı Kurtaran Köpek; Sabıkalıyı Yola Getiren Köpek; Kendini Yılana Kurduğu Tuzak; Sahibini Bekliyor; Ayının Kurduğu Pusu; Kaatili Ele Veren Kedi; Çok Ağır Ceza; Anaların Dostluğu; Tombik; Köpeğin Teşekkürü; İnek mi, Ayı mı? Postacı Cimi; Kargaların İhtikamı; Katır

Deyip Geçmeyin; Analık; Sahibini Kurtarmak İçin Canını Verdi; "O Hâlâ Bekliyor"; Üç Yaşındaki Kızı Dağ Aslanları Kurtardı; Aygır, Seyisinin Hayatını Kurtardı; General'in Köpeği; Yüz Yunusbalığı; Toplu İntihar; Cadde Ortasında Ölümü Bekledi; "Minnoş" Alman Gazetelerine Konu Oldu; Cava'daki Deniz Katası; Bir Buçuk Aydır Kayıp Olan Kadın; Güvercinlerin İstilasası Sürüyor)

Seyahatname - Duyduk Duymadık Demeyin (Cem, İstanbul 1976)

Büyük Grev (Yaylacık Basım., İstanbul 1978, 17 mizahi öykü: Son Konuşuma Mektup; Parmaklarımın Bir Uzantısıdır Benden Sonraya; Üç Kez Dirilen Bir Ölünün Neden Dördünce Kez Dirilmediğinin Öyküsü; Hakkı Olan Bir Ayak Başparmağı; Bir Cenaze Töreninde; Büyük Grev; Hızır Aleyhisselam Görevinden Neden İstifa Etti?; Hükümetin İçine Girmek; Sodom Büyükelçisinin Günlüğü ya da Din Kitaplarından Öğrencilere Sektör Dersi; Sar Beni, Sev Beni, Okşa Beni, Öp Beni; Biz Ne Halt Ettik; Burası Neresi? Böyle Bir Kötü Adam; Sürücü Yolcusunu Neden Dövdü? Medeniyetin İlk Girişi; Turistik Belgemizi Geri Alsınlar; Teleskop)

Yetmiş Yaşım Merhaba (Adam, İstanbul 1984; Adam, İstanbul 1995, 11 mizahi öykü: Tülsü'yü Sevmek; Uçun Kuşlar Uçun; Kan Yüzüğü; Kimsenin İnanmadığı Öykü; Adem'le Havva Kendi Cennetlerini Kuracaklardı; Lin-Min Artık Fiong-Hua'dan Mektup Beklemiyor; Saçlarında ve Sesinde Güneşi Getiren Sevgili; Hiç Bozulmaz Usta'nın Keyfi Bugün; Masal Kız; Akbenekli Alsarım; Ne Çok Seviyorlardı Yaşlı Adamı)

Kalpazanlık Bile Yapılamıyor (Adam, İstanbul 1984, 15 öykü: Kalpazanlık Bile Yapılmıyor; Dostluk Yardımı; Muslihittin Bey'in Uçan Şeyi; Korkma; Bozguncu Alaturka İstiyor; O Hayvan Üstüne Tarih Dersi; Chiang Wue Dayım; Uygurluk Tarihinden Bir Sayfa; Biletleri Unutma Karıcığım; Bir Sandık Limon Yüzünden; Demek Beni Tanımadın; Bir İhanetin Nedeni; Herkesin Herşeyi Bildiği Ülke; İhtikam; Hikâye-i Hazret-i Dangelak)

H E C E Ö Y K Ü

Maçınli Kız İçin Ev (Adam, İstanbul 1987, 16 öykü: "Ç..." Aracılığıyla Okurlarıma Mektup; Gökler Kralıyla Denizler Güzellik Kraliçesinin Unutulmaz Sevi Öyküleri; Maçınli Kız İçin Ev; Gelmesi Gerekirdi; Kırpikleri Kestane Çiçekli Kız; Bir Sarmaşığın Özyaşamöyküsü; Son Seyirici; İçimizdeki Ev; Anlat Bana Kendini; Olanaksız Zorlamak; Zamanın Kokusu; Tutunacak Bir Ses; La Sesi; Puşkin'in Eldivenleri; Meşe Ağacının Acısı; Yalnızlık Vurgunu)

Nah Kalkınırız (Adam, İstanbul 1988, 20 mizahi öykü: En Büyük Numara; Du Bakalım N'olecek; Bu Memleket Batır; Kırk Basamaklı Hela Ne Oldu; Tanrısal Adalet; Bizim Oranın İnsanları; Bir Pişmaniye İstidası; Bir Muzır Öykü: Vah Yavrum Vah; Kırk Yıl Önce; Aşk Otu; Korkacak Ne Varmış; Hay Adı Batsın; Muasır Medeniyet Seviyesi; Yiğit Allahaşkına; Elim mi Değiy Gardaş; İğdiş Edilmiş İnsanlar Ülkesinde; Ayıp Yeri Yerinde Kalmış Biri; Bir Düğün Töreni Konuşması; 19 Şubat Gününün Mana ve Ehemmiyeti; Son Görevimizi Yaptık; Nah Kalkınırız)

Rüyalarım Zıyan Olmasın (Adam, İstanbul 1990, 15 öykü: Bu Öykülerin Öyküsü; Rüyalarım Zıyan Olmasın; Herkesin Kendi Tırtılı Var; Kesik El Koleksiyonu; Tunus Gözlü Kız; Her Yerde Yalnızlığım Var; Bir Eski Yaşam Maratoncusunun Sevi Molası; Her Gece Aynı Cinayet; Çok Güzel Şeyler Oldu; Sırça Yüzük Kırıkları; Bana Boncuk Derdi; Bil Bakalım Ben Kimim; Ölüm Meleğim; Kendisine Yaşam Uyduran Kadın; Her İnsan Bir Düşkırıklıdır)

Aşkım Dinimdir (Adam, İstanbul 1991)

Adamı Zorla Deli Ederler (Adam, İstanbul 2005, 25 seçilmiş mizahi öykü: İt Kuyruğu; Edebiyat Meraklısı; Sınır Üstündeki Ev; Usta Paydosss!; Adamı Zorla Deli Ederler; Kuyruk; Dolmuşun Kapısı; Yaşasın Züğürtlük; Hangi Parti Kazanacak; Bay Düdü; Fişe Giren Çıkmaz; Çocuk Ne Zaman Ağlar?; Nazik Alet; Zübür Amca Kaç Kez Gömüldü?; Kördöğüşü; Yaşasın Memleket;

Gözüne Gözlük; Kız Ucuza Gitti; Biz Adam Olmayız; Sizin Memlekette Eşek Yok mu?; Vatan Sağolsun; İnsanlar Uyanıyor; Kalpazanlık Bile Yapılamıyor; Nah Kalkınırız; Var mı Delilik Gibisi)

NEYZİ, ALİ H.

1927'de İstanbul'da doğdu. Tam adı Ali Halim Neyzi. Felsefeci Mehmet Ali Ayni'nin torunu. Robert Koleji Erkek Lisesi Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1946). Burslu olarak Harvard Üniversitesi İşletme Bölümü'nde okudu (1955). BBC'de Türkçe, TRT Ankara Radyosu'nda İngilizce spikerlik, çevirmenlik, İstanbul'da sigortacılık, Sigorta Enstitüsü ve Robert Koleji'nde öğretmenlik yaptı. Pazar Postası ve Vatan gazetelerinde tiyatro eleştirileri yazı. Öykü kitabından başka Sibirya Ovalarında (1989), Hüseyin Paşa Çımazı No: 4 (1983), Meyzi ile Neyzi (1983), Dadı (1984), Evlatlık Bir Kızın Gizli Güncesi "Pafe" (1986), Uzatmalı Sevgiliye Mektuplar (1986), Işık (1986), Dost Mektupları (1988), Mahir: Bir Teröristin Öyküsü (1988),), Beyzade-Paşazade 1890-1930 (1991), Çoban (1992), Gökdelen (1993), Benim Sigortacılarım (1998) adlı roman, Alma Mater, Rumeli Hisarı Sırtlarında (1984), Lara Feneri - Çakıp Sönen Anılar (2003) adlı anı, Damdakiler (1989) adlı oyun kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Gönüllü Sürgün (Toros, İstanbul 1996, 5 anı-öykü: Yolculuğun Başı; Güneye Yerleşmem ile İlgili Öyküler; Güneydeki Yaşantımda Yer Alan Olaylarla İlgili Öyküler: Mehmet İle Fatma; Muhtar; Maşa Deyip Geçme)

NEZİHE MUHİDDİN

1889'da İstanbul'da doğdu. Özel öğrenim gördü; Farsça, Arapça, Almanca ve Fransızca öğrendi. Fen bilgisi öğretmeni, Kız Sanayi Mektebi'nde yönetici olarak çalıştı (1912). Gazete ve dergilerde eğitim-öğrenim konulu yazılar yazdı. Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği'nin kurucuları arasında yer al-

H E C E Ö Y K Ü

dı ve umumi katipliğini üstlendi. Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulmasında etkili oldu (1923); Kadın Birliği'nin başkanlığını yürüttü (1925-27). Kadın Yolu dergisini kurdu ve yönetti (1925-27). Gazi Osmanpaşa Erkek Orta Mektebi öğretmenliğinden emekliye ayrıldı. Öyküleri ve yazıları Edebiyat-ı Umumiye, Kadın Yolu, Resimli Şark Boğaziçi dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında Şebab-ı Tebah (1911), Hasret (tefrika, 1927), Benliğim Benimdir! (1929), Güzellik Kraliçesi (1933), Boz Kurt: Küçük Mehmet'in Romanı (1934), İstanbul'da Bir Landru (1934), Ateş Böcekleri (1935), Bir Aşk Böyle Söndü (1939), Çıplak Model (1943), İzmir Çocuğu (1943), Avare Kadın (1943), Bir Yaz Geceydi (1943), Çingiraklı Yılan (1943), Kalbim Senindir (1943), Sabah Oluyor (1943), Gene Geleceksin (1944), Sus Kalbim Sus (1944) adlı roman, Makaleler, Hitabeler (?), Yazılar (?), Türk Kadını (1931) adlı konuşma, makale, Periler Mağarası (1934) adlı masal, Florya (1936), Zamane Kızları (?) adlı opera-oyun, çevirileri ve Tali'mi-Evlad Aşk (Mehmet Rauf'la birlikte, 1928) adlı kitapları bulunan Nezihe Muhiddin, 1958'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Haydudun Sonu (Anadolu Türk Kitaphanesi, İstanbul 1934, 1 uzun öykü: Haydudun Sonu)

Kevser Nine (Anadolu Türk Kitaphanesi, İstanbul 1934, 1 uzun öykü: Kevser Nine)

Perili Evin Esarı (İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1934, 1 uzun öykü: Kaybolan Çocuk)

NİYAZI REMZİ

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Kaattan Dünyalar (Şafak Kitabevi Yay. İstanbul, 1935, 17 öykü: Kâğıttan Dünya; Bir Şişe Rakı ve Bir Kadın; Yüz Lira Kazanan Adam; Karnını Doyurabilen Adam; Pasaj; 13'den 20'ye...; Peygamber; Şah Damarı;

Atlas Yorgan ve Beşi Biryerde'ye Dair; 1900... Senesi'nda...; Bir Meselenin Sureti Halli; Roman; Dünyayı Satın Alan Adam; Bir Adamın Hikâyesi)

OCAK, ESMA

1928'de Diyarbakır'da doğdu. Tam adı Aydın Esmâ Ocak. Orta öğrenimini tamamlamadı. Halen Diyarbakır'da yaşıyor. Öykü kitapları dışında Kırklar Dağının Düzü (1982), Kervan Servan (1983), Sara Sara (1987), Kuyudaki Ses (1990) Muş Gürcüsü Destanı (1991), Kadınlar Mektebi (1995), Duvar İçinde Diyar (1998) adlı romanları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Berdel (Memleket, Ankara 1981, 14 öykü: Çöp Gelin; Berdel; Kelekteki Kadın; Doğum; Değirmenci; Gülün Gücü; Hepiniz Karın; Yeni Çardak; Safo'nun Sonu; Kolay Karanç; Ferha; İçerdeki Avcı; Köye Gelen Mektup; Yiğit Fate)

Surlu Kentin Sır Suyu (Akşam Ofsek, ?, 1994)

ODABAŞI, YILMAZ

1961'de Diyarbakır'da doğdu. Diyarbakır Lisesi'ni bitirdi (1979). Çeşitli ajanslarda muhabir, temsilci ve müdür olarak çalıştı. Kırıpçılık ve editörlük yaptı. 12 Eylül askeri darbesinden sonra, Şeyh Sait İsyanı ile Düş ve Yaşam kitaplarından dolayı toplam üçbuçuk yıl hapis yattı (1981; 1984; 1998). Edebiyat hayatına 1981'de Oluşum, Edebiyat '81 ve Yeni Olgu dergilerinde yayımlanan şiirleriyle başladı. İlk öyküsü 1983'te Oluşum dergisinde yer aldı. Öykü kitapları dışında Siste Kalabalıklar (1985), Yurtsuz Şiirler (1987), Feride (1990), Her Ömür Kendi Gençliğinden Vurulur (1992), Cehennem Bileti (1995), Aşk Bize Küstü (1997), Hayat Gül Kokulu Bir Sağanak Yine (1997), Aynı Günün Ezgisi (1998), Çalınmış Bir Mahşer İçin Ahval (1999), Konuşsam Sessizlik Gitsem Ayrılık (2000), Ey Hayat (2000), Aşk Tek Kişiliktir (2000) adlı şiir, Sevginin Herkesten Şikayeti Var (1997), Düş ve Yaşam (1997),

H E C E Ö Y K Ü

Bütün Kanamalar Umuttan (1997), Hayat Bilgisi Notları (2001) adlı deneme, günlük, Eylül Defterleri (1991) adlı anı, Şeyh Said İsyanı (1983), Güneydoğuda Gazeteci Olmak (1994) adlı inceleme, araştırma, Çocuk Hikayeleri (1998) adlı çocuk, 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2000), Yılmaz Odabaşı'nın Seçtiği Aşk Şiirleri (2001) adlı derleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Kül Aşklar (Gendaş, İstanbul 1992; [Everest, İstanbul 2001], 6 [+1] öykü: Kül Aşklar; Altındağ'da Bir Ev; Düş Labirenti; D Blok 20. Koğu; "Yaşamak Tutkusunu"; Le le Ase; [Çocuklar ve Adresler])

Çocuklar ve Adresler (Gendaş, İstanbul 1992; Scala, İstanbul 1999, 1 uzun öykü: Çocuklar ve Adresler)

Şafak Keya'da Çıplaktı (Doruk, Ankara 1998; Scala, İstanbul 200, 2 öykü: Şafak Kenya'da Çıplaktı; Asef'in Dağları)

OGAN, MÜNEVVER

1957'de Denizli'de doğdu. Ege Üniversitesi Sağlık Koleji'ni, İzmir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü, Anadolu Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ege Üniversitesi'nde hemşirelik, Zonguldak ve Ankara'da edebiyat öğretmenliği yaptı (1985-2000). Öykü ve yazıları 1990'dan itibaren Varlık, Cumhuriyet Kitap, Folklor ve Edebiyat, AbeCe, Kıyı, Öğretmen Dünyası, Türk Dili dergilerinde yer aldı.

Öykü kitapları:

Yitik Mavi (Tek Ağaç, Ankara, 2004, 50 öykü: Ölü Külleri; İvedi Dünya; Yakamozların Çağırısı; Ateş Gülü; Sonbahar Yeşili; Bir Sevi, Bir Kent ve Bir Kelebek; Biz; Kamyonum Yüklü Karanfille; Yeni Yıl Armağanı; Öteki; Kırmızı; Birazdan Saba Ma-kamı Çalacak; Karanlığa Bir Ses Ver; Peçete Öyküleri; Gece Ütöleri; Yürek Kırılmaları; Sesini Öpüyorum; Yoluna Girer Dolaşık Hayat; Sessizlik Ormanında Bir Isık; Sığınak; Bir Yıldız Kaydı Dilek Tut; Nisan; Aykırı Çağırışım; Yolları Aşmak; Saklı Güneş; Ay Işığından Güneşe; Kum Falı; Tanışma; Son-

dan Başa; Haluk, Mimoza ve Kedi; Gün Işığı; Unutulmuş Zamanlardan Bir Düş; Hüzün Kokusu; İğde Çiçekleri Çağırıyor; Yolun Sonu; Panda'nın En Kürksüz Günü; Ölümün Öteki Yüzü; Geceyi ve Acıyı Büyütenler; Yoksevi; Muleta; Hüzzam; Tenhalığını Özlüyorum; Ümitlerin Ötesi; Ağustos Ağacı; Gözlerimin Nazlı Karası; Metres; Bir Zamanlık Hali; Su Kenti; Güney.)

Hüzünler Evi (Tek Ağaç, Ankara, 2004, 19 öykü: Bir Tutam Nefes; Nar; Aşk İstas-yonu; İstiridye; Ağlamadım; Aldanış; Ankara Rüzgârı; Mavi Çiçekler; Yarın Kalan Şarkı; Rayların Türküsü; Saklı Kent; Yolcu; Acı; Sararmış Defterler; Kaçaburuklar; im-batsız Bir Gün; Sürgün; Kuşlar.)

OĞUR, HAYDAR

1959'da Tunceli'de doğdu. Öykü kitabı dışında Dersim Kaç Behzatça Yağındır (1994) adlı şiir, Yeşil Patikalar Üstünde Doruklara Ağıtlar (1996) adlı anlatı kitapları bulunmaktadır.

Öykü kitapları:

Sonsuzluk Öyküleri (?)

Kireç Lahitler Üstünde (Chiviyazıları, İstanbul 2003, 15 öykü: Sızı; Uzak Gökler Altında; Karanlıkta Ay Soloları; Çözölür Saçları Atların Elbet; Ware Bilgesi, İbe Kuresu ve Asmen; Dipsiz Göl Üstünde "Ay ve Şenlik Ateşleri; Gulan Şarkıları; Bilici Kadın; Yüzünden Nur Akardı Pir'in; Yabancı; Ağlatı; Üstü Başı Buz Sarkıtlarıyla Kaplı Adam; Uçurum Başlarındaki O Tarih; Kar Karalamaları; Tarih Öncesi Köpekler Havlıyorken)

OĞUZ, M. FAHRİ

1929'da Antalya'da doğdu. İlk ve orta okulu Antalya'da okudu. Edirne ilköğretmen Okulu'nu bitirdi. Hakkari'de ve doğduğu il-çede öğretmenlik yaparak emekli oldu. Edebiyat hayatına 1947'de yazdığı şiirlerle başladı. Öyküleri Hisar dergisinde yer alan Oğuz, 1979'da Antalya'da öldü.

Öykü Kitapları:

Denize Düşen Taşlar (Hisar, İstanbul 1972, 21 öykü: Denize Düşen Taşlar; Yitik Bulutlar; Sokaktaki Adam; Yaşayan Ölüler;

Domuzlar; Merihliler; Kraliçe; Tehlikeli Dönemeçler; Mantarlar; Ayırık Otları; Denizin Dışarıya Attıkları; Camdaki Sinek; "Garip"ler; Çalılar; Yerin Altındakiler; Kılçık; Yanlış Adımlar; Kütükler; Isırganlar; Demirci Dükkanı; Büyük Borçlar)

OĞUZ, ZEKİ

1951'de Konya'da doğdu. Konya Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi (1967). 1991'den beri Tarım İl Müdürlüğü'nde memur olarak çalışıyor, fotoğrafçılıkla uğraşıyor. Edebiyat hayatına 1969'da Yeni Konya gazetesinde yayımlanan yazılarıyla başladı. Öykü, şiir ve yazıları Yaba, Gerçek Sanat, Varlık, İnsancıl, Aykırı Sanat dergilerinde yere aldı. Öykü kitapları dışında Kavga Dayız Her Saat (1970), Gezgin Yürek (1999) adlı şiir, Konya Dağ Köyleri (1997) adlı inceleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Bebek (Arı Matb., Konya 1981)

Hayrat (Arı Matb., Konya 1992, 11 öykü: Hayrat; Ana; Yaban; Çizgili Dünya; Ayıklık; Yarım; Arkadaş; Çoraklık; Dinamit; Ölü Ekmeği; Çocuk)

Ademin Kaburga Kemiği (Alagöz Matb., Konya 1994)

Yüreğimi Getirdim Armağan (Toplum, Ankara 1995, 18 öykü: Gökyüzü İstiyo- rum; Sürgün; Muhbir; Grevciler; Ölümü Beklerken; Karanlığın Ortasında; Testi Usta- sı Şemsettin; Anılar; Öç; Fadile; Yüreğimi Getirdim Armağan; Merhaba Bahar; Yolcu- lar; Kanadı Kırık Serçedir Yürek; Taş Evler; Ummahan Ana; İstasyonda; Çingene)

Ürkek Bir Keklik (Yaba, Ankara 1996, 13 öykü: Kıran Günleri; Şemsi Ana; Faik Öğretmen; Eski Mahalle; Yağmurlu Bir Gece; Ölümü Beklemek; Eskilerden Biri; Çı- rak; Kara Kız; Yatağan Mürsel Dede; Çakal- lar Köyü; Lida; Ürkek Bir Keklik)

Seçme Öyküler (?, 2004)

OĞUZCAN, ÜMİT YAŞAR

1926'da Tarsus'ta doğdu. Eskişehir İnkı- lap İlkokulu'nu (1937), Konya Askeri Ortaoku-

lu'nu (1940), Eskişehir Ticaret Lisesi'ni (1945) bitirdi. Çeşitli bankalarda memur olarak çalıştı (1940-1960). İstanbul'da kendi adıyla yayınevi kurdu, yönetti (1960). Hiciv-mizah dergisi Yeni Dergi'yi çıkardı (3 sayı, 1965). Gazetecilik yaptı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları müşavirliğinde bulundu; bu bankada Hakla İlişkiler Müdür Yardımcısı olarak çalışırken emekliye ayrıldı (1977). Hürriyet gazetesi ve Çarşaf dergisinde köşe yazıları yazdı. Edebiyat hayatına 1940'ta Yedigün dergisinde yayımlanan şiirleriyle başladı. Şiir ve yazıları İstanbul, Büyük Doğu, Yü- cel, Varlık, Toprak, Türke Doğru, Çığır, Hisar dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında İnsan- noğlu (1947), Deniz Musikisi (1949), Dillere Destan (1954), Dolmuş (1955), Aşkımın Son Çarşambası (1955), Bir Daha Ölmek (1956), Kör Ayna (1957), İki Kişiye Bir Dünya (1957), Beni Unutma (1958), Karanlığın Gözleri (1960), Akıllı Maymunlar (1960), Seninle Ö- mek İstiyorum (1960), Üstüme Varma İstanbul (1961), Sahibini Arayan Mektuplar (1961), Ye- ni Dünya Rekoru (1961), Sevenler Ölmez (1962), Çigan Gözler (1962), Ötesi Yok (1963), Hüzün Şarkıları (1963), Bir Gün Anlarsın (1964), Sadrazamın Sol Kulağı (1965), Mihri- ban'a Mektuplar (1965), Taşlar ve Başlar (1966), Seni Sevmek: Şiiristan Sultanına Ruba- iler (1966), İnşallah Maşallah (1966) Mihri- ban'a Şiirler ve Mektuplar (1967), Sen Aşk Ne- dir Bilmezdim mi (1967), Avrupa Görmüş Adam (1967), Toprak Olana Kadar (1968), Gö- bek Davası (1968), Ben Seni Sevdim mi (1968), Halktan Yana (1969), Aşk mıydı (1969), Önce Sen Sonra Sen (1971), Rubailer (1972), Yalan Bitti (1975), Acılar Denizi (1977), En Eski Yal- nızlığım Aşk Benim (1978), Şiirle Kırk Yıl (1982), Tüm Şiirleri (4 cilt, 1982-84), Dikiz Ay- nası: Yergi Şiirleri 1971/1980 (1983), Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse (1984), Sözüm Meclisten Dışarı (1984) adlı şiir ve çok sayıda şiir konulu derleme kitapları bulunan Oğuzcan 1984'te İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Hüzün Şarkıları (Kültür Kitabevi, İs- tanbul 1969, 2 öykü: Hüzün Şarkıları; Sende, Seninle, Seninçin)

H E C E Ö Y K Ü

OKAY, ADİL

1957'de Antakya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Antakya'da tamamladı; yüksek öğrenimini tamamlamadı. Avrupa'ya gitti (1981); onbeş yıl Paris'te yaşadıktan sonra tekrar Türkiye'ye döndü. Öykü, şiir ve yazıları Yazın, Türk Dili, Fransa Postası, Allen, Güney Rüzgarı, Önder, Amik dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında Yeşillerini Giyin de Gel (1996), Hançerini Ayışığına Çalan Adam (1996), Kaç Kişi Kaldık (2001) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Mültecinin Bunalımı (?, 1991)

Yolcu (Ütopya Yayınevi, 2005, 10 Öykü: Liman; Üç Yıl Sonra; Mülteci; Cinnetdi; Yolcu; Tuhaf Bir Buluşma; Çarşambayı Sel Aldı; Haydar Ölmüştü; Cıgaralığım Olsaydı; Seni Yazıyorum Anlayamazsın)

OKAY, VAHAP

1911'de Bor / Niğde'de doğdu. Öğretmen Okulu'nu, İktisad Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. Öğretmenlik ve gazetecilik yaptı. Öykü kitabı dışında, Çocuk Terbiyesinde Ebeveyn ve Okul Nasıl Birleşir, Müslümanlar İçin Kur'an Tarihi; İÜ Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü Mezunları Tarihi, Köy Davası, Türkçe'de Kullanılan Fransızca Sözcükler, Modern Propaganda, Kör Kızın Aynası, Anadolu Konuşuyor, Babıali Konuşuyor adlı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Taştan Adam - Ben Feleği Nasıl Yendim 12- (Okay, İstanbul 1989, 121 öykü: Sarman Yüzünden Başıma Gelmedik Kalmadı; Sarman Davası; Koyun Olduk Gitti; Allahlık Mahmut; Taştan Adam; Dervişin Fikri Ne İse Zikri Odur; Akşam Evlen Sabah Boşan; Avukatlar Arasında Boşanma Rekabeti Nasıl Başladı; Biraz da Vicdan Lazım; Ne Alırsam Bozuk Çıkar; Annemin Sevgilisi; Müsekkin Yeri Cami; Hırlaşma; Ayak Kokusu - Parfüm; Anılar arasında Bir Nüzisyen Necip Celal; kötü Gereçlerle İyi Araç Yapılır mı?; Eşekten Evliya Olunca; Karışlaştırma; Yanlış Anlaşılmış Kadınlar Kocanızı Değil, Koncanızı Kandırları Öptü; Soylu mu, Soysuz mu?; yirmi Şubatı Atladık; Ciddi Ol Avukat Bey; Çağ Değil Dere Atladık; Zeyd'in Devesi; Raci Büyü Adam; Nasrettin Hoca'nın Eşegi Anırınca; Kasabalı; İşi Bozulan; Olmadı Özal Olmadı Muska Yerini Bulmadı; Asalet Yarışması; Anneler Babalar Çocuklarını Değil; Anlayış Sorunu; Şap Döğme ile Olur mu Şeker?; Kaçıran Kaçırana; Öğretmez Emekli Olunca; Tüp Bebek Yerine Ayak Kirinden Bebek; Düşman Başına Gelesi Olay; Dayı Kaç Dönem Toprağın Var?; Müdür Bey Ne Zaman Yürür?; Yogan Yaktıran Öykü; Ramazanlık Bir Öykü; İmsan mı, Hayvan mı?; Böyle Sözlere Karnımız Tok; Allah Yüklenici mi?; Eşitlik İsteriz; İlikleri Kurudu; Utan Be! Bir de Avukat Olacaksınız; Bir Avukatın Telefon Konuşması; Avcıların İnadı; Çağ Atlamış Ülkenin Eğitim Düzeyi; Ben Yaşıyro muyum?; Gavurun Sıpası; Tersine Dünya; Telefon Al; Kişi Nasıl Bilirsin, Kendin Gibi; Kul Herşeye Alışır; Halit Ziya Kalkancı ile Bir Anı; Kişinin Değeri - Yalova Kaymakamı; Vay Papaz Vay; Araba Vapuru Değil Gam Vapuru; Koltuk Var Koltuk; Hiçbir Şeye Güven Kalmadı; Arkadaşımın Aşkısın; Bir Köyde İki Olay Unutulur mu Kolay!; Dinime Küfreden Bari Müslüman Olsa; En Eke Hırsızdı Karısının Fesini Çalardı; Köylü Demek Dert Yüğü Demek; Hayvanlardaki Kişilik Çoğu Kimsede Yok; Bağnaz Donkişotlar; Kırk Yıllık Gece Ceketini Mezarda mı Giyeceksin?; Sarman Paralı Güne Girdi "Murat Türbesi"; Köpek Deyin de Geçmeyin; Karısını Deniyor; Sen Sonuna Bak; Ahmet, Mehmet ve İftira; Hadi Ölüm Allah'ın Emri; Tek Keyfimiz Çay ile Şeker; Sen Beni Af Ediyorsun Ben de Seni Bağışlıyorum; Kişilerin Önemli Üç Gereksinmesi; Sanat-ı Adiye, Mesalik-i Süfliye; Sarman Telefonla Kanıyor; Plalet İbtizali ve Saç Serüveni; Alışmış Kudurmuştan Beter; Biri Rüya Biri Gerçek; Can Yoldaşı; İnsanlar da Bir Kuzgun Kuşudur; Kedi Köyüğü mi Oldunuz?; Baştan Bozuk; Mahmud'un Bostanına Hırsız Girdi; Sahtecilik ve Toplum Yasaları; Ummadık Taş Yarar Baş; Şirinevler ile

H E C E Ö Y K Ü

Türban; Nasıl Dayanıyorsun; Müslamanlar Günah İşlemekten Korkmaz; Para Adamı Isırtır mı?; Başkasının Atacağını Sen at; Düşman-
dan Dost Olmaz Domuz Derisinden Post Olmaz; Söyleyin Komşu Oğluna Doğru Gitsin Yoluna; Çok Yaşamak İstiyorsanız Kendinizi Yenileyin; Herşey Tekelde; Allah mı Verir, Kul mu; Bozulanı Kaldırıp Atıyorum; Bunlar Adamı da Çiğ Çiğ Yerler; Herkes Benden Akıllı; Mahallenin İmamı; Rodos'ta Bodos; Laf Ola Beri Gele; Yoluna Doğru Yürüyen Yok; Çöp Sepetleri; Bizim Mahallenin Dini Bütünleri; Bir Davul Sesi Bir Bavul Sesi; Araba Kişilik ve Tanıtma Aracı Oldu; İnsan Kafalı Kuşlar Var mı?; Sevinç'in Sevinci; Yediğiniz Para Sizindir; Mizan Köprüsünün Başında İhsan Erişen; Bülbülün Çektiği Dili Belası; Meleyenler; İnsanoğlu Hilebazdır; Yasa Değil Kasa Konuşuyor; Kişi Uygarlaşan Yaratıktır; Adın Kirkör, Misel Olsa Bu Haltı İşlemezdin)

OKTAY, OSMAN

1951'de Burdur'da doğdu. Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi (1974). Öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. TRT'de programcı olarak çalıştı. Öykü kitapları dışında Göç Destanı (1991), Bilge Kağan (1991), Manas Destanı (1991) adlı inceleme, Bizim Ev (1988), Şehir Hastalığı (1988) adlı oyun ve çocuk kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Peygamber Dostları (?, 1996)

OKUR, YİĞİT

1934'te İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni (1954), Cenevre Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1961) bitiridi; aynı fakülte-
de doktora yaptı. İstanbul'da serbest avukat olarak çalıştı; Cep Tiyatrosu'nun kurucuları arasında yer aldı. Öykü, şiir ve tiyatro eleştirileri Varlık, Yenilik, Mavi dergileriyle, Sabah ve Vatan gazetelerinde yayımlandı. Öykü kitabı dışında Hulki Bey ve Arkadaşları (1999), Güvercinler (2000), Topal Viktor'un Anıları (2001) adlı romanları ve çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

O Zaman Kim Söyleyecek Şarkıları

(Can, İstanbul 2002, 8 öykü: Beni Uyandıran Tank Sesi Değildi; Yaz Akşamları; Bir Günde izin Çıkmaz; Check-Up; Emekli Maaşım; Arife'ydi Adı; Bensiz Bir Yer; O Zaman Kim Söyleyecek Şarkıları)

OKUDUCU, GÜRDAL

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Yarın Gene Uzak (Yaz Yayınları, İstanbul 2001, 18 öykü: Beyaz Karanfil; Görüş Bitti; Hoşçakal Derken Başlayan; Canım Başışma Bela; Yarın Gene Uzak; Verin Gideyim; Sardunya Kadar; Tu Sana Falcı Kız; Oyy Oğull; Malika Hanım; Aybüke; Bir Dosya Kapandı; Gelir Beni Almaya; Ekmek Sıcak; Kim Söyleyebilmiş ki Son Cümleyi; Fıstık Ağaçlarım Tütün Tarlalarım; Dilerim Hiçbir Zaman; Onlara)

OKYAY, LEYLA RUHAN

1952'de Alpulu / Kırklareli'inde doğdu.

Silivri Turgut Reis ilkokulu'nu, Kandili Kız Lisesi'ni, İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede "Safranbolu'da Bir Koruma Örneği" konulu yüksek lisans yaptı. Çeşitli mimarlık atölyelerinde, İTÜ Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü'nün kent koruma projelerinde çalıştı. Halen İstanbul'da yüksek mimar olarak çalışıyor. Edebiyat hayatına 1996'da adam Öykü'de yayımlanan 'Onlar Denize Karıştılar' öyküsüyle başladı. Öyküleri E, Aykırı Sanat, Parşömen, Varlık, Beş Parmak, Sanat Çevresi dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Gölgesi Güz

(Gendaş, İstanbul 2000, 16 öykü: Denge Sırıgı Kaydı; O Öpüş...Kaldı; Yakıştırırver Bişey; Semerkant; Çeyrek; Düş; Onlar Denize Karıştılar; Onun Yalnızca Ele-
ni için Çarpan Bir Yüreği Vardı; Beş Dakika; İncir Ağacı ve Kadın; Herkesin Bir Dolabı Olmalı; Bronz Düş; Mor Martı; Pasaport; Ooooo; Onlar için de Dikmişti)

(Not: içeriği verilemeyen kitaplara ulaşılamamıştır.)

H E C E Ö Y K Ü

EVVELOTEL

AYFER TUNÇ

Can Yayınları

Ayfer Tunç 1989'da yayınlanan ve aynı yıl Yunus Nadi Öykü Armağanı'nı kazanan ilk kitabı *Saklı*'nın öykülerindeki temaların ve/veya karakterlerin bir çıkış noktası oluşturduğu yeni öykü kitabı **Evvelotel** ile yaklaşık üç yıl aradan sonra okurun karşısına çıkıyor. Öncelikle biçim, kurgu ve anlatım tekniği olarak bir öykü anlayışı değişikliğini gösteriyor kitap. İkinci olarak temalara yaklaşımını, o günlerdeki kimi temel insanlık meselelerine o günkü gibi bakmadığını gösteriyor. Bu yanıyla hem poetik hem de felsefi/edebi anlayış farklılığı öne çıkıyor.

On yedi yıl sonra yeniden üretilen bu kitap başka açılardan da okunabilir. Yazar; bir anlamda edebiyatın dönüşümü, gücüne öbür yandan da kurgunun gerçeklik bağlamındaki işlevi, sergilenebilirliği, düğümü, dönüşümünü, kurguyu hayatın gerçekliğiyle iliştiyor. Şiirlik samimiyet, edebiyatın dönüştürücü gücünün yücel-

tilmesi, akışkanlık, romantizm, abartılı kurgu, ilk öykülerde baskındı. *Evvelotel* ise sade bir anlatıma yaslı. Yazar, ikinci kitabın kaynağı olarak "*Saklı*'daki potansiyelin tamamından yararlanamamıştım," der bu hikâye-leri yeniden yazmasının gerekçelerinden biri olarak. Kitap, bakış açısına, onu yorumlayış tarzımıza göre değişen insanın çok boyutluluğuna, gerçekliğin değişkenliğine ilişkin göndermelerle dolu.!

YANLIŞ HİKÂYELER

KADRI ÖZTOPÇU

Can Yayınları

KADRI ÖZTOPÇI:

HİKÂYELER

9

Edebiyatımıza ilk kitabı **Yanlış Hikâyeler**'le giren **Kadri Öztopçu** kitabında, yaşadığımız kentleri, odaları, tanıdığımız kadınlarla erkekleri, görüp geçirdiğimiz mutlu saatlerle acıları anlatıyor. **Kadri Öztopçu**, Yazmaya şiirle başladı. İlk şiirleri 1973-80 yılları arasında *Yeni Adımlar*, *Güney*, *Türkiye Yazıları* gibi dergilerde yayınlandı. Reklam yazarlığı yaptı. Bir vakıf üniversitesinde

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

H E C E Ö Y K Ü

öğretim görevlisi olarak çalıştı; reklamcılık konusunda uygulamalı dersler verdi. Son yıllarda, şiirleri *fiiirarı* ve *Adam Sanat*, öyküleri ise *Adam Öykü* dergilerinde yayınlandı.!

AH BU RÜZGÂR

KATHERINE MANSFIELD

Can Yayınları

Ah Bu Rüzgâr, çevirisini Şadan Karadeniz'in yaptığı **Katherine Mansfield**'in öykülerinden bir seçki. Çehov'un mirasçısı olarak değerlendirilen Mansfield, şiirsel öğelerle süslü, bambaşka üslubuyla, kısa öykünün bir edebiyat türü olarak gelişmesine büyük katkılarda bulunan yazarlardandır. Virginia Woolf, Mansfield'in öldüğünü duyduğunda, "Onun üslubunu kıskanıyordum, şimdiye dek kıskandığım tek üslup!" diye yazmıştı. **Katherine Mansfield**, 1888'de Yeni Zelanda'nın Wellington kentinde doğdu. Yazar olmak amacıyla 19 yaşında Yeni Zelanda'dan ayrılarak İngiltere'ye yerleşti. İlk öykü kitabı *Bir Alman Pan siyonun da* 1911 yılında yayınlandı. İkinci kitabını *Prelude* (Başlangıç) adıyla 1918'de yayınladı. Bunları ve öteki öykülerini bir ara-

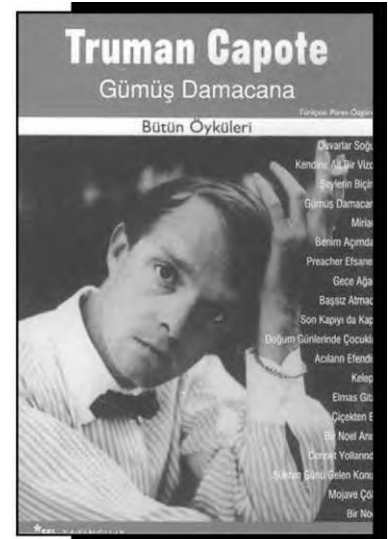
ya getiren *Bliss* (1920, Mutluluk) ününü pekiştirdi. 1922'de yayınlanan *The Garden Party* (Garden Parti) adlı kitabıyla yeteneğinin doruğuna ulaştı. Yaşamının son beş yılında veremle mücadele ettikten sonra 1923'te Fransa'nın Fontainebleau kentinde öldü.!

GÜMÜŞ DAMACANA

TRUMAN CAPOTE

Sel Yayıncılık

Gümüş Damacana, Truman Capote'nin, mutsuz ve duygusal yoksunluklarla geçen çocukluk ve gençlik yıllarının yansıdığı toplam yirmi öyküden oluşuyor. 24 yaşında yazdığı *Başka Sesler Başka Odalarla* Amerikan edebiyatının harika çocuğu unvanını alan Capote, roman ve öykülerinin yanı sıra müzikal, film senaryoları ile gezi izlenimleri de kaleme alarak yeteneğini yazının her alanında sergiledi. 1984 yılında 60 yaşında, fırtınalı ve skandallarla dolu bir yaşama veda eden Capote, *Soğukkanlılıkla*'da gerçek bir olayı romanına taşımıştı. Capote'nin *Tiffany'de Kahvaltı* ve *Soğukkanlılıkla* romanları sinemaya da uyarlanmıştı.!

ŞEN SAAT

MURAT YALÇIN

Defne Yayınları

murat
yalçın

Şen Saat'e Murat Yalçın'ın 2003 - 2005 yılları arasında yazdığı on dokuz öykü ve 'Canlı Doğa Albümü' başlığı altında yazdığı sekiz metin yer alıyor. Kır ve kent dekoru içinde, yalnızlık, ölüm, zaman, korku, melankoli, sevgi ve dostluk gibi temaların öne çıktığı bu kitapta, yer yer karamizaha varan ironik bir hüznün göze çarpıyor. Murat Yalçın İstanbul'da doğdu (1970). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünü bitirdi. 1990'da yayıncılığa başladı; şimdilerde *Kitap-lık* dergisinin editörlüğünü yürütüyor. İlk öykülerini topladığı *Askımumya* 'da (1995), bir tür 'roman' ya da 'novella' sayılabilecek uzun anlatısı *Hafif Metro Günleri* 'nde (1998) ve öyküde yeni arayışların izini sürdüğü *İma Kılavuzu* 'nda (2003) kendi anlatı dünyasının ipuçlarını verdi. !